

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΣΧΟΛΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ:

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ – ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ Β': ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ & ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ

Η ΕΜΜΟΝΗ ΤΩΝ ΚΕΝΟΤΟΠΩΝ

Το Washington Park, μια γειτονιά του Σικάγου

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ
ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ:
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ – ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ Β΄: ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ & ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ

Η Εμμόνη των Κενοτόπων:
Το Washington Park, μια γειτονιά του Σικάγου

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια
ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΟΥ ΕΛΙΣΑΒΕΤ

Εξεταστική Επιτροπή
ΒΑΛΕΡΙΑΝΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ
ΘΕΟΔΩΡΑ ΓΙΩΤΑ

Αθήνα, Οκτώβριος 2016

Περίληψη

Παρατηρώντας την σύγχρονη παθογένεια του αστικού χώρου, η οποία εντοπίζεται ακόμα και σε πόλεις με οικονομική δύναμη, μελετάται ένα χωρικό τμήμα του Σικάγου στην Νότια πλευρά του. Στην γειτονιά του Washington Park, αναζητούνται τα αίτια που προκάλεσαν την εξάπλωση των κενotoπων αλλά και τις διαχρονικές μεθόδους που διαιώνισαν το ανάστροφο αστικό φαινόμενο. Μέσω της μελέτης προκύπτουν πλήθος προβληματικών ζητημάτων, τα οποία εξαιτίας το ότι προβάλλονται χωρικά, εγείρουν ερωτήματα για την αποτελεσματικότητα της πολεοδομίας, ειδικότερα σε περιπτώσεις όπου θίγονται ευπαθείς κοινωνικοοικονομικές ομάδες, αλλά και τις νέες προκλήσεις που επιζητούν σχεδιαστική ανταπόκριση.

Λέξεις κλειδιά: Σικάγο, Νότια πλευρά, Washington Park, γειτονιά, εθνοτική κοινότητα, Αφροαμερικανοί, κατοικία, 'Black Belt', Σχολή του Σικάγου, χρηματοπιστωτική κρίση, αστική ανάπλαση, κενότοπος, άδειοι χώροι.

Abstract

While observing the modern pathogenesis of urban space, even in cities with economic power, a spatial section of South Side Chicago is studied. In the neighborhood of Washington Park, the causes of 'placelessness places' spreading and the diachronic methods perpetuating the reversal urban phenomenon are sought. In the course of this research, a number of problematic issues were generated, which, because of their spatial projection, questioned the effectiveness of urban planning, especially in cases where vulnerable socioeconomic groups are affected, and the new challenges seeking a designing response.

Keywords: Chicago, South Side, Washington Park, neighborhood, ethnic community, African-Americans, housing, Black Belt, University of Chicago, financial crisis, urban renewal, *placelessness*, vacant lots.

Πρόλογος

Αυτή η διπλωματική εργασία, η οποία έχει ως κύριο θέμα την αποσαφήνιση των αιτιών που προκάλεσαν την εμφάνιση των κενοτόπων σε μια γειτονιά της πόλης του Σικάγου, είναι αποτέλεσμα μελέτης ενός έτους. Σε αυτό το διάστημα¹, εβρισκόμενη στις Η.Π.Α, και πιο συγκεκριμένα μένοντας στο Champaign Illinois περίπου 2 ώρες μακριά από την πόλη του Σικάγου, είχα την ευκαιρία να αξιολογήσω προσωπικός την κατάσταση του Washington Park με το να επισκέπτομαι, για τις ανάγκες της έρευνας, την περιοχή μελέτης.

Κατά την έρευνα πεδίου, μπόρεσα να περιηγηθώ μέσα στα οικοδομικά τετράγωνα της γειτονιάς, ήρθα αντιμέτωπη με το θέμα των κενοτόπων, είδα την υπολειτουργία των εμπορικών δρόμων, απαθανάτισα τον χώρο και τις κατοικίες σε διαφορετικές φάσεις, επισκέφθηκα τον εκθεσιακό χώρο του Arts Incubator², το University of Chicago και την γειτονιά του, τα ιστορικά μνημεία που βρίσκονται στον ελεύθερο πράσινο χώρο όπως το ‘Fountain of Time’ και το ‘DuSable Museum of African American History’, επίσης το ‘Statue of the Republic και το ‘Museum of Science and Industry’ που βρίσκονται στο Jackson Park, κατέγραψα παρατηρήσεις πάνω στις οποίες βασίστηκαν τα ερευνητικά ερωτήματα και αντιλήφθηκα τις χωρικές αντιθέσεις μεταξύ κέντρου και Washington Park. Παράλληλα, μέσα από τις τακτές επαφές που είχα με το αστικό κέντρο του Σικάγου, οικειοποιήθηκα τον χώρο επισκεπτόμενη πολλά μέρη του, όπως το Millennium Park, το αστικό κανάλι καθώς και τις εκδηλώσεις του ‘Chicago Architecture Biennial’, κυρίως κατά τα πρώτα στάδια όπου αναζητούσαμε με την υπεύθυνη καθηγήτρια της διπλωματικής την θεματολογία αυτής.

Επιπλέον, με την παραμονή μου στην Αμερική περίπου 2 χρόνια, μου δόθηκε η δυνατότητα να αποκτήσω βιωματική εμπειρία στα θέματα της κατοικίας, παρότι ήταν σχεδόν ανέφικτο να μείνω στο Washington Park. Μέσω αυτής, κατανόησα το γενικότερο πλαίσιο μέσα στο οποίο λειτουργεί αυτή η χώρα και από πρώτο χέρι διαμόρφωσα μια προσωπική άποψη για ειδικότερα και γενικότερα θέματα της επικαιρότητας, όπως της οικονομίας, της πολιτικής, του φυλετικού διαχωρισμού, της φτώχειας και του σχεδιασμού, ανεκτίμητο κομμάτι της έρευνας που δεν θα μπορούσα να το αποκτήσω σε αντίθετη περίπτωση, εάν διεξαγόταν η έρευνα από την Ελλάδα ή ακόμα και αν επισκεπτόμουν μία με δυο φορές το πεδίο. Ωστόσο, άλλη μια σημαντική συνιστώσα ήταν το γεγονός ότι είχα στην διάθεσή μου μια χρονική περίοδο όπου μπορούσα να μελετήσω βιβλιογραφικές αναφορές στις οποίες δεν θα είχα σε άλλη περίπτωση πρόσβαση, χρησιμοποιώντας κυρίως τους πανεπιστημιακούς χώρους και τις βιβλιοθήκες του University of Illinois at Urbana-Champaign.

¹ Από τον Οκτώβριο του 2015 μέχρι τον Οκτώβριο του 2016

² Το Arts Incubator βρίσκεται μέσα στην περιοχή μελέτης, στο 55th St. και Praive Ave, και σε αυτόν το χώρο γίνονται πολλές εκθεσιακές εκδηλώσεις και συζητήσεις ανάμεσα στους κατοίκους και τους πανεπιστημιακούς για την κατάσταση και τις προκλήσεις της γειτονιάς.

Όμως, το αποτέλεσμα αυτής της έρευνας δεν περιορίζεται, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, μόνο χωρικά και χρονικά. Είναι η επέκταση των ζητημάτων που με είχαν απασχολήσει και εξακολουθούν να με απασχολούν, το απόσταγμα του ερευνητικού ενδιαφέροντος που αναδύθηκε μέσα από το φάσμα των διαλέξεων του διεπιστημονικού προγράμματος που παρακολούθησα. Αυτή η μελέτη είναι ο συνδυασμός των ερεθισμάτων από τα θέματα που καλύφθηκαν σε αυτό, προκαλώντας το σταδιακό κτίσιμο της διπλωματικής μέσα από την υποχρεωτική ανταπόκριση για το κάθε εξαμηνιαίο μάθημα, υποχρέωση που συνέβαλε στο να έρθω πρώτη φορά σε επαφή με το συγκεκριμένο χώρο αλλά και με εννοιολογικούς προσδιορισμούς που αποτελούν τμήμα της παρούσας μελέτης.

Ειδικότερα, από το χειμερινό εξάμηνο, από την εργασία που έκανα στο κ. Σερράο³ πήρα την περιοχή μελέτης, από τον μελέτη για τον κ. Αραβαντινό⁴ τα δίκτυα και την σημασία τους στην τοπική οικονομία, από τον κ. Καρύδη⁵ την ανάγνωση του χώρου μέσω της ιστορικότητας και της πολεοδομικής θεωρίας (Σχολή του Σικάγου), από την έρευνα για το μάθημα της κα. Βαίου⁶, την σχέση της φωτιάς και της μετέπειτα αναγέννησης του αστικού χώρου, την εικόνα της πόλης και την ιστορική μνήμη. Από το εαρινό εξάμηνο από την κα. Βαίου⁷ ήρθα σε πρώτη επαφή με τον Αμερικανικό χώρο, την οικονομική κρίση και την επιρροή της, από τους κ. Παρμενίδη και κ. Παπαλεξόπουλου⁸ από θεωρητικής πλευράς με την σημασία των δικτύων και την σχέση του συνόλου-μέρους, κάνοντας μια μελέτη πάνω στις ενδιαφέρουσες βιβλιοθήκες του κόσμου μέσω της οποίας γνώρισα τις τεχνολογικές καινοτομίες σε αυτό τον τομέα του University of Chicago, από τον κ. Σαρηγιάννη⁹ την εμβάθυνση στην κρίση, στα κόκκινα δάνεια και την σύνδεση της ύφεσης με την κατοικία, ενώ από την κα. Παναγιωτάτου¹⁰ την επίδραση των ελεύθερων πράσινων χώρων στον αστικό ιστό και τους πολίτες. Έτσι, λοιπόν, στην συνέχεια παρουσιάζεται το αποκρυστάλλωμα του μεταπτυχιακού προγράμματος, από την αρχή του μέχρι το τέλος του.

³ Προσεγγίσεις του Σχεδιασμού στην Ελλάδα.

⁴ Δυναμικές των Πόλεων και Σύγχρονες Πρακτικές του Σχεδιασμού.

⁵ Οι Πολλαπλές Αναγνώσεις /Ερμηνείες του Κτισμένου Χώρου, στην Ιστορική του Διάσταση.

⁶ Μεταλλαγές των ιδεών για την πόλη από τον 20^ο έως τον 21^ο αιώνα.

⁷ Θέματα Αστικού Σχεδιασμού-Κατασκευής.

⁸ Σύγχρονα Πεδία Σχεδιασμού.

⁹ Η κρίση στην Πόλη- επιπτώσεις και κινηματικές διεργασίες.

¹⁰ Το Ζήτημα της Μεθοδολογίας και της Θεωρίας στο Σχεδιασμό του Χώρου.

Ευχαριστίες

Σε αυτό το σημείο, θα ήθελα να ευχαριστήσω όσους συνέβαλαν καθοριστικά στην εξέλιξη της διπλωματικής εργασίας. Είναι μέλη της επιστημονικής κοινότητας, διαφορετικών κατευθύνσεων, που γνώρισα στην πορεία της έρευνας και έπαιξαν σημαντικό ρόλο στο να υλοποιηθεί και να διεκπεραιωθεί η μελέτη, εξασφαλίζοντάς μου κατά κάποιο τρόπο το υλικό που έκρινα απαραίτητο ώστε να παρουσιαστεί μια διπλωματική όπως την είχα οραματιστεί. Ως αναπόσπαστο κομμάτι της έρευνας θεωρείται η συμβολή των ακόλουθων:

- Christopher Winters, υπεύθυνος για την συλλεκτική χαρτοθήκη και βιβλιοθηκάριος στο τμήμα “Geography, Anthropology, and Maps” του University of Chicago. Συναντήθηκα με τον Winter, στο Joseph Regenstein Library Room 370 την περίοδο όπου αναζητούσα χάρτες για την περιοχή μελέτης. Κατά την επίσκεψή μου στο χώρο του πανεπιστημίου με βοήθησε δίνοντας μου πλούσιο χαρτογραφικό υλικό, από σχέδια του ελεύθερου πράσινου χώρου μέχρι αεροφωτογραφίες της περιοχής, το οποίο αξιοποιήθηκε καταλλήλως.

-Antony Michalos, ο οποίος έχει έδρα στο University of Illinois at Urbana-Champaign και λόγω της θέσης του, μου παραχώρησε τις κατάλληλες προσβάσεις ώστε να μπορώ να εκμεταλλευτώ στο υλικό της βιβλιοθήκης του πανεπιστημίου. Αυτή ήταν μια συνιστώσα που συνέβαλλε θετικά στην διαδικασία συλλογής πληροφοριών, διότι ως επισκέπτρια δεν είχα στην διάθεσή μου το σύνολο του ηλεκτρονικού υλικού που διέθετε το πανεπιστήμιο και κατ’ επέκταση η βιβλιοθήκη στους φοιτητές της. Τον ευχαριστώ θερμά γιατί η συμβολή του ήταν καθοριστική στην πραγμάτωση και ολοκλήρωση της έρευνας. Πέρα ότι μου άνοιξε τους ορίζοντες δίνοντας μου την δυνατότητα να κατεβάσω συγγράμματα και επιστημονικά άρθρα σε ηλεκτρονική μορφή, αυτόματα εμπλουτίστηκαν οι βιβλιογραφικές μου αναφορές, και λόγω του υλικού που είχε συλλεχτεί, ήταν πλέον εφικτή η εμβάθυνση στα θέματα της μελέτης.

-John Hoffman, βιβλιοθηκάριος της συλλεκτικής βιβλιοθήκης “Illinois History and Lincoln Collections” του University of Illinois at Urbana-Champaign. Στην συγκεκριμένη βιβλιοθήκη βρήκα εξειδικευμένο και σπάνιο υλικό, από συγγράμματα του 1873 μέχρι ιστορικές συλλογές και συλλεκτικά βιβλία. Αυτή η βιβλιοθήκη ήταν ανοικτή στο κοινό και έτσι μου δόθηκε η ευκαιρία να μελετήσω τις σημαντικές πηγές που χρησιμοποιήθηκαν στην έρευνα, τόσο για το Σικάγο όσο και για την μελέτη περίπτωσης του Washington Park. Θα ήθελα να τον ευχαριστήσω για την εμπιστοσύνη που έδειξε στο πρόσωπό μου αφήνοντάς με να συλλέγω δεδομένα επί τρεις μήνες, δίνοντας μου την δυνατότητα να κινούμε ελεύθερα στους χώρους όπου φυλάσσονταν οι μοναδικές συλλογές του πανεπιστημίου.

Φυσικά την μεγαλύτερη ευχαριστία, οφείλω να την αποδώσω στην κα. Παναγιωτάτου Ελισάβετ, επιβλέπων καθηγήτρια της διπλωματικής. Από την ημέρα που έγινε η ανάληψη του θέματος, έδειξε αποφασιστικότητα και προθυμία για την μελλοντική συνεργασία μας. Υπό δύσκολες συνθήκες, ανέλαβε το ρίσκο και την ευθύνη να επιβλέπει εξ αποστάσεως την έρευνά μου, δείχνοντας μου αμέριστη εμπιστοσύνη και υποστήριξη για να συνεχίσω. Σε κάθε στάδιο της έρευνας, από την επιλογή του χώρου μελέτης μέχρι και την διαμόρφωση των ενοτήτων, οι συμβουλές και οι καθοδηγήσεις της μείωναν την φυσική απόσταση και τις επιφυλάξεις μας για αυτό το τόσο πρωτοποριακό εγχείρημα. Ένα μόνο ευχαριστώ είναι πολύ λίγο εάν σκεφτεί κανείς τις θυσίες που έγιναν ώστε να ξεπεραστούν προσωπικά εμπόδια, σε μια κατάσταση συνεχούς προσπάθειας η οποία στο πλαίσιο καλής διάθεσης κατάφερε να υπερνικά, δίνοντας πάντα ευρηματικές λύσεις.

Επιπλέον, θέλω να ευχαριστήσω την κα Παναγιωτάτου για την ευκαιρία που μου έδωσε να μελετήσω ένα θέμα που με ενδιέφερε πάρα πολύ και ήθελα να το παρακολουθήσω από κοντά. Ήταν ένα ζήτημα που με είχε απασχολήσει παλιότερα και είχε κεντρίσει το ενδιαφέρον μου κιόλας από την πρώτη μου εξαμηνιαία εργασία στο μεταπτυχιακό. Έτσι, λοιπόν με την υλοποίηση αυτής της διπλωματικής δεν ολοκληρώνονται μόνο οι σπουδές μου, από τυπικής απόψεως, ταυτόχρονα κλείνει ένας κύκλος μέσα στον οποίον έχουν πραγματοποιηθεί όλοι οι προσωπικοί στόχοι που είχα θέσει κατά την έναρξη του συγκεκριμένου μεταπτυχιακού προγράμματος.

Την ευχαριστώ όμως και για ένα ακόμα λόγο, διότι τόσο ως διδάσκων όσο και ως επιβλέπων, με δίδαξε με το παράδειγμά της αλλά και μέσα από την όλη διαδικασία της υλοποίησης και ολοκλήρωσης της διπλωματικής έρευνας, την σπουδαιότητα και την σημασία της προσπάθειας που φτάνει στο σημείο να ξεπερνιούνται τα όποια εμπόδια με μοναδικά όπλα την δυνατή θέληση και την σταθερή αποφασιστικότητα, κάτι που θα με ακολουθεί αδιαμφισβήτητα στην μετέπειτα πορεία μου.

Πινάκας Ακρωνύμων

CHA= Chicago Housing Authority.

CTA= Chicago Transit Authority.

CREB =Chicago Real Estate Board.

HCV=Housing Choice Voucher.

HOPE= Housing Opportunities for People Everywhere.

HUD= Housing and Urban Development.

IDEA= Interactive Design Architects.

IHDA= Illinois Housing Development Authority.

MMRP= Micro Market Recovery Program.

NDP= Neighborhood Development Program.

OPC= Obama Presidential Center.

OPL= Obama Presidential Library.

PIU= Principles of Intelligent Urbanism

PWA= Public Works Administration.

REO= Real Estate Owned.

TWBTA= Tob Williams Billie Tsien Architects.

UofC= University of Chicago.

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα χαρτών και εικόνων	ix
Περιεχόμενα πινάκων	x
Εισαγωγή	1
Ενότητα Α': Γέφυρες της τοπιακής σύνθεσης.	
1-Το Σικάγο, η πόλη των πολλαπλών ταυτοτήτων.	4
2- Προσεγγίζοντας τον χωρόχρονο.	8
3- Το Washington Park, ένα υποσύνολο του South Side.	16
Ενότητα Β': Η έξαρση του ανάστροφου αστικού φαινομένου.	
4- Η μετάβαση και η μεταμόρφωσή του.	30
5- Το εθνοτικό αμάλγαμα.	33
6- Ζητήματα κατοικίας.	43
7- Ο σύγχρονος κενό-τοπος	62
Ενότητα Γ': Θεώρηση και ερμηνεία	
8- Το παράδοξο του χρόνου	73
Πορίσματα	80
Βιβλιογραφία	84
Παράρτημα Α'- Χάρτες	94
Παράρτημα Β'- Πίνακες και Κείμενα	103

Περιεχόμενα χαρτών και εικόνων

Χάρτες

- 1) Η ενσυνείδητη πόλη του Σικάγου.
- 2) Η θέση των πολιτισμικών μνημείων στο South Side το 1940.
- 3) Το Washington Park το 1868.
- 4) Η εξάπλωση της Αφρικανικής κοινότητας: A) Επέκταση του Black Belt (1900-1930).
B) Επέκταση του Black Belt (1920-1940).
- 5) Οι εθνοτικές περιοριστικές ρήτρες του Σικάγου το 1947.
- 6) Οι κενότοποι του Washington Park τον 21^ο αιώνα: οι άδειοι, οι ιδιόκτητοι και οι πράσινοι χώροι.

Εικόνες

- 1) Πανοραμική άποψη του World's Fair Columbian Exposition το 1893.
- 2) Η μετατροπή και η υποδιαίρεση ενός διαμερίσματος σε Kitchenette.
- 3) Άποψη του μεταφορικού δικτύου ταχείας κυκλοφορίας Dan Ryan Expressway και των συγκροτημάτων του Robert Taylor.
- 4) Σχέδιο του Robert Taylor με τις 28 μονάδες.
- 5) Το Robert Taylor πώς ήταν και πώς έγινε μετά από δεκαετίες.
- 6) Το οικιστικό απόθεμα του Washington Park πριν και μετά: A) Αεροφωτογραφία 1963.
B) Αεροφωτογραφία 1994.
- 7) Οι κενότοποι του Washington Park.
- 8) Τα εγκαίνια του Fountain of Time το 1922.
- 9) Η γειτονιά του University of Chicago.

Περιεχόμενα πινάκων

- 1) Πληθυσμιακή σύνθεση από το 1920-2000.
- 2) Το κτιριακό απόθεμα στο Washington Park, 1940-1950.
- 3) Οικιστικές μονάδες ανά είδος και αριθμό δωματίων για το Washington Park το 1930.
- 4) Μονάδες κατοικίας και ιδιοκτησιακό καθεστώς για το Washington Park, 1940 -1960
- 5) Πληθυσμιακή σύνθεση και καθεστώς στεγαστικών μονάδων από την πρώτη στην δεύτερη περίοδο.
- 6) Πληθυσμιακή πυκνότητα και κατοικίες στο Washington Park, 1930-1990.
- 7) Συσχετισμός υφέσεων και αστικών αναπλάσεων.

Εισαγωγή

Την τελευταία δεκαετία η παρατεταμένη χρηματοπιστωτική κρίση έχει δημιουργήσει πολλά κοινωνικοοικονομικά προβλήματα τα οποία προσμετρούνται συνεχώς στον αστικό χώρο. Οι πόλεις διαφορετικών κρατών πάσχουν από τις ίδιες παθογένειες, παρουσιάζοντας χωρικά κατά αντιστοιχία εικόνες αστικών τμημάτων με εμφανή σημάδια ερημοποίησης και εγκατάλειψης. Από την μία το μέγεθος και οι διαστάσεις της κατάστασης που διαπερνούν τα φυσικά και στεγανά όρια των κρατών και από την άλλη η ένταση και η διάρκεια του φαινομένου, είναι κάτι το πρωτόγνωρο που συνδέεται τόσο με τις τοπικές όσο και με τις παγκόσμιες συνθήκες. Σε μια περίοδο που το φαινόμενο είναι εν εξελίξει, υπάρχουν διαφορούμενες απόψεις για τους κύριους λόγους της ύφεσης και της σχέσης αιτίας και αιτιατού. Οι μεν ερμηνεύουν την κρίση ως μια χρηματοπιστωτική κατάρρευση που μεταφράστηκε χωρικά, κάνοντας την εμφάνισή της στις πόλεις της Ευρώπης και της Βόρειας Αμερικής, και οι δε θέτουν πρώτη την στεγαστική κρίση πιστεύοντας ότι προηγήθηκε της οικονομικής αστάθειας. Όμως, υπάρχει και μια ακόμα θεώρηση των πραγμάτων, σύμφωνα με την οποία οι δυο παραπάνω παράγοντες λειτούργησαν συμπληρωματικά συναθροίζοντας τις αρνητικές συνέπειές τους και προβάλλοντας τις πολυδιάστατες επιπτώσεις τους στις αναπτυσσόμενες πόλεις του 21^{ου} αιώνα, οι οποίες προσμετρούνται κυρίως στις ασθενέστερες κοινωνικές ομάδες και στις περιοχές αυτών.

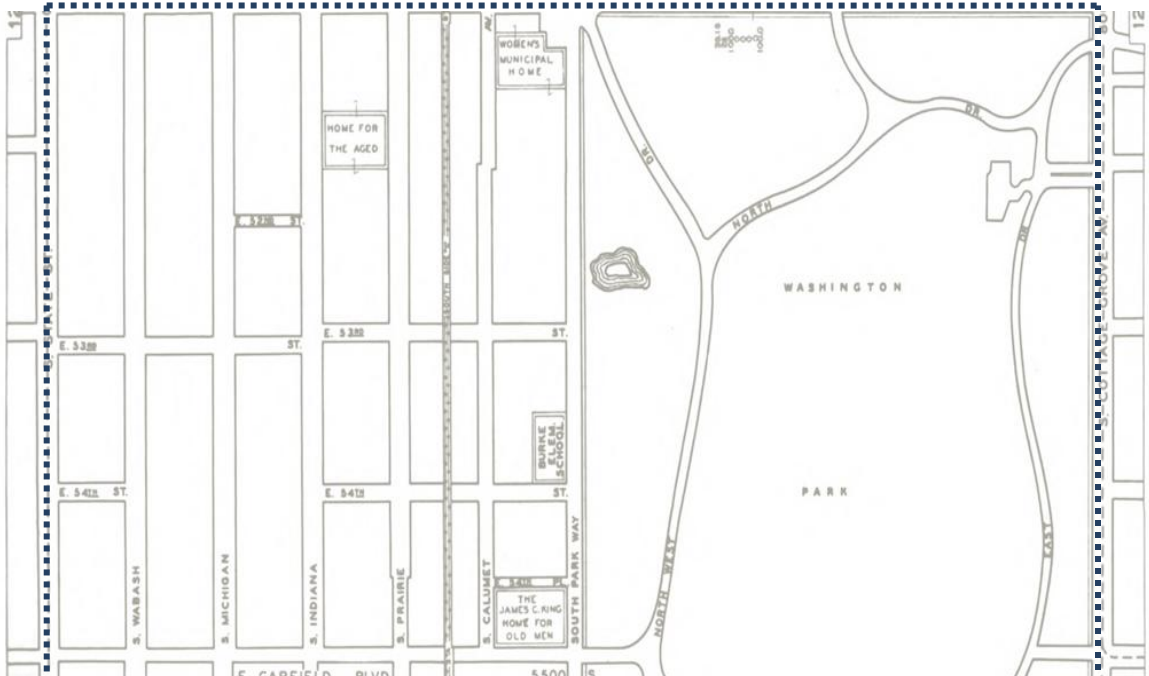
Προσεγγίζοντας αυτή την σύνθετη αλληλεπίδραση, μελετάται μια πόλη της Βόρειας Αμερικής στην οποία αποτυπώνονται τα σύγχρονα σημάδια του φαινομένου της αστικής ερημοποίησης. Αρχικά επιλέχθηκε να διερευνηθεί το Σικάγο, αστικός χώρος που έχει διακριθεί κατακτώντας την πρώτη θέση στην κατάταξη μεταξύ των πόλεων με τις περισσότερες υποθέσεις ενυπόθηκων ακινήτων¹¹, εξακολουθώντας ωστόσο να διατηρεί την τρίτη θέση μεταξύ των μεγαλύτερων αστικών κέντρων των Ηνωμένων Πολιτειών. Παρόλο που η πόλη του Σικάγου συγκαταλέγεται ανάμεσα στα σημαντικότερα οικονομικά κέντρα, η περιφέρειά της παρουσιάζει εικόνες άδειων και εγκαταλελειμμένων τοπίων, κυρίως σε γειτονίες εγκατάστασης χαμηλών εισοδηματικών στρωμάτων και σε ομοιογενείς γειτονίες έντονου φυλετικού χρωματισμού. Η συγκεκριμένη έρευνα μελετά μια τέτοια περίπτωση, στην Νότια πλευρά της πόλης του Σικάγου εκεί όπου βρίσκεται η Αφροαμερικάνικη κοινότητα. Γνωστή στην βιβλιογραφία ως South Side, ή σύμφωνα με τον κοινωνιολογικό όρο “Black Belt”, η ευρύτερη περιοχή μελέτης θεωρείται ως η πρώτη κοινότητα Αφρικανών στην Αμερική. Από αυτή την τόσο ιστορικά ενδιαφέρουσα πλευρά του Σικάγου, επικεντρωνόμαστε σε ένα μικρό τμήμα της, στην καρδιά αυτής της κοινότητας, στην γειτονιά του Washington Park που αυτοαποκαλείται ιερός τόπος της Αφρικανικής διασποράς.

¹¹ “Chicago is now the nation’s No. 1 ‘foreclosure city’.” (McCarron J., 2012). Αναφέρεται ενδεικτικά ότι τον Σεπτέμβριο του 2012 η πόλη είχε 22.169 κατοικίες σε κρίσιμη κατάσταση και άλλες 9.240 που είχαν ήδη περάσει στα χέρια των δανειστών και επρόκειτο να πουληθούν, ενώ συνολικά υπολογίζεται ότι το Σικάγο, είχε στην επικράτειά του, τουλάχιστον 40.000 άδειες κατοικίες (McCarron J., 2012).

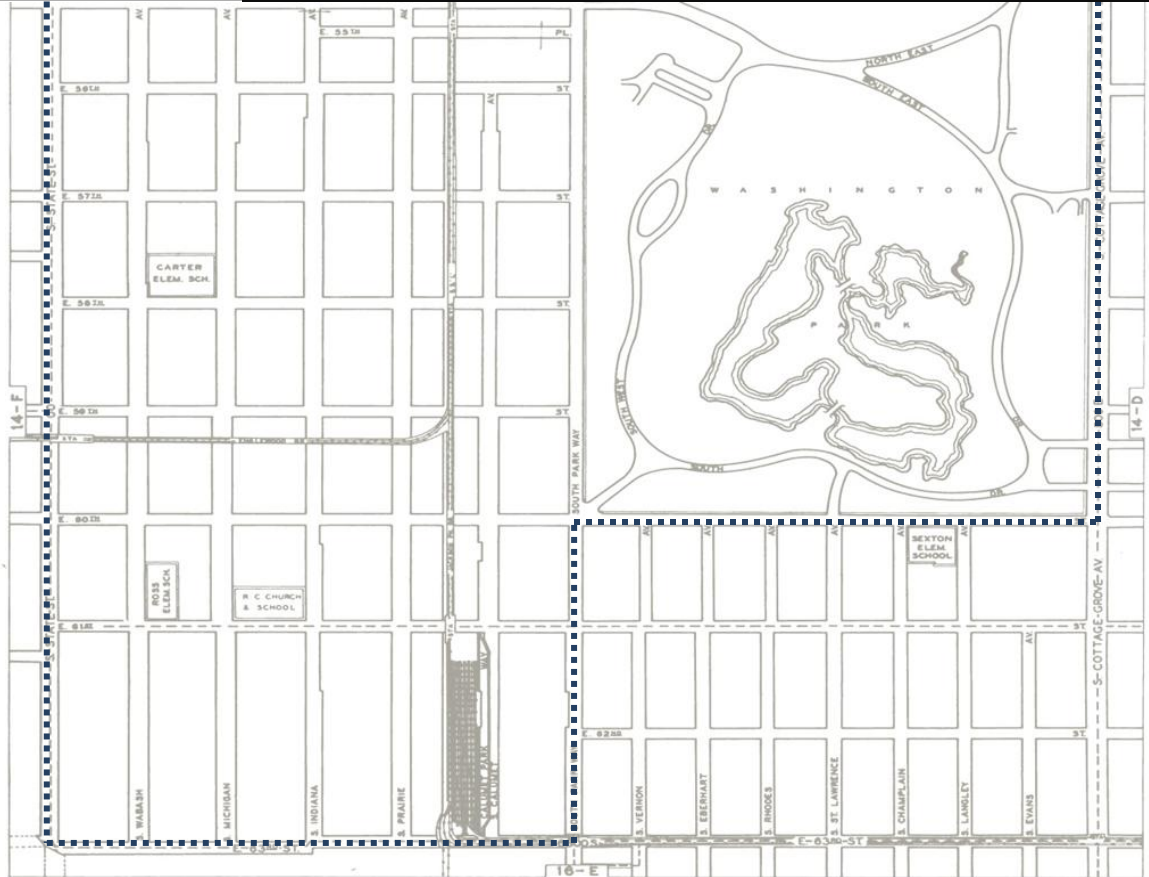
Η γειτονιά του Washington Park τόσο ως κατοικήσιμη περιοχή όσο και ως ελεύθερος πράσινος χώρος, διαθέτει βαρυσήμαντο παρελθόν, παρόν και μέλλον. Διαφαίνεται ότι η υπάρχουσα παθογένειά της δεν δημιουργήθηκε μέσα σε μια ημέρα, αλλά ότι υπέθαλπε από τα πρώιμα χρόνια της. Μέσα από την ανάλυση της πορείας, της εξέλιξης, της σταδιακής και ανά περιόδους διαμόρφωσή της, μπορούν να εντοπιστούν ευρήματα που ερμηνεύουν την παρούσα κατάστασή της, ως μια προδιάθεση που επηρεάστηκε σημαντικά από τις αντίστοιχες πολεοδομικές, οικονομικές, πολιτικές, πληθυσμιακές και κοινωνικές παραμέτρους. Ο αισθητά αποδομημένος χώρος σήμερα καταμαρτυρεί όσα έχει βιώσει και όσα έχει υποστεί, με τον αφουγκρασμό του να αποτελεί πρόκληση κατά την διαδικασία της συλλογής όλων των στοιχείων που οδήγησαν στην έξαρση του αστικού φαινομένου της εγκατάλειψης.

Κατά την διαδικασία της ανεύρεσης των αιτιών που προκάλεσαν την ολική αποξένωση της περιοχής μελέτης, το Washington Park μελετάται μεθοδολογικά με διττό τρόπο, ως αυτούσια γειτονιά που περιέχει το σύνολο των ιδιωτικών και δημόσιων χώρων, αλλά και ως υποσύνολο του South Side. Μέσα από αυτή την διακύμανση από την πολεοδομική κλίμακα στην αρχιτεκτονική κλίμακα και αντιστρόφως, η έρευνα έχει σκοπό να απαντήσει σε ειδικά ερευνητικά ερωτήματα που έχουν τεθεί ως προς τις συνθήκες που συνέβαλλαν στην διάπλαση του χώρου δίνοντας την σύγχρονη απεικόνιση του τοπίου αλλά και τον ρόλο που διαδραμάτισε, για την συγκεκριμένη γειτονιά, τόσο η πολεοδομία όσο και οι αστικές αναπλάσεις. Απώτερος σκοπός της μελέτης είναι να οδηγήσει σε συμπεράσματα για τα γενικότερα ερευνητικά ερωτήματα που συσχετίζονται με την θέση της οικονομίας κατά τον πολεοδομικό σχεδιασμό των σύγχρονων πόλεων της Αμερικής αλλά και για την θέση της πολεοδομίας στην οικονομική ανάπτυξη των αστικών κέντρων.

Βάση των ανωτέρων, η έρευνα διεξάγεται με την χρήση τριών ενότητων που διαμορφώνονται σε συνάρτηση με την τέταρτη διάσταση, καλύπτοντας το χρονικό φάσμα από το παρελθόν μέχρι το μέλλον. Μέσα σε κάθε ενότητα αναπτύσσονται αντιπροσωπευτικά κεφάλαια τα οποία διαφέρουν ως προς την διάθρωσή τους και λειτουργούν ως χοάνη, καλύπτοντας τα γενικότερα ζητήματα και καταλήγοντας στα ειδικότερα. Πιο συγκεκριμένα, η πρώτη ενότητα είναι αφιερωμένη στην σταδιακή προσέγγιση του αστικού τοπιού, ξεκινώντας από την πόλη του Σικάγου, συνεχίζοντας στην Νότια πλευρά της και καταλήγοντας στο Washington Park στην μελέτη περίπτωσης. Αυτή η ενότητα αποτελεί μια γέφυρα που συμβάλλει στη τοπιακή σύνθεση των ζητημάτων της έρευνας, με το να παρουσιάζονται οι ιδιαιτερότητες του αστικού χώρου και των επιμέρους περιοχών, συνδέοντάς τους με τα βασικά θέματα που διαπραγματεύεται η μελέτη και λειτουργώντας ως υπόβαθρο με το να καθίσταται εφικτή η ομαλή μετάβαση στην επόμενη κύρια ενότητα. Κατά την δεύτερη, αναλυτικά μελετάται το Washington Park και οι κενότοπί του, με το κάθε κεφάλαιο να προσεγγίζει το ζήτημα της έξαρσης του αντίστροφου αστικού φαινομένου, μελετώντας το κυρίως από το 20^ο αιώνα μέχρι και τον 21^ο αιώνα. Σε αυτήν την ενότητα επικεντρώνεται η μελέτη στην διαχρονική εξέλιξη των δυο σημαντικότερων παραγόντων της γειτονιάς, στους κατοίκους και στις κατοικίες, για να αποσαφηνιστούν οι συνιστώσες που οδήγησαν στην εξάπλωση των κενοτόπων. Στην τρίτη και τελευταία ενότητα, διαμορφώνονται συνολικές παρατηρήσεις και συμπεράσματα για το Washington Park, μια κριτική ανάλυση της πολεοδομικής εξέλιξης της περιοχής μελέτης αξιολογώντας τόσο την δημιουργία των καινοτόπων, ως αποτέλεσμα των αστικών αναπλάσεων, όσο και την δημιουργία των κενοτόπων ως αποτέλεσμα των τοξικών χωρικών παρεμβάσεων.

ΕΝΟΤΗΤΑ Α' ΓΕΦΥΡΕΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΑΚΗΣ ΣΥΝΘΕΣΗΣ

1-Το Σικάγο, η πόλη των πολλαπλών ταυτοτήτων.

Η πόλη του Σικάγου είναι ένας ενδιαφέρον αστικός χώρος που μπορεί να προσδιοριστεί ποικιλοτρόπος ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά στοιχεία του κάθε αιώνα και της κάθε δεκαετίας, ανάλογα με τις οντότητες που τον διαμορφώνουν, φυσικές είτε τεχνικές, αλλά και ανάλογα με την κάθε πλευρά, τμήμα, γειτονιά ή οικοδομικό τετράγωνο όπου παρουσιάζονται συμπυκνωμένα τα μοναδικά εξελικτικά στάδια ενσωματώνοντας τις ιστορικές, πολιτισμικές και κοινωνικές πτυχές του χώρου. Δικαιολογημένα βάση των ανωτέρων κατηγοριοποιήσεων, δημιουργούνται πολλαπλοί τίτλοι και ετικέτες που συνοπτικά περιγράφουν κάποιο στοιχείο της πόλης, με το Σικάγο να είναι η πόλη της τέχνης, η πόλη των ανέμων, η πόλη της ιστορίας. Όμως ποιος προσδιορισμός αποδίδει τον πραγματικό χαρακτήρα αυτής της πόλης;

Για τους Pacyga και Skerrett, οι οποίοι θέλουν να προσδιορίσουν την ιδιοσυγκρασία της, πιστεύουν ότι το Σικάγο είναι η «πόλη των γειτονιών». Ειδικότερα αναφέρουν: “*Chicago has been called the Garden City¹², the Windy City, Hog Butcher to the World¹³, and the City That Works¹⁴. But its most enduring title is the City of Neighborhoods.*” (Pacyga D., Skerrett E., 1986: xiii). Στην «πόλη των γειτονιών» το αστικό τοπίο υποδιαιρείται. Μεμονωμένες ταυτότητες, που προκύπτουν από τις γεωγραφικές καταταμίσεις και τις κοινωνικές περιχαράξεις, καθιστούν τον αστικό χώρο ένα μωσαϊκό σύνθετης πολιτισμικής ποικιλομορφίας και ταυτόχρονα ένα μοναδικό κράμα χωρίς συνοχή. Μέσα σε αυτόν υπάρχουν γειτονίες πλούσιες και φτωχές, ελεύθερες και αποκλεισμένες, αναβαθμισμένες και υποβαθμισμένες, γειτονίες που διαχωρίζονται σε λευκούς και μαύρους χώρους. Παραδόξως, αυτό το τοπίο των μεγάλων αντιθέσεων, έχει διαμορφωθεί βάση των οραμάτων και των προοπτικών για μια ιδανική πόλη, από εκφραστές του πολιτικού και επιστημονικού χώρου αλλά και από απλούς πολίτες και μετανάστες. Για τους πρώτους το Σικάγο ήταν η γη του μέλλοντος, της επιχειρηματικότητας, αστικός χώρος που λειτουργούσε ως σύνδεσμος στο οικονομικό δίκτυο των πόλεων και γενικά μια πολλά υποσχόμενη πόλη λόγω των γεωφυσικών της ιδιαιτεροτήτων. Ενώ, για τους τελευταίους ήταν η γη της επαγγελίας, των μεγάλων ευκαιριών, της κοπιαστικής εργασίας και της ελπίδας για μια καλύτερη ζωή. Για όλους αυτούς η πόλη του Σικάγου ήταν κάτι το ξεχωριστό, ο τόπος όπου έπαιρναν σάρκα και οστά τα προσωπικά όνειρά τους και οι ατομικές προσδοκίες τους, διεκδικήσεις οι οποίες έβρισκαν τις δυο πλευρές αντιμετώπιες, αντιπροσωπεύοντας τις δυο κύριες ομάδες αντικρουόμενων συμφερόντων οι οποίες είχαν απόψεις διαφορετικής υπόστασης και βαρύτητας.

¹² Στα τέλη της δεκαετίας του 1830, όταν δημιουργήθηκε η τοπική αυτοδιοίκηση του Σικάγου, υιοθετήθηκε ο όρος ‘Urbs in horto’ μια λατινική φράση που μεταφράζεται στην βιβλιογραφία ως “City in a garden” σε μια αρκετά πρόωμη περίοδο όπου δεν υπήρχαν αρκετοί πράσινοι χώροι ή οι κατάλληλες πολιτικές που να προωθούν την ανάπτυξή τους (Bachrach J., 2001:3).

¹³ Αυτό ο χαρακτηρισμός έχει χρησιμοποιηθεί από τον Carl Sandburg στο ποίημα του με τίτλο “Chicago” το οποίο παρατίθεται ολόκληρο στο Παράρτημα Β’. Σε αυτό, παρουσιάζεται μια άλλη πλευρά της πόλης, μέσα από την σκληρή προσωποποίησή της. Ειδικότερα στην αρχή αναφέρεται ότι “Hog Butcher for the World, Tool Maker, Stacker of Wheat, Player with Railroads and the Nation’s Freight Handler, Stormy, husky, brawling, City of the Big Shoulders.” (Sandburg C., 1916:3). Ενώ το ποίημα κλείνει λέγοντας ότι “Laughing the stormy, husky, brawling laughter of Youth, half-naked, sweating, proud to be Hog Butcher, Tool Maker, Stacker of Wheat, Player with Railroads and Freight Handler to the Nation.” (Sandburg C., 1916:4).

¹⁴ Ο εμπνευστής της έκφρασης “the city that works” ήταν ο Richard J. Daley. Από την θέση του δημάρχου γίνεται ο βασικότερος υπερασπιστής αυτής της διατύπωσης καθώς από τα τέλη του 1950 δραστηριοποιείται στον επανασχεδιασμό της πόλης (Biles R., 2004: 638).

Σε αυτή την πολιτική σκακιέρα λαξευμένη από εθνικούς θύλακες γειτονιών μητρόπολη, φωτίζεται μια άλλη όψη του αστικού χώρου, με τον Bennett να αντιλαμβάνεται το Σικάγο ως μια «ενσυνείδητη πόλη». Συγκεκριμένα διατυπώνει: “Chicago is the most self-conscious of cities.” (Bennett L., 2010:1). Θεωρεί ότι η ενσυνειδησία της δεν είναι παράγωγο μιας ωρίμανσης που ακολούθησε την ταυτόχρονη εξέλιξη των άλλων αστικών κέντρων¹⁵, αλλά αντιθέτως είναι κάτι το οποίο ως γενετική πληροφορία υπήρχε μέσα στην πόλη. Διατρέχοντας την πορεία της, από τα πρώιμα χρόνια ύπαρξής της μέχρι σήμερα, παρουσιάζεται μια βαθειά επίγνωση σε χωρικά ζητήματα και αστικές παρεμβάσεις. Τέτοιες περιπτώσεις, όπου επιβεβαιώνεται αυτή η διαπίστωση, εντοπίζονται στις σημαντικές χρονικές τομές της πόλης, όπως αυτής της μεγάλης πυρκαγιάς του 1871 και του μετέπειτα ανασχεδιασμού της, το World Columbian Exposition, της πληθυσμιακής αύξησης εξαιτίας της μεταναστευτικής εισροής, τις κοινωνιολογικές έρευνες και την επιστημονική δράση του University of Chicago, αλλά και τις πολιτικές διαχείρισης που καλλιεργούσαν τον φυλετικό διαχωρισμό. Μια ενσυνειδητότητα που διαμορφώνεται συνεχώς μέσω των ιστορικών γεγονότων που διαδραματίζονται¹⁶, του πολεοδομικού σχεδιασμού¹⁷, των τάσεων¹⁸, των πολιτικών¹⁹ και της οικονομίας²⁰ επηρεάζοντας αντίστοιχα τον αστικό χώρο.

Η Schlabach συμφωνώντας εν μέρει με τον Bennett, προσεγγίζει την πόλη προσδίδοντάς της μια πιο καυστική χροιά, μια διάσταση κατά την οποία ταυτίζεται και συνδέεται ο αστικός χώρος με την φυλετική κοινότητα που υπέστη την σκληρότερη μεταχείριση. Αναφέρει ότι, από την μια πλευρά το Σικάγο είναι η πεμπτουσία της ‘ενσυνείδητης πόλης’, αλλά από την άλλη είναι ένας τόπος όπου τα σύγχρονα γεγονότα της Αφρικανικής Αμερικάνικης εμπειρίας έλαβαν δραματική μορφή και βάνουση έκφραση (SchlabachE., 2012: 82). Είναι «η πόλη μέσα στην πόλη», ένα ψευδοκράτος που δημιουργήθηκε μετά από το μαζικό μεταναστευτικό ρεύμα των Αφρικανών προς στα Βόρεια αστικά κέντρα της Αμερικής, αναζητώντας καλύτερες συνθήκες και ιδρύοντας στο Σικάγο την μητρόπολή τους. Σε αυτόν το μικρόκοσμο ισχύει ένα διαφορετικό

¹⁵ Ειδικότερα, ο Bennett αναφέρει: “Chicagos’ self-consciousness is not simply a matter of maturing in the shadows of older, more worldly cities.” (Bennett L., 2010:1)

¹⁶ Τέτοια παραδείγματα, όπου άλλαξε η σύστασή της, καταγράφονται από τον Bennett ως εξής: “disasters such as the April 1968 West Side riots following King’s assassination in Memphis, Tennessee, the August 1968 Democratic National Convention disturbances, and the Black Panther murders of December 1969 forced upon Chicagoans a new and heretofore uncharacteristic variety of self-consciousness.” (Bennett L., 2010:4).

¹⁷ Οι πόλεις εξελίσσονται μέσα από τα χέρια των σχεδιαστών τους, οι οποίοι επιδιώκουν συνειδητά ή ασυνείδητα να εκπληρώσουν τις δικές τους σχεδιαστικές επιθυμίες. Ο αστικός σχεδιασμός περιλαμβάνει την συντονισμένη και ενσυνείδητη δράση κατά τον σχεδιασμό των νέων πόλεων και οικισμών ή κατά τον επανασχεδιασμό των υφιστάμενων περιφερειών βάση των αναγκών που έχουν οι κάτοικοι (Lang J., 2005:xix). Μια θεωρητική και όχι πρακτική προσέγγιση, όπως θα φανεί στα επόμενα κεφάλαια.

¹⁸ Η ανάπτυξη νέων προσεγγίσεων για την οικολογική αποκατάσταση σηματοδοτεί μια ενσυνείδητη προσπάθεια να αναπαρασταθεί η βιοποικιλότητα των οικοσυστημάτων που προηγήθηκαν της ανάπτυξης των βιομηχανικών μητροπόλεων προκειμένου να προωθηθεί ένα διαφορετικό είδος σύνθεσης φύσης και πολιτισμού (Gandy M., 2006:71). Πάνω σε αυτό ο Bennett αναφέρει, «Το σύγχρονο Σικάγο υπόκειται λιγότερο από ότι πριν 20 χρόνια στην ενσυνείδητη πόλη του Rust Belt προβλέποντας την διάλυσή της.» (Bennett L., 2010:7).

¹⁹ Η πολιτική του δημάρχου Richard M. Daley, με την «από πάνω προς τα κάτω» πολεοδομική πρακτική για την κατασκευή των εργατικών κατοικιών, άλλαξε την πόλη, ενώ οι τίτλοι τέλους στο Washington Park έπεσαν μετά την αναποτελεσματική παρέμβαση φορέων της πόλης.

²⁰ Σύμφωνα με τον Cuthbert, «Η παγκοσμιοποίηση αντιπροσωπεύει μια νέα εμβάθυνση στις καπιταλιστικές κοινωνικές σχέσεις και στις ενσυνείδητες μορφές απαραίτητες ώστε να διατηρηθεί.[...] Ξεπερνώντας την υλική λειτουργικότητα, η εμπορευματοποίηση έχει επίσης μετασχηματιστεί στην παραγωγή της συνείδησης.» (Cuthbert A., 2011: 91). Μέσω της οποίας, η αναζήτηση της ατομικής και κοινωνικής ταυτότητας γίνεται σταδιακά αναπόσπαστο κομμάτι της εμπορευματοποίησης, ένα φαινόμενο που συμβάλει στην υλική και συμβολική κατασκευή, στο κέντρο του καπιταλισμού. «Η σταδιακή απορρόφηση της συνείδησης στον εμπορευματικό φετιχισμό έχει επίσης ενισχυθεί από την απορρόφηση του πολιτισμού στην σφαίρα της παραγωγής.» (Cuthbert A., 2011: 91).

σύστημα, με πρωτόγονες συνθήκες διαβίωσης και περιθωριακές συμπεριφορές όπου σε καθημερινή βάση οι Αφροαμερικανοί αντιμετωπίζονται περιοριστικά. Ο περιορισμός που επιβάλλεται στην ζωή τους δεν είναι αποτέλεσμα μιας αστικής διαταραχής του τοπίου αλλά σημαίνουν της μαύρης ατοπίας²¹ (Schlabach E., 2012: 80). Είναι η πόλη των μαύρων δρόμων, με τα μαύρα σοκάκια, των μικρών διαμερισμάτων ‘Kitchenettes’²² και των κενών οικοπέδων (Schlabach E., 2012: 88).

Αντιλαμβανόμενοι το Σικάγο βάση των παραπάνω απεικονίσεων, είτε ως την «πόλη των γειτονιών», είτε ως την «ενσυνείδητη πόλη», ή ως την «πόλη μέσα στην πόλη», καταλήγουμε στο ίδιο σημείο. Χωρίς μεγάλες αποκλίσεις, ο αστικός χώρος ταυτίζεται με την σημασία και τον ρόλο της Αφροαμερικάνικης κοινότητας, με τις διαφορετικές διατυπώσεις να περιγράφουν με γλαφυρό τρόπο τις αντιληπτικές διαστάσεις της γεω-αστικής φυσιογνωμίας της πόλης. Αξιοσημείωτο είναι ότι μέσω αυτών των εκφράσεων, είναι εφικτή η ψηλάφηση του αστικού ανάγλυφου της πόλης, εκ των οποίων πέρα ότι συμβάλουν δίνοντας μια γενική εικόνα, αποτελούν μια πρώτη διερευνητική επαφή για την κατανόηση της τοπογραφικής ταυτοποίησης των σημείων όπου φαίνεται να έχουν αρνητικό πρόσημο και ενδέχεται σε αυτά να υπάρχουν οι μεγαλύτερες δομικές δυσλειτουργίες.

Προσεγγίζοντας την δομική σύσταση της πόλης, το Σικάγο αναπτύσσει τις γειτονίες του, στηρίζοντάς τες στην βάση μιας κύριας οικονομικής δραστηριότητας²³, ώστε να εξασφαλιστεί τόσο η βιωσιμότητα όσο και η ανάπτυξή τους. Οι Pacyga και Skerrett αναφέρουν ότι: “This might have been a stockyard, steel mill, a university, park, or real estate subdivision.” (Pacyga D., Skerrett E., 1986: xiii). Οι χωρικές δικλείδες και οι εγγυητές της κάθε γειτονιάς συχνά ξεπερνούν τον λειτουργικό χαρακτήρα του ρυθμιστή ή του σταθεροποιητή της περιοχής, αποκτώντας συμβολικό ρόλο²⁴. Εξετάζοντας το Νότιο τμήμα της πόλης, στο οποίο ανήκει η μελέτη περίπτωσης, παρατηρούμε την εφαρμογή όλων των ανωτέρων χωροταξικών εναλλακτικών. Μικραίνοντας την κλίμακα, στην γειτονιά του Washington Park, η περιοχή φιλοξενεί ένα μεγάλο αστικό πάρκο, στο οποίο οφείλει και το όνομά του, ελεύθερος πράσινος χώρος που αποτελεί ο ρυθμιστικός παράγοντάς της από την ημέρα δημιουργίας του μέχρι και σήμερα. Προκείμενο και θέμα περαιτέρω ανάπτυξης, συνιστά αυτή η χωροθέτηση που κατέστη το χωρικό σημαίνον της περιοχής, αλλάζοντας το προσωπείο της συμβολικότητας και διαδραματίζοντας διαφορετικό ρόλο τόσο για το επίπεδο της γειτονιάς όσο και για την πόλη. Ωστόσο, ως κύριος πρωταγωνιστής της περιοχής θεωρείται το University of Chicago, με το οποίο συνορεύει. Είναι ένας ογκόλιθος, με την κυριολεκτική και μεταφορική έννοια της λέξης, βασικός ρυθμιστής του χώρου δρώντας ως σταθεροποιητής της παρουσίας των λευκών και αποσταθεροποιητής της θέσης των Αφρικανών στην ευρύτερη περιοχή.

²¹ Εξηγώντας αναφέρει, “It has the effect of making African American geographies into placeless places.” (Schlabach E., 2012: 80).

²² Ο ορισμός που δίνεται είναι ο εξής, “Kitchenette apartments, as these units were called, were essentially old houses or larger apartments, long since abandoned by Chicago’s wealthy whites, converted into multiple apartments, each installed with a communal restroom, small gas stove, and one small sink.” (Schlabach E., 2012: 83). Από απόσπασμα του Horace R. Cayton στο “Negro Housing in Chicago” αναφέρεται, “Kitchenette apartments have sprung up with the needs of this overcrowded area. [...] Kitchenettes are one-room apartments. A large seven-room apartment may be cut up into as many separate apartments for seven different families all of whom use the same bath and toilet facilities. A gas burner for cooking purposes is usually installed in the closet of each room.” (Roskam E., 2003:23).

²³ “Chicago neighborhoods usually developed around some economic base.” (Pacyga D., Skerrett E., 1986: xiii).

²⁴ “The economic base often became a symbol of the area, such as Back of the Yards or Wicker Park. Whatever the economic or symbolic base may have been, it determined much of the character and future of the neighborhood which grew up around it.” (Pacyga D., Skerrett E., 1986: xiii).

Αντιπαρέρχοντας τον επικαλυπτόμενο ρόλο και την ακτίνα επιρροής των κύριων χωροθετήσεων στην περιοχή, ο Robert Park, ερευνητής και εκπρόσωπος της Σχολής του Σικάγου, πιστεύει ότι κατά την διάρκεια του χρόνου, κάθε τμήμα και συνοικία της πόλης αποκτά κάτι από τον χαρακτήρα και από τις ιδιότητες των κατοίκων της. Ειδικότερα θεωρεί ότι κάθε τμήμα της πόλης έχει αναπόφευκτα χρωματιστεί από τις ιδιόρρυθμες συμπεριφορές αυτών²⁵. Επισημαίνει ότι στην δομή της γειτονιάς βρίσκεται η συνέχεια των ιστορικών διαδρομών, των διαδικασιών που την διαμόρφωσαν, παραμένοντας κατά κάποιον τρόπο διατηρητέες, με το παρελθόν να επιβάλλεται στο παρόν και με την τοπικότητα να ακολουθεί μια ορισμένη αυτό-δυναμική, περισσότερο ή λιγότερο ανεξάρτητη από τον ευρύτερο κύκλο της ζωής της (Park R., 1925:6). Ακολουθώντας λοιπόν το σκεπτικό των δυο τελευταίων, τόσο των Pacyga και Skerrett όσο και του Park, εν συνεχεία αναπτύσσεται η ιστορική αναδρομή περνώντας σταδιακά από την ευρύτερη περιοχή του South Side στο Washington Park, ενώ σε δεύτερη φάση παρουσιάζονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των κατοίκων και των κατοικιών της μελέτης περίπτωσης, δομικά συστατικά που συμβάλλουν στην διαμόρφωσή της, με το να προσεγγίζεται ταυτόχρονα η ιδιοσυστασία του ανθρωπογενούς τοπίου σε συνδυασμό με την διαμόρφωση του πολεοδομικού τοπίου.

Χάρτης 1: Η ενσυνείδητη πόλη του Σικάγου.

Πηγή: Bluestone D., 1991:141 από το Library of Congress.

²⁵ “Each separate part of the city is inevitably stained with the peculiar sentiments of its population. The effect of this is to convert what was at first a mere geographical expression into a neighborhood, that is to say, a locality with sentiments, traditions, and a history of its own.” (Park R., 1925:6).

2- Προσεγγίζοντας τον χωρόχρονο.

Διευκρινιστικά, και πριν γίνει η περαιτέρω ανάλυση των ζητημάτων αυτού του κεφαλαίου, επισημαίνεται η αμφίδρομη σχέση του South Side με το Washington Park, η οποία δεν είναι τίποτα περισσότερο από μια αλληλεπίδραση ανάμεσα στο σύνολο και στο μέρος. Προς αυτήν την κατεύθυνση θα διεξαχθεί η έρευνα, προκειμένου να μην παραληφθεί καμία συνιστώσα που έχει σημασία στην αποκωδικοποίηση του χώρου. Μέσω αυτής της διαδικασίας, γίνεται μια προσπάθεια να εντοπιστούν τα αρχικά αίτια, βαθιές ρίζες της προβληματικής και μη υγιούς σημερινής εικόνας της γειτονιάς του Washington Park. Για να επιτευχθεί αυτό θεωρείται απαραίτητο να μελετηθούν εκείνες οι παρελθοντικές διεργασίες και μετασχηματισμοί που οδήγησαν σε αυτήν την κατάσταση την περιοχή. Απώτερος σκοπός αυτής της ενδοσκοπικής διερεύνησης είναι να συμβάλλει στο να δοθούν απαντήσεις στα ερωτήματα που προκύπτουν ως προς την φυσιολογία και την οργάνωση του χώρου, με πολεοδομικούς όρους, αλλά και ως προς την αναζήτηση εκείνων των παραγόντων που ευθύνονται για τα σημάδια αποδόμησης που εμφανίζονται στην μελέτη περίπτωσης. Για αυτό τον λόγο, σε μια πρωταρχική φάση γίνεται μια σύντομη αναφορά στο South Side και στην συνέχεια μελετάται η διαχρονική εξέλιξη του Washington Park.

Η Νότια πλευρά της πόλης είναι τόπος εγκατάστασης πολλαπλών εθνοτικών κοινοτήτων και ανάμεικτων κοινωνικών τάξεων, ένα σύνολο γειτονιών που έχει διαμορφωθεί από την δημογραφική εξέλιξη των κατοίκων σε άμεσο συσχετισμό με τον επανασχεδιασμό του χώρου. Ωστόσο, οι Holt και Pacyga εντοπίζουν κοινά στοιχεία σε εσωτερικά τμήματα και ομαδοποιούν τις γειτονιές αναγνωρίζοντας τρεις κατηγορίες, τις γειτονιές που βρίσκονται κοντά στην λίμνη, εκείνες που έχουν μικρή έκταση αλλά κομβική σημασία και αυτές που προέκυψαν λόγω των παραγωγικών μονάδων (Holt G., Pacyga D., 1979: 9). Κάθε μία, από αυτές τις τρεις κατηγορίες γειτονιών²⁶, συντάσσεται από συγκεκριμένες κοινωνικοοικονομικές ομάδες. Σύμφωνα με τους Holt και Pacyga, στην πρώτη κατηγορία γειτονιών είχαν εγκατασταθεί νοικοκυριά μεσαίων προς υψηλών εισοδημάτων, στην δεύτερη και πάλι αρχικά πήγαν νοικοκυριά μεσαία προς υψηλά, ενώ στην τρίτη προσελκύστηκαν τα χαμηλά εισοδήματα και η εργατική τάξη (Holt G., Pacyga D., 1979: 9). Αυτή η χωρικά ταξική κατάταξη του South Side σε οριοθετημένες γειτονιές μπορεί να ερμηνευτεί, πέρα από κοινωνικούς, με καθαρά γεωγραφικούς όρους. Τόσο η πρώτη όσο και η δεύτερη κατηγορία γειτονιών, εκτός από τις ανέσεις και τα χωρικά προνόμια που είχαν, επιπρόσθετα απολάμβαναν την εγγύτητα με το αστικό κέντρο, όπου τόσο ο βιοπορισμός όσο και μεγάλο μέρος της κοινωνικής ζωής των κατοίκων συνδεόταν με το Loop, το οικονομικό κέντρο του Σικάγου. Κάτι που δεν απαντάται στους κατοίκους της τρίτης κατηγορίας, οι οποίοι είχαν οργανώσει τις γειτονιές τους έχοντας άμεση πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες, εκμηδενίζοντας την ανάγκη να επισκεφτούν το κέντρο (Holt G., Pacyga D., 1979: 9). Διαχρονικά, αυτή η σύνθεση που περιγράφηκε δεν παρέμεινε σταθερή, καθώς μεγάλες αστικές παρεμβάσεις και νέα δίκτυα, μεταφορικά ή μεταναστευτικά, άλλαξαν τις γεωγραφίες στην περιοχή.

²⁶ Οι Holt και Pacyga αναφέρουν: “Basically, these neighborhoods fall into three group; the lakeshore communities of the Near South Side, Douglas, Oakland, Kenwood, and Hyde Park, [...] the corridor neighborhoods, including Armour Square, Grand Boulevard, and *Washington Park*, [...] and the stockyards neighborhoods of Bridgeport, Canaryville, Back of the Yards, Brighton Park, McKinley Park, and Gage Park [...]. (Holt G., Pacyga D., 1979: 9).

Η συμβολή αυτών των παρεμβάσεων στον προαστιακό χώρο ήταν άλλοτε θετική και άλλοτε αρνητική, έχοντας ως κοινό παρονομαστή τον επαναπροσδιορισμό του χαρακτήρα της κάθε γειτονιάς του South Side. Μια τέτοια περίπτωση σημειώνεται στα μέσα του 19^{ου} αιώνα με την κατασκευή του σιδηροδρομικού δικτύου. Οι σιδηροδρομικές γραμμές κατέτμησαν τον αστικό χώρο και δημιούργησαν νέα τεχνητά όρια μεταξύ πολλών γειτονιών, ενώ η ίδια η δικτύωση του Illinois Central Railroad έπαιξε καθοριστικό ρόλο παρουσιάζοντας επιχειρηματικές ευκαιρίες στους άξονες των προαστιακών συνδέσεων του. Αυτές χρησιμοποιήθηκαν από τους κατασκευαστές ανοίγοντας την αγορά ακινήτων και προωθώντας επιχειρηματικές προοπτικές, συνδέοντας υπερτοπικά τις παραγωγικές μονάδες συσκευασίας κρεάτων και μετάλλου με τις αγορές. Ανάλογης σημασίας ήταν και το συνοδό αποτέλεσμα αυτής της χωροθέτησης, με την προσέλκυση εργατικού δυναμικού, συγκεκριμένα κατά το διάστημα των δεκαετιών του 1850 μέχρι 1860, κυρίως μεταναστευτικού πληθυσμού που κινήθηκε από την Ευρώπη προς την Αμερική και εγκαταστάθηκε σε περιοχές του Νότιου τμήματος του Σικάγου κοντά στα εργοτάξια του σιδηροδρόμου (Holt G., Pacyga D., 1979: 9).

Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας που επηρέασε στο σύνολό του το Νότιο τμήμα της πόλης ήταν η δημιουργία του συστήματος των πράσινων χώρων, το αποκαλούμενο South Park. Ως South Park ονομάζεται το σύνολο τριών συνδεδεμένων πάρκων που συντάσσονται από το Washington Park, το Jackson Park και το Midway Plaisance, πράσινο μονοπάτι που ενώνει τα δυο μεγάλα πάρκα, η κατασκευή των οποίων ξεκίνησε το 1869 (Bachrach J., 2001:157). Μετά από την υλοποίησή τους, ωφελήθηκαν κυρίως οι γειτονίες Hyde Park, μακροπρόθεσμα και βραχυπρόθεσμα, και Kenwood δίνοντας νέες δυνατότητες στους κατοίκους του (Holt G., Pacyga D., 1979: 9). Δεν συνέβη όμως το ίδιο στην γειτονιά του Washington Park που άρχισε να αναπτύσσεται με προβάδισμα λόγω της πλεονεκτικής της θέσης της, η οποία μετατράπηκε σε μειονέκτημα, βγαίνοντας χαμένη από την όλη διαδικασία. Σύμφωνα με τους ίδιους, τα πρώτα θετικά σημάδια έκαναν την εμφάνισή τους με την κατοικήσιμη περιοχή να οικοδομείται γρήγορα από εύπορους κατοίκους και με την οργάνωση των λεωφορειόδρομων εκατέρωθεν να είναι αρκετά ικανοποιητική, καλές ενδείξεις που όμως δεν κατάφεραν να αποτρέψουν τα αρνητικά αποτελέσματα της ψυχαγωγικής ζώνης που εμφανίστηκε στο Νοτιοανατολικό τμήμα της, μετατρέποντάς την συστηματικά κατά τα τέλη του 19^{ου} αιώνα από περιοχή πλουσίων σε περιοχή εγκατάστασης μαζικών μεταναστευτικών ρευμάτων κάνοντας την γειτονιά του Washington Park λιγότερο ελκυστική (Holt G., Pacyga D., 1979: 9).

Ως αντιστάθμισμα αυτής της πτωτικής τάσης θεωρείται η χωροθέτηση του University of Chicago το 1892 στην γειτονιά του Hyde Park, ακριβώς πάνω από το Midway Plaisance. Αρχικά, κατά το διάστημα 1854-1885, το πανεπιστήμιο είχε χωροθετηθεί σε οικόπεδο που είχε δωρίσει ο Stephen A. Douglas στην γειτονιά του Douglas το οποίο έκλεισε, εβρισκόμενο στην συγκεκριμένη θέση 30 και πλέον χρόνια, εξαιτίας σοβαρών οικονομικών δυσκολιών (Gilbert P., Bryson C., Mendelsohn F., 1929:190). Δυσχερειών που προκλήθηκαν από την κακή διαχείρισή του²⁷ σε ένα γενικότερο πλαίσιο οικονομικής αστάθειας της πόλης, λόγω του οικονομικού πανικού του 1857, της πυρκαγιάς του 1871, του οικονομικού πανικού του 1873 και της φωτιάς του 1874. Το νέο πανεπιστήμιο άνοιξε ξανά την 1^η Οκτωβρίου του 1892²⁸, αυτή την φορά σε

²⁷ “But it was not properly financed, mortgages grew to a total of \$32.000, and in 1885 the property had to be sold.” (Gilbert P., Bryson C., Mendelsohn F., 1929:190).

²⁸ “On October 1, 1892, the new University officially opened its doors.” (Bachin R.F., 2004:25).

χώρο που του είχε δοθεί από την φιλανθρωπική κίνηση του John D. Rockefeller²⁹. Η επανένταξή του στον αστικό χώρο συντέλεσε θετικά φέρνοντας πάλι την ελπίδα στον τόπο³⁰, λειτουργώντας πυροσβεστικά προς την νέα γειτονιά και καταλυτικά για ολόκληρη την πόλη. Ο πρόεδρος του πανεπιστημίου William Rainey Harper³¹ ήλπιζε ότι το ανώτερο εκπαιδευτικό ίδρυμα θα αναδεικνυόταν σε κεντρικός ρυθμιστής της πόλης, δεδομένου ότι επρόκειτο να αποτελέσει αναπόσπαστο μέρος ενός ταχέως αναπτυσσόμενου αστικού κέντρου³² (Bachin R.F., 2004:27).

Μετά από την λειτουργία του νέου πανεπιστημίου άλλο ένα σημαντικό γεγονός, αυτή την φορά παγκόσμιας εμβέλειας, έλαβε χώρα στο South Side. Είχαν περάσει μόλις 2 εβδομάδες από το άνοιγμα του University of Chicago, όταν αποφασίστηκε πολύ κοντά σε αυτό να φιλοξενηθεί το World's Fair Columbian Exposition (Bachin R.F., 2004:27). Πράγματι, έχοντας ήδη παρέλθει 20 χρόνια από την χωροθέτηση των πάρκων, το 1893 σημειώνεται η τρίτη δυναμωτική ένεση για την Νότια πλευρά της πόλης, έχοντας κλιθεί να γίνει τόπος παγκόσμιας έλξης προς τιμήν των 400 χρόνων από την Κολομβιανή ανακάλυψη. Η έκθεση διήρκεσε 6 μήνες, από την 1^η Μαΐου μέχρι τις 30 Οκτωβρίου του 1893, παρουσιάζοντας τις καινοτομίες του Νέου Κόσμου (Rydell R., 2004: 898). Τα φώτα όλα είχαν στραφεί σε αυτή την γωνιά της γης, με τους επισκέπτες να συρρέουν στο Jackson Park αντικρίζοντας το 'μέλλον' του Σικάγου³³. Συνολικά από την έκθεση πέρασαν 27 εκατομμύρια άνθρωποι οι οποίοι είδαν τα τεχνολογικά, επιστημονικά και κοινωνικά επιτεύγματα της Αμερικανικής ηπείρου (Bachin R.F., 2004:1). Όμως, από όλη την διοργάνωση, μιας έκθεσης 200 νεόδμητων λευκών κτιρίων³⁴, είχε παραληφθεί να γίνει αναφορά στην Αφρικανική κοινότητα, απαξιώνοντας την πορεία που είχε διανύσει μέσα στον αγροτικό, ημι-αστικό και αστικό χώρο των Ηνωμένων Πολιτειών. Το αποκαλούμενο "White City" ή "Dream City" αναπαριστούσε το νέο αρχιτεκτονικά ιδανικό αστικό χώρο³⁵, ένα πρότυπο πόλης που περνούσε το μήνυμα της καθαρότητας-λευκότητας μέσα από την απουσία των Αφροαμερικανών. Η

²⁹ The University of Chicago emerged from the philanthropy of John D. Rockefeller, who was interested in launching an institution of higher learning in the Midwest, specially one to serve the educational needs of the American Baptist community in Chicago." (Grinnell M., 2008: 176).

³⁰ "The new university was like the city of itself, according to Herrick, for it represented the hope that the West held of the nation." (Bachin R.F., 2004:23).

³¹ Ο πρόεδρος σε ομιλία στο Columbia University το 1902 αναφέρει: "A university which will adapt itself to urban influence, which undertake to serve as an expression of urban civilization, and which is compelled to meet the demands of an urban environment will in the end become something essentially different from a university located in a village or small city. [...] It will gradually take on new characteristics both outward and inward, and it will ultimately form a new type of university." (University of Chicago, 1992: ix).

³² "... the new University of Chicago was not a remote ivory tower, but rather an integral part of a rapidly developing urban center. For Harper, the production of knowledge went hand in hand with public service and civic engagement, at least initially." (Bachin R.F., 2004:27).

³³ "Since the site for the exposition was to be just south of the new university in Jackson Park, all attending would have an opportunity to see the future of Chicago and the nation as they glimpsed the progress made possible by grand design working in tandem with modern research facilities." (Bachin R.F., 2004:27).

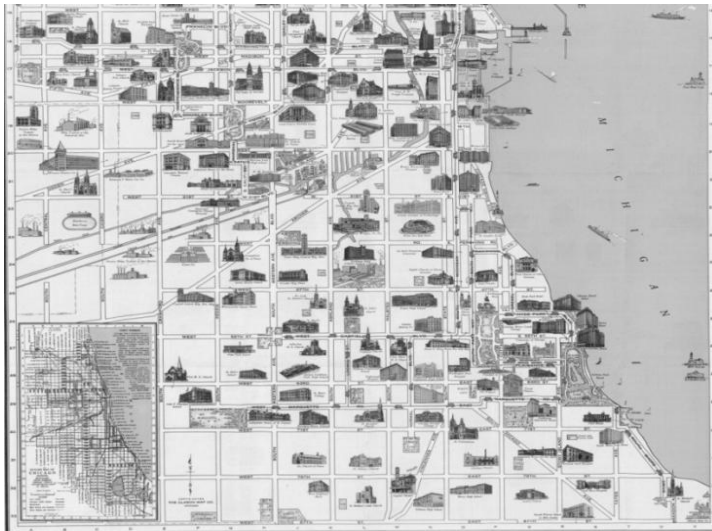
³⁴ "... all those buildings were decidedly neoclassical, lathered with plaster of Paris, painted a chalky white, thus bestowing the moniker of 'White City' on the main exposition buildings." (Rydell R., 2004:899).

³⁵ "The White City was a microcosm of the later 'City Beautiful' movement that Burnham fathered. [...] Many of the grander and more permanent ideas that Burnham later employed in Washington, Cleveland, San Francisco, Chicago, and the Philippines had their origins in the 1890s in the make-believe city that housed the world's fair." (Hines T., 1974:74). Ενώ σε άλλο σημείο αναφέρεται, "The City Beautiful movement and Burnham's rise as an urban planner coincided with the coming of age of the heterogeneous reform spirit later known as the Progressive Movement." (Hines T., 1974:158).

προώθηση αυτών των ρατσιστικών ερεισμάτων³⁶ σχολιάστηκε αρκετά από την θιγόμενη κοινότητα, με τους διανοούμενους εκείνης της εποχής να παίρνουν ενεργώ δράση³⁷.

Στις αρχές του επόμενου αιώνας, στην ευρύτερη περιοχή μονοπωλούν τα ζητήματα της έγχρωμης μεταναστευτικής κίνησης και οι συνέπειες αυτής. Οι ροές είχαν ξεκινήσει πριν από τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο με τους Αφρικανούς να φτάνουν στο Σικάγο και να εγκαθίστανται σε συμπυκνωμένες δομές στην Νότια πλευρά της πόλης, στην γειτονιά του Near South Side. Κατά την διάρκεια όμως του Α΄ Παγκοσμίου, αυτό το μεταναστευτικό ρεύμα αυξήθηκε αναζητώντας θέσεις εργασίας και μια καλύτερη ζωή στην πόλη, κάνοντας αισθητή την παρουσία του σε θύλακες που είχαν ήδη δημιουργηθεί. Βλέποντας οι πρώτοι μόνιμοι κάτοικοι αυτή την πληθυσμιακή συγκέντρωση, αντέδρασαν με το να απομακρύνονται από τις περιοχές τους, μετακινούμενοι εσωτερικά του South Side και πηγαίνοντας σε καλύτερες γειτονιές όπου είχαν εγκατασταθεί λευκοί μεσαίου εισοδήματος³⁸. Τα κενά που προκάλεσε αυτή η μετακίνηση, καλύφθηκαν από μεσαία Αφρικανικά στρώματα που αναζητούσαν απεγνωσμένα διεξόδους φυγής από το πρώτο αποπνικτικό μεικτό ταξικό θύλακα. Η νέα μετατόπιση και εγκατάσταση αυτών των στρωμάτων, έγινε λανθασμένα αντιληπτή από τους ντόπιους Ευρωπαίους κατοίκους των κοντινών γειτονιών, ως μια νέα επέκταση των Αφροαμερικανικών φτωχογειτονιών και του γκέτο, κάτι που στιγμάτισε ακόμα περισσότερο την περιοχή (Holt G., Pacyga D., 1979: 11).

Χάρτης 2: Η θέση των πολιτισμικών μνημείων στο South Side το 1940.

Αριστερά: Τμήμα από χάρτη της πόλης του Σικάγου. Εστίαση στην περιοχή του South Side που ξεκινάει από τον 12th Street. Σε αυτό τον χάρτη φαίνεται η βασική δικτύωση προς και από το κέντρο. Επίσης φαίνονται οι πράσινοι ελεύθεροι χώροι του South Park και μερικά από τα σημαντικότερα κτίρια μεταξύ των οποίων διακρίνονται τα: Michael Reese Hospital, Armour Institute of Technology, LaSalle Extension University, Union Stock Yards, University of Chicago, Chicago Normal College. Ακόμα, αξιοσημείωτο είναι ότι η κάθε γειτονιά έχει το δικό της νοσοκομείο.

Πηγή: David Rumsey Historical Map Collection και επεξεργασία του χάρτη που δημοσιεύτηκε από The Glason Map Co. το 1926, με τίτλο “Chicago Motor Coach Pictorial Map of Chicago”.

³⁶ “Equally disturbing were displays by private companies that ridiculed blacks and so-called living ethnological exhibits of ‘primitive’ human beings that reinforced the impression among whites that blacks were closer to ‘savagery’ than to ‘civilization’. As the racist underpinnings of the utopia projected by the fair became clear, many African Americans concluded that the World’s Columbian Exposition, with its radiant White City, had become nothing less than a Frankenstein, the cultural counterpart to the lynchings that claimed 161 African-American lives in 1892 alone.” (Rydell R., 1999: xii).

³⁷ Οι Frederick Douglass και Ida Wells δημοσιεύουν το κείμενο “To the Friends of Equal Rights” (βλ. Παράρτημα Β’).

³⁸ Το τραγικό της υποθέσεως ήταν ότι τα μεσαία Αφρικανικά στρώματα μετά από ένα χρονικό διάστημα διαπίστωναν ότι είχαν εξαπατηθεί, εβρισκόμενα πάλι μέσα στον επεκταμένο μεικτό θύλακα. “But as the black population grew, the profits in blockbusting grew with it. And Negro families who paid dearly to escape the Black Belt soon found themselves engulfed in the expanding ghetto.” (Philpott T., 1991: 151).

Φυσικά, οι γειτονιές του Νότιου τμήματος του Σικάγου δεν επηρεάστηκαν μόνο από τους Παγκόσμιους Πολέμους, όπως μεταφράστηκαν τοπικά με την εδραίωση της Αφρικανικής κοινότητας στην περιοχή, αλλά και από τις παγκόσμιες καινοτομίες, όπως ήταν η αυτοκίνηση μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο³⁹. Η μαζική αγορά αυτοκινήτων άνοιξε την ακτίνα επιρροής των πόλεων, αναδεικνύοντας νέες ιδανικές τοποθεσίες για την βιομηχανία, που αναζητούσε νέες θέσεις εξασφαλίζοντας οικονομίες κέρδους, και για την κατοικία, που πλέον δεν δεσμευόταν από την απόλυτη θέση της εργασίας. Μέσα λοιπόν σε αυτό το γενικότερο πλαίσιο επανασύστασης και χωρικής κινητικότητας, επιπρόσθετα εξαπλώθηκε όπως αναφέρθηκε ο φόβος της μεγέθυνσης του Αφρικανικού γκέτο, γεγονός που συνδυαστικά με τις μεγάλες αστικές παρεμβάσεις που είχαν ήδη γίνει⁴⁰ συνέθεταν τις κύριες αιτίες που προκάλεσαν μια εσωτερική πάλη και ένα συνεχόμενο αποδεκατισμό του χώρου, ταρασσοντας τα νερά του South Side⁴¹. Δεν είναι τυχαίο ότι αυτή την περίοδο αποφασίζεται κεντρικά ο σχεδιασμός και η υλοποίηση ενός σύγχρονου οδικού συστήματος ταχείας κυκλοφορίας, ενισχύοντας την κυκλοφοριακή κίνηση προς και από το κέντρο ώστε να διατηρηθούν οι σχέσεις εξάρτησης κέντρου και προαστίου. Η χάραξη της κεντρικής αρτηρίας, η οποία διχοτομεί το South Side και αποξενώνει τις γειτονιές, επικροτήθηκε από τον επιχειρηματικό κύκλο και από το εργατικό προσωπικό που είχε απορροφηθεί σε θέσεις εργασίας στο κέντρο της πόλης, κάτι όμως που δεν είχε την ίδια θετική απήχηση στους νέο-εγκαθιστάμενους κατοίκους της περιοχής (Holt G., Pacyga D., 1979: 9-10).

Για άλλη μια φορά το South Side χωρίζεται, γεγονός που είχε αρνητικές συνέπειες χωρικά, ως προς την συνοχή του προαστιακού τμήματος στο σύνολό του, αλλά και ανθρωπιστικά για τους κατοίκους της περιοχής, αφού για την ολοκλήρωση των οδικών αξόνων ταχεία κυκλοφορίας καταστράφηκαν χιλιάδες μονάδες κατοικιών και εκδιώχτηκαν από τα σπίτια τους δεκάδες χιλιάδες άνθρωποι⁴². Αυτή η απότομη και εκτεταμένη κατεδάφιση κατοικιών, αποσταθεροποίησε την περιοχή, διαλύοντας την δομή της, τους δεσμούς των γειτονιών της, αλλά και τους συνδέσμους επικοινωνίας που είχαν αναπτυχθεί ανάμεσα στους κατοίκους και στους αρμόδιους φορείς⁴³, φέρνοντας μια νέα γενεά διαπραγματεύσεων στο τραπέζι. Ήταν απλώς η αρχή για το τι θα επακολουθούσε. Και πράγματι αυτό δεν άργησε να αποδειχθεί, όταν την δεκαετία του 1950 πολλά σημεία του South Side βρέθηκαν στην δυσάρεστη θέση να έρθουν αντιμέτωπα με την μεγάλη κλίμακας δημόσια αστική ανάπλαση.

³⁹ "The increased use of cars and trucks after World War II had a significant impact on the South Side neighborhoods. This was most dramatically demonstrated in the case of the stockyards areas." (Holt G., Pacyga D., 1979: 9).

⁴⁰ Ήδη είχαν πραγματοποιηθεί στρατηγικές αστικών παρεμβάσεων ιδιωτικής πρωτοβουλίας, θέλοντας να επανέλθει η ομαλότητα στην περιοχή ενισχύοντας και δημιουργώντας 'λευκές νησίδες' στις γειτονιές του South Side. Τέτοιες περιπτώσεις είναι το Mercy Hospital το 1851, το University of Chicago και το Illinois Institute of Technology το 1891 (Holt G., Pacyga D., 1979:10) και το Michael Reese Hospital το 1881 (Pacyga D., 2004:771).

⁴¹ Αυτή την αναστάτωση και την μανιωδώς ανάπλαση του South Side, την ερμηνεύει η Bachin ως μια ενέργεια διαμόρφωσης μιας νέας δημόσιας σφαιρας αλληλεπίδρασης του πολίτη. Πιο συγκεκριμένα, "The University of Chicago, the South Park system, Comiskey Park, and the emerging Black Belt all were arenas in which community leaders looked to the physical design of the city to shape new public spheres of civic interaction." (Bachin R.F., 2004:6). Είναι μια διατύπωση που ρίχνει φως παρουσιάζοντας τον πραγματικό ρυθμιστή της περιοχής, που εξαρχής παρεμβαίνει σε αυτήν πολεοδομικά «από πάνω προς τα κάτω», έχοντας ως πρόθεση την 'νέα' διαμόρφωση του χώρου. Επιπλέον, προβάλλεται η σημαντικότητα αυτών των παρεμβάσεων, με το να φαίνονται σχεδιαστικά σημειακές αλλά στην πραγματικότητα να αποτελούν κοινωνικοοικονομικοί πυρήνες του πολιτικού απόηχου.

⁴² Ειδικότερα αναφέρεται ότι, "To make room for the expressways, the city razed thousands of units of housing and forced tens of thousands of residents out of their homes in Armour Square, Bridgeport, McKinley Park, and Fuller Park." (Holt G., Pacyga D., 1979: 9-10).

⁴³ "This abrupt and extensive demolition broke up old community patters in neighborhoods which had managed to retain a relatively high degree of stability in spite of their aging housing stock." (Holt G., Pacyga D., 1979: 10).

Οι πολυώροφες εργατικές κατοικίες⁴⁴ υλοποιούνται από το αρμόδιο φορέα Chicago Housing Authority (CHA)⁴⁵ αντικαθιστώντας τις παλαιές τυπικές μονοκατοικίες με νέες εργατικές κατοικίες τύπου διαμερισμάτων. Αυτές οι κατασκευές χωρικά ‘κοσκίνισαν’ τον εθνοκοινωνικό πληθυσμό της περιοχής και άφησαν πίσω τα φτωχότερα στρώματα των Αφροαμερικανών, κομιστές αυτής της παρέμβασης αποτελώντας την νέα ταξική σύνθεση των κοινωνικών κατοικιών. Η παρέμβαση παρουσιάστηκε με το προσωπείο της στεγαστικής πρόνοιας που στόχο είχε να εξασφαλίσει καλύτερες συνθήκες σε ομάδες που το είχαν περισσότερο ανάγκη, θέλοντας να αποκατασταθεί η κοινωνική δικαιοσύνη αλλά και να δοθεί νέα ζωή στις παλαιές γειτονίες, κυρίως του Hyde Park και του Kenwood (Holt G., Pacyga D., 1979:10).

Αντί των αναμενόμενων θετικών αποτελεσμάτων, μιας καλοπροαίρετης παρέμβασης, προέκυψαν ανεπανόρθωτες αρνητικές συνέπειες. Μετά το 1950 η κατάσταση των κοινωνικών κατοικιών άρχισε γρήγορα να επιδεινώνεται, λόγω των σοβαρών σχεδιαστικών ελλείψεων που παρουσίασαν τα κτίρια, όπου σε συνδυασμό με την κακή χρήση και την μη αποτελεσματική συντήρηση, συντέλεσαν στο να επιταχυνθεί η υλική τους φθορά και η σταδιακή ταπείνωσή τους (Choldin H. M., 2004:138). Παρότι είχαν προκύψει σημαντικά κατασκευαστικά ζητήματα και έως εκείνη την στιγμή είχε αποκαλυφθεί η αναποτελεσματικότητα του CHA, μη ελέγχοντας επαρκώς τα στοιχεία των αιτούντων- δικαιούχων, στην ευρύτερη περιοχή εξακολουθούσαν να κτίζονται νέες κατοικίες μέχρι το 1968, έτος όπου πλέον η κυβέρνηση σταματάει την χρηματοδότηση των κατασκευών τους⁴⁶. Συνολικά στο Σικάγο κτίστηκαν 168 μονάδες που αντιστοιχούσαν σε περίπου 19,700 οικογενειακές κατοικίες, ενώ στο South Side μόνο οι εργατικές κατοικιών του Robert Taylor Home, παρείχαν 4,415 κατοικίες που αντιστοιχούσαν σε 28 συγκροτήματα 16-όροφων κτιρίων (Choldin H. M., 2004:138). Τα επόμενα χρόνια, όπως ήταν φυσικό και αναμενόμενο, ορίζονται οι ημερομηνίες κατεδάφισης τους καθώς τόσο η μαζική κατασκευή τους όσο και η ανάπτυξη πολύπλευρων κοινωνικοοικονομικών προβλημάτων, είχαν διαμορφώσει αυτές τις κατοικίες σε κυψέλες παράνομων συμπεριφορών και δραστηριοτήτων, χαρακτηρίζοντας την περιοχή ως άκρα ακατάλληλη και επικίνδυνη. Παρόλα αυτά, δεν ήταν μόνο η γκετοποίηση της περιοχής και η σταδιακή κατεδάφιση των δημόσιων εργατικών κατοικιών, που ήταν υπεύθυνες για την δημιουργία των μη αναστρέψιμων κοινωνικών συνθηκών και της εντεταμένης αποδιοργάνωσης του πολεοδομικού χώρου.

⁴⁴ Η επίσημη ορολογία που χρησιμοποιείται είναι ‘high- rise public housing project’. Αναφέρεται ότι: “The initial goal of public housing was to provide decent housing for poor and low-income households. There have been two categories of public housing in Chicago: for families and for the elderly.” (Choldin H. M., 2004:136). Τα public housing project διαχωρίζονται σε δυο τύπους στα low-rise και στα high-rise. Ειδικότερα για τον τελευταίο τύπο διατυπώνονται τα εξής: “Most of the high-rise projects of the 1950s and 1960s took one basic form. They were larger than the earlier development, ranging from 150 to 4,415 apartments (averaging about 1,027). Most were built in superblocks: streets that had previously traversed the redevelopment areas were ripped up, replaced by what were supposed to be grassy areas. The structures were high-rise apartment buildings with elevators, many reaching 15 to 19 stories. In style, they were modern but plain, following a ‘no-frills principle’. Designers of postwar projects included Bertand Goldberg; Holabird, Root & Burgee; Keck & Keck; Shaw, Metz & Associates; and Skidmore, Owings & Merrill.” (Choldin H.M., 2004:137).

⁴⁵ “The CHA was incorporated in 1937. It is not an agency of the city of Chicago, although its commissioners are appointed by the mayor, and it has to submit an annual report to him or her. It is a municipal not-for-profit corporation, created pursuant to state statute and operating within the boundaries of the City of Chicago. The CHA has no taxing power and receives no annual appropriation from the city. It has a dual purpose: 1) to provide decent, safe and sanitary housing to poor families and individuals who live in substandard dwellings and cannot get adequate housing in the private housing market, and 2) to remove slums and blighted areas.” (Bowly D., 2012: 16-17).

⁴⁶ “Nonetheless, CHA continued to build high-rise projects in black districts until 1968, when the federal government stopped funding high-rise buildings for family housing.” (Choldin H. M., 2004:138).

Επιπροσθέτως, αδρανοποιούνται οι οικονομικοί μοχλοί, κάτι που στοίχησε ακόμα περισσότερο στο South Side, αφήνοντας την περιοχή αισθητά εκκενωμένη. Οι βιομηχανίες που είχαν εγκατασταθεί σε συγκεκριμένες γειτονιές, αποτελώντας τον κύριο λόγο δημιουργίας τους, δεν άντεξαν την μεταβιομηχανική κρίση και άρχισαν να κλείνουν τις μονάδες τους (Pacyga D., 2004:773). Η παραγωγική μονάδα συσκευασίας κρεάτων, το Union Stock Yard, έκλεισε την 1^η Αυγούστου του 1971, δραστηριότητα που λειτουργούσε στην ομώνυμη γειτονιά από το 1865. Αυτή η μείωση της βιομηχανικής δυναμικής συνεχίστηκε κατά την δεκαετία του 70' μέχρι το 80' χτυπώντας και την χαλυβουργεία⁴⁷. Το γεγονός της αποχώρησης, της μέχρι τότε ενεργής βιομηχανίας, ενίσχυσε την αρνητική εικόνα της περιοχής και την εμπλούτισε με άδειες εγκαταστάσεις που συμβόλιζαν πέρα των άλλων την στροφή της από την δευτερογενή στην τριτογενή παραγωγή. Παρόλα αυτά, το South Side συνέχισε να προσελκύει επενδυτές και την δεκαετία του 1990 πάνω από εκατό επιχειρήσεις εγκαταστάθηκαν στην θέση που ήταν παλαιά το Union Stock Yard (Pacyga D., 2004:773).

Προσεγγίζοντας την σύγχρονη περίοδο και ταυτόχρονα κάνοντας μια σύγκριση με τα γεγονότα του παρελθόντος, το μόνο σίγουρο είναι ότι ούτε η πρώην βιομηχανία ούτε η πρώτη δομή των γειτονιών παρέμειναν σταθερές στο Νότιο τμήμα της πόλης του Σικάγου. Σήμερα ζωή υπάρχει σε εστιασμένα σημεία και σε γειτονιές που φιλοξενούν συγκεντρωτικές δραστηριότητες. Για τον υπόλοιπο χώρο, όπως διαπιστώθηκε κατά την έρευνα πεδίου⁴⁸, ο χρόνος έχει σταματήσει με την βιομηχανία και την κατοικία να κάνουν αισθητή την απουσία τους⁴⁹. Η μονοτονία των αχανών κενोटόπων είναι πραγματικότητα, αποτελώντας χαρακτηριστική εικόνα η οποία αποτυπώνεται ακόμα και σε κεντρικούς δρόμους που συνδέουν το South Side με το κέντρο, όπως είναι ο State Str. Αναζητώντας τα βαθύτερα αίτια και κάνοντας έναν απολογισμό, ο Pacyga επισημαίνει την αντιθετική συμβολή των παρεμβάσεων στην εξέλιξη της ευρύτερης περιοχής. Σύμφωνα με τον οποίο, η αστική ανάπτυξη πήρε διαφορετικές μορφές στο South Side, με το τοπίο να επηρεάζεται δραματικά κυρίως από τις δημόσιες εργατικές κατοικίες, από την επέκταση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων του ΙIT και του University of Chicago, από τα νοσοκομεία, αλλά και από την κατασκευή των οδικών αρτηριών Dan Ryan και Stevenson Expressway (Pacyga D., 2004:773). Διαπιστώνει ότι οι χωροθετήσεις, που είχαν στόχο να διαμορφώσουν εκ νέου το τοπίο παίζοντας μέχρι σήμερα σημαντικό ρόλο⁵⁰, δεν κατάφεραν να αλλάξουν την ουσία της⁵¹.

⁴⁷ Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν το κλείσιμο του Wisconsin Steel το 1980, που σήμαινε το τέλος της βιομηχανικής κυριαρχίας του Σικάγου, και το κλείσιμο του U.S. Steel's South Works το 1993 (Pacyga D., 2004:773).

⁴⁸ Έρευνες πεδίου πραγματοποιήθηκαν κατά τις 18/11/2015, στις 8/1/2016 και στις 22/4/2016.

⁴⁹ Προκαλεί απορία το γεγονός ότι ένα μεγάλο μέρος από το κτιριακό απόθεμα έχει ισοπεδωθεί, αφήνοντας ανοικτό το ορατό πεδίο του επισκέπτη να φτάσει μέχρι και δυο οικοδομικά τετράγωνα μακριά ή ακόμα δίνοντάς του οπτική άποψη από τα σημαντικότερα κτίρια, όπως είναι οι ουρανοξύστες του κέντρου και οι εκπαιδευτικές εγκαταστάσεις του πανεπιστημίου. Είναι μια αντιφατική εικόνα της πόλης, με το οικονομικό κέντρο να παρουσιάζει πλούσιο αρχιτεκτονικό διάκοσμο, ενώ στον παρακάτω δρόμο οι κατοικήσιμες περιοχές να είναι πλήρως αποδομημένες. Ξαφνιάζει τον επισκέπτη η θέα αυτής της αντίθεσης, από τον ενεργητικό χώρο στον ανενεργό, από τον θόρυβο στην σιωπή, μια μη φυσιολογική εξέλιξη που λόγω της έκτασης της δημιουργεί ερωτηματικά για το πόσο βαθιές είναι οι πληγές αυτής της πόλης και κατ' επέκταση της γειτονιάς. Ο χώρος στην περιοχή μελέτης μεταδίδει το αίσθημα του πόνου αλλά όχι αυτό του φόβου που επικρατούσε τόσα χρόνια. Τον πόνο για την εγκατάλειψη που οδήγησε οικογένειες και μικρές επιχειρήσεις να αφήσουν τα σπίτια τους και τα μαγαζιά τους. Για τις περιουσίες και τις ιδιοκτησίες που έγιναν το νέο σκηνικό πολέμου εν καιρώ ειρήνης, θύματα μιας άνισης μεταχείρισης.

⁵⁰ «Μέσα στις γειτονιές, τα πάρκα, τα μουσεία και τα πανεπιστήμια συνεχίζουν να παίζουν σημαντικό ρόλο για την κοινωνική, πολιτισμική, πολιτική και οικονομική ζωή της πόλης.» (Pacyga D., 2004:773).

⁵¹ «The new South Side, however remained very familiar to Chicagoans, as it retained its segregated housing patterns and huge pockets of poverty and wealth.» (Pacyga D., 2004:773).

Λαμβάνοντας υπόψη, την παραπάνω διαπίστωση της ελλιπής επίδρασης των παρεμβάσεων στον χώρο και συνυπολογίζοντας σε αυτήν την άποψη των Pacyga και Skerrett οι οποίοι αναφέρουν ότι η ιστορία του South Side έχει διαμορφωθεί σε απόλυτο συσχετισμό με την εξέλιξη του Washington Park⁵², κυρίως μετά από την χωροθέτηση του ελεύθερου πράσινου χώρου⁵³, στην συνέχεια μελετάται το αντιπροσωπευτικό αστικό δείγμα της περιοχής μελέτης αναζητώντας τα τρωτά σημεία των αναπλάσεων, την αδυναμία μεταστροφής της γειτονίας και την διατήρηση της άσχημης φήμης που συμπτωκνωμένα παρουσιάζουν τους λόγους εξάπλωσης των κενοτόπων. Έτσι, τα εξαγόμενα συμπεράσματα για το Washington Park μπορούν να γίνουν γενικότερα τόσο για την περιοχή του South Side, όσο και για την πόλη του Σικάγου⁵⁴.

⁵² Η άποψη των Pacyga και Skerrett ότι η εξέλιξη του South Side ταυτίζεται με αυτήν τη περιοχής μελέτης, μπορεί να επιβεβαιωθεί, καθώς και στα επτά σημεία που αναφέρθηκαν παραπάνω το Washington Park γίνεται αποδέκτης ενώ στις περισσότερες από αυτές τις περιπτώσεις πρωταγωνιστεί των παρεμβάσεων, όπως είναι το σύστημα των πράσινων χώρων, η χωροθέτηση του University of Chicago, το World's Fair και οι κοινωνικές κατοικίες.

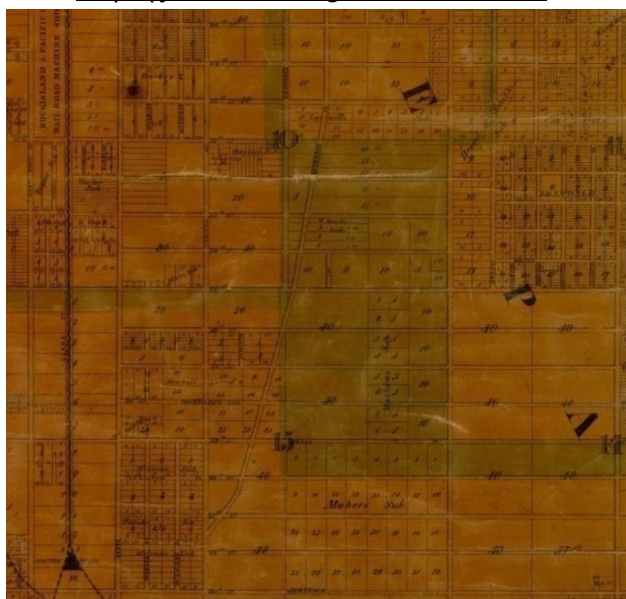
⁵³ “The history of this South Side area is linked to Washington Park, which was laid out in 1873 according to the designs of the famous landscape architect Frederick Law Olmsted.”(Pacyga D., Skerrett E., 1986: 335).

⁵⁴ Έχοντας τον συσχετισμό του Washington Park με το South Side, όπως παραθέτεται στην συνέχεια, υπάρχει αντίστοιχος συσχετισμός της πόλης του South Side με το Σικάγο, συνδέοντας έτσι την περιοχή μελέτης με την πόλη. Ειδικότερα, “The South Side was a microcosm of efforts to create a landscape that reflected civic pride and unity. At the same time, it pointed out the contradictions in these visions and exposed the tensions and conflicts that emerged as various groups came together to stake a claim to the urban landscape. The South Side embodied many of the dramatic transformations Chicago experienced during the nineteenth century, transformations resulting from changes that allowed Chicago to become the metropolis of the Midwest.”(Bachin R.F., 2004: 13).

3- To Washington Park, ένα υποσύνολο του South Side.

Το Washington Park ανήκει στην δεύτερη κατηγορία γειτονιών και ως τμήμα του South Side ακολουθεί παρόμοια πορεία και αντίστοιχο βηματισμό με αυτόν της Νότιας πλευράς της πόλης του Σικάγου. Εμπεριέχοντας όλα όσα εξωτερικά του επιβλήθηκαν και όσα εσωτερικά του αναπτυχθήκαν, αυτή η γειτονιά διαδραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο για την ευρύτερη περιοχή. Όσο το South Side επηρεάστηκε από το Washington Park, άλλο τόσο το Washington Park επηρέασε το South Side και αυτό συνέβη διότι στην γειτονιά επενδύθηκαν σημαντικά κεφάλαια, αποτελώντας τόπος των κερδοσκόπων για αρκετά χρόνια. Όμως, ταυτόχρονα αποτέλεσε τόπος εγκατάστασης εθνοτικών μεταναστευτικών μειονοτήτων, συντελώντας τελικά κύριο πυρήνα της Αφροαμερικάνικης κοινότητας. Μέσα από τις πολύπαθες δεκαετίες, που στην συνέχεια θα αναλυθούν, το Washington Park ήταν και παραμένει να είναι η καρδιά της Αφρικανικής διασποράς, το σημείο τριβής μεταξύ της ιδιωτικής κερδοσκοπίας, της αστικής μεγέθυνσης και των διεκδικήσεων της κοινότητας, συνιστώσες που έφεραν την αναπτυξιακή επιβράδυνσή της και την σταδιακή αστική ισοπέδωσή της, οδηγώντας από τα μέσα του 20^{ου} αιώνα μέχρι τις αρχές του 21^{ου} αιώνα στο φαινόμενο της αστικής ερημοποίησης. Ας δούμε όμως τι καταμαρτυρεί ο χώρος⁵⁵ για τις αντιφατικές επιδιώξεις που ασκήθηκαν από τους αυτουργούς της ταπεινώσής του, από τα πρώτα χρόνια οργάνωσής του.

Χάρτης 3: ToWashington Park το 1868.

Αριστερά: Εστίαση στην περιοχή μελέτης, στο διαμέρισμα 10 εκείνης της εποχής, του Washington Park, όπου φαίνεται ένα χρόνο ενωρίτερα η ακριβής θέση της χωροθέτησης του πάρκου με εμφανής τις ιδιοκτησίες στο εσωτερικό του. Οι πράσινες διαδρομές που εκτείνονται σε αντίθετες κατευθύνσεις από το πάρκο είναι από τα αριστερά το Garfield Boulevard (55th Str.) και δεξιά το Midway Plaisance. Επίσης, στο Βορειοδυτικό πάνω τμήμα φαίνεται το Rock Island Railroad που χωροθετήθηκε μεταξύ των δρόμων 47th Str. και 51st Str., από όπου και συνεχίζει προς τα Νότια με την αντίστοιχη σιδηροδρομική γραμμή. Ακόμα μας δίνεται η πληροφορία για τα σημεία όπου κατοικήθηκαν πρώτα, παρουσιάζοντας την τυπική μορφή των ιδιοκτησιών και της κατάτμησης της γης. (Βλπ.. ολόκληρο τον χάρτη στο Παράρτημα Α').

Πηγή: The University of Chicago Map Collection, λεπτομέρεια από τον χάρτη των J. Van Vechten και L.M Snyder το 1868, με τίτλο "Chicago and environs: compiled and drawn from the latest records and annual surveys".

⁵⁵ Η συνολική έκταση της γειτονιάς είναι 3.83 km² ενώ μέσα σε αυτήν βρίσκεται το Washington park έκτασης 1.5 km². Από εδώ και πέρα στην εργασία ως 'Washington Park' θα νοείται η γειτονιά και ως 'πάρκο' θα εννοείται ο ελεύθερος πράσινος χώρος. Ακόμα επισημαίνεται ότι παρότι η περιοχή μελέτης ιστορικά δεν είχε σταθερά όρια, σε αυτή την έρευνα μελετάται σύμφωνα με τα σημερινά της όρια που προκύπτουν από τους οριζόντιους δρόμους που είναι αριθμητικά προσδιορισμένοι, ξεκινώντας από το 51th Str. και φτάνοντας στον 63th Str., και από τους κάθετους οι οποίοι, από Δυτικά προς Ανατολικά, είναι State St., Wabash Ave., Michigan Ave., Indiana Ave., Prairie Ave., Calumet Ave., και Martin Luther King Dr.

Η γένεση του Washington Park κάνει δειλά και σποραδικά την εμφάνισή της κατά τα μέσα του 19^{ου} αιώνα. Οι πρώτοι κάτοικοι προσελκύνθηκαν μετά το 1856, έτος χωροθέτησης του Rock Island Railroad στην περιοχή (Holt G., Pacyga D., 1979: 95). Κατά τις επόμενες δεκαετίες και μέχρι το 1870, εισρέουν στην περιοχή μελέτες Ευρωπαίοι μετανάστες, από την Ιρλανδία και την Γερμανία, οι οποίοι επιλέγουν να μείνουν κοντά στις παραγωγικές μονάδες όπου και απορροφώνται εργαζόμενοι στο σιδηρόδρομο και στη συσκευασία κρεάτων (Best W., 2004: 859). Σε αυτό το χρονικό διάστημα, τα οικοδομικά τετράγωνα προς τα Δυτικά, δομούνται εκ θεμελίων από τον μεταναστευτικό πληθυσμό, με τους Ιρλανδούς να παρεμβαίνουν δραστικά, δεδομένου ότι πριν συμπληρώσουν μια δεκαετία στην περιοχή είχαν ιδρύσει τον πρώτο καθολικό ναό⁵⁶ (Holt G., Pacyga D., 1979: 95). Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να δημιουργηθούν ισχυρές σχέσεις εξάρτησης και κυριαρχίας πάνω στο χώρο, λόγω του ότι είχε διαμορφωθεί η περιοχή βάση των δικών τους προτύπων, ενσωματώνοντας στις γειτονιές τους την πολιτισμική κουλτούρα τους, έναν πιο ευρωπαϊκό τρόπο οργάνωσής του. Όμως η ύπαρξη της πρώτης μικρής οργανωμένης κοινότητας, δεν στάθηκε εμπόδιο κατά την διαδικασία υλοποίησης των πολεοδομικών σχεδίων που προορίζονταν για αυτήν⁵⁷ (Pacyga D., Skerrett E., 1986:335).

Και αυτό είναι λογικό, αν αναλογιστούμε το πολεοδομικό προφίλ που είχε διαμορφώσει το Σικάγο εκείνη την εποχή. Πρακτικά είχε αναπτύξει μια πολεοδομική γνώση μέσα από την διάνοιξη του καναλιού και την εξάπλωση του σιδηροδρομικού δικτύου, γνώση και έρευνα⁵⁸ που συνεχώς καρποφορούσε. Παλιότερα είχε χρησιμοποιήσει τεχνικές όπου κάθε τύπος θεματικής χωροθέτησης ενίσχυε την ανάπτυξη της εκάστοτε γειτονιάς, κάτι που είχε άμεσο αντίκτυπο στην μακροζωία του αστικού κέντρου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα βαθιάς χωροταξικής εμπειρίας εντοπίζεται την δεκαετία του 1840, όταν απαντάται η ραγδαία πληθυσμιακή αύξηση με την χωροθέτηση μικρών δημόσιων πλατειών και πάρκων με απώτερο σκοπό την σημειακή τόνωση των αντικειμενικών αξιών⁵⁹ (Bachrach J., 2001:4). Βασικός παράγοντας που εμπλούτισε την πολεοδομική εμπειρία της πόλης θεωρείται η ανοικοδόμησή της μετά την καταστροφική πυρκαγιά. Το έτος 1871 κατατάσσεται ως ορόσημο για την πόλη⁶⁰, αφού εξαιτίας της φωτιάς δίνεται η δυνατότητα να ανακαινιστεί ο αστικός της ιστός χρησιμοποιώντας νέα κατασκευαστικά υλικά, να εφαρμοστούν πολεοδομικές θεωρίες που είχαν έως τότε ωριμάσει⁶¹ και να χαραχτεί μια καινούργια αναπτυξιακή πολιτική στηριγμένη σε ένα νέο στρατηγικό σχεδιασμό.

⁵⁶ “The predominance of the Irish in Washington Park may be inferred from the fact that the first religious organization in the area was St. Anne’s parish established by the Catholic church in 1865.”(Holt G., Pacyga D., 1979: 95).

⁵⁷ “A small community of Irish and German workers lived near the Rock Island Railroad car shops, but this area, with one and two-story cottages, had little impact on the development of Grand Boulevard –Washington Park.” (Pacyga D., Skerrett E., 1986: 335).

⁵⁸ Ο Neckar L. παρουσιάζει ένα παράδειγμα της πολεοδομικής αντίληψης αναφερόμενος στον έργο του Horace W. S. Cleveland το 1869 με τίτλο “The Public Grounds of Chicago: How to give them Character and Expression”. Αναφέρει ότι “he regretted the flatness of the region about Chicago and exposed the potential ridiculousness of a rugged, picturesque treatment on such unrelieved topography.[...] He suggested, specifically, that boulevards in the city be designed as artistic and scientific arboreta.” (Neckar L., 1995: 77).

⁵⁹ “As Chicago experienced rapid growth during the early 1840s, clever real estate speculators began creating small public squares and parks to boost property values in the neighborhoods they developed. Examples include Washington Square, established by the American Land Company in 1842; Goudy Square, by developed H.O. Stone in 1847; and Union Park, by developers Hayes, Johnson, and Baker in 1853.” (Bachrach J., 2001:4).

⁶⁰ Σύμφωνα με τους Holt και Pacyga, “Loop reconstruction after the fire of 1871 demonstrated both continuity and change. The most obvious continuity was in land ownership.” (Holt G., Pacyga D., 1979:16).

⁶¹ Θεωρητικό παράδειγμα αποτελεί το Drexel Boulevard που χαρακτηρίζεται ως «τέκνο της πυρκαγιάς». Ο Cleveland διατυπώνει τη θεωρία ότι μια πόλη με φαρδύς λεωφόρους, όπως είναι στο Παρίσι, είναι λιγότερο επιρρεπείς σε

Παρενθετικά, πέρα από την διαμόρφωση εμπειρίας στα θέματα οργάνωσης του χώρου, συμβάλλουν σε αυτήν τοπικοί⁶² και υπερτοπικοί⁶³ παράγοντες, επηρεάζοντάς την αντιστοίχως. Μια τέτοια υπερτοπική περίπτωση χρονολογείται ακριβώς μετά από τον Εμφύλιο Πόλεμο, όταν ο σχεδιασμός των πόλεων στις Ηνωμένες Πολιτείες κάνει μια στροφή, εγκολπώνονταν το σύστημα των πράσινων ελεύθερων χώρων⁶⁴. Παρότι κάποιες Ευρωπαϊκές πόλεις, όπως το Λονδίνο και το Παρίσι, είχαν αντίστοιχα τέτοιους χώρους, οι πόλεις των Η.Π.Α πρωτοστάτησαν με την ιδέα ενός ολοκληρωμένου συστήματος πάρκων, με κυριότερο εκφραστή τον Frederick Law Olmsted (Peterson J., 2003:42). Ο αρχιτέκτονας τοπίου Frederick Law Olmsted (1822-1903) συνεργάστηκε με τον αρχιτέκτονα Calvert Vaux το 1865 για τον σχεδιασμό του Central Park της Νέας Υόρκης, εστιάζοντας στην κοινωνική χρησιμότητα του τοπίου μέσα σε μια περίοδο αστικοποίησης, παρεμβαίνοντας καινοτόμα στην μορφοποίηση του αστικού περιβάλλοντα χώρου (Peterson J., 2003:43-44). Σε αυτόν τον απόηχο παρόμοιες κατασκευές έλαβαν χώρα το 1866 στο San Francisco, το 1866 και 1868 στο Brooklyn, καθώς και το 1868 στο Buffalo, πρακτικές που αποτέλεσαν την βάση για το συστημικό πλαίσιο των αστικών πάρκων (Peterson J., 2003:44).

Υπό αυτό το κλίμα, επανερχόμενοι στο Σικάγο δυο χρόνια μετά την ανοικοδόμηση της πόλης, το 1873 χωροθετείται στο Washington Park ο ελεύθερος πράσινος χώρος⁶⁵, επίσης σχέδιο των αρχιτεκτόνων Frederick Law Olmsted και Calvert Vaux (Graf J., 2000:84). Η ιδέα για την κατασκευή του πάρκου είχε ακουστεί σαν μια γενικότερη διατύπωση από το 1849 όταν ο John S. Wright επεσήμανε ότι η πόλη του Σικάγου πολύ σύντομα θα ερχόταν αντιμέτωπη με τη έλλειψη των ανοικτών χώρων πρασίνου. Ο ίδιος οραματίστηκε την βελτίωση και ενοποίηση των πράσινων χώρων⁶⁶, κάτι που πέρα από την αισθητική που θα προσέδιδε στον αστικό χώρο, στην ουσία θα λειτουργούσε ως μια πράσινη ζώνη περιμετρικά από το κέντρο της πόλης⁶⁷. Η άποψη του Wright, ωρίμασε το 1869 όταν το Illinois General Assembly ίδρυσε ξεχωριστούς φορείς για τα πάρκα των Νότιων, Βόρειων και Δυτικών περιοχών της πόλης (Girouard M., 1985:317). Τα μέλη των φορέων ορίζονταν από την κυβέρνηση και ήταν εξουσιοδοτημένα για την αγορά της γης, την συλλογή των φόρων και τον δανεισμό, έχοντας ως αρμοδιότητα τον σχεδιασμό των πάρκων και την ενοποίησή τους μέσω των λεωφορειόδρομων, γνωστών ως boulevards (Girouard M., 1985:317).

πυρκαγιές από εκείνες τις πόλεις που έχουν μεγάλες πυκνότητες. Το 1872 ο Cleveland υλοποιεί το σχέδιο για το Drexel Boulevard υπό την αιγίδα του South Side Commission (Neckar L., 1995: 80).

⁶² Το Σικάγο είχε πολλά κρούσματα Ασιατικής χολέρας η οποία πήρε λοιμογόνο μορφή το 1849 σκορπίζοντας τον θάνατο σε 678 ανθρώπους, σε μια πόλη 23,000 κατοίκων. Τα επόμενα χρόνια η θνησιμότητα από την χολέρα καταγράφεται ως εξής: το 1850 με 420, το 1851 με 216 και το 1852 με 630, φτάνοντας στο ζενίθ μετά τον Εμφύλιο Πόλεμο όπου το 1866 υπολογίζονται 990 θάνατοι. Τον επόμενο χρόνο, 1867 ξανά κτυπά στην πόλη, στοιχίζοντας την ζωή σε 10 ανθρώπους, έχοντας πλέον πάρει τα μέτρα της η πόλη ιδρύοντας το Board of Health στο πλαίσιο καταστολής της επιδημίας (Gilbert P., Bryson C., Mendelsohn F., 1929: 112-113).

⁶³ "Filthy streets, smoke-laden air, recurrent epidemics, slum conditions, and frequent, sometimes catastrophic, fires together with omnipresent congestion suggested how ill –prepared the nation was to address the social costs of great city urbanism and economic progress." (Peterson J., 2003: 18).

⁶⁴ "Immediately after the Civil War, the park movement embraced system design. This idea called for the concerted planning and construction of a complete system of physically connected open spaces for a city." (Peterson J., 2003:42). Τα αίτια για τον Αμερικανικό Εμφύλιο Πόλεμο (1861- 1865) ήταν η προστριβή και η ένταση μεταξύ των Βόρειων και των Νότιων πολιτειών για τα θέματα των δικαιωμάτων των πολιτειών και της ομοσπονδιακής αρχής, την Δυτική επέκταση και την δουλεία.

⁶⁵ (Pacyga D., Skerrett E., 1986:335).

⁶⁶ Στο Παράρτημα Α' Χάρτης 'Το πράσινο δίκτυο του Σικάγου'.

⁶⁷ Ο John S. Wright είχε διατυπώσει: "of these parks I have a vision. They are all improved and connect with a wide avenue, extending to and along the lake shore on the north and south, and so surround the city a magnificent chain of parks and parkways that have not their equal in the world." (Holt G., 1979: 173).

Αναλαμβάνοντας δράση, το 1870 οι αρχιτέκτονες Frederick Law Olmsted και Calvert Vaux σχεδιάζουν το South Park⁶⁸, για το οποίο είχαν προβλεφτεί επίσημοι χώροι εκδηλώσεων, διαδρομές περιπάτων, δρόμοι για άμαξες και χώροι για πικ-νικ (Bachin R., 2004:859). Παρότι η πυρκαγιά του 1871 άμεσα δεν κατέστρεψε την γειτονιά του Washington Park, έμμεσα την επηρέασε καθώς η φωτιά προκάλεσε υλικές φθορές στο αρχιτεκτονικό γραφείο⁶⁹ των Olmsted & Vaux (Bachin R., 2004:859). Ο Olmsted είχε ξεκινήσει προκαταρκτικές διαδικασίες, ωστόσο μετά την φωτιά το υψηλό κόστος της ανοικοδόμησης της πόλης συνέβαλε κατασταλτικά, μειώνοντας τις προσδοκίες για την ολοκλήρωση του έργου (Neckar L., 1995:82). Το 1872 ο υπεύθυνος φορέας των Νότιων πάρκων (South Park Commission) προσέλαβε τον αρχιτέκτονα και σχεδιαστή τοπίου Horace W. S. Cleveland⁷⁰ για να τελειοποιήσει τα πάρκα παρά τις δυσκολίες που επικρατούσαν⁷¹ (Neckar L., 1995:82). Ο Cleveland κατάφερε να ανταποκριθεί στις προκλήσεις και στους περιορισμούς που του είχαν τεθεί, είτε από τον φορέα είτε από την οικονομική κατάσταση⁷², απαντώντας πειραματικά και εφαρμόζοντας την τεχνική της fast-track κατασκευής (Neckar L., 1995:82).

Το γεγονός ότι πέρασε η υλοποίηση κατά αποκλειστικότητα στα χεριά του Cleveland, είχε σαν αποτέλεσμα την μην πραγματοποίηση συνόλου ιδεών και προτάσεων που είχαν σχεδιάσει οι αρχιτέκτονες Olmsted και Vaux, παραποιώντας την μελέτη τους με το να μένουν στοιχεία ανεκπλήρωτα, θυσιαζόμενα από τις τρέχουσες δυσχερές συνθήκες και τις προσωπικές προτιμήσεις του τελικού εκτελεστή (Chamberlin E., 1874:321). Για παράδειγμα, ο ελεύθερος πράσινος χώρος είχε μια επίπεδη μορφή αντί για μια ανάγλυφη όπως είχε προβλεφθεί κατά τον σχεδιασμό, ενώ άλλες προτάσεις των αρχιτεκτόνων ακυρώθηκαν πλήρως, όπως ήταν το σύστημα των λιμνών και λιμνοθαλασσών, με τον αρμόδιο φορέα να διαθέτει το αντίστοιχο κονδύλι για σημαντικότερες κατασκευές όπως ήταν οι υπόνομοι και δρόμοι (Chamberlin E., 1874:321). Ακόμα, αλλαγές προέκυψαν βάση της προσωπικής εκτίμησης του Cleveland για την περιοχή, ασκώντας κριτική πάνω στο σχέδιο. Συγκεκριμένα, οι Olmsted και Vaux είχαν προτείνει ένα ανοικτό άλσος, εξασφαλίζοντας κατά κάποιον τρόπο τους επισκέπτες από τυχόν απρόσμενους επιδρομείς που πιθανόν να κρύβονταν στους θάμνους, κάτι που δεν συμμερίστηκε ο Cleveland, διαβεβαιώνοντας τον φορέα ότι ο κίνδυνος ήταν υπαρκτός, αναμενόμενος και αναπόφευκτος σε μια τόσο έκρυθμη περιοχή, όπως ήταν το Washington Park (Neckar L., 1995:82).

⁶⁸ Το σχέδιο του 1871 για το South Park, από τους Olmsted & Vaux Co, παρατίθεται στο Παράρτημα Α'.

⁶⁹ "...Fire caused the destruction of tax rolls and other legal documents related to the park..." (Bachrach J., 2001: 157).

⁷⁰ Ο Horace Cleveland γεννήθηκε το 1814 στο Lancaster, Massachusetts. Το 1843 δεν έγινε δεκτός από το Harvard, ωστόσο κατάφερε να ασχοληθεί με το τοπίο και να συνεργαστεί με μεγάλα ονόματα του αρχιτεκτονικού χώρου (Neckar L., 1995:71,73). Πιο συγκεκριμένα, "He became a consulting field employee of the Olmsted and Vaux firm, working first on Prospect Park; in March, 1869, he apparently journeyed to Chicago to work on the South Park System, and, possibly, on Riverside." (Neckar L., 1995: 77). Σε άλλη αναφορά επισημαίνεται ότι "In response, the South Park Board hired Horace W.S. Cleveland, who had previously worked for Olmsted, to modify the park plan and oversee its implementation." (Bachrach J., 2001: 157).

⁷¹ "The South Park commission hired landscape designer Horace W.S. Cleveland in 1872 to execute the plans as best he could, though financial setbacks as a result of the fire and the 1873 depression made the commissioners scale back their plans." (Bachin R., 2004: 859).

⁷² Ειδικότερα ο Girouard αναφέρει ότι «Η μεγάλη κλίμακα ανοικοδόμησης μετά την πυρκαγιά του 1871 σε συνδυασμό με την ύφεση του 1873, είχαν ως αποτέλεσμα μεγάλο αριθμό κατασχέσεων υποθηκευμένων ακινήτων. Περίπου το 1879 οι εταιρείες των ενυπόθηκων δανείων, έχοντας ολοκληρώσει τις απαιτούμενες νομικές διαδικασίες, άρχισαν να πωλούν τα ακίνητα σε τιμές ευκαιρίας.» (Girouard M., 1985: 321). Όμως η κρίση του 1873 δεν συσχετίστηκε με τα ζητήματα της αγοράς ακινήτων μόνο ως εξάγων αλλά ως παράγων συνιστώσα, αφού εκτιμάται ότι η αρχική διαταραχή του 1873 είχε τις απαρχές της σε οικονομικές δυσχέρειες που είχε παρουσιάσει ο τομέας των σιδηροδρόμων (Mishkin F., 1991:80).

Η αίσθηση του Cleveland ότι η περιοχή ήταν ακατάλληλη και επομένως ήταν λογικό να προκύπτουν ζητήματα επικινδυνότητας, ήταν κάτι που δεν καθοριζόταν από την φύτευση ή μη των θάμνων αλλά συνδεόταν από τα χαρακτηριστικά του πάρκου και από την φυσιογνωμία της γειτονιάς. Ίσως η άποψή του μπορεί να ερμηνευθεί λόγω της τοποθεσίας που επιλέχθηκε να χωροθετηθεί ο πράσινος χώρος, μέρος που ήταν αρκετά μακριά από το κέντρο της πόλης, που περιβαλλόταν από κάτοικους διαφορετικών χώρων προέλευσης μεταναστών χαμηλού εισοδήματος και αποτελούσε αντιφατική πολεοδομική πρακτική για τα δεδομένα της Αμερικής εξαιτίας του μεγέθους του⁷³. Στο εύλογο ερώτημα της τελικής επιλογής του πάρκου, ο Chamberlin απαντά ότι το δίκτυο των ελεύθερων πράσινων χώρων του Σικάγου δεν αποσκοπούσε σε μια καλλιτεχνική ή μια αισθητική άποψη της πόλης, αλλά απέβλεπε σε επιχειρηματικές προθέσεις⁷⁴ (Chamberlin E., 1874:313). Επιχειρηματικές προοπτικές που φαίνεται να ήταν ιδιαίτερα θετικές για το South Park, αφού αυτά τα πάρκα χωροθετήθηκαν πρώτα συγκριτικά με τους υπόλοιπους χώρους του πράσινου δικτύου, διότι ήταν τα πρώτα στη σκέψη και στο νου των γαιοκτημόνων του Σικάγου⁷⁵ (βλπ. πίνακα στο Παράρτημα Β').

Το South Park αποτέλεσε για πέντε χρόνια βασικό ερέθισμα για επενδύσεις και κερδοσκοπία, συνιστώντας το κλειδί της επιτυχίας για την αγορά ακινήτων της πόλης (Chamberlin E., 1874:313). Ο Girouard σχολιάζει ότι, έχοντας την υποστήριξη των κερδοσκόπων η πόλη του Σικάγου είχε εξασφαλίσει την ανάπτυξη των πάρκων της (Girouard M., 1985:317). Μια σειρά από τέτοιες προθέσεις παρουσιάζονται ιστορικά στην περιοχή από την αρχή της δημιουργίας της. Πρώτο σημείο κερδοσκοπίας ήταν η συλλογή των απαιτούμενων εκτάσεων για την χωροθέτηση του πάρκου. Είχαν ληφθεί εκτιμήσεις για την αξία της γης από πέντε εμπειρογνώμονες ακινήτων πριν γίνει η αναζήτηση της απόλυτης θέσεως του. Οι εκτιμήσεις έδιναν \$1,300,000- \$1,800,000 που σήμαινε \$1,100 -\$1,500 ανά έκρα, αλλά η τιμή που τελικά αγοράστηκε η γη ήταν σε μερικές περιπτώσεις παραπάνω από \$6,000 ανά έκρα (Chamberlin E., 1874:323). Φυσικά οι εμπνευστές των πάρκων περίμεναν να δουν τα πολλαπλασιαστικά οφέλη που θα προσέδιδαν στην γειτονιά τόσο η χωροθέτηση του ελεύθερου πράσινου χώρου όσο και η διάνοιξη των παρακείμενων δρόμων Grand Boulevard, Calumet, Indiana, και South Michigan. Το αποτέλεσμα ήταν ότι, πέρα της εργατικής τάξης που είχε πρότινος εγκατασταθεί κοντά στο σιδηρόδρομο και κυριαρχούσε στο Δυτικό τμήμα του Washington Park, εισρέουν εκείνη την περίοδο ανώτερα κοινωνικά στρώματα σε αυτούς τους νέους διαπλατυσμένους δρόμους, στο Ανατολικό τμήμα της γειτονιάς. Η μετεγκατάσταση των πλουσίων φέρνει την ανάγκη της κατασκευής ενός ιπποδρόμου⁷⁶ ακολουθούμενη από την ίδρυση ενός ομίλου, ώστε να διεξάγονται σε αυτόν επαγγελματικοί αγώνες στους οποίους θα συμμετείχαν τα δικά τους καθαρόαιμα άλογα (Holt G., Pacyga D., 1979:95). Το δεύτερο λοιπόν στοιχείο που συνέβαλε κερδοσκοπικά στην περιοχή ήταν 11 χρόνια μετά την δημιουργία του πάρκου, με την ίδρυση του Washington Park Club το 1884 (Pacyga D., Skerrett E., 1986:335).

⁷³ Εάν προσθέσουμε το προσφάτως Millennium Park και το Grant Park, που βρίσκονται στο κέντρο, συνολικά έχουμε 343,5 έκρας πράσινου χώρου, ενώ μόνο το πάρκο στο Washington Park είναι 372 έκρας. Τα μεγέθη είναι δυσανάλογα.

⁷⁴ “The park system of Chicago has a yet less interest in an artistic or aesthetic point of view than in a business point of view”. (Chamberlin E., 1874:313).

⁷⁵ “It is only during the present season (summer of 1873) that the South Park, about which we are now writing, and which are placed first because they are first in the thoughts of Chicago landowners [...]” (Chamberlin E., 1874:313).

⁷⁶ “In 1883, 500 leading Chicagoans established the prestigious Washington Park Jockey Club. Its \$150,000, Washington Park Race Track at 61st and Cottage Grove opened the next year and became the Midwest’s preeminent track.” (Riess S., 2004:390).

Ιδρύοντας το Washington Park Club, οικονομικά άνθησε περαιτέρω η γειτονιά του Washington Park, αφού το άνοιγμα της ιππικής λέσχης το 1884 μεταξύ των δρόμων 61st-63rd και Cottage Grove Avenue-South Park⁷⁷, ενίσχυσε την καλή φήμη της, αναδεικνύοντάς την ως μια αριστοκρατική περιοχή (Pacyga D., Skerrett E., 1986:335). Πέρα από τους εγκαταστημένους οικονομικά ανεξάρτητους κατοίκους, η λέσχη αυτόματα αποτέλεσε τόπος συνάντησης της ανώτερης κοινωνικής τάξης του Σικάγου⁷⁸ καταφέροντας να διατηρήσει το κύρος της για τις επόμενες δυο δεκαετίες, με τους ιππικούς αγώνες να είναι οι πιο δημοφιλείς της πόλης (Holt G., Pacyga D., 1979: 95). Εντυπωσιακό είναι ότι εκείνη την εποχή η συνδρομητική τιμή την ιππικής λέσχης ανέρχεται στο ύψος των \$150, δίνοντας στα μέλη της την δυνατότητα να συμμετάσχουν σε όλες τις δραστηριότητές της. Όμως, το Washington Park Club δεν απευθύνονταν μόνο στον κλειστό ιδρυτικό κύκλο αλλά σε μια μεγαλύτερη ακτίνα αποτελώντας μητροπολιτικό πόλο έλξης. Κάθε χρόνο τον Ιούνιο συγκεντρώνονταν χιλιάδες θεατές από όλα τα μέρη της πόλης για να παρακολουθήσουν τους αγώνες American Derby⁷⁹, μια μοναδική εκδήλωση που διήρκησε μέχρι το 1905 (Pacyga D., Skerrett E., 1986:335). Αυτή η επένδυση των πρώτων κατοίκων, αποτέλεσε επιτυχημένη γεννήτρια που παρήγαγε επισκεψιμότητα και συσσώρευση πλούτου στην γειτονιά. Δεν κράτησε όμως για πολύ η ανοδική της τάση, αφού το 1894 σημειώνεται η πρώτη ύφεση μετά από ένα σκάνδαλο που έφερε τη διακοπή των αγώνων για τρεις σεζόν (Pacyga D., Skerrett E., 1986:343). Η ιππική λέσχη άνοιξε ξανά το 1898 συνεχίζοντας την λειτουργία της μέχρι το 1905, όταν μια μαζική κατακραυγή εναντίον των τυχερών παιχνιδιών οδήγησε στο κλείσιμο όλων των υποδρόμων που βρίσκονταν μέσα στα όρια της πόλης (Holt G., Pacyga D., 1979: 96).

Ωστόσο, την δεκαετία του 1890 το Washington Park επιδέχεται και άλλες εσωτερικές αλλαγές ιδιαίτερα καθοριστικές για την εισαγωγή της γειτονιάς στον επόμενο αιώνα. Αυτή την δεκαετία αρχίζουν να εγκαθίσταται Ανατολικά Γερμανο-Εβραίοι, ενώ ένας μικρός αριθμός Αφροαμερικανών μετακινείται σε περιοχές της εργατικής τάξης Νότια του Garfield και Δυτικά του State Str., κάτι που είχε ως αντίκτυπο την απομάκρυνση των εκ γενετής λευκών Αμερικανών κατοίκων⁸⁰ προς τις Νοτιότερες περιοχές του Σικάγου (Best W., 2004: 290). Η μετεγκατάσταση των νέων μεταναστών στην περιοχή δεν προκύπτει βάση μιας λογικής εξήγησης, όπως είχε αντίστοιχα παρουσιαστεί στις πρώτες μεταναστευτικές ομάδες που ζητούσαν εργασία στις γειτονικές παραγωγικές μονάδες αλλά και με την εγκατάσταση των ανώτερων στρωμάτων που ήταν αποτέλεσμα της σχεδιαστικής προοπτικής που δόθηκε στην περιοχή μετά την χωροθέτηση του ελεύθερου πράσινου χώρου. Η μη δικαιολογημένη διπλά εθνοτική πληθυσμιακή μετακίνηση, κατάφερε να κλονίσει τις ισορροπίες των κοινωνικών δομών της, με τους κατοίκους των δυο πρώιμων διαφορετικών κοινωνικοοικονομικών στρωμάτων να έρχονται αντιμέτωποι με την εισχώρηση αντιπαθητικών κατά την αντίληψή τους φυλετικών ομάδων, όπως ήταν οι Εβραίοι για τους πλούσιους και οι Αφρικανοί για τους φτωχούς.

⁷⁷ Ο δρόμος South Park τον επόμενο αιώνα παίρνει το όνομα Martin Luther King Dr. προς τιμήν του Martin Luther King Jr.

⁷⁸ “The Washington Park Club at the east end of the district had once been the meeting place of Chicago’s elite.” (Pacyga D., Skerrett E., 1986:343).

⁷⁹ “The 1893 Derby, worth \$50,000 to winner *Boundless*, was the second richest race in nineteenth-century America.” (Riess S., 2004: 390).

⁸⁰ Βιβλιογραφικά γίνεται διαχωρισμός ως προς την πληθυσμιακή σύνθεση της περιοχής μελέτης. Στην συγκεκριμένη περίπτωση δεν μπορεί να αποφευχθεί η χρησιμοποιούμενη διατύπωση παρότι θεωρείται ρατσιστική. Η διατήρησή της αποσκοπεί μόνο στο πλαίσιο της κατανόησης των εθνοτικών εντάσεων, που μεταφράζονται ως προσβολές και θίξεις των εκάστοτε πληθυσμιακών ομάδων. Σε αυτό το σημείο αναφέρονται οι “American-born whites”.

Παράλληλα, αυτή την δεκαετία πραγματοποιείται και η μετακίνηση του University of Chicago, Ανατολικά του ελεύθερου πράσινου χώρου, που ήταν κατά σειρά η τρίτη σημαντική χωροθέτηση μετά από το South Park System και το Washington Park Club. Ταυτόχρονα αποτέλεσε το τρίτο κερδοσκοπικό χαρτί που χρησιμοποιήθηκε, ένα χαρτί που αποδείχτηκε το πιο δραστικό και μακροβιότερο, με το να αναδυθεί το πανεπιστήμιο βασικός κοινωνικοοικονομικός ρυθμιστής της περιοχής έχοντας πάντα τον τελευταίο λόγο, ένας ιδιωτικός φορέας που επιτέλεσε το δεξί χέρι των κεντρικών αποφάσεων της πόλης ως υποστηρικτής των αστικών της παρεμβάσεων. Όπως έχει αναφερθεί, το εκπαιδευτικό ίδρυμα κατέληξε σε αυτή την γειτονιά κάνοντας μια δεύτερη προσπάθεια να διασωθεί ότι είχε απομείνει από την πρώτη ταπεινώσή του, αναζητώντας μια νέα τοποθεσία που θα ανταποκρινόταν στις προσδοκίες του⁸¹, θέλοντας αυτή την φορά να αποκτήσει παγκόσμιο κύρος⁸². Για να επιτευχθεί αυτό επενδύθηκαν μεγάλα κεφάλαια εξασφαλίζοντας τον νέο χώρο που θα χρειαζόταν το πανεπιστήμιο και αποπληρώνοντας το χρέος που ήδη είχε, επαναφέροντάς το πάλι στην ζωή. Ο John D. Rockefeller κατάφερε να κλείσει την συμφωνία⁸³ και με την δωρεά του Marshall Field⁸⁴ σε συνεργασία με την αναμόρφωση του χώρου από τον δήμο, κατέστη εφικτή η επανατοποθέτηση του⁸⁵ επανεκπέμποντας το σήμα του και ενεργοποιώντας την νέα θέση του πάνω στο χάρτη του Σικάγου.

Αλλά η χρηματική ενίσχυση του University of Chicago δεν σταμάτησε εκεί, εξασφαλίζοντας τις κατάλληλες προδιαγραφές για μια καλή αρχή. Οι δωρεές συνεχίστηκαν έως ότου να καταφέρει να σταθεί στο ύψος του. Μόνο τον πρώτο καιρό ο Rockefeller έδωσε ακόμα ένα εκατομμύριο δολάρια, ο Field έδωσε εκατό χιλιάδες δολάρια με την υπόσχεση ότι θα δώσει άλλες εννιακόσιες χιλιάδες, την οποία και κράτησε, ενώ το Ogden estate έδωσε οκτακόσιες χιλιάδες δολάρια (Gilbert P., Bryson C. Mendelsohn F., 1929: 191). Ακολούθησαν μεγάλες⁸⁶ και μικρές⁸⁷ δωρεές από τους επιχειρηματίες του Σικάγου, που ήθελαν να υποστηρίξουν και να ενισχύσουν την παρουσία του πανεπιστημίου στην νέα γειτονιά του, καταφέροντας με αυτόν τον τρόπο να επιτευχθεί η σταθεροποίησή του, με τα οικονομικά κονδύλια να αυξάνονται συνεχώς μετατρέποντας το πανεπιστήμιο σε ένα από τα πιο ισχυρά και ανεξάρτητα εκπαιδευτικά ιδρύματα (Gilbert P., Bryson C. Mendelsohn F., 1929: 191).

⁸¹ "...locating the university in a city like Chicago made possible to jointly serve both goals: tending to the moral and theological needs of urban residents and using the city as a laboratory, with students applying the methods of scientific research to better understand the processes fostering social order and civic cohesion." (Bachin R.F, 2004: 24).

⁸² "Even with regard to fund-raising, the university was juggling the goal of being an explicitly Baptist institution with the desire to be cosmopolitan." (Bachin R.F, 2004: 33).

⁸³ "Then came John D. Rockefeller, so roundly denounced throughout so many years because of his growing wealth, and offered the Baptist's \$600,000 to found a school if they would raise \$400,000 more. The offer was accepted, and the money was pledged in ninety days." (Gilbert P., Bryson C., Mendelsohn F., 1929: 190).

⁸⁴ "Then Marshall Field donated block and a half of land, two and a half more blocks were bought, the city vacated the streets in the tract, and the school had 25 acres lying between Washington and Jackson Parks, north of where the Midway now is, and east of Ellis Avenue." (Gilbert P., Bryson C., Mendelsohn F., 1929: 190).

⁸⁵ Η επαναφορά του πανεπιστημίου ήταν πραγματικότητα μετά την συμβολή των John D. Rockefeller, Marshall Field, E. Nelson Blake, Fred T. Gates, Francis E. Hinckley και T.W. Goodspeed (Gilbert P., Bryson C., Mendelsohn F., 1929: 190).

⁸⁶ Μόνο ο John D. Rockefeller συνολικά δώρισε στο πανεπιστήμιο περίπου τριάντα πέντε εκατομμύρια δολάρια (Gilbert P., Bryson C., Mendelsohn F., 1929: 191).

⁸⁷ Είναι εντυπωσιακή η συμμετοχή και η χρηματική ενίσχυση που δόθηκε στο πανεπιστήμιο ακόμα και από μικρούς επιχειρηματίες. Ειδικότερα αναφέρεται ότι "Money in tens of thousands was given by such subscribers as S. A. Kent, H.A. Rust, George C. Walker, Silas B. Cobb, and the Mesdames Martin A. Ryerson, Henrietta Snell, Mary Beecher, N.S. Foster, and Elizabeth Kelley." (Gilbert P., Bryson C., Mendelsohn F., 1929: 191).

Πέρα από την πλεονεκτική ισχύ που πρόβαλε η περιοχή μετά την εγκατάσταση του πανεπιστημίου, το οποίο είχε χαρακτηριστεί ως ‘πολύπλοκος οργανισμός’⁸⁸ ότι διέπετε από ‘δημοκρατικό πνεύμα’⁸⁹ και ότι ήταν ‘κολέγιο εμπιστοσύνης’⁹⁰, παρασύροντας μαζί του τον ευρύτερο περιβάλλοντα χώρο διαμορφώνοντας μια θετική εικόνα, ακολούθησε άλλη μια κολοσσιαία χωροθέτηση η οποία εκτόξευσε τόσο το Σικάγο⁹¹ και το South Side όσο και το Washington Park. Το 1893 διοργανώθηκε το World’s Columbian Exposition, εκδήλωση που φιλοξενήθηκε στο Jackson Park και στο Midway Plaisance⁹². Η συγκεκριμένη θέση δεν ήταν ανάμεσα στις πρώτες ιδανικές τοποθεσίες κατά την διαδικασία της επιλογής, αλλά στην πορεία προέκυψε λόγω των περιορισμών και των ελλείψεων που παρουσίασαν οι άλλες προτάσεις.

Ειδικότερα, ο Lyman J. Gage, πρόεδρος της διοργάνωσης εκπροσωπώντας την πολιτεία του Illinois, πρότεινε να συμμετάσχει κατά τον σχεδιασμό ο Frederick Law Olmsted, ιδρυτικό μέλος της Αμερικανικής αρχιτεκτονικής τοπίου. Ο Olmsted και ο συνεργάτης του Harry Codman επισκέφθηκαν το Σικάγο για τις προκείμενες διαβουλεύσεις επί του θέματος στις οποίες θα παραβρισκόταν ο Daniel Burnham⁹³, τοπικός αρχιτέκτονας που δρούσε ως διευθύνων σύμβουλος στο συγκεκριμένο έργο. Ο Olmsted ξεκίνησε να εξετάζει τις προτεινόμενες επτά θέσεις για την έκθεση, μεταξύ των οποίων ήταν τρεις τοποθεσίες κοντά στη λίμνη του Michigan και τέσσερις τοποθεσίες στο εσωτερικό της πόλης (Moore C., I, 1921:32-33). Εξετάζοντας τις θέσεις βάση του κριτηρίου της τοπικότητας, άμεσα απορρίφθηκαν τα εγχώρια σημεία ενώ αναδείχτηκε ως ενδιαφέρουσα περίπτωση μια από τις τοποθεσίες κοντά στη λίμνη⁹⁴. Όμως στην συγκεκριμένη θέση δεν υπήρχε η απαιτούμενη μεταφορική κάλυψη, ενώ ήταν κατασταλτική η παρέμβαση της αρμόδιας υπηρεσίας που θα εξασφάλιζε την σιδηροδρομική επέκταση και την δικτύωσή της, καθιστώντας την τελείως απρόθυμη να ξοδέψει κονδύλια σε υποδομές⁹⁵. Μπροστά σε αυτό το εμπόδιο που παρουσιάστηκε ο Olmsted στρέφει το βλέμμα του στο Jackson Park, θέση που προσωπικά τον άφηνε ασυγκίνητο, έχοντας πλήρη επίγνωση των πλεονεκτημάτων και των μειονεκτημάτων αυτής της τοποθεσίας (Moore C., I, 1921:33).

⁸⁸ ‘Πολύπλοκος οργανισμός’ λόγω των συνεχών επεκτάσεων και των σχέσεων που ανέπτυξε με το γύρω περιβάλλον. Ειδικότερα αναφέρεται ότι, “Yet the most significant feature of the school’s expansion, according to Herrick, was its emerging relationship with surrounding civic, educational, and cultural institutions in Chicago. The University was a ‘complex organism’ that reached out to other institutions and brought them within its grasp.” (Bachin R.F., 2004: 23).

⁸⁹ Αυτή ήταν διατύπωση του Robert Herrick που διατέλεσε καθηγητής Αγγλικής φιλολογίας στο πανεπιστήμιο. “For Herrick, the modern research university and its new system of affiliation with outside institutions represented the ‘democratic spirit’ of the University of Chicago.” (Bachin R.F., 2004: 23).

⁹⁰ Οι βάσεις του πανεπιστημίου ήταν η θρησκευτική και επιστημονική προσέγγιση που συνθέταν ένα ανώτερο εκπαιδευτικό κέντρο που συνδύαζε όλες τις εκπαιδευτικές πτυχές. “The university became what Robert Herrick called ‘a college trust’, reaching out to local educational institutions and then swallowing them up.” (Bachin R.F., 2004: 24).

⁹¹ Ο Daniel Burnham (1846 -1912) αρχιτέκτονας αναφέρει “I do not know who first advocates holding a World’s Fair on the four hundredth anniversary of the discovery of America by Columbus, but by the summer of 1889, New York, Washington, St. Louis, and Chicago had organizations at work, each in the interests of its own city. The Chicago organization raised money by subscription and sent E.T. Jaffery, a well-known railway manager, and Mr. Chanute, an engineer, to examine and report on the French Universal Exposition then being held in Paris.” (Moore C., I, 1921:31).

⁹² Χάρτης του World’s Columbian Exposition στο Παράρτημα Α’.

⁹³ “He selected the artists, included them to undertake the work as a public serve, secured to each a full opportunity for expression, maintained harmony among them, and fought their battles with committees and contractors.” (Moore C., I, 1921: viii).

⁹⁴ Κατά την διαδικασία επιλογής ο Olmsted θεωρεί ενδιαφέρουσα μόνο μια προτεινόμενη θέση με την εξής επιχειρηματολογία, “Of the Lake sites he preferred the one on the north for two reasons: first, the cost of preparing the ground would be comparatively small; secondly, a spectacular effect would be produced by the great marine commerce of Chicago passing in review before the grounds.” (Moore C., I, 1921: 33).

⁹⁵ “The railroads, however, refused to spend the money necessary to provide transportation facilities to the northern site.” (Moore C., I, 1921:33).

Το παράδοξο αυτής της υποθέσεως θεωρείται η διστακτική του στάση, για μια τοποθεσία που από μόνος του την πρότεινε και την έβαλε στο τραπέζι, δεδομένου ότι αυτός ο ελεύθερος πράσινος χώρος ήταν το δημιουργικό σχεδιαστικό αποτέλεσμα τόσο του ίδιου του Frederick Law Olmsted όσο και του Calvert Vaux, που πριν από 20 και πλέον χρόνια⁹⁶ είχαν επιμεληθεί τα σχέδια του South Park. Παρότι ήταν γνώριμη περιοχή, ζυγιάζει τα θετικά και αρνητικά της στοιχεία και διεξάγει μια προκαταρκτική μελέτη για αυτήν. Πριν λοιπόν περάσει στην επίσημη ανακοίνωση της αντιπρότασής του για το Jackson Park, το οποίο είχε μείνει σε μια πρώιμη κατάσταση χωρίς να έχει διεξαχθεί καμία επιπλέον παρέμβαση στο σχέδιο, σε αντίθεση με το Washington που είχε αναπτυχθεί με τελειώς λανθασμένο τρόπο⁹⁷, ο Olmsted συζήτησε με το γραφείο Burnham & Root λεπτομέρειες επί του νέου σχεδίου για τους προβλεπόμενους χώρους της έκθεσης. Ως πρώτα προβληματικά σημεία, προέκυψαν κατασκευαστικά ζητήματα που παρουσίαζαν απαγορευτική ή τελειώς ακατάλληλη την τοποθεσία λόγω του αμμώδους υπεδάφους της, χωρίς να εξασφαλίζεται η απαιτούμενη αντοχή για τις πομπώδες εγκαταστάσεις της έκθεσης, αλλά και άμεσα συνδεδεμένα με την λίμνη του Michigan, αφού η περιοχή ήταν επιρρεπής σε υποκείμενα πλημμυρικά φαινόμενα⁹⁸. Σε αυτές τις δυσκολίες δόθηκαν σχεδιαστικές λύσεις με την διάνοιξη λιμνοθαλασσών που θα έδιναν την δυνατότητα εφαρμογής ενός εξειδικευμένου συστήματος καναλιών αποστραγγίζοντας την περιοχή, συμβάλλοντας λειτουργικά και αισθητικά πλήρως εναρμονιζόμενα με τον αρχιτεκτονικό χαρακτήρα των κτιρίων (Moore C., I, 1921:34).

Σε αυτό το πρώιμο στάδιο, είχαν γίνει αρκετά δοκιμαστικά σχέδια και είχαν μοιραστεί αρμοδιότητες μεταξύ των κύριων δυο αρχιτεκτονικών γραφείων. Ο Frederick Olmsted ήταν υπεύθυνος για το γενικό σχέδιο, τις μελέτες για το έδαφος και το υδάτινο στοιχείο, ενώ ο συνεργάτης του Henry Codman ανέλαβε την διάταξη των αναβαθμών, των γεφυρών και της αρχιτεκτονικής τοπίου. Η μορφή και η διάταξη των κτιρίων προσδιοριζόταν από τους Daniel Burnham και John Root σε συνεργασία με τον μηχανικό Daimler Gottlieb, ενώ ο καθορισμό του μεγέθους και του αριθμού των κτιρίων προέκυπτε συνολικά από τους ανωτέρω (Moore C., I, 1921:35). Όλη αυτή η προετοιμασία ήταν που έκανε την διαφορά την τελευταία στιγμή. Στις επίσημες διαβουλεύσεις για την επιλογή του χώρου, υπήρχαν δυο θέσεις υπό συζήτηση, από τη μία οι υποστηρικτές του οικονομικού κέντρου της πόλης στο Lake Front και από την άλλη η αντιπρόταση που υπέδειχνε ως κατάλληλο χώρο το South Side (Gilbert P., Bryson C., Mendelsohn F., 1929: 240). Οι προτάσεις ήταν μεταξύ τους αντιφατικές, προκαλώντας σοβαρές επιφυλάξεις στους πρώτους⁹⁹ οι οποίοι με επισφάλεια αντιμετώπιζαν την αντιπρόταση του Jackson Park. Ωστόσο, η καλή προεργασία απέφερε καρπούς και την 1^η Δεκεμβρίου του 1890 ανακηρύχθηκε ως νικητής αυτής της μονομαχίας το Jackson Park, καθώς είχε παρουσιάσει μια πιο ολοκληρωμένη σχεδιαστικά πρόταση, η οποία εγκρίθηκε ως επίσημο σχέδιο της έκθεσης (Moore C., I, 1921:36).

⁹⁶ Μπορεί να είναι 20 χρόνια από το 1873 μέχρι το 1893 ωστόσο υπενθυμίζουμε ότι τα σχέδια για το South Parks άρχισαν το 1870 ενώ για το World's Fair Columbian Exposition ξεκίνησαν το 1890.

⁹⁷ "During the intervening years no part of the plan of Jackson Park had been carried out, but there had been some development in Washington Park, mostly unintelligent." (Moore C., I, 1921:33). Πιο συγκεκριμένα αναφέρεται ότι, "By the late 1880s, more than two-thirds of Washington Park's acreage had been improved." (Bachrach J., 2001: 157).

⁹⁸ "The engineers gave Mr. Olmsted the pleasing assurance that by the time the fair opened the surface of the Lake would be four feet higher than it was at the time he was studying the plan." (Moore C., I, 1921:34).

⁹⁹ "Finally the South won, and Jackson Park was chosen. It was then a waste of alternate sand and marsh, seven miles from the business district, and most unpromising to the eye unaided by the imagination. But the Chicago which once had been a bag quickly transformed that wilderness into the most beautiful site any fair has ever enjoyed." (Gilbert P., Bryson C., Mendelsohn F., 1929: 205).

Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα η ευρύτερη περιοχή και οι γύρω γειτονιές να μπουκν για άλλη μια φορά στο στόχαστρο, αποκομίζοντας όλα όσα έφερνε μαζί της αυτή η παρέμβαση. Χαρακτηριστικό είναι ότι η περιοχή πέρα ότι είχε ήδη μπει στο μάτι των κερδοσκόπων, οι οποίοι αντιλαμβάνονταν την χωροθέτηση της έκθεσης ως μια ιδανική περίπτωση για την ανάδειξη όλης της περιοχής ικανοποιώντας τα δικά τους συμφέροντα, το University of Chicago¹⁰⁰ άρπαξε την ευκαιρία ώστε να προβληθεί τόσο εγχώρια όσο και παγκόσμια, ενώ ίδια αντιμετώπιση υπήρξε και από τους επαγγελματίες που είχαν ενταχθεί στον τουριστικό τομέα της πόλης, με πρωτοστάτες τους ξενοδόχους¹⁰¹. Αλλά δεν ήταν τίποτα η αχαλίνωτη κερδοσκοπία μπροστά στις αρνητικές αντιδράσεις που έφερε η διεξαγωγή της διοργάνωσης, προσβάλλοντας την Αφρικανική κοινότητα και στιγματίζοντας την έκθεση με την κραυγαλέα ρατσιστική στάση της.

Η αφορμή δόθηκε λόγω του χρώματος των κτιρίων του World's Columbian Exposition και από επιλοκές που προέκυψαν κατά την διαδικασία της υλοποίησης¹⁰². Υπό την πίεση της διεξαγωγής, είχε δοθεί η εντύπωση ότι τα κτίρια θα ήταν εκρού χρώματος¹⁰³ όμως λόγω έλλειψης χρόνου¹⁰⁴ αποφασίστηκε να διατηρηθεί το άσπρο χρώμα των ασβεστοποιημένων κτιρίων (Moore C., I, 1921:50). Η απόχρωση των εκθεσιακών εγκαταστάσεων σε συνδυασμό με την χρήση του ηλεκτρικού φωτισμού στον χώρο, το κατέστησε φωτεινό το βράδυ και εξάγαγε δικαιολογημένα τον χαρακτηρισμό "White City"¹⁰⁵. Η επιβολή της 'λευκότητας' συσχετιζόμενη με την ολοκληρωτική απουσία της Αφρικανικής κουλτούρας από την έκθεση, δεν θεωρήθηκε τυχαίο γεγονός ή αποτέλεσμα που προέκυψε άνευ προθέσεως. Η έλλειψη της Αφρικανικής εκπροσώπησης ήταν αισθητή τόσο στο Jackson Park που πρόβαλε την εξέλιξη του Αμερικάνικου πολιτισμού όσο και στο Midway Plaisance¹⁰⁶ στο οποίο παρουσιάζονταν όλοι οι υπόλοιποι πολιτισμοί¹⁰⁷, αφήνοντας αποκάλυπτα υπονοούμενα για τους Αφρικανικούς¹⁰⁸ θίγοντας άμεσα και έμμεσα τον πολιτισμό τους.

¹⁰⁰ "This image of the Ferris wheel rising up from the Midway, with riders peering in from the outside, also illustrated the tensions between proximity and distance that came to characterize the university's relationship with the city around it." (Bachin R.F., 2004: 27).

¹⁰¹ Ήταν πολύ εύκολο να διαταραχθούν οι ισορροπίες από την εκτεταμένη άσκηση της κερδοσκοπίας, τινάζοντας στον αέρα την έκθεση. Πιο συγκεκριμένα, "Then a rumor was widely circulated that the hotel keepers meant to extort money from visitors by raising all their rates. This could not be allowed, for it wreck the Exposition before the gates were opened. The hotel keepers promptly denied any such intention, and formally pledged themselves to maintain their regular rates during the Exposition." (Gilbert P., Bryson C., Mendelsohn F., 1929: 205-206).

¹⁰² "In the midst of these deliberations, John Root, Consulting Architect for the project died. [...] The Director of Color, William Prettyman, a close friend of Root and bearer of his legacy, favored 'ivory'. In May 1892, sixteen months after Root's death, Burnham belatedly chose white, and Prettyman resigned in anger. The whiteness of the White City was a last-minute decision" (Peterson J., 2003:66).

¹⁰³ Ο Burnham αναφέρει ότι "I had selected as Director of Color, William Prettyman, largely on account of his great friendship with John Root. He was to have charge of the decoration; and knowing that staff was to be used he had begun to work out a general coloring. He concluded that ivory would be the best color." (Moore C., I, 1921:50).

¹⁰⁴ Συνεχίζοντας, ο Burnham εξιστορεί "The Eastern crowd came out when Beman's building was nearly finished. I was urging everyone on, knowing it was an awful fight against time. We talked about colors, and finally the thought came, 'Let us make it all perfectly white.' I don't recall who made the suggestion. It might have been one of those ideas that occur to all minds at once, as so often happens. At any rate, the decision was mine." (Moore C., I, 1921:50).

¹⁰⁵ "At the core of the fair was an area that quickly became known as the White City for its buildings with white stucco siding and its streets illuminated by electric lights." (Maranzani B., 2013).

¹⁰⁶ "The Midway offered a diversion from the White City and the grandiose ideas about planning, culture, and civic identity it embodied. [...] The Midway housed exotic and risqué exhibits, serving as a place of less controlled leisure and introducing elements of the emerging culture of amusement into the fairgrounds." (Bachin R.F., 2004: 2).

¹⁰⁷ Σχεδόν 50 ξένες χώρες και 43 πολιτείες της Αμερικής εκπροσωπήθηκαν στην εκδήλωση (Maranzani B., 2013).

¹⁰⁸ Το 1893 στην πόλη του Σικάγου ζούσαν 15.000 Αφροαμερικανοί (Drake St., Cayton H., 1945:51).

Εικόνα 1: Πανοραμική άποψη του World's Fair Columbian Exposition to 1893

Πηγή: Bancroft H., 1893:71.

Αδιαμφισβήτητα, το World's Fair μπορεί να καταταχτεί ως ένα 'χωρικό εργαστήριο'¹⁰⁹ μέσα από το οποίο βγήκαν νέα αρχιτεκτονικά μορφώματα¹¹⁰ και νέες χωροταξικές πρακτικές¹¹¹ αναδύονταν την 'ιδανική πόλη'¹¹² που αναζητούσε ο αμερικανικός αστικός χώρος. Οι υπεύθυνοι της διοργάνωσης και οι καλλιτεχνικές ομάδες που συμμετείχαν σε αυτό, κατάφεραν μέσα σε 3 χρόνια να μεταμορφώσουν ένα πάρκο σε πολιτισμικό κέντρο που έμεινε στην ιστορία ως White City¹¹³ και πέρα των άλλων επιτευγμάτων, μέσω από αυτό να προβληθεί η πόλη του Σικάγου¹¹⁴. Αυτή η μεγαλοπρέπεια και το μοναδικό θέαμα, που προκάλεσε τον αμέριστο θαυμασμό των επισκεπτών της έκθεσης, για τους 6 μήνες που διήρκησε, αντικαταστάθηκε για δεύτερη φορά από την αμαύρωσή της.

¹⁰⁹ "Though its significance and its implications became apparent only as the work progressed and the plan unfolded, the fair provided for Burnham and his fellow planners and architects a laboratory for testing ideas and turning dreams into realities." (Hines T., 1974:74).

¹¹⁰ Αναφερόμενος στην έλλειψη αρχιτεκτονικού χαρακτήρα και σχεδιαστικής ποικιλίας διατυπώνεται η εξής θέση, "The architects of the Chicago World's Fair had forged their professional identity on this context, and it was their multigenerational struggle for public recognition as artists- not aspirations to construct a model city-that had shaped their deepest hopes going into the event." (Peterson J., 2003:60).

¹¹¹ "The City Beautiful was born in Chicago." (Girouard M., 1985:353).

¹¹² "No one who beheld the Chicago World's Fair of 1893, or World's Columbian Exposition as it was formally titled, escaped the impression of having glimpsed an idea city." (Peterson J., 2003:55). Σε άλλο σημείο αναφέρει ότι η έκθεση πρόσφερε κάτι πολύ πιο στοιχειώδες, την εικόνα της ιδανικής πόλης (Peterson J., 2003:55). «Σε αυτή την πλεονεκτική θέση η έκθεση ξεχώρισε ως ένα υψηλό σημείο στην ιστορία της Αμερικανικής αρχιτεκτονικής και ως αποκρυστάλλωση μιας νέας αστικής εικόνας που αντικατόπτριζε τα ισχυρά εθνικιστικά ρεύματα και την επερχόμενη μεταρρύθμιση της αναδυόμενης δημόσιας ζωής. Αυτή ήταν συνδεδεμένη με την μορφή της Αμερικανικής πόλης.» (Peterson J., 2003:57).

¹¹³ Το World's Fair Exposition πήρε το όνομα 'White City' μετά από τον χαρακτηρισμό που δόθηκε στην έκθεση από το δημοσίευμα του Brunner. Ειδικότερα, "He who goes to that lake-side desert a year from now will see, rising from a gracious and well-ordered garden, a white city of glass and iron, a system of structures gigantic in plan and scope beyond anything that science has hitherto held feasible or desirable for the sheltering of a multitude of pleasure-seekers." (Brunner H., 1892:400).

¹¹⁴ "In 1893 Chicago decide to show the world how it had survived panic, fire, and class war to become the second largest city in the nation- Midwest Metropolis. Its civic leaders ballyhooed, pressured, and begged until they won from Congress the privilege of playing host to the World's Columbian Exposition- the first World's Fair." (Drake Sr., Cayton H., 1945: 51).

Η έκθεση έληξε με τον χειρότερο τρόπο, λόγω των θλιβερών γεγονότων που την προϋπάντησαν. Το πρώτο σημειώθηκε 2 ημέρες πριν κλείσει το World's Fair, στις 28 Οκτωβρίου 1893 με την δολοφονία του δήμαρχου του Σικάγου Carter Harrison Sr., κάτι που μετέτρεψε την επίσημη τελετή λήξης σε πένθιμη κηδεία (Maranzani B., 2013). Αλλά δεν ήταν μόνο η απώλεια του που κόστισε στην πόλη¹¹⁵. Οι εγκαταλελειμμένες εκθεσιακές εγκαταστάσεις μετατράπηκαν σε καταφύγιο των οικονομικά ασθενέστερων κοινωνικών στρωμάτων¹¹⁶, εξαιτίας της ύφεσης του 1893, περίοδος όπου σημειώθηκαν καταστροφικές πυρκαγιές κάνοντας το Jackson Park παρανάλωμα του πυρός (Peterson J., 2003:71). Από τα διακόσια προσωρινώς κατασκευασμένα κτίρια¹¹⁷ του Jackson Park, διασώθηκε μόνο το Palace of Fine Arts¹¹⁸, λόγω των μέτρων πυρασφάλειας που είχαν ληφθεί κατά τον σχεδιασμό, από το γραφείο του Burnham¹¹⁹, καθώς θα φιλοξενούσε μοναδικά έργα τέχνης¹²⁰. Αυτό το κτίριο σήμερα χρησιμοποιείται ως μουσείο και είναι ένα σημαντικό ιστορικό μνημείο που διατηρεί ζωντανή την συλλογική μνήμη του τοπίου.

Ωστόσο, συνολικά αυτό που αποκόμισε η περιοχή μελέτης από την συγκεκριμένη παρέμβαση, ήταν η περαιτέρω ανάπτυξη της, μεταφορικά και οικιστικά. Οι γραμμές του τραμ επεκτάθηκαν Νότια του 57th Str. ενώ στον State Str. έφτασαν μέχρι 53rd Str. κάτι που είχε σαν αποτέλεσμα η μεταφορική δικτύωση να ενθαρρύνει την επέκταση της οικιστικής και εμπορικής ζώνης, αναπτύσσοντας το Washington Park (Holt G., Pacycyca D., 1979:96). Μεταξύ των ετών 1890-1893, περίοδος προετοιμασίας της έκθεσης, ενισχύθηκε η κατασκευαστική δραστηριότητα σημειακά¹²¹ Δυτικά του δρόμου South Park, ενώ για όσο χρόνο διήρκεσε η έκθεση, εντοπίζεται μεταξύ των δρόμων State και Indiana μέχρι τον 55th Str. καλοφτιαγμένες κατοικίες και πολυτελείς διαμερίσματα. Τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα που ζούσαν κατά μήκος των λεωφορειόδρομων, μέσα από όλη αυτήν την περιπέτεια, παρέμεναν σταθερά και σχεδόν ανεπηρέαστα, κάτι που ίσχυε και για την Δυτική πλευρά που παρουσίαζε παρόμοια εικόνα όσο διάστημα ο σιδηρόδρομος εξασφάλιζε σταθερή την εργασιακή απασχόλησή τους (Holt G., Pacycyca D., 1979:96).

¹¹⁵ Σε μια περίοδο που οι συνέπειες της κρίσης ήταν αισθητές στο αστικό χώρο του Σικάγου, με εκατομμύρια ανέργους και με αστέγους να διανυκτερεύουν στα παράκτια πάρκα, η απαίτηση των διαμαρτυρούμενων ήταν να δημιουργηθούν εργασίες ώστε να δαμαστεί η πείνα. Βάση αυτής της διεκδίκησης ο τότε δήμαρχος Carter Harrison προσπάθησε να χτυπήσει την κρίση ανοίγοντας θέσεις και προσλαμβάνοντας προσωπικό με ένα δολάριο την ημέρα. "The greatest Chicago public works project was the fair itself, and Harrison petitioned Congress to keep it open into November and to reopen it the following spring for another season." (Miller D., 1996:531).

¹¹⁶ "Drifters and outcasts found refuge in the abandoned buildings of the fair until, in January 1894, and later in July, fires broke out. The dream city disintegrated into smoke and ashes." (Peterson J., 2003:71).

¹¹⁷ "Very little of the fair remains in Chicago's Jackson Park. Mere months after the fair ended, most of the buildings-built to be temporary anyway, for all their grandness-burned to the ground." (Ossewaarde G., 2012).

¹¹⁸ "Designed originally by Charles Atwood of the architectural firm Burnham & Root, it survived the White City's destruction, thanks to a unique brick infrastructure behind the plaster façade it held in common with the other buildings." (Ossewaarde G., 2012).

¹¹⁹ "The one man who from the beginning realized the great possibilities the Fair offered for the encouragement of fine arts in American was Daniel H. Burnham." (Moore C., I, 1921: viii).

¹²⁰ Σύμφωνα με τα λεγόμενα του Mark Hayward, επικεφαλής του πρότινος Place of Arts και νυν Museum of Science and Industry: "Chicago had a history of fires, so other countries were naturally worried about sending their priceless pieces of art to the fair. The Palace of Fine Arts was built to be fireproof to protect that artwork." . Επιπλέον αναφέρει ότι "After the World's Fair, the building became the Field Museum, until 1921 when the Field moved to its current location. The Palace of Fine Arts building was vacant and started to deteriorate until the restoration in 1926." (McNamara C., 2004).

¹²¹ "Even with this construction, however, a considerable amount of land in the community retained undeveloped. [...] Only a few families lived south of 55th and east of State, notably along 59th, and on Indiana and Wabash. This latter area was not developed until the decades after 1895 when apartment buildings were constructed there." (Holt G., Pacycyca D., 1979:96).

Την αστάθεια στο Washington Park την έφερε η ψυχαγωγική νησίδα που αναπτύχθηκε στην περιοχή, επιδεινώνοντας σημαντικά την γειτονιά (Holt G., Pacyca D., 1979:96). Αυτή η ιδέα υιοθετήθηκε ως μια προσπάθεια εκμετάλλευσης της διεξαγωγής του World's Fair, αντιγράφοντας το πρότυπο του Midway Plaisance και αναμένοντας την ανάλογη επιτυχία¹²². Έτσι, το 1899 δημιουργείται το Sans Souci Amusement Park¹²³, το πρώτο ψυχαγωγικό πάρκο του Σικάγου, Νότια του Washington Park¹²⁴. Αυτή η ψυχαγωγική ζώνη δεν συγκρινόταν σε τίποτα με την ποιότητα της ιππικής λέσχης ή της Κολομβιανής έκθεσης που αποτέλεσε την πηγή έμπνευσής της, σηματοδοτώντας την υποβάθμιση της περιοχής με το να απευθύνεται σε μαζικότερους τρόπους διασκέδασης¹²⁵. Το νέο White City μιμήθηκε πλήρως την πορεία που είχε το World's Fair, προσελκύνοντας αφενός αρκετό κόσμο και φτάνοντας αφετέρου στο ίδιο μοιραίο σημείο, κλείνοντας μετά από δυο καταστροφικά γεγονότα¹²⁶.

Κάνοντας έναν απολογισμό για τον 19^ο αιώνα, έχουν διαδραματιστεί σημαντικά γεγονότα στην γειτονιά του Washington Park. Το τοπίο διαμορφώθηκε από την χάραξη της αρχιτεκτονικής υπογραφής του Frederick Law Olmsted καθώς και άλλων αρχιτεκτόνων μετά από τις μεγάλες χωροθετήσεις που έλαβαν χώρα, όπως ήταν η δημιουργία του πάρκου και η μετεγκατάσταση του πανεπιστημίου, ενώ βίωσε μοναδικές στιγμές με την εκδήλωση του World's Fair. Η Bachin αναφέρει ότι αυτές οι χωροθετήσεις, δημιούργησαν δυνητικές συνθήκες διαμορφώνοντας μια κοινή εικόνα στους πολίτες δίνοντας ταυτόχρονα την δυνατότητα προώθησης διαφορετικών συμφερόντων ανάλογα με το έθνος, την φυλή, το φύλο και την κοινωνική τάξη, ερμηνεύοντας τον χώρο ως μια 'αρένα διαλογικής αλληλεπίδρασης'¹²⁷ (Bachin R.F., 2004:6). Το Washington Park είναι όντως μια αρένα μάλλον συμφεροντολογικής αλληλεπίδρασης, που ήρθε μπροστά σε τοπικές προκλήσεις, όπως ήταν η εθνοταξική σύνθεση μετά της σύγκρουσης αλληλεπικαλυπτόμενων διεκδικήσεων των κατοίκων, και μπροστά σε διακρατικές, όπως ήταν οι χρηματοπιστωτικές κρίσεις του 1873 και του 1893. Ο Moore συνδυάζει τις κρίσεις με τις διακυμάνσεις που υπέστη ο κατασκευαστικός τομέας¹²⁸ παράγοντας που δικαιολογεί την έντονη δραστηριότητα στην περιοχή. Με αυτή την παρατήρηση έρχεται στο προσκήνιο το γενικότερο ερευνητικό ερώτημα της σχέσης οικονομίας και πολεοδομίας στο οποίο ο 19^ο αιώνας απαντάει κλείνοντας την πλάστηκα προς την οικονομία, έχοντας ως υποχείριο της τον σχεδιασμό.

¹²² "The financial success of the Midway demonstrated that money could be made entertaining the urban masses and encouraged the creation of similar places of amusement after the exposition shut down." (Living History of Illinois and Chicago Digital Library).

¹²³ "The Sans Souci Amusement Park, a beer garden with a band shell, was remodeled into the tony Midway Gardens by architect Frank Lloyd Wright in 1914." (Seligman A., 2004: 291).

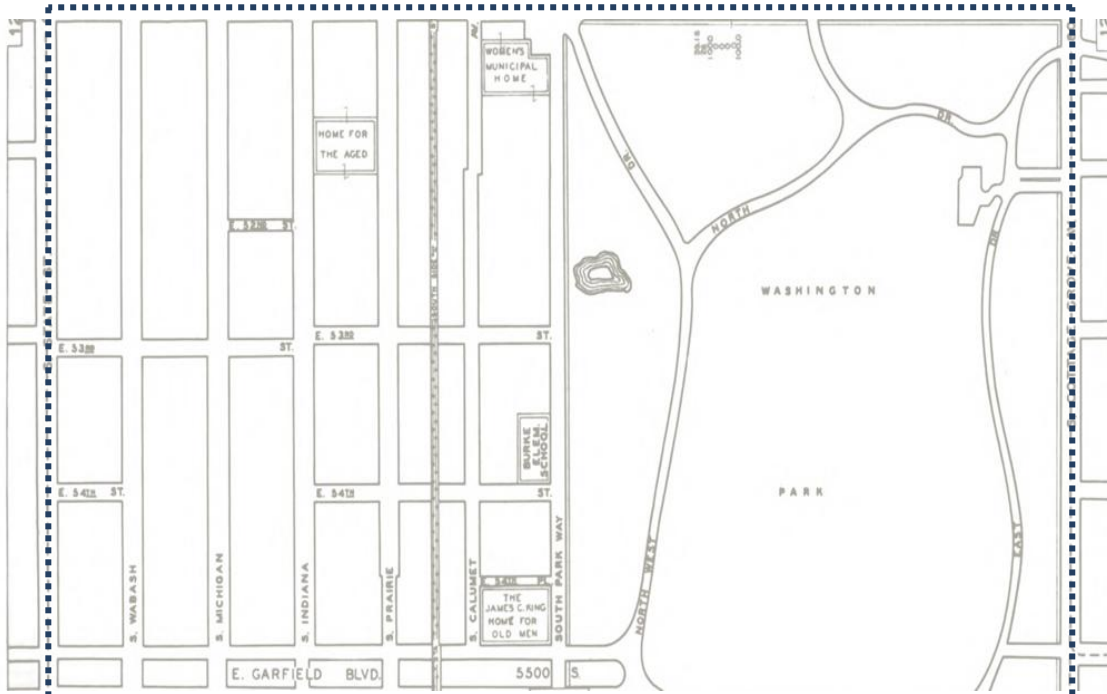
¹²⁴ "Their new ten-acre park, dubbed Sans Souci after the famous palace of Prussian king Frederick the Great, was bounded by Cottage Grove and Langley Avenues on the east and west, and 60th and 61st Streets on the north and south." (Living History of Illinois and Chicago Digital Library).

¹²⁵ "During the last year of racing at the Washington Park track, the White City Amusement Park, which took its name from the popular appellation for the Columbian Exposition of 1893, opened its gates in Washington Park, offering entertainment for the masses. In the course of its sixteen-year history more than 35 million visitors thronged through its turnstiles." (Holt G., Pacyca D., 1979:96).

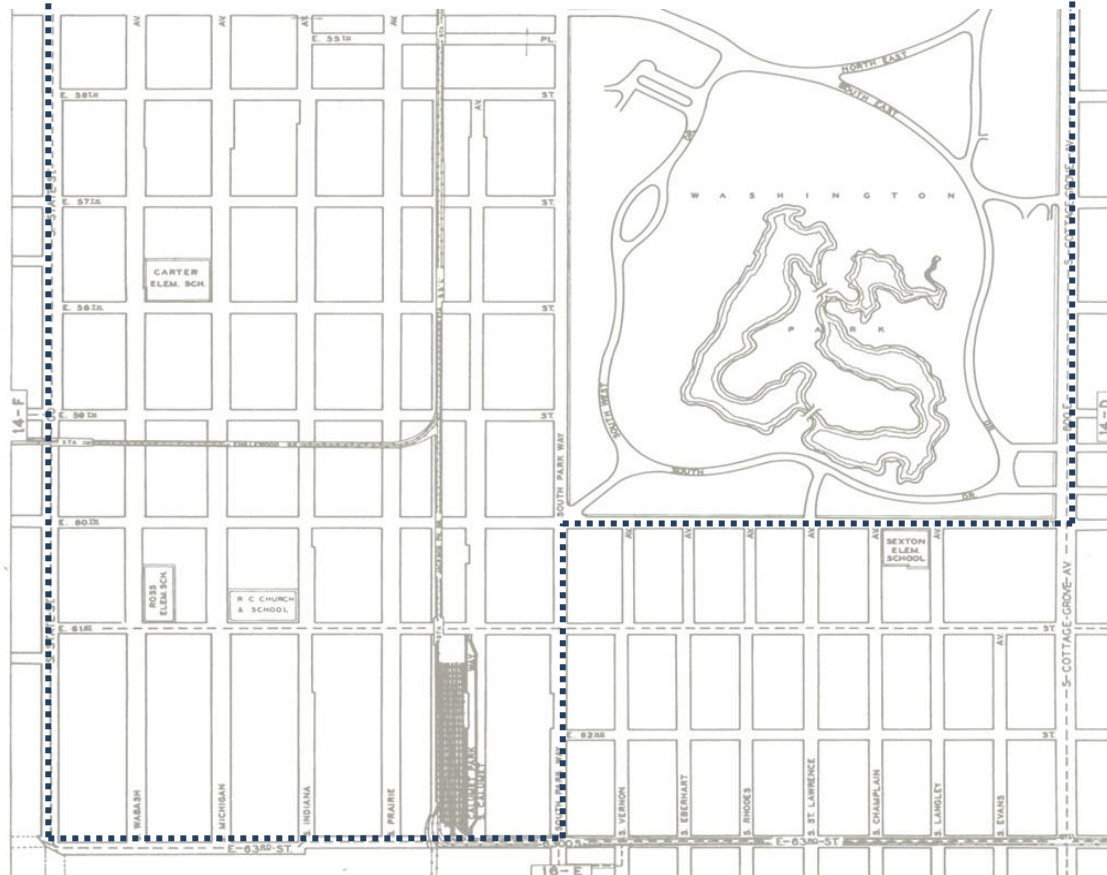
¹²⁶ "After being partially burned in 1910, Sans Souci Park fell in hard time. [...] The White City Amusement Park was partially burned in 1927 and never really recovered from the fire. In 1933 it went into receivership, and six years later was condemned" (Holt G., Pacyca D., 1979:96).

¹²⁷ Η Nancy Fraser μελετώντας την δημόσια σφαίρα χρησιμοποιεί τον όρο "an institutionalized arena of discursive interaction". (Fraser N., 1990:57).

¹²⁸ "The extensive work during the first two years was confined mainly to rebuilding the business district. Then came the panic of 1873 to put a stop to building operations. It was fully six years before recovery was in progress. From 1880 until the panic 1893 Chicago experienced an era of building greater than any know either before or since that period. In this new work, as we have seen, Burnham & Root had their full share." (Moore C., I, 1921:27).

ΕΝΟΤΗΤΑ Β' Η ΕΞΑΡΣΗ ΤΟΥ ΑΝΑΣΤΡΟΦΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

4- Η μετάβαση και η μεταμόρφωσή του

Μεταβαίνοντας από τον έναν αιώνα στο άλλο, το Washington Park του 20^{ου} αιώνα είναι αισθητά διαφοροποιημένο από το τοπίο του 19^{ου} αιώνα. Θραύσματα του προηγούμενου γίνονται τώρα τα υποκείμενα του παρόντος, τα ζητήματα προς επίλυση, οι προκλήσεις προς αναμέτρηση. Ήδη έχουν συμβεί καινοφανή γεγονότα, βάση των οποίων η περιοχή δεν κατατάσσεται στην κατηγορία της τυπικής γειτονιάς, προδίδοντάς της εύλογα τον χαρακτηρισμό της ιδιόρρυθμης περίπτωσης. Η περιοχή μελέτης τον 19^ο αιώνα ακούμπησε την κορυφή, απογειώθηκε φτάνοντας στο ζενίθ, ενώ τον 20^ο ακολουθεί μια κατακόρυφη πτωτική τάση προσεγγίζοντας το ναδίρ η οποία συνεχίζεται και στον 21^ο αιώνα, κάτι που συμβάλει στην ολοκληρωτική μεταμόρφωσή της.

Μπαίνοντας στον 20^ο αιώνα, ξεκινάει μια περίοδος όπου καταγράφονται σύνολο δραστικών αλλαγών που την αλλοτριώνουν στο έπακρο. Στο Washington Park, η πρώτη μεταμόρφωση που σημειώνεται είναι αυτή της πληθυσμιακής σύνθεσης, όπου από μικτή εθνοτική γειτονιά γίνεται μητρόπολη της Αφρικανικής κοινότητας. Είναι η περίοδος που δημιουργείται, επεκτείνεται και εδραϊώνεται το αποκαλούμενο “Black Belt”. Μια ομογενοποιημένη περιοχή, φυλετικά και ταξικά, μια συνεκτική ζώνη όπου ισχύει το καθεστώς του απαρτχάιντ, περιχαράκωνοντάς την από την υπόλοιπη πόλη και δηλητηριάζοντας την κοινωνία της εσωτερικά. Από αυτήν την κλειστή κοινωνία λίγοι κατάφεραν να γλιτώσουν, αφού ήταν σχεδόν ακατόρθωτο οι Αφροαμερικανοί να αποκοπούν από τον περιοριστικό κλοιό που τους οδηγούσε σε αδιέξοδα χωρίς να τους δίνονται οι ίδιες ευκαιρίες και ίσα δικαιώματα με όσα απολάμβαναν οι άλλοι συμπολίτες τους.

Μεταμορφώνεται καθοριστικά μετά από δυο Παγκόσμιους Πολέμους που πέρα των κοινών συνθηκών που έφεραν, στην περιοχή επιπρόσθετα οι τοπικές παράμετροι συνέχισαν να το υποβαθμίζουν. Επηρεάζονται οι κοινωνικές ισορροπίες κυριότερες εκ των οποίων η εργασία και η κατοικία. Πάνω στην τελευταία παίζεται ένα μακρά κερδοσκοπικό παιχνίδι που ακόμα και σε αυτήν την τόσο αντίξοχη περίοδο κοιτάει μονομερώς το συμφέρον της, αναζητώντας πώς θα επωφεληθεί από την κατάσταση εις βάρος των ασθενέστερων. Εφαρμόζεται το υβρίδιο των διαμερισμάτων ‘Kitchenette’ ως μια οικονομική στεγαστική πρόταση, κάτι που πόρο απέχει από την πραγματικότητα. Αυτά τα υποτιθέμενα διαμερίσματα ήταν δωμάτια που νοικιάζονταν σε οικογένειες, με την μονάδα της κατοικίας να μετατρέπεται σε αντίστοιχη μονάδα γειτονιάς. Σε αυτά τα σκληρά χρόνια οι κατοικίες υποβαθμίστηκαν από κατασκευαστικής πλευράς, εξαθλιώνοντας και ταπεινώνοντας τους Αφροαμερικανούς. Το ζήτημα της κατοικίας δεν βελτιώθηκε ούτε αντιμετωπίστηκε ουσιαστικά, παραμένοντας ένα άλυτο πρόβλημα για την περιοχή παρότι έγιναν επιφανειακές προσπάθειες με την ανέγερση εργατικών κατοικιών και δόθηκαν βοηθήματα από την λειτουργία του μηχανισμού της πρόνοιας. Οι νέες στεγαστικές κατοικίες, όπως φάνηκε, ήταν περισσότερο μια ανάπλαση της γειτονιάς παρά μια απάντηση στην κάλυψη της στεγαστικής ανάγκης, φέρνοντας την συρρίκνωση του Black Belt, ως προς το μέγεθος και τον όγκο, και ομαδοποιώντας τα χαμηλότερα στρώματα σε πολυώροφα διαμερίσματα. Τα αρνητικά αποτελέσματα της συνεχόμενης πίεσης τους ήταν αναμενόμενα, μεταμορφώνοντας ολόκληρες μονάδες σε πεδία ανάπτυξης παράνομων και επικίνδυνων δραστηριοτήτων.

Το αντίκτυπο της παλινδρόμησης των ζητημάτων της κατοικίας μεταμόρφωσε αρχικά την δομή της περιοχής από παραδοσιακή γειτονιά σε συσπειρωμένες μονάδες πολυώροφων διαμερισμάτων. Βάση προσωπικών μαρτυριών¹²⁹ αυτή η αλλαγή ήταν που έφερε την ρήξη στο πλέγμα των κοινωνικών σχέσεων, επιδεινώνοντας την ανέχεια και οδηγώντας στην παραβατικότητα. Η εφαρμογή των σύγχρονων αρχιτεκτονικών προτύπων, η ασυνέχεια του χώρου, ο κατακερματισμός της μονάδας της κατοικίας και η φτωχοποίηση των κατοίκων συνέχισαν να συμβάλλουν στην μεταμόρφωση της περιοχής, καθιστώντας την από ενεργή σε ανενεργή γειτονιά. Η δεύτερη τομή στην μεταμόρφωσή της σημειώθηκε μετά από την κατεδάφιση των αιματοβαμμένων εργατικών κατοικιών, γεγονός που ενίσχυσε το φαινόμενο της αποδόμησής της.

Το φαινόμενο του ευτροφισμού στην γειτονιά συνεχίστηκε προκαλώντας μη αναστρέψιμες επιπτώσεις και κάνοντας την δομημένη περιοχή εκτενή πράσινη πεδιάδα μέσα στην οποία υψώνονται αραιά και πού κατοικίες. Η έλλειψη της κτιριακής παρουσίας συνδέεται και με εσωτερικές διαταραχές των νοικοκυριών ως προς την οικονομική κατάσταση, με την μείωση του ετήσιου εισοδήματος, με την αύξηση του κόστους των ενοικίων και με την έξαρση των δανείων. Καθεμία από αυτές τις συνιστώσες συμμετείχε δραστικά στην διατήρηση αυτής της φαυλικής καταστροφικής διαδικασίας. Η δυσπραγία των νοικοκυριών λειτούργησε ως βασική αιτία για την πληθυσμιακή ανακατανομή, με το πιο ευπροσάρμοστο κομμάτι της να απομακρύνεται από τις γειτονιές, εγκαταλείποντας την περιοχή και αφήνοντας πίσω υποθηκευμένες άδειες κατοικίες.

Τόσο οι διακυμάνσεις στις αξίες γης, όσο και η τραπεζική μεταχείριση των κατοίκων δεν μπορούν να θεωρηθούν ανεπηρέαστες και ασύνδετες με την πολιτική. Είτε ως κατεύθυνση και τρόπος διαχείρισης είτε ως παρέμβαση στον χώρο, ο ρόλος της πολιτικής ήταν η αρχή και το τέλος στην εξέλιξη της διαδρομής του Washington Park. Ήταν αυτή που καθόρισε τα όρια και μετέβαλε τις γεωγραφίες στην περιοχή, συσπειρώνοντας την Αφρικανική κοινότητα στην Νότια πλευρά της πόλης του Σικάγου, αποκόπτοντάς την από τον υπόλοιπο αστικό ιστό και ιδρύοντας μέσα σε αυτήν την 'λευκή νησίδα'. Σε αυτό τον συρματοπλεγμένο τμήμα, δημιουργήθηκαν μη βιώσιμες συνθήκες γεγονός που δεν άφηνε περιθώρια ούτε για κοινωνική και στεγαστική επύλωση αλλά ούτε και για οικονομική ανάκαμψη.

¹²⁹ Από την συνέντευξη που διεξάγει ο LeAlan, ένας 13 χρόνος που ζούσε στο Bronzeville απέναντι από τις εργατικές κατοικίες Ida B.Wells το 1993-1996 καταγράφονται αληθινές μαρτυρίες των οικείων του, για την κατάσταση που επικρατούσε στην περιοχή. Απευθύνοντας το 1993 στην June Marie Jones, την γιαγιά του, την ερώτηση για το πότε πιστεύει ότι έγινε η μεγαλύτερη αλλαγή στην γειτονιά, εκείνη του απαντά ως εξής, "It wasn't all of a sudden, it happened gradually. Day by day, year by year. I think one of the biggest things was when they made the high-rise homes in the neighborhood and stacked all of the people on top of each other. Ida B. Wells wasn't so bad before that-used to be beautiful. The people had beautiful yards, and took care of the houses. But the high-rises in the neighborhood brought in all types of people that just didn't take care of things like they should have."(Jones L., Newman L., Isay D., 1997:52). Μετά από τρία χρόνια πάλι ο LeAlan απεύθυνε στην γιαγιά του την ίδια ερώτηση η οποία του απαντά, "The most significant change that I have seen is the gang-wars. There's more drug activity, more drive-by shootings, and more innocent people being killed. I see no improvement. I only see negative things happening now. And with the cutting off of people's public aid and SSI, basically I don't see any hope for the people around here." (Jones L., Newman L., Isay D., 1997: 175).

Δεδομένου ότι σε αυτήν την μελέτη δεν διεξάχθηκαν ποιοτικές ή ποσοτικές μέθοδοι, καθώς ήταν σχεδόν ακατόρθωτο να εισχωρήσω σε αυτήν την γειτονιά, η βιβλιογραφία καλύπτει στο μέτρο του δυνατού αυτό το κενό δίνοντας την δυνατότητα να ακουστούν τοπικές φωνές, όπως αυτή της γιαγιάς του LeAlan που έμενε στην περιοχή από το 1937 και έχει βιώσει την καθημερινότητα σε αυτήν, παρατηρώντας τις αλλαγές. Οι συνεντεύξεις που έγιναν από τον 13 χρόνο και τον φίλο του, μπορούν να θεωρηθούν έγκυρες και αξιόπιστες, αφού σε αυτές ακολουθούνται όλες οι απαραίτητες τυπικές διαδικασίες. Αυτή η έρευνα έγινε μετά από αίτημα του προέδρου των Η.Π.Α Clinton, θέλοντας να μάθει τις συνθήκες όπου επικρατούσαν στο Black Belt.

Η εικόνα της πρότινος δομημένης γειτονιάς είναι καθόλα αλλοιωμένη τον 20^ο αιώνα και τελειώς ανύπαρκτη τον 21^ο αιώνα. Το Washington Park ανατράπηκε, το πρότινος κύρος του έσβησε και τα άδεια οικοδομικά τετράγωνα έμειναν ως μόνιμα επίκτητα σημάδια. Αυτό που παρέμεινε σχετικά άφθαρτο είναι ο πράσινος ελεύθερος χώρος¹³⁰, ο οποίος αναδείχτηκε το πλέον αντιπροσωπευτικό συμβολικό σημείο που υπενθύμιζε την παρουσία της Αφρικανικής κοινότητας, κάτι που οφείλεται στις ετήσιες πολιτισμικές εκδηλώσεις και στο Αφρικανικό μουσείο¹³¹. Χωρίς αμφιβολία, η δόξα της γειτονιάς μια και για πάντα αντικαταστάθηκε από την τέλεια απαξίωση, μια κατάσταση στην οποία συμμετείχαν, όπως αναφέρθηκαν παραπάνω, ένα φάσμα παραγόντων όπως ήταν ο μονοκύτταρος πληθυσμός, τα ζητήματα της κατοικίας και η διάσπαση των κοινωνικών σχέσεων της γειτονιάς, η οικονομική καταπίεση και η πολιτική επιβολή. Αυτοί οι παράγοντες, συνέβαλαν είτε περισσότερο είτε λιγότερο στην διαμόρφωση του τοπίου.

Ξεπερνώντας λοιπόν την πρώτη επιφανειακή ανάγνωση της παθογένειας, στα επόμενα κεφάλαια αυτής της ενότητας εντοπίζονται οι αλλαγές που επήλθαν στην περιοχή και αναλύονται εκτενώς ώστε να δοθεί μια λογική ερμηνεία στην παρατηρούμενη διαταραχή, με όσον τον δυνατόν πιο αμερόληπτη αντιμετώπιση. Το ζητούμενο είναι, μέσα από την σφαιρική μελέτη της εξέλιξης της γειτονιάς του Washington Park, να αποσαφηνιστούν τα αίτια της αστικής αποδόμησης και να προκύψουν γενικότερα συμπεράσματα. Η πολεοδομική ιστορία του Washington Park έχει να παρουσιάσει πλήθος παραδειγμάτων, αρκετά διδακτικών, για το πώς πρέπει να αντιμετωπίζονται ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες και ποιος είναι ο ουσιαστικός ρόλος της χωροταξίας και του σχεδιασμού. Καθώς και, τι πρέπει να έχει ο σχεδιασμός ώστε να μπορεί να ανταποκριθεί στις οικιστικές και βιώσιμες συνθήκες, ώστε να αποτελεί μέρος της λύσης και όχι αιτία του προβλήματος. Είτε έτσι είτε αλλιώς, η μελέτη της περιοχής προβάλλει την σκληρή πραγματικότητα που διαφέρει κατά πολύ από τον τρόπο σκέψης και τις επιμέρους μελέτες ανάπλασης, οι οποίες εξακολουθούν να επαναλαμβάνουν σχεδιαστικές προτάσεις που έχουν καταργηθεί.

¹³⁰ “D.H. Burnham & Company designed three structures in the park. The oldest, a rustic, round stables buildings made of limestone, dates to 1880. The 1891 Roman-brick refectory provided space for parties, special events, and offices for the commissioners. As the South Park Commission soon outgrew this office space, the Burnham firm designed the larger, classical administrative headquarters in 1910.” (BachrachJ., 2001:157). Ακόμα, το 1901- 1902 ο Daniel Burnham, ως ιθύνων νους της επιτροπής, εκπονεί ένα νέο σχέδιο για το Washington Park με το οποίο η φυσική εικόνα του πάρκου του 19^{ου} αιώνα αντικαθίσταται από ένα πιο σύγχρονο τοπίο με δημόσια κτίρια (Girouard M., 1985:354).

¹³¹ “The DuSable Museum of African American History (1961) is a Washington Park landmark, having moved to the area in 1973. This nonprofit institution devoted to the collection and preservation of African American history and culture is one of the largest African American museums in the country.” (Wallace B., 2008: 290-291).

5- Το εθνοτικό αμάλγαμα

Το πληθυσμιακό κράμα του Σικάγου συνθέτεται από εύρος μεταναστευτικών ομάδων, προσδίδοντας στον αστικό χώρο τον χαρακτηρισμό της «πόλης των μεταναστών»¹³². Σε αυτή την πόλη, καμία ομάδα δεν κατάφερε να αναδειχθεί κυρίαρχη, είτε ως ομοεθνής κοινότητα είτε ως σύμπραξη μεταναστευτικών κοινοτήτων¹³³, παρόλο που στις αρχές του 20^{ου} αιώνα συνολικά οι Βόρειοι και Νότιοι Ευρωπαίοι μετανάστες, συνιστούσαν την πληθυσμιακή πλειοψηφία (Kleppner P., 1985:18). Ο αθέμιτος ανταγωνισμός και η πολιτισμική διαφορετικότητα των κοινοτήτων υπέθαλπαν σχέσεις αντιπάθειας, κυρίως μεταξύ Ευρωπαίων και Αφρικανών, προκαλώντας χωρικές ρήξεις και δημιουργώντας αστικές ασυνέχειες. Λίγες ήταν οι γειτονιές που μπορούσαν να παρουσιάσουν δραματικότερες σκηνές εθνοτικών διαδοχών από αυτές του Washington Park (Pacyga D., Skerrett E., 1986: 335). Ως πρόδρομος μιας ήπιας διαδοχής, αντίστοιχα, αναφέρθηκε κατά τον περασμένο αιώνα με τις εισροές Ευρωπαϊκών και Αφρικανικών ρευμάτων¹³⁴, όπου η παρουσία των πρώτων ήταν δικαιολογημένη καθώς είχαν καταφτάσει στην ευρύτερη περιοχή λόγω των παραγωγικών μονάδων, ενώ η παρουσία των δευτέρων¹³⁵ ήταν μια ξαφνική μαζική εισβολή στο Νότιο τμήμα της πόλης μετά από την πυρκαγιά του 1874¹³⁶. Χρονικά, από εκεί και πέρα μέχρι τα μέσα του αιώνα, η Αφρικανική κοινότητα αυξάνεται ραγδαία, ακολουθώντας μια ανοδική τάση η οποία αποτέλεσε κύρια αφορμή για εντάσεις, με τον απειλούμενο Ευρωπαϊκό πληθυσμό των Γερμανών, Ιρλανδών¹³⁷ και Ελλήνων να ενδίδει μετά από πολλές προσπάθειες, με το να απομακρύνονται από τις ιδρυτικές γειτονιές τους, μετοικώντας σε άλλες περιοχές¹³⁸ και αφήνοντας πίσω ένα ανενεργό κτιριακό μέτωπο το οποίο χρησίμευσε ως πρόσφορο έδαφος για την μετοικεσία των Αφροαμερικανών.

¹³² “As early as 1890, and probably even earlier, Chicago was an ‘immigrant city’, with its foreign-stock component making up over three quarters of the total population.” (Kleppner P., 1985:16). Βλπ. Παράρτημα Α’ χάρτες 5 και 6.

¹³³ “But the city’s foreign-stock population was never homogenous; many of its subgroups were at war with each other.” (Kleppner P., 1985:18).

¹³⁴ “Many ex-slaves who had tasted complete freedom during the few short years of Reconstruction could not adjust to this southern New Order. So throughout the Eighties and Nineties a constant stream of Negro migrants trickled northward to join the large stream of immigrants from Europe. Chicago attracted a large proportion of those who left the South between 1890 and 1910 in what has been called ‘the Migration of the Talented Tenth’.” (Drake St., Cayton H., 1945: 53). Σε άλλο σημείο αναφέρεται, “Midwest Metropolis was busy adsorbing immigrants from Europe between 1890 and 1910- a major ‘social problem’. Because it was American and small, the Negro community was far less of a ‘problem’ to native-white Chicagoans of the Nineties than were neighborhoods inhabited by the foreign-born. For their part, Negroes viewed the influx of European immigrants with mixed emotions. The foreign-born constituted a potential threat to their jobs as butlers and maids, janitors and waiters.”(Drake St., Cayton H., 1945: 57).

¹³⁵ “The initial black settlement of Washington Park occurred in the 1880s when the area was open farmland. During that decade a few black families built houses on Lafayette Street south of 55th, about midway between the Rock Island yards, which ran northward from 47th, and the Pennsylvania yards, which ran in a southeasterly direction from 61st.” (Holt G., Pacyga D., 1979: 98).

¹³⁶ “As a result of this second fire, almost half of the colored families were dispersed among the white residents, but a new Negro community also arose from the ashes of the old. Here, in a long, thin sliver of land, sandwiched between a well-to-do white neighborhood and that of the so-called ‘shanty Irish’, most of Chicago’s colored residents and their major institutions were concentrated during the next forty years. The ‘Black Belt’ had emerged.”(Drake St., Cayton H., 1945: 47). Στο Black Belt μεταξύ της μεγάλης πυρκαγιάς του 1871 και του World’s Columbian Exposition το 1893 από 5.000 οι Αφρικανοί έφτασαν τις 15.000 κατοίκους (Drake St., Cayton H., 1945: 47).

¹³⁷ “Between 1890 and 1920 thousands of native-born Protestants, German Jews, and Irish Catholics lived in the territory bounded by 39th Street, Cottage Grove Avenue, 63rd Street, and Wentworth Avenue.” (Pacyga D., Skerrett E., 1986: 335).

¹³⁸ “The Black Belt gradually expanded as Negroes took over the homes of the white persons who were moving to the more desirable lake-front or to the suburbs.” (Drake St., Cayton H., 1945: 47).

Παρενθετικά, έχοντας αναφερθεί ακροθιγώς στους θύλακες των Ιρλανδών και των Γερμανών μεταναστών για την περιοχή μελέτης, και πριν περάσουμε στην περαιτέρω ανάλυση της Αφρικανικής μητρόπολης, αξίζει να γίνει μια μνεία στην Ελληνική κοινότητα που ανθίζει αυτόν τον αιώνα στο Νότιο τμήμα της πόλης¹³⁹. Μετά το 1904 Ελληνικά μαγαζιά άνοιξαν στην γειτονιά του Woodlawn, κυρίως στο 63rd Street μεταξύ Westworth και Cottage Grove Avenue, ενώ στην γειτονιά του Washington Park το 1909 κτίστηκε η Ελληνορθόδοξη εκκλησία των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης¹⁴⁰ και τον επόμενο χρόνο ιδρύθηκε Ελληνικό σχολείο, στον 61st Street-Michigan Avenue (Jones P., Holli M., 1981: 89-90). Στο 'Κοραής' δημοτικό σχολείο, η Ελληνική ήταν η κύρια γλώσσα διδασκαλίας, κάτι που άλλαξε το 1922 όταν στο πρόγραμμα εντάχθηκε το δίγλωσσο σύστημα, διαπιστευμένο από το Chicago Board of Education (Pacyga D., Skerrett E., 1986: 346). Τα ανωτέρω, που διαδραματίστηκαν σε λιγότερο από μια δεκαετία, τόσο με την εμπορική δραστηριότητα όσο και την συγκρότηση ενορίας, αποδεικνύουν την ισχύ και την θέση που είχε η Ελληνική ομογένεια πάνω στον χώρο. Ανάλογες πρακτικές είχαν εφαρμόσει οι προϋπάρχουσες κοινότητες, αποτελώντας για τους νεότερους παράδειγμα προς μίμηση¹⁴¹.

Ωστόσο, αξιοσημείωτο είναι ότι η πολυπολιτισμικότητα, η οποία χωρικά εκφράστηκε τόσο με την δράση της Ελληνικής κοινότητας¹⁴² όσο και με τις αντίστοιχες των Ευρωπαϊκών κοινοτήτων¹⁴³, ιδρύοντας θρησκευτικά, εκπαιδευτικά και εμπορικά κέντρα, παρεμβαίνοντας δραστικά στο χώρο, αφήνοντας το πολιτισμικό τους στίγμα και εδραιώνοντας την θέση τους, επί της ουσίας αποδείχθηκε τρωτή. Η Ευρωπαϊκή πολυσύνθετη γειτονιά του Washington Park δεν κατάφερε να αντέξει στον χρόνο και στον χώρο, κρατώντας σταθερά τα κεκτημένα και διατηρώντας την πολιτισμική ιδιαιτερότητά της, εξαιτίας της επιρρέπειας που παρουσίασε στην πληθυσμιακή κινητικότητα που μονοπωλεί κατά τον 20^ο αιώνα διαφοροποιημένη ποιοτικά¹⁴⁴ και ποσοτικά ως προς το μέγεθος των νεοεισερχόμενων Αφροαμερικανών. Ο Ευρωπαϊκός πολιτισμικός χώρος σταδιακά συρρικνώνεται και αντικαθίσταται από τον Αφρικανικό¹⁴⁵, ο οποίος εκούσια ή ακούσια αποτελεί μια ομογενής πληθυσμιακή οντότητα που εδραιώνεται χωρικά, συγκροτώντας στο Washington Park την καρδιά της Αφρικανικής κοινότητας¹⁴⁶.

¹³⁹ "While the Delta was to remain the largest concentration of Greek immigrants in Chicago, a second concentration of Greek newcomers developed on the South Side." (Jones P., Holli M., 1981: 89). Από το 1900-1910 στην πόλη του Σικάγου κατέφθασαν 5.000 Έλληνες μετανάστες (Drake St., Cayton H., 1945: 8).

¹⁴⁰ "... SS. Constantine and Helen's reflected the ease with which white ethnic groups established themselves in Washington Park. Less than six months after their parish was organized in 1909." (Pacyga D., Skerrett E., 1986: 345).

¹⁴¹ "Like Irish and Greek families, Jewish newcomers to Washington Park also made provisions for the education of their children." (Pacyga D., Skerrett E., 1986: 346).

¹⁴² "In Washington Park SS. Constantine and Helen parish remained long after the surrounding neighborhood had become a black community. But the major change that took place in this parish had to do with acculturation, not integration. [...] When SS. Constantine and Helen parish finally sold its church and school to Episcopal parish in 1948 the Greeks followed the path taken by earlier residents of Washington Park to South Shore." (Pacyga D., Skerrett E., 1986: 351).

¹⁴³ "... Irish and Jewish families were establishing communities within Grand Boulevard and Washington Park, racial change was occurring at the west end of the district. [...] For years this district had been known for its 'floating population' and saloons." (Pacyga D., Skerrett E., 1986: 346).

¹⁴⁴ Για τον περασμένο αιώνα "Increasingly concentrated on the city's South Side, Chicago's black population developed a class structure composed of a large number of domestic workers and other manual labors, along with a small but growing contingent of middle- and upper- class business and professional elites." (Manning C., 2004: 6).

¹⁴⁵ "As black families replaced Irish and German workers, new institutions emerged at the west end of Grand Boulevard." (Pacyga D., Skerrett E., 1986: 346).

¹⁴⁶ "By 1930 Grand Boulevard and Washington Park formed the heart of Chicago's black community, and they remained the city's premier black neighborhoods throughout the 1950s." (Pacyga D., Skerrett E., 1986: 335).

Η εθνοτική κυριαρχία των Αφροαμερικανών στο Washington Park δεν ήταν αποτέλεσμα της στιγμής, είχε βαθιές ρίζες και διαμορφώθηκε περαιτέρω λόγω ευνοϊκών και μη συγκυριών προς αυτήν, συμβάλλοντας στην πληθυσμιακή αύξηση της κοινότητας. Όπως εν συνεχεία θα αναλυθεί, βαθιές ρίζες αφενός αφού προϋπήρχε ως μια μικρή κοινότητα στο Ανατολικό τμήμα της γειτονιάς η οποία ακολούθησε παρόμοιες πρακτικές με αυτές που εφάρμοσαν οι άλλες κοινότητες, κυρίως ενοικιάζοντας, ιδρύοντας και εξαγοράζοντας θρησκευτικούς χώρους, και αφετέρου εξαιτίας μεταναστευτικών ρευμάτων που σε συνδυασμό με τις παγκόσμιες ιστορικές τομές και τις οικονομικές κρίσεις ενίσχυσαν την Αφρικανική παρουσία στο Σικάγο και κατ' επέκταση στο South Side.

Εξετάζοντας την πρώτη περίπτωση, που συνέβαλε σε μια εσωτερικά ολοκληρωτική εθνοτική εξάπλωση της κοινότητας, το 1897 οι Αφρικανοί ενοικιάζουν το St. Mary A.M.E Church¹⁴⁷, μετά από δύο χρόνια το 1899 κτίζουν έναν μικρό ναό στο Dearborn κοντά στον 49th Str., ενώ το 1900 αγοράζουν στο State Str. την Methodist Church, την οποία μετονόμασαν St. Mark Church (Pacyga D., Skerrett E., 1986: 346). Αυτές οι κινήσεις θεωρούνται χωρικά στίγματα που παρουσιάζονται σιγά-σιγά σε γειτονιές όπου πέρναγαν υπό τον έλεγχο και την εξουσία των Αφροαμερικανών αλλά και σημειακές ενδείξεις που εντοπίζεται η μεταβατική πληθυσμιακή στεγαστική συσπείρωσή τους¹⁴⁸, κάτι που προκάλεσε την έκδηλη ρατσιστική αντίδραση¹⁴⁹ των Ευρωπαίων. Κατά την δεύτερη περίπτωση, επεκτείνεται η εθνοτική ομάδα έξω από τα αρχικά στεγανά όρια της. Σε αυτή την φάση σημειώνεται η συγκρότηση, η ανάπτυξη και η ισχυροποίηση της Αφρικανικής κοινότητας στο South Side, εκμηδενίζοντας τις άλλες εθνοτικές κοινότητες. Η αριθμητική της υπεροχή σε συνδυασμό με τις στρατηγικές κατακτήσεις πολιτισμικών χώρων που συνεχίζονται μαζικότερα, αλλάζουν την πληθυσμιακή σύνθεση του τοπίου. Η αιτία που προκάλεσε την άφιξη αλλά και αύξηση των Αφροαμερικανών ήταν η ενδο-μεταναστευτική ροή¹⁵⁰ από τον καταπιεστικό αγροτικό χώρο των Νότιων πολιτειών προς τα Βόρεια αστικά παραγωγικά κέντρα, μετακίνηση που είναι γνωστή βιβλιογραφικά ως “Great Migration¹⁵¹”.

¹⁴⁷ Η οποία βρισκόταν στο 4838 S. Armour (Pacyga D., Skerrett E., 1986: 346). Κατά τα επόμενα χρόνια ο δρόμος Armour μετονομάστηκε Federal Str.

¹⁴⁸ Σε αναφορά που γίνεται για τα διαμερίσματα όπου έμεναν οι Αφροαμερικανοί αναφέρεται ότι, “Not only did many of them lack sanitary facilities, but their concentration along the long narrow stretches of LaSalle, Federal, and Dearbon Streets gave this district the appearance of a ‘shantytown’.” (Pacyga D., Skerrett E., 1986: 346).

¹⁴⁹ Χαρακτηριστικό παράδειγμα της πίεσης μεταξύ των κοινοτήτων είναι το εξής, “White homeowners who lived on Dearborn Street south of Grand Boulevard (55th Str.) reacted to racial change in the area by petitioning the City Council in 1901 to rename their street Lafayette. According to the Stockyards Sun, Dearborn Str. between 22nd and 55th Street ‘has become synonymous with the colored community’. The name change notwithstanding, Lafayette between 55th and 59th Str. soon became an enclave of black homeowners.” (Pacyga D., Skerrett E., 1986: 346).

¹⁵⁰ “Mobility symbolized freedom to blacks who had been enslaved prior to the end of the Civil War or were aware how previous generations were restricted to specific geographical places.” (Schafer E., 1999:71).

¹⁵¹ “The Great Migration, or the relocation of more than 6 million African Americans from the rural South to the cities of the North, Midwest, West from 1916 to 1970, had a huge impact on urban life in the United States. Driven from their homes by unsatisfactory economic opportunities and harsh segregationist laws, many blacks headed north, where they took advantage of the need for industrial workers that first arose during the First World War.” (History, Great Migration). Ειδικότερα, ως βασικά αίτια θέτονται, “The main factors for this movement were the declining southern farming economy coupled with a booming industry in the North; the expanded wartime industrial economy (which continued to expand well past World War II), along with restricted immigration during the war years, created labor shortages that northern industrialists were eager to fill with cheap labor.” (Schmidt C., 1999: 74). Ενώ, ο ιστορικός Richard Hofstadter τοποθετεί το Great Migration σε ένα γενικότερο εθνικό-αστικό πλαίσιο αναφέροντας, “The United States was born in the country and moved to the city” (Schafer E., Schmidt C., 1999:70).

Το Great Migration ήταν ένα μεταναστευτικό φαινόμενο μακράς διάρκειας, με τα Αφρικανικά κύματα να παρουσιάζουν μεγάλες πληθυσμιακές διακυμάνσεις, ως προς την ένταση των ροών τους¹⁵², σε απόλυτο συσχετισμό με τα ιστορικά παγκόσμια δρώμενα. Αυτή η πληθυσμιακή μετατόπιση διήρκεσε για την πόλη του Σικάγου από το 1910 μέχρι το 1950 (Schlabach E., 2013:2). Σε αυτό το χρονικό διάστημα, οι Αφροαμερικανοί φτάνοντας στον αστικό χώρο, κατευθύνθηκαν από το κέντρο της πόλης προς την περιφέρεια, γεγονός που συνέβαλε στην γιγάντωση του Black Belt. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι μόνο τα πρώτα χρόνια, μεταξύ του 1900-1914, το Black Belt και οι δορυφόρες περιοχές αφομοίωσαν παραπάνω από 10.000 Αφροαμερικανούς (Drake St., Cayton H., 1945: 61).

Με την έναρξη του Α' Παγκοσμίου Πολέμου¹⁵³ ενθαρρύνθηκαν τέτοιου είδους ροές, δίνοντας το έναυσμα σε μαζικά μεταναστευτικά κύματα Αφρικανικών ομάδων. Χρονική τομή θεωρείται το 1914, όπου γίνεται η ανατροπή με την δημιουργία ανάστροφης μεταναστευτικής ροής¹⁵⁴ (Drake St., Cayton H., 1945: 58). Αυτομάτως το κενό που προκλήθηκε από την απώλεια του ανδρικού ενεργού πληθυσμού είχε ως συνέπεια την αύξηση της ζήτησης του εργατικού δυναμικού, ενώ ταυτόχρονα οι ανάγκες που προέκυπταν για αγαθά κατά την διάρκεια του πολέμου, κυρίως σιταριού και πολεμικού εξοπλισμού, οδηγούσαν σε αναγκαστική και βία αύξηση της παραγωγικής διαδικασίας, συνισταμένη συνιστωσών που έθεταν άμεση και επιτακτική την αναπλήρωση του χαμένου πρώην ενεργού πληθυσμού μέσω της έλευσης των Αφροαμερικανών¹⁵⁵. Τέτοια, λοιπόν πολυπληθή μεταναστευτικά ρεύματα συρρέουν στον Σικάγο¹⁵⁶, προκαλώντας ακολουθίες αλληπάλληλων κυμάτων, με το καθένα από αυτά να αποτελεί σύνδεσμο¹⁵⁷ και αιτία για τον ξεσηκωμό ενός νέου (Drake St., Cayton H., 1945:58). Οι νεοεισερχόμενοι που πήραν το έρεισμα, εντάχθηκαν μέσα στον αστικό χώρο του Σικάγου, χωρίς όμως να είναι εγγυημένο σε αυτούς ότι θα δέχονταν την ανθρωπιά και την κατανόηση από την

Για τους Αφροαμερικανούς ο Νότος ήταν η γη της επαγγελίας, ή με τον δόκιμο όρο όπως χρησιμοποιείται από την βιβλιογραφία το "Promised Land". "For in the South, an ambitious black American could find even less nourishment for hopes and dreams than in the North." (Schlabach E., 2013: 2).

¹⁵² Εντοπίζεται αυτή η διακύμανση της εσωτερικής ροής του Great Migration σε δυο περιόδους για τις οποίες, "Between 1916 and 1919 half a million blacks migrated from the South. Another million moved north in the 1920s." καθώς επίσης, "From 1940 to 1970 approximately five million African Americans moved from the South to the North." (Schafer E., 1999:72,73).

¹⁵³ Απόσπασμα από την εφημερίδα The Chicago Defender, στο οποίο αναφέρεται η νέα αλλαγή που έρχεται στον Αμερικάνικο αστικό χώρο λόγω του Ευρωπαϊκού πολέμου, που δίνει την πρόσκληση στους Αφροαμερικανούς για να μετακινηθούν προς τα Βόρεια κέντρα, "It is significant that the great west is calling to the southern black man to leave his old home and come out here where the prospects are bright for the future. Slowly but surely all over this country we are gradually edging in first this and then that place, getting a foothold before making a place for our brother. By this only can the so-called race problem be solved. It is merely a question of a better and a closer understanding between the races. We are Americans and must live together, so why not live in peace?" (Drake St., Cayton H., 1945: 60).

¹⁵⁴ Καθώς η μία χώρα μετά την άλλη εντασσόταν στον Α' Παγκόσμιο οι μετανάστες επιστρατεύονταν, γυρίζοντας πίσω στις πατρίδες τους για τις ανάγκες του πολέμου. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα το Σικάγο να χάσει χιλιάδες εργατικά χέρια (Drake St., Cayton H., 1945: 58).

¹⁵⁵ "Recruiting agents traveled south, begging Negroes to come north. They sometimes carried free tickets in their pockets, and always glowing promises on their tongues. For the first time, southern Negroes were actually being invited, even urged, to come to Chicago." (Drake St., Cayton H., 1945: 58). "The first mass movement of black southerners to northern cities occurred during and immediately after World War I." (Schlabach E., 2013: 2).

¹⁵⁶ Ενδεικτικά, για το μέγεθος του μεταναστευτικού ρεύματος, αναφέρεται ότι στο Σικάγο μεταξύ των δεκαετιών του 1910-1920 κατέφτασαν 50,000 Αφροαμερικανοί (Drake St., Cayton H., 1945: 58). Ενώ μόνο το 1920 η πόλη είχε παραπάνω από εκατό χιλιάδες Αφροαμερικανούς, πληθυσμιακή αύξηση της τάξεως του 148% μέσα σε δέκα χρόνια (Drake St., Cayton H., 1945: 60).

¹⁵⁷ "... as each wave arrived, the migrants wrote the folks back home about the wonderful North. A flood of relatives and friends followed in their wake." (Drake St., Cayton H., 1945: 58).

πλευρά των μόνιμων κατοίκων της πόλης που αντιμετώπιζαν αυτό το ρεύμα με ανάμικτα συναισθήματα. Τους δέχονται ως εργατικό δυναμικό, καθώς ήταν απαραίτητοι, ενώ λίαν επιεικώς τους ανέχονται ως γείτονες, καθώς τους θεωρούσαν ανεπιθύμητους (Drake St., Cayton H., 1945: 60-61). Αυτή η ξαφνική πληθυσμιακή εισροή προξένησε αναστάτωση στην πόλη, κυρίως λόγω του μη διαθέσιμου στεγαστικού αποθέματος και της αδρανοποίησης του κατασκευαστικού τομέα εξαιτίας του πολέμου¹⁵⁸. Με την συνεχή ενδο-πληθυσμιακή εισροή του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου και δεδομένης της ελλιπής στεγαστικής κάλυψης των νεοφερμένων, το Black Belt υπερχειλίσε, έχοντας ως συνέπεια την σταδιακή χωρική εξάπλωσή του η οποία συνοδεύθηκε από την παράλληλη εξάπλωση του φόβου¹⁵⁹.

Η πληθυσμιακή έκρηξη των Αφροαμερικανών χρονικά τοποθετείται το 1915, με την ταυτόχρονη είσοδό τους στο Washington Park, μετακινούμενοι από τα όρια του τότε Black Belt, δηλαδή από τον 39th Str. μεταξύ Rock Island και State Str., προς Νότια και Ανατολικά (Holt G., Pacyga D., 1979: 98-99). Όσο το Black Belt επεκτείνεται στις γύρω γειτονιές¹⁶⁰, τόσο οι άλλες κοινότητες βρίσκονται σε κατάσταση πανικού, με τους Ευρωπαίους μετανάστες επιστρέφοντας από τον πόλεμο¹⁶¹ να δημιουργούν εμπόλεμες συρράξεις. Είτε θέλοντας να σταματήσουν ή να περιορίσουν την μεγέθυνση της Αφρικανικής κοινότητας, είτε προσπαθώντας να υπερασπιστούν τις ιδρυτικές γειτονιές τους, το αποτέλεσμα ήταν ότι ενεργούν κατά τους με ρατσιστικό και βίο τρόπο¹⁶². Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί το αιματοβαμμένο καλοκαίρι του 1919¹⁶³ με το 'Race Riot' να λαμβάνει χώρα στο South Side του Σικάγου¹⁶⁴, ένα μεταπολεμικό ξέσπασμα εναντίον των Αφρικανών. Το εντυπωσιακό είναι ότι το Race Riot ως εθνοτική ρατσιστική

¹⁵⁸ "Now the saturation point was reached, and although the migrants had jobs, there were literally no houses to accommodate them. Building construction had virtually ceased with the outbreak of the war. Doubling-up and overcrowding became inevitable." (Drake St., Cayton H., 1945: 61).

¹⁵⁹ "The Black Belt had to expand, and this situation aroused exaggerated fears throughout the city. Where would the black masses, still bearing the mark of the plantation upon them, find a place to live?" (Drake St., Cayton H., 1945: 61).

¹⁶⁰ Ο μεταναστευτικός όγκος του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου, αρχικά εγκαταστάθηκε σε περιοχές ομοεθνών, όπου το ενοίκιο ήταν χαμηλό και οι κατοικίες φτωχικές. Μετά επεκτάθηκαν πάνω στο παλαιό δομημένο χώρο σε ερειπωμένες κατοικίες σε γειτονιές κοντά στον σιδηρόδρομο. Αυτές οι περιοχές υποδοχής των λιγότερων εύπορων νεοφερμένων κατοίκων ήταν την προηγούμενη δεκαετία γειτονιές Αφρικανών που εγκατέλειψαν τις γειτονιές τους καθώς είχαν την οικονομική άνεση να μετοικήσουν σε καλύτερες περιοχές (Drake St., Cayton H., 1945: 62).

¹⁶¹ Όταν τελείωσε ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, στα τέλη του 1918 χιλιάδες στρατιώτες επέστρεψαν στις Η.Π.Α. Με τα εκπλήξεις τους διαπίστωσαν ότι οι θέσεις εργασίας τους είχαν αντικατασταθεί από νεοφερμένους Αφροαμερικανούς του Νότου. Εν μέσω οικονομικής ανασφάλειας, οι φυλετικές και εθνοτικές προκαταλήψεις-αντιδράσεις ήταν ανεξέλεγκτες. Σε ακόμα πιο δύσκολη κατάσταση, ήρθαν αντιμετώπι οι Αφροαμερικανοί βετεράνοι, οι οποίοι στερήθηκαν βασικών δικαιωμάτων, όπως η στέγαση και η ισότητα (History, The Chicago Race Riot of 1919).

¹⁶² "The area's racial transition was rapid and punctuated with violence." (Best W., 2008: 290). Προκειμένου να διατηρηθεί το 'Color Line' που είχαν θέσει οι ντόπιοι Ευρωπαίοι μετανάστες, το οποίο θα αναλυθεί περισσότερο στο επόμενο κεφάλαιο, σημειώνονται βομβιστικές επιθέσεις στα σπίτια των Αφροαμερικανών, καθώς γίνεται αντιληπτή η είσοδό τους στις δικές τους γειτονιές, στην πρώτη περίοδο μεταπήδησης. Ειδικότερα, "From July 1, 1917, to March 1, 1921, fifty-eight such bombs were hurled" (Drake St., Cayton H., 1945: 64).

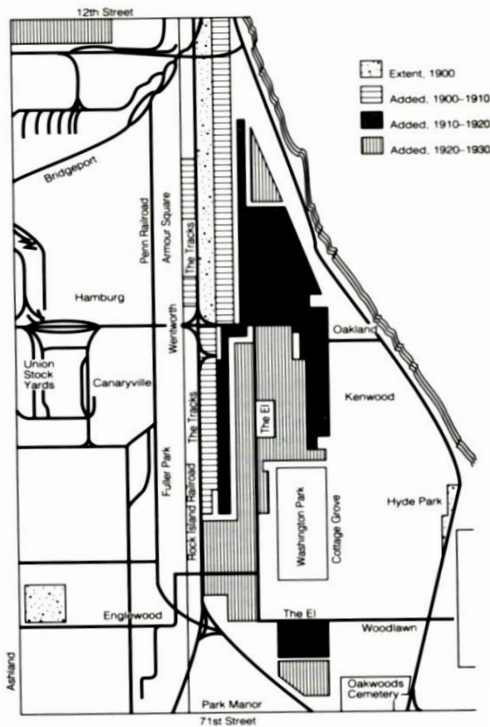
¹⁶³ "The Chicago riot began on a hot July day in 1919 as the result of an altercation at a bathing beach. A colored boy swam across the imaginary line which was supposed to separate Negroes from whites at the Twenty-ninth Street beach. He was stoned by a group of white boys. During the ensuing argument between groups of Negro and white bathers, the boy was drowned. Colored bathers were enraged. Rumor swept the beach, 'White people have killed a Negro.' The resulting fight, which involved the beach police and the white and colored crowd, set off six days of rioting." (Drake St., Cayton H., 1945: 65-66). Σε άρθρο αναφέρεται ότι "The 'Red Summer' of 1919 marked the culmination of steadily growing tensions surrounding the great migration of African Americans from the rural South to the cities of the North that took place during World War I." (History, The Chicago Race Riot of 1919).

¹⁶⁴ "Chicago was not spared it measure of violence. The sporadic bombing of Negro homes in 1918 was but the prelude to a five-day riot in 1919 which took at least thirty-eight lives, resulted in over five hundred injuries, destroyed \$250,000 worth of property, and left over a thousand persons homeless." (Drake St., Cayton H., 1945: 65).

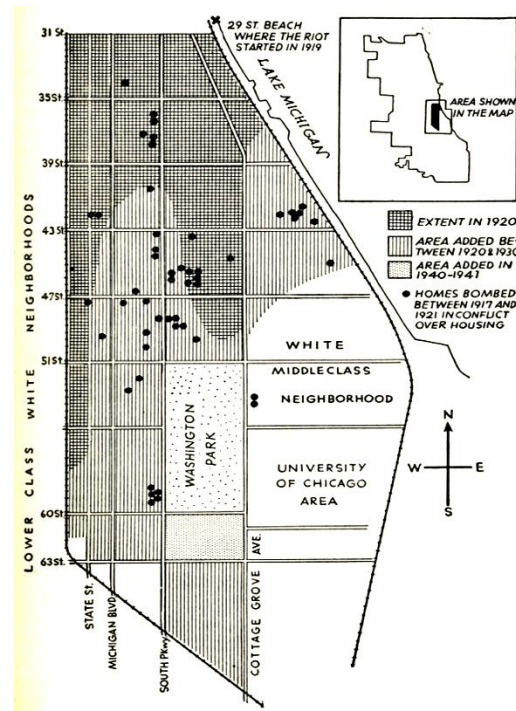
αντίδραση εκδηλώθηκε την ίδια χρονική στιγμή και σε άλλα αστικά κέντρα¹⁶⁵ από ταυτόχρονες υποτιθέμενες αφορμές που δόθηκαν λόγω παραβατικών πράξεων και συμπεριφορών Αφροαμερικανών, με διαφορετική ανά τόπο αιτία αλλά κοινή κατάληξη, καθιστώντας τους βασικούς υπαίτιους του διωγμού τους.

Χάρτες 4: Η εξάπλωση της Αφρικανικής κοινότητας

A) Επέκταση του Black Belt (1900-1930).

B) Επέκταση του Black Belt (1920-1940).

Αριστερά: Μέσα σε τρεις δεκαετίες παρουσιάζεται η χωρική εξάπλωση και η σταδιακή αλλαγή των ορίων του Black Belt. Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα ορίζεται μια λεπτή λωρίδα. Αυτή διπλασιάστηκε προς τα Ανατολικά και προεκτάθηκε πάνω στα αρχικά όρια προς τα Νότια, την περίοδο μεταξύ 1900-1910. Την επόμενη δεκαετία, η επιρροή του Great Migration και του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου είναι αισθητή, με το Black Belt να επεκτείνεται προς τα Ανατολικά και να εισρέουν προς τα Νότια σε αναπτυσσόμενα μέτωπα. Ενώ από το 1920-1930 από την γειτονιά του Oakland οι Αφροαμερικανοί μπαίνουν στο Kenwood και στον Washington Park φτάνοντας μέχρι την γειτονιά του Woodlawn. Μια γενική διαπίστωση είναι ότι αυτές τις δεκαετίες η Αφρικανική κοινότητα ξεκινάει από το Rock Island Railroad που αποτελεί τον πρώτο πυρήνα, επεκτεινόμενη με διπλή κατεύθυνση, από τις Δυτικές περιοχές προς τις Ανατολικές καθώς επίσης από τις Βόρειες προς τις Νότιες.

Δεξιά: Παρόμοια εικόνα για την επέκταση του Black Belt με την πρώτη φάση του 1920 και την δεύτερη μεγαλύτερη πληθυσμιακή διάχυση του 1920-1930. Συμπληρωματικά στον χάρτη επισημαίνονται η ένταξη νέας γης το 1940-1941, καθώς επίσης εντοπίζονται οι ρατσιστικές βομβιστικές επιθέσεις της περιόδου 1917-1921 κατά των Αφρικανών, ενώ παράλληλα αποτυπώνεται η έθνο-ταξική σύνθεση των γειτονιών με την γραφική απεικόνιση της 'λευκής νησίδας'.

Πηγές: A) Philpott T. 1991: 134, χάρτης με τίτλο "South Side Black Belt and Satellites". B) Drake St., Cayton H., 1945:63, χάρτης με τίτλο "Expansion of Black Belt".

¹⁶⁵ "In the summer of 1919, race riots would break out in Washington, D.C; Knoxville, Tennessee; Longview, Texas; Phillips County, Arkansas; Omaha, Nebraska and- most dramatically -Chicago." (History, The Chicago Race Riot).

Αυτές οι εσωτερικές διαμάχες¹⁶⁶ και διεκδικήσεις του χώρου συνεχίστηκαν τα επόμενα χρόνια, ενώ μαζί με αυτές παρέμενε αμείωτη η μεταναστευτική ροή των Αφροαμερικανών, με το να εγκαθίστανται στα Νοτιότερα τμήματα της περιοχής μελέτης καταλαμβάνοντας το μεγαλύτερο τμήμα όπου πρότινος βρισκόταν η εργατική τάξη στα Δυτικά του State Str. καθώς και Ανατολικά κατά μήκος του Garfield Boulevard και Michigan Avenue (Chicago Fact Book Consortium, 1995: 134). Το 1920 είναι κομβική περίοδο με τον τερματισμό της δεύτερης χωρικής φάσης και την έναρξη της τρίτης¹⁶⁷.

Από το 1920 εθνοτικές ομάδες εκατέρωθεν του Black Belt αισθάνονταν πίεση από την Αφρικανική πληθυσμιακή υπερπήδηση¹⁶⁸ και την πολιτισμική επιθετικότητα¹⁶⁹ που τους ασκήθηκε. Κυριολεκτικά ήταν μια περίοδος όπου οι Αφροαμερικανοί σαρώνουν στο πέρασμά τους, αγοράζοντας σε υψηλές τιμές λατρευτικού χώρους και συναγωγές προηγούμενων κοινοτήτων στο εσωτερικό του South Side και διεκδικώντας ελεύθερους δημόσιους χώρους, όπως πάρκα¹⁷⁰ και παιδότοπους, τα οποία καθώς περνούσαν στα χέρια τους ουσιαστικά μετέτρεπαν τις πρώιμες Ευρωπαϊκές μικτές ή μη γειτονίες των μεσαίων τάξεων σε αμιγώς Αφρικανικές περιοχές (Drake St., Cayton H., 1945:62). Το ίδιο έτος, οι κάτοικοι στην γειτονιά του Washington Park υπολογίζονται στους 38.076 εκ των οποίων το 15% ήταν Αφροαμερικανοί, ενώ μετά από 10 χρόνια, το 1930 ο πληθυσμός στην περιοχή μελέτης αυξάνεται στους 44.016 με τους Αφρικανούς να αποτελούν το 92% (Holt G., Pacyga D., 1979:99). Όσο η μαζική φυλετική διαδοχή προχωρούσε και μεγάλωνε η πληθυσμιακή ψαλίδα υπέρ των νεοεισερχόμενων, τόσο εντατικότεροι ήταν οι ρυθμοί εκκένωσης των πρώην μόνιμων κατοίκων που εγκαθίσταντο Νοτιότερα (Chicago Fact Book Consortium, 1995: 134). Το εθνοτικό πολυσύνθετο σκηνικό έχει καθοριστικά αλλάξει¹⁷¹, με την συστηματικότερη εξαφάνιση των Ευρωπαϊκών κοινοτήτων¹⁷² ως αντιδιαστολή της συνεχόμενης αριθμητικής και ποσοτικής αύξησης των Αφρικανών.

¹⁶⁶ “Pitched battles were fought in the Black Belt streets. Negroes were snatched from streetcars and beaten; gangs of hoodlums roamed the Negro neighborhood, shooting at random. Instead of the occasional bombing of two years before, this was a pogrom. But the Negroes fought back.” (Drake St., Cayton H., 1945: 66). Επιθέσεις και αντίποινα διαδραματίστηκαν εκατέρωθεν των Δυτικών και Νότιων περιοχών μεταξύ των Ιρλανδικών γειτονιών και του Black Belt, από συμμορία που ενεργούσε εν ονόματι ‘athletic club’ (Drake St., Cayton H., 1945: 66).

¹⁶⁷ “By 1920 a pincers movement of the Negro population had begun along the two boundaries of the Black Belt, a mile apart, and the pocket in between had begun to close up.” (Drake St., Cayton H., 1945: 62). Περιγραφική αναφορά της διπλά κατευθυνόμενης επέκτασης του Black Belt που ερμηνεύει τον τρόπο που διαχύθηκε η Αφρικανική κοινότητα, όπως φαίνεται αντιστοίχως στους παραπάνω χάρτες 4A και 4B.

¹⁶⁸ “To the west of the Black Belt were the Irish, traditional enemies of the Negroes in Chicago; to the east were native-Americans and the more prosperous Jews, guarding jealously the approaches to the desirable lake front where they had made investments in residential property. The Negroes pressed against both communities, and as they swept southward, the whites in their path moved east and to outlying areas of the city-but homes were scarce.” (Drake St., Cayton H., 1945: 62).

¹⁶⁹ “The cultural and religious institutions of Washington Park have reflected the area’s racial transition and its predominately black population.” (Best W., 2008: 290). “By 1927, 47th and Grand Boulevard was the cultural and business hub of black Chicago, and the new Regal Theater dominated this intersection for the next forty-five years.” (Pacyga D., Skerrett E., 1986: 348).

¹⁷⁰ Ο ελεύθερος πράσινος χώρος της μελέτης περίπτωσης ήταν το προσκήνιο πλήθος φυλετικών εντάσεων και συγκρούσεων όσο η δημογραφική σύνθεση των επισκεπτών και κατοίκων άλλαξε. Ειδικότερα, κατά την διάρκεια και μετά από τον Α’ Παγκόσμιο με την έντονη εισβολή των Αφροαμερικανών, πολλοί από αυτούς που προσπάθησαν να τον οικειοποιηθούν, προκάλεσαν την αντίδραση των Ευρωπαϊκών εθνοτικών ομάδων που κατήγγελλαν ότι δέχονταν απειλές και εκφοβισμούς από τους Αφρικανούς (Bachin R., 2004:859).

¹⁷¹ “.between 1920 and 1930, the Washington Park neighborhood experienced a much swifter transformation from a white to a black community.” (Pacyga D., Skerrett E., 1986:348). Σφραγίδα της πληθυσμιακής αλλαγής, από αριθμητικής και εθνοτικής απόψεως, έγκειται των Αφρικανικών πολιτισμικών εκδηλώσεων. “More than any other event, the Bud Billiken Parade on August 16, 1930 symbolized the transformation of Grand Boulevard and Washington

Κατά την περίοδο του “Great Depression”¹⁷³ μειώθηκε 20% ο λοιπός εθνοτικός πληθυσμός ο οποίος αντικαταστάθηκε από την ισόποση αύξηση 20% Αφρικανικού πληθυσμού, κατάσταση που συνεχίστηκε στον Β’ Παγκόσμιο Πόλεμο¹⁷⁴ (Drake St., Cayton H., 1945:9). Σε αυτό το σημείο η ιστορία επαναλαμβάνεται¹⁷⁵, καθώς με τον Β’ Παγκόσμιο προσελκύνονται μεταναστευτικά κύματα Αφροαμερικανών¹⁷⁶ του Νότου που εγκαθίστανται απευθείας στο Washington Park (Pacyga D., Skerrett E., 1986:352). Η μεταναστευτική εισροή σημειώνει αύξηση και το 1940 πληθυσμιακά στην περιοχή μελέτης οι Αφροαμερικανοί αποτελούν το 97% του συνόλου των κατοίκων (Leslie A., 1984:109). Ωστόσο, στην εμπόλεμη δεκαετία, παρατείνεται η περίοδος των εθνοτικών αλλαγών¹⁷⁷ (Holt G., Pacyga D., 1979:99).

Πίνακας 1: Πληθυσμιακή σύνθεση από το 1920-2000.

Chicago			Έτος	Washington Park		
Υπόλοιποι	Αφρικανοί	Σύνολο		Σύνολο	Αφρικανοί	Υπόλοιποι
2.589.169	109.458	2.701.705	1920	38.076	(15%)	(85%)
3.137.093	233.903	3.376.438	1930	44.016	40.460	2.570
3.114.564	277.731	3.396.808	1940	52.736	51.281	1.430
3.111.525	492.265	3.620.962	1950	56.856	56.178	620
2.712.748	812.637	3.550.404	1960	43.690	43.310	332
(60.5%)	(32.1%)	3.366.957	1970	46.024	(99%)	(1%)
(46.4%)	(39.5%)	3.005.072	1980	31.935	(99%)	(0%)
1.265.953	1.086.389	2.783.726	1990	19.425	19,249	92
1.215.315	1.065.009	2.896.016	2000	14,146	13,875	95

Σε πολλά έτη δεν υπήρχε αντίστοιχα ο πληθυσμιακός αριθμός αλλά ένα ποσοστό για τις εθνοτικές κοινότητες, το οποίο δίνεται στον συγκεκριμένο πίνακα σαν πληροφορία μέσα στην παρένθεση. Αυτό πιθανόν να οφείλεται στην μη τυποποιημένη μορφοποίηση των απογραφικών δεδομένων, δημιουργώντας ελλείψεις στον τρόπο καταγραφής.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από το Local Community Fact Book for Chicago 1950, 1960, 1970-1980. Τα συμπληρωματικά στοιχεία με κόκκινο είναι από τους Grossman J., Keating A., Reiff J., 2004:1.044, 1.011 και οι παρενθέσεις με κόκκινο για το 1970 είναι από το Reardon P., 1986 ενώ για το 1980 από τον McCarron J., 1986.

Park into black communities. Sponsored by the Chicago Defender, the parade began at 35th and Grand Boulevard in the heart of old ‘Bronzeville’ district and ended in Washington Park. In the midst of a downpour rain, 8.000 black children participated in the line of march, and they were greeted by nearly 5.000 children who waited for the festivities to begin in the park.” (Pacyga D., Skerrett E., 1986: 351-352).

¹⁷² “Protestants who had lived on the avenues, Irish Catholics who lived west of State, and the Jews who had started out in the shadows of the elevated, had moved on. The wartime decade merely prolonged the period of racial change.” (Holt G., Pacyga D., 1979: 99).

¹⁷³ “The Wall Street collapse of September- October 1929 and the Great Depression which followed it were among the most important events of the twentieth century. They made the Second World War possible, though not inevitable...” (Rothbard M., 2000: xii)

¹⁷⁴ “Between Pearl Harbor and D-Day some 60,000 more Negroes came to Chicago. As the proportion of foreign-born drops, the proportion of Negroes rises.”(Drake St., Cayton H., 1945: 9).

¹⁷⁵ Οι νέες βιομηχανίες της πόλης, δημιουργούν τις συνθήκες για νέες μεταναστευτικές ροές, φτάνοντας στο Σικάγο 100.000 εργάτες εκ των οποίων 60.000 ήταν Αφρικανοί (Drake St., Cayton H., 1945: 27).

¹⁷⁶ Το 1944 ζούσαν στο Σικάγο 337.000 Αφροαμερικανοί, αναλογία σχεδόν ένας στους δέκα (Drake St., Cayton H., 1945: 9).

¹⁷⁷ Από απογραφικά στοιχεία του 1930, πληθυσμιακά οι εθνοτικές κοινότητες του Washington Park ανά αύξοντα αριθμό ήταν Έλληνες 55, Πολωνοί 124, Ρώσοι 213, Λιθουανοί 232, Ιρλανδοί 253, Γερμανοί 460. Δηλαδή συνολικά 1.337 (Chicago Recreation Commission, 1940).

Η τελειωτική βολή για την μελέτη περίπτωσης δίνεται το 1950 όπου καταγράφεται πληθυσμιακή αύξηση της τάξεως 29% με 56.856 κατοίκους, μετατρέποντάς την σε αμιγώς Αφρικανική κοινότητα με ποσοστό 99% (Holt G., Pacyga D., 1979:99). Χρονικά, θεωρείται η μέγιστη τιμή που αποκτά το Washington Park, τάση που δεν θα διατηρηθεί τα επόμενα πενήντα χρόνια μέχρι να κλείσει ο 20^{ος} αιώνας. Παρότι, η Αφρικανική κοινότητα παραμένει κυρίαρχη και χωρικά έχει διαχυθεί αρκετά πιο μακριά από την περιοχή ενδιαφέροντος, σχεδόν διπλασιάζοντας τον όγκο της μέσα σε 30 χρόνια, ωστόσο σημειικά παρουσιάζεται μια εσωτερική αποδυνάμωση.

Στο Washington Park, μεταξύ των δεκαετιών 1950-1960, ο Αφρικανικός πληθυσμός μειώνεται δραματικά φτάνοντας στα επίπεδα του 1930, εξακολουθώντας να κατέχει ποσοστό 99% της περιοχής μελέτης (Kitagawa E., Taeuber K., 1963:94). Αυτό είναι το κατόφλι μιας παρατηρούμενης παρατεταμένης πτωτικής τάσης, η οποία συμπίπτει χρονικά με το τέλος της περιόδου του Great Migration για το Σικάγο. Η μείωση οφείλεται στην αλλαγή του τρόπου διαχείρισης αυτού του μαζικού μεταναστευτικού φαινομένου με την άσκηση πολιτικής χώρου, η οποία εφαρμόζεται συστηματικά μετά τα μεταπολεμικά χρόνια, παρεμβαίνοντας διαβρωτικά στις μονάδες των γειτονιών. Μέχρι το 1960, τα έργα αστικής ανάπλασης, τα οποία θα μελετηθούν διεξοδικά στο επόμενο κεφάλαιο, είχαν σαν αποτέλεσμα την κατεδάφιση πολλών κτιρίων, μειώνοντας τον αριθμό των διαθέσιμων μονάδων κατοικίας, προμηνύοντας τόσο την πληθυσμιακή όσο και οικιστική μείωσή του (Chicago Fact Book Consortium, 1995:134). Πράγματι, σύμφωνα με τα στοιχεία του πληθυσμιακού πίνακα, το 1960 η περιοχή χάνει 13.166 κατοίκους, το επόμενο χρόνο υπάρχει μια αύξηση 2.334 κατοίκων, ενώ από το 1970 έως το 1990 ανά δεκαετία χάνει πληθυσμό 14.089 και 12.510 αντιστοίχως. Εν τέλει, το 1990¹⁷⁸ ο πληθυσμός πέφτει στους 19.425 κατοίκους, πληθυσμιακή απώλεια 40% μέσα σε μια δεκαετία, αφήνοντας συγκριτικά υπόλοιπο του ενός τρίτου των κατοίκων του 1950, πτώση που οφείλεται κυρίως στην συρρίκνωση του οικιστικού αποθέματος κατά 25% (Chicago Fact Book Consortium, 1995:134).

Στα τέλη του 20^{ου} αιώνα, η γειτονιά του Washington Park έχει μια αλλοιωμένη εικόνα από τις αλλεπάλληλες πληθυσμιακές διαδοχές, τις συνεχόμενες εσωτερικές εθνοτικές διαμάχες και τον ολοκληρωτικό κατακερματισμό της Αφρικανικής κοινότητας. Ο ιδιωτικός χώρος έχει αισθητά αποδυναμωθεί, ενώ μόνο ο δημόσιος χώρος¹⁷⁹ αντικατοπτρίζει κατάλοιπα του ιστορικού πυρήνα της Αφρικανικής μητρόπολης. Γοητευμένοι από το πρότυπο του “American Dream” οι Αφροαμερικανοί αντικαθιστούν τα πρώιμα μεταναστατευτικά εργατικά χέρια, γίνονται η κύρια πηγή ανειδίκευτης και ταπεινωτικής εργασίας, αποτελούν βάση της κοινωνικοοικονομικής πυραμίδας, και αυτό που κληρονομούν σαν αντάλλαγμα είναι τις φτωχογειτονιές τους Σικάγου (Drake St., Cayton H., 1945:18).

¹⁷⁸ “An increase of 3.500 from fertility was buried under an exodus of 16.000, virtually all African- Americans, who left the area during the decade.” (Chicago Fact Book Consortium, 1995: 134).

¹⁷⁹ “One of the most important events to occur in the area has been the opening of the DuSable Museum of African American History at 740 E. 56th Place. Dr. Margaret Burroughs donated her private collection of black art to this museum which is now housed in the old Washington Park Administration Building, designed in 1910 by D.H. Burnham & Co. Not only has the museum become the main attraction in historic Washington Park, but it is a powerful symbol for black Chicagoans who remember the days when Grand Boulevard and Washington Park formed the cultural and business center of the South Side Black Belt.” (Pacyga D., Skerrett E., 1986:355). Συνδέοντας το Αφρικανικό μουσείο με τα πολιτισμικά δρώμενα και την συλλογική μνήμη, αναφέρεται, “Isolated brightspots emerged in the community’s cultural life, including the relocation of the impressive DuSable Museum of African-American History at the eastern ends of Washington Park, where the annual Bud Billiken Parade for children still concludes its three mile trek along King Drive.” (Chicago Fact Book Consortium, 1995: 134).

Η γη της επαγγελίας και η πόλη των ευκαιριών¹⁸⁰ έγινε μέσα σε λίγα χρόνια η γη του μαρτυρίου, η γη της εξαθλίωσης, της ταπείνωσης και της φτωχοποίησης τους. Θύματα αυτής της ιδεατής καταξίωσης, ήταν μεταξύ των άλλων, ο Richard Wright και η Rudy Daviels οι οποίοι άφησαν τον Νότο για να βρουν μια καλύτερη ζωή στο Σικάγο σε δυο διαφορετικές περιόδους, ο ένας μετά τον Α' Παγκόσμιο και η άλλη μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Από προσωπικές μαρτυρίες του συγγραφέως Richard Wright, πέρα από τις δυσκολίες της ίδιας της μετανάστευσης, αυτό που βίωσε ήταν η ευγενική απροσεξία των αστών¹⁸¹ του Σικάγου του 1927, κάτι που το αντιλήφθηκε ως μια μορφή ελευθερίας¹⁸². Μια όντως στιγμιαία εντύπωση¹⁸³ η οποία ολοσχερώς θα ανατρεπόταν τα επόμενα χρόνια¹⁸⁴ με την έξαρση του διωγμού τους και την διατήρηση της καθημερινής ρατσιστικής συμπεριφοράς που δέχονταν από τις άλλες εθνοτικές κοινότητες. Ειδικότερα, η Rudy Daviels¹⁸⁵ εξιστορεί μια τέτοια περίπτωση για το 1948, καθώς γύριζε από την δουλεία της. Αφηγείται ότι θέλοντας να αγοράσει ένα καφέ, σταμάτησε στο γωνιακό μαγαζί και όταν η πωλήτρια αντιλήφθηκε αυτή την πρόθεσή της, η οποία ήταν άλλης εθνικότητας, έτρεξε προς την πόρτα για να ανεβάσει μια ταμπέλα που έγραφε “Members Only” (Lemann N., 1991: 67). Σύμφωνα με τον Lemann, ο οποίος διεξήγαγε την συνέντευξή της, παρότι αποφάσισε η Rudy να δώσει τόπο στην οργή και να μην αντιδράσει, σε όλο τον υπόλοιπο δρόμο μέχρι το σπίτι της, προσπαθούσε να πείσει τον εαυτό της ότι ο ρατσισμός προς το πρόσωπό της δεν μπορούσε να την εμποδίσει ή να την σταματήσει από το να αποκτήσει όλα όσο επιθυμούσε και ονειρευόταν¹⁸⁶.

¹⁸⁰ Κατά την περίοδο μεταξύ του Α' Παγκοσμίου και της κατάρρευσης του 1929, το American Dream φαινόταν εφικτό, παρότι δεν προκαλούσε δραστικές κοινωνικές αλλαγές, γεγονός που άλλαξε ουσιαστικά το περιεχόμενο της ευκαιρίας που είχε παρουσιαστεί από πρόσωπα κύρους (Drake St., Cayton H., 1945: 25, 26).

¹⁸¹ “Black people and white people moved about, each seemingly intent upon his private mission. There was no racial fear. Indeed, each person acted as though no one existed but himself.” (Wright R., 1998: 261).

¹⁸² Ως πρώτο σημείο που αποδεικνύει τι είδους ελευθερία απολάμβαναν οι αστοί Αφροαμερικανοί του Σικάγου είναι το γεγονός ότι ενώ κάθε εθνοτική κοινότητα είχε αντιπρόσωπο στο Chicago City Council η Αφρικανική δεν είχε (Reed C., 2014:189). Ειδικότερα, “The Poles, the Jews and all the other nationalities are insisting on adequate representation in public affairs and my conclusion, drawn from history, is that no race or nation stands still-they must either go forward in the race for development or they must go back and lose what they have gained in the previous struggle.” (Chicago Defender, 1912:1). Ο Edward H. Wright, υποψήφιος για δημοτικός σύμβουλος της Αφρικανικής κοινότητας αναφέρει, “I have long felt the crying need of a Colored man in the Chicago City Council. As citizens of this great municipality we pay taxes on hundreds of thousands of dollars of property and there are questions continually arising in the council which require the closet scrutiny on the part of one who understands our necessities, shares our hopes and aspirations and who will be eternally vigilant to do those things which will aid in establishing and maintaining our status as citizens on the same plane as other citizens.” (Chicago Defender, 1912).

Ένα δεύτερο σημείο είναι ότι στο Σικάγο το πρώτο μεταναστευτικό ρεύμα δεν θα αντιμετώπιζε καταστάσεις του παρελθόντος όπως την δουλεία και τις πολιτικές Jim Crow, κάτι όμως που στην πραγματικότητα δεν ήταν συνώνυμο της απόλυτης ελευθερίας τους. Αντίστοιχες πρακτικές Jim Crow αναβίωσαν στην πόλη των μεγάλων ευκαιριών, κάτι που έδειχνε ότι δεν είχαν ουσιαστικά ξεπεραστεί, απλώς είχαν αλλάξει μορφή και τρόπο έκφρασης. Η ρατσιστική στάση ενάντια των Αφροαμερικανών υποβόσκει και συνεχίζει να υποβόσκει ακόμα και στα πιο σύγχρονα χρόνια, όπως θα παρουσιαστεί στα επόμενα κεφάλαια.

¹⁸³ “Many migrants did not find all they hoped for in the North. Reality exposed that the North was not the paradise migrants perceived nor the fabled opposite of the South.” (Schafer E., 1999:73).

¹⁸⁴ “The dreams of the Great Migration dissipated as poverty plagued many migrants and their descendants, who relied on public assistance and lived in federally funded housing.” (Schafer E., 1999:74).

¹⁸⁵ “When Rudy Daniels got back to Chicago in 1948, she moved in again with her aunt Ceatrice and got her old job back doing janitorial work in the Montgomery Ward building. Soon she switched to a job at a laundry that paid seventy- five (75) cents an hour, a sum that in Mississippi had been closer to a day’s pay’s than an hour’s.” (Lemann N., 1991: 67). Εδώ φαίνεται η διαφορά των Νότιων πολιτειών και των Βόρειων ως προς την αμοιβή της εργασίας.

¹⁸⁶ “She was beginning to realize that the stories that had circulated in Mississippi about how you could go anywhere in Chicago were nowhere near true, but she reminded herself that she had moved North to make money, not to be around

6- Ζητήματα κατοικίας

Το Washington Park τον 20^ο αιώνα γίνεται κατοικήσιμη περιοχή, εξαιτίας της ραγδαίας κατασκευαστικής δραστηριότητας που οφείλεται στην μεταναστευτική πληθυσμιακή συγκέντρωση. Όσο μεταβάλλεται η πληθυσμιακή σύνθεση, είτε με την μετατροπή της πολυεθνικής κοινότητας σε μονοκύτταρη Αφρικανική μητρόπολη είτε με την αριθμητική αύξηση των κατοίκων του, τόσο επηρεάζονται άμεσα τα ζητήματα της κατοικίας. Από την ανάλυση του εθνοτικού αμαγάλματος έχουν εντοπιστεί χρονικές περίοδοι όπου προκύπτουν τέτοια στεγαστικά θέματα, όπως ήταν η εντατική κατασκευή κατοικιών που σημειώθηκε με την προσέλευση των Αφροαμερικανών στο διάστημα 1915-1950 καθώς και την κατεδάφιση των παραδοσιακών δομών για την ανέγερση των εργατικών κατοικιών συνοδευόμενη από την μετέπειτα κατεδάφιση αυτών, κατά την περίοδο του 1960-1990. Σε κάθε περίοδο κυριαρχεί ένα τύπος κατοικιών, στην πρώτη το υδρίδιο Kitchenette και στην δεύτερη τα “public housing” του CHA. Ωστόσο, μεταξύ των δυο περιόδων υπάρχει μια διαφορά, καθώς στην πρώτη παρατηρείται πλούτος πολιτικών όπως είναι οι αποτυχημένες εφαρμογές του “Color Line”, του “Restrictive Covenant” ακόμα και των πιο απροκάλυπτων εξτρεμιστικών πρακτικών με τις εξ’ επαφής βομβιστικές επιθέσεις, ενώ στην δεύτερη την ολοκληρωτική άσκηση της αστικής ανάπλασης η οποία φαίνεται σαν μέθοδος πιο αποτελεσματική ως προς την διαδικασία εκκαθάρισης, τόσο της περιοχής μελέτης όσο και του South Side, από τους Αφροαμερικανούς. Κάτι που θα αξιολογηθεί καταλλήλως, λειτουργώντας ως αντιστάθμισμα τέτοιων ρατσιστικών ενεργειών, ενώ συμπληρωματικά συνιστά στην αποκάλυψη των δυνατοτήτων των πολεοδομικών σχεδιαστικών παρεμβάσεων μετά των αποτελεσμάτων αυτών πάνω στον χώρο, απαντώντας εν μέρει στα ερευνητικά ερωτήματα που έχουν τεθεί.

Καλύπτοντας το χρονικό κενό που προκύπτει από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα μέχρι την αρχή της πρώτης περιόδου, η περιοχή κάνει μικρά βήματα προς την στεγαστική της ανάπτυξη¹⁸⁷. Παρότι ο συνήθης κατασκευαστικός τύπος οριζόταν από τις παλαιές μορφές των κατοικήσιμων περιοχών με μικρά κτίρια διαμερισμάτων, στην περιοχή μελέτης¹⁸⁸ τα κτίρια παρέμεναν διαφορετικά, με εξοχικά σπίτια και διώροφα ή τριώροφα κτίρια διαμερισμάτων (Chicago Recreation Commission ,1940). Ως μοναδική εξαίρεση αυτών των μορφών αποτελούν οι πολυτελείς κατοικίες των γειτονιών μεταξύ των δρόμων State και South Park¹⁸⁹. Παράγοντες που συνέβαλαν ενθαρρυντικά προς την περαιτέρω ανάπτυξη του Washington Park, θεωρούνται το

white people. The money was not myth, and the kitchenette apartment building where she and Ceatrice were living was convivial. She didn't have any second thoughts about being in Chicago.” (Lemann N., 1991:67).

¹⁸⁷ “Whereas Grand Boulevard was nearly all built up by the turn of the century, Washington experienced sporadic development. [...] While the extension of the State Street car line to Englewood and the completion of the ‘L’ sparked residential construction north of Garfield Boulevard, large tracts within Washington Park remained prairie.”(Pacyga D., Skerrett E., 1986: 341).

¹⁸⁸ Το Washington Park ήταν χωρισμένο σε ζώνες κυρίως κατοικίας και εμπορικής δραστηριότητας (Chicago Recreation Commission,1940).

¹⁸⁹ “Although residential construction in Washington Park lagged behind Grand Boulevard the area between State Street and South Park Avenue was rapidly built-up after the turn of the century. The most popular form of housing in the neighborhood was the three-story flat building which featured a marble foyer, steam heat, hot water, electric lights tile bathrooms- in short, ‘all the latest improvements’.” (Pacyga D., Skerrett E., 1986: 344).

1905 με την απομάκρυνση του Washington Park Club, αλλάζοντας την χρήση του χώρου¹⁹⁰ και το 1907 με την ολοκλήρωση της επέκτασης του υπέργειου ηλεκτρικού μεταφορικού δικτύου, φτάνοντας μέχρι την γειτονιά του Englewood, παρεμβάσεις που έκαναν την περιοχή πιο ελκυστική ως οικιστικό διαμέρισμα με την προσβασιμότητα να ενισχύει καταλυτικά την σύνδεση του Washington Park με το εμπορικό και οικονομικό κέντρο του Σικάγου (Pacyga D., Skerrett E., 1986: 344).

Όλες αυτές οι νέες χωροταξικές προσθήκες, επηρέασαν αρχικά θετικά την γειτονιά, δημιουργώντας τις κατάλληλες συνθήκες και προδιαγραφές για την μεταμόρφωσή της, την επόμενη δεκαετία του 1910. Ειδικότερα, το 1912 κτίζονται νέες κατοικίες από κατασκευαστικές εταιρείες στο Washington Park Subdivision, παρότι η ψυχαγωγική ζώνη ήταν ακόμα ισχυρή και προσελκύνονταν επισκέπτες στην γειτονιά του Woodlawn, μέχρι την περίοδο του Great Depression (Seligman A., 2008: 291). Ωστόσο, στο μεσοδιάστημα οι επιτυχημένες μεταφορικές υποδομές απέκτησαν αρνητική συμβολική διάσταση εκφράζοντας τις ρατσιστικές τάσεις οι οποίες βρίσκονταν σε έξαρση. Όπως αποδείχτηκε, οι σιδηροδρομικές γραμμές έγιναν το νέο τεχνητό όριο που εξυπηρετούσε την εδραίωση των εθνοτικών οριοθετήσεων, εσωτερικών συνόρων ανάμεσα στις κύριες αντίπαλες κοινότητες¹⁹¹. Ήταν πλέον ορατός ο διαχωρισμός του 'Color Line'¹⁹² που χωρικά έπαιρνε φυσική μορφή και διαστάσεις¹⁹³. Σύμφωνα με το καθεστώς αυτό, η εθνοτική ομάδα των Αφρικανών αντιμετωπιζόταν ως υποδεέστερη, με τις άλλες κοινότητες να προσπαθούν να την κρατήσουν σε απόσταση χωρίς να επιτρέπεται παντός τύπου σύναψης σχέσεων και σύνδεσης¹⁹⁴. Αυτή η στεγανοποίηση των Αφροαμερικανών, μέσα στην περιοχή που οριζόταν από το Color Line, δεν κατάφερε να αποτρέψει¹⁹⁵, να σταματήσει¹⁹⁶ ή να

¹⁹⁰ "Although the grounds of the old Washington Park Club and race track were subdivided for apartments, the area retained its reputation as an entertainment district. The same excellent transportation facilities which had made the Washington Park Club so attractive to Chicagoans also assured the success of similar ventures." (Pacyga D., Skerrett E., 1986: 343).

¹⁹¹ "The tracts were racial barricades, but only because there were white people on the other side to man them." (Philpott T., 1991: 148).

¹⁹² Το Color Line υπήρχε από την πρώτη στιγμή που έφτασαν οι Αφροαμερικανοί στο South Side. Ήταν ένα όριο που δεν είχε γεωγραφικά αγκιστρωθεί, ωστόσο ήταν αντιληπτό στους Αφροαμερικανούς. "They were separated by a line unseen and a law unwritten." (Armstrong K., 1997: 111). Τα πρώιμα χαρακτηριστικά του ως τότε μη ορατού και μη μεταβαλλόμενου εθνοτικού ορίου, άλλαξαν αποκτώντας φυσικές διαστάσεις και έχοντας χωρικές καταβολές. Χαρακτηριστικά διατυπώνεται, "They have slowly filtered southward within the Black Belt. Always, however, they hit the invisible barbed-wire fence of restrictive covenants. The fence may be moved back a little here and there, but never fast enough nor far enough." (Drake S., Cayton H., 1945: 382). Επίσης αναφέρεται ότι, "Because of the color line, blacks were the most ill-housed group of Chicagoans several years before the Great Migration. [...] To buy a home a Negro had to put down a large down payment, pay higher interest on the balance, and pay higher insurance premiums than anyone else." (Philpott T., 1991: 160).

¹⁹³ "It was the color line, not any railroad line, that checked the free movement of Negroes. A train track was simply a convenient place to draw the line. The railways were merely instruments of folkways." (Philpott T., 1991: 148).

¹⁹⁴ "The result is a color-line which marks Negroes off as a segregated group deemed undesirable for free association with white people in many types of relationships. The color-line also serves to subordinate Negroes by denying them the right to compete, as individuals, on equal terms with white people for economic and political power." (Drake S., Cayton H., 1945: 101).

¹⁹⁵ Στους Αφροαμερικανούς αναβίωναν οι συνθήκες διαβίωσης του Νότου, με το Color Line να φαντάζει συγκριτικά μηδανινό πρόβλημα μπροστά στο οικονομικό κίνητρο που τους δινόταν. Ειδικότερα, η εξήγηση που δίνεται για την διατήρηση του μεταναστευτικού ρεύματος είναι η εξής, "...was the comparison to the South: money and dignity were in disputably in greater supply in Chicago than in the Delta." (Lemann, N., 1991:65). Αντιφατική σχέση, η οποία παρουσιάζεται και από τους κοινωνιολόγους του University of Chicago, "They found that though Midwest Metropolis was 'less prejudiced' than the South, it, too, drew the color-line. They were freer than in the South, but not completely free. They found equality, but not complete quality." (Drake S., Cayton H., 1945: 101).

προστατεύσει τις άλλες κοινότητες από την μεταναστευτική είσοδό τους, παρότι η γραμμή δεν ήταν στατική. Όσο το Great Migration τροφοδοτεί πληθυσμιακά Αφροαμερικανούς στο South Side και οι οικιστικές υποδομές παραμένουν αριθμητικά σταθερές¹⁹⁷, τόσο ασκείται πίεση στο Color Line το οποίο την στιγμή που καταρρίπτεται επαναπροσδιορίζεται αυτόματα με το να ανυψώνεται ένα νέο χωρικά εθνοτικό περιοριστικό τείχος¹⁹⁸. Παρόλα αυτά, η νέα κατακτημένη γη, της οικιστικής επέκτασης των Αφροαμερικανών, επιφύλαγε ανεπίσημες και επίσημες κυρώσεις (Brooks R., 2002: 2).

Πράγματι, μετά από τρία χρόνια, το 1915 το Washington Park οικιστικά ωριμάζει, παίρνοντας το προβάδισμα με το να αποτελεί αμιγώς κατοικήσιμη περιοχή (Hauser P., Kitagawa E., 1953: 166). Κατά αυτό το έτος, υπενθυμίζεται ότι σημειώνεται επίσημα η μαζική είσοδος των Αφροαμερικανών στην περιοχή μελέτης, υποδηλώνοντας για άλλη μια φορά την ποδοπάτηση του Color Line, συνδυαστικά γεγονότα που κατέστησαν αυτή την χρονιά ως εναρκτήρια της πρώτης οικιστικής περιόδου όπως έχει τεθεί για τις ανάγκες της μελέτης. Ανεπίσημα, λοιπόν, εφαρμόζεται μια νέα μέθοδος βιαιότητας¹⁹⁹ και εκφοβισμού²⁰⁰ με τις βομβιστικές επιθέσεις του 1917-1921 να καταστρέφουν περιουσίες Αφροαμερικανών. Από το 1918 ήταν πλέον ξεκάθαρο ότι οι εμπρηστικές ενέργειες είχαν γίνει συμβατικό όπλο της στεγαστικής διαμάχης, αριθμώντας από τον Μάρτιο του 1918 μέχρι τον Αύγουστο του 1919, 25 βομβιστικές επιθέσεις σε σπίτια Αφροαμερικανών και σπίτια ή γραφεία μεσιτών²⁰¹ (Philpott T., 1991:169). Μελανή κατάληξη αυτής της περιόδου ήταν το Race Riot του 1919²⁰² όπου από τις βομβιστικές επιθέσεις έμειναν 1.000 άνθρωποι άστεγοι (Chicago Recreation Commission, 1940).

¹⁹⁶ “Why, it might be asked, do Negroes continue migrating to Chicago in the face of a color-line? The answer is simple: ‘That line is far less rigid than in the South,’ It will be seen too that although Midwest Metropolis has a color-line, the Negro masses are not deprived of an education and are actually encouraged to vote. The color-line is not static; it bends and buckles and sometimes breaks. This process results in tension; but the very existence of the tension-and even of the violence that sometimes results- is evidence of democracy at work.” (Drake S., Cayton H., 1945: 101).

¹⁹⁷ “Yet, while the population grew at geometric rates, the supply of housing for blacks remained relatively fixed in number and confined in location.” (Brooks R., 2002: 2).

¹⁹⁸ Όπως αναφέρεται, “The retreating whites did not concede blacks the right to live wherever they could afford to; they simply withdrew from boundaries that were no longer tenable and drew new ones that they were determined to hold until the time came again to move back and redraw the lines.” (Philpott T., 1991: 153).

¹⁹⁹ Χαραχθηκε η περιοριστική γραμμή βάση του διαχωρισμού που προέκυπτε από το μεταφορικό δίκτυο, η οποία χρησίμευε στο να μην επιτραπεί η διάσχισή της από τους Αφρικανούς. Όσοι προσπάθησαν να περάσουν τα όρια, προς το Wentworth Avenue, έρχονταν αντιμέτωποι με βίαιες συμπεριφορές, αποθαρρύνοντας την επέκταση προς τα Δυτικά (Philpott T., 1991: 152). “Expansion to the east and south was easier. The land in the slot between the Rock Island tracks and State Street was filled with cheap houses, many of which never were intended to be permanent. The owners of the land were mostly speculators who had expected factories and warehouses to bid for the space near the tracks.” (Philpott T., 1991: 152-153).

²⁰⁰ Εκτός από τις βομβιστικές επιθέσεις στα σπίτια των Αφροαμερικανών, έφταναν σε αυτούς και απειλητικά σημειώματα, όπως ήταν αυτό που βρήκε η Hama James. “Warning- All colored people in this block will be given 2 days to move. If they are not gone at the end of that time we will burn and bomb out and hunt tem down through the streets and alleys.” (Philpott T., 1991:178).

²⁰¹ Κατά την περίοδο του Race Riot το 1919, ο Jesse Binga, Αφροαμερικανός μεσίτης ακινήτων, βρήκε στο σπίτι του, στο 5900 οικοδομικό τετράγωνο του South Park, το ακόλουθο απειλητικό μήνυμα: “HEADQUARTERS OF THE WHITE HANDS TERRITORY MICHIGAN AVE. TO LAKE FRONT. You are the one who helped cause this riot by encouraging Negroes to move into good white neighborhoods and you know the results of your work. This trouble has only begun and we advise you to use your influence to get Negroes to more out of these neighborhoods to Black Belt where they belong and in conclusion we advise you to get off South Park Ave yourself. Just take this as a warning. You know what comes next.” (Philpott T., 1991:179).

²⁰² Παράλληλα με τις ανεπίσημες και επίσημες κυρώσεις που σημειώνονταν στις νέες οικιστικές περιοχές των Αφροαμερικανών η χάραξη της εθνοτικής διαχωριστικής γραμμής παρέμενε πάντα επίκαιρο ζήτημα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η ακόλουθη μαρτυρία, παρουσιάζοντας το παρασκήνιο και τον κύριο αυτουργό αυτής της

Από την άλλη πλευρά, ως επίσημη τεχνική χρησιμοποιήθηκε το Restrictive Covenant²⁰³ με το οποίο θεσπίζονταν αμοιβαίες συμφωνίες μεταξύ των ιδιοκτητών ακινήτων ως προς την απαγόρευση πώλησης, ενοικίασης, χρήσης ή κατοχής των ιδιοκτησιών τους από άτομα συγκεκριμένης φυλής, θρησκείας, εθνότητας ή εθνικότητας²⁰⁴. Το Restrictive Covenant²⁰⁵ ήταν η Βόρεια εξευγενισμένη μορφή του Jim Crow Law, καλύπτοντας το 85% του αστικού χώρου του Σικάγου²⁰⁶. Το Chicago Real Estate Board (CREB), συντονιστής της διαδικασίας, συνιστούσε σε ομάδες ιδιοκτητών να χωρίσουν τις γειτονιές τους σε έξι ή οκτώ οικοδομικά τετράγωνα όπου στο καθένα να εφαρμόζεται η τεχνική των περιοριστικών συμφωνιών, και μόλις οι υπογραφές των ιδιοκτητών συνολικά ανερχόταν στο 75%, τότε μονομερώς ανακηρυσσόταν το εκάστοτε τμήμα απαγορευτικό στους Αφροαμερικανούς (Philpott T., 1991:193). Το αντιφατικό της υποθέσεως ήταν ότι οι περιοριστικές ρήτρες αποδείχτηκαν αναποτελεσματικές²⁰⁷, καθώς πολύ εύκολα παρακάμπτονταν από τους ιδιοκτήτες που ήθελαν να βγάλουν λεφτά και τελικά νοίκιαζαν τις ιδιοκτησίες τους σε Αφροαμερικανούς²⁰⁸. Οι ρήτρες ίσχυαν για είκοσι ένα χρόνια, ωστόσο μπορούσαν να καταργηθούν τα συμφωνημένα εφόσον υπήρχε μεταβολή συνθηκών και εάν λόγου χάριν γινόταν υποτίμηση στις αξίες των ακινήτων, φτάνονταν στα επίπεδα της προσοδοφόρου

διαδικασίας. “One night in 1919 the light-skinned Reverend Archibald Carey, a clergyman and political leader (...), infiltrated a meeting of Hyde Park-Kenwood Association. Afterwards he described the gathering for the Defender in furious old-time ‘indignation’ style. It was ‘a strange convocation’ for a country ‘supposed to be a democracy’, Reverend Carey said. Men ‘of various nationalities’ conspired there ‘to draw the color line’.” (Philpott T., 1991:168). Διευκρινιστικά αναφέρεται ότι το Hyde Park- Kenwood Property Owner Association ιδρύθηκε το 1918 με σκοπό να διατηρήσει την περιοχή αποστειρωμένη από τους Αφροαμερικανούς (Philpott T., 1991:165). Όπως αναφέρει η Bachin, οι γειτονιές που απειλούνταν οργάνωναν τέτοιους συλλόγους που όμως δεν ενεργούσαν από μόνοι τους αλλά σε συνεργασία με μεστικά γραφεία υπό την εποπτεία του University of Chicago. “The university increasingly supported neighborhood organizations pushing for racial restrictions in their homeowner’s associations.” (Bachin R.F., 2004: 58). Ακόμα αναφέρεται, “The Hyde Park-Kenwood Association’s drive to bomb or buy black residents out of the territory under its ‘jurisdiction’ proved successful.”. Ενώ παράλληλα “warned insurance companies ‘that it is dangerous to insure some people’.” (Philpott T., 1991:181).

²⁰³ Οι περιοριστικές ρήτρες χρονολογούνται από το 1916 μέχρι το 1948. Το 1917 απόφαση του Ανώτατου Δικαστηρίου ανακηρύσσει το διάταγμα του οικιστικού διαχωρισμού ως αντισυνταγματικό μέτρο, ενώ μετά από 10 χρόνια το φθινόπωρο του 1927 το Chicago Real Estate Board (CREB) το προωθεί αποκάλυπτα σε ομιλίες που εξαγγέλλει σε όλη την πόλη του Σικάγου, αφού θεωρείται η πλέον ειρηνική και προοδευτική εναλλακτική λύση ενάντια στην βιαιότητα του παρελθόντος. Τα επόμενα χρόνια οι ρήτρες πήραν πολιτικές διαστάσεις φτάνοντας το 1947 οι επιχειρηματικοί και πολιτικοί παράγοντες, οι οποίοι πλαισίωσαν το πρόγραμμα ανάπλασης της πόλης, να συναινούν ομόφωνα στην απαγόρευση της εφαρμογής του (Hirsch A., 2004:703). Τον επόμενο έτος, το Ανώτατο Δικαστήριο με την υπόθεση Shelley v. Kraemer (1948) καθιστά μη εφαρμόσιμα τέτοια μέτρα, κάτι που προκάλεσε πανικό στις γειτονιές των μη- Αφρικανών διότι δεν είχαν κανένα νομικό μέσο που να τους προστατεύει (Lemann N. 1991:72-73). Βλπ. στο Παράτημα Β’ το ποίημα, με τον ομώνυμο τίτλο, μια περιγραφή της εφαρμογής των περιοριστικών ρητρών.

²⁰⁴ “Racial restrictive covenants are mutual agreements among property owners to prohibit sales, rentals, use or occupancy of their properties to persons of specified races, religions, ethnicities or nationalities.” (Brooks R., 2002:2).

²⁰⁵ Η εφημερίδα Chicago Defender στις 25 Σεπτεμβρίου του 1937 αποκάλυψε ότι πίσω από όλα ήταν το University of Chicago. “It is well known in Woodlawn that this university is the motive power behind the Restrictive Covenants. In fact, many of the real estate owners in that area refer to the Restrictive Covenants as ‘the University of Chicago Agreement to get rid of Negroes’.” (Bachin R.F., 2004: 60).

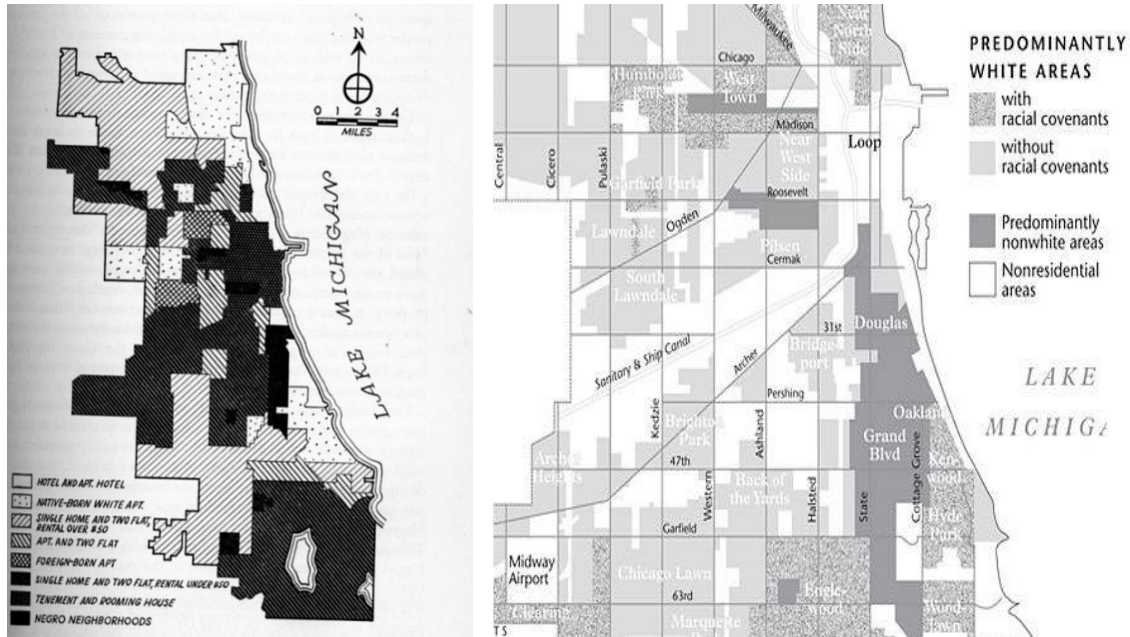
²⁰⁶ Αυτή η εκτίμηση προήλθε από τον Robert Taylor, πρώην πρόεδρος του CHA (Brooks R., 2002:2). Αντίστοιχες αναφορές επισημαίνουν ότι, “The Commission on Race Relations had warned in 1920 against the enforced segregation of Negroes. By 1930, such measures had become so widespread, however, that three-fourths of all the residential property in the city was bound by restrictive covenants.” (Drake S., Cayton H., 1945: 184).

²⁰⁷ “Restrictive covenants certainly played some role in keeping African-Americans out of white neighborhoods, but perhaps not as large a role as is commonly assumed.” (Bernstein D., 1998: 866).

²⁰⁸ Υπάρχουν αναφορές ότι υποστηρικτές αυτής της διαδικασίας ήταν Εβραίοι οι οποίοι είχαν αναπτύξει μια γενικότερη συνεργασία με τους Αφροαμερικανούς. Μπορεί και οι δυο εθνοτικές ομάδες να ήταν αποκλεισμένες από το σύνολο των υπόλοιπων κοινοτήτων, όμως οι Εβραίοι σε αυτή την περίοδο φαίνεται ότι κυριολεκτικά τους εκμεταλλεύονται. “Anti-Jewish sentiment was strong in the city partly because so many blockbusters were ‘Jewish speculators’. ‘Once the Kikes get in a neighborhood’, people grumbled, ‘it’s all over’: like Judas, [...] would destroy their neighbors and ‘sell to niggers’ to make a dollar.” (Philpott T., 1991:189).

τιμής πώλησης σε Αφροαμερικανούς, με την γραπτή συγκατάθεση του ιδιοκτήτη ολοκληρωνόταν η αγοροπωλησία με το να παίρνουν οι νέοι ιδιοκτήτες συγκεκριμένο ποσοστό της ιδιοκτησίας²⁰⁹ (Philpott T., 1991: 193).

Χάρτες 5: Οι εθνοτικές περιοριστικές ρήτρες του Σικάγου το 1934 και 1947

Αριστερά: Ο χάρτης του Σικάγου δείχνει τους τύπους κατοικίας με αναφορές για το κόστος ενοικίασης, κάνοντας εθνοτικό διαχωρισμό και παραλείποντας να περιγραφεί η κυρίαρχη κατοικία του Black Belt. Μια παρατήρηση που προκύπτει από την ανάγνωσή του είναι ότι το 1934, στις Βόρειες και Ανατολικές γειτονιές που συνορεύουν με αυτό, οι τύποι κατοικίας ήταν ξενοδοχεία και διαμερίσματα. Σε σχετική αναφορά επισημαίνεται ότι αυτά έχουν προκύψει ως κτιριακό απόθεμα για τις οικιστικές ανάγκες του World Fair το 1893, κατοικίες οι οποίες είχαν μείνει εγκαταλελειμμένες και οι ιδιοκτήτες προκειμένου να τις κάνουν προσοδοφόρες τις μετέτρεψαν σε δωμάτια προς ενοικίαση (Bachin R.F., 2004: 250). Αυτό επαληθεύεται καθώς μετά από 13 χρόνια, όπως φαίνεται στον χάρτη του 1947, γίνονται γειτονιές Αφρικανών ενώ στις θιγόμενες περιοχές εφαρμόζονται οι περιοριστικές ρήτρες. Ακόμα σημαντική είναι η πληροφόρηση ότι στις Νοτιοανατολικές γειτονιές κατοικούν ‘Native-born white apartment’, σύμφωνα με το υπόμνημα. Αδιαμφισβήτητα το σημείο τριβής είναι το Ανατολικό τμήμα του Black Belt, του ισχυρότερου κάθετου Color Line.

Δεξιά: Τμήμα του χάρτη του Σικάγο για το 1947, έτος όπου θα αποτελέσει τελευταίος σταθμός για τις περιοριστικές ρήτρες. Φαίνονται οι γειτονιές όπου εφαρμόστηκε αυτό το μέτρο, ασφυκτικός κλοιός απαγόρευσης των Αφροαμερικανών. Από Βόρεια προς τα Νότια και από τα Ανατολικά προς τα Δυτικά, τέτοιες γειτονιές ήταν το Kenwood, το Hyde Park όπου είχε χωροθετηθεί το University of Chicago, το Woodlawn, και το Englewood. Αξιοσημείωτο είναι ότι στην Δυτική πλευρά δεν ισχύουν οι περιοριστικές ρήτρες. Η εξήγηση που δίνεται είναι ότι Δυτικά του Rock Island δεν εφαρμοζόντουσαν τα περιοριστικά μέτρα κάτι που δεν σημαίνει ότι σε αυτές τις γειτονιές ήταν ελεύθερη η μετοίκηση των Αφροαμερικανών, οι οποίες χρησιμοποιούσαν την παραδοσιακή μέθοδο για να τους κρατήσουν μακριά συνεχίζοντας τις ανεπίσημες και βίαιες μεταχειρίσεις (Philpott T., 1991:196).

Πηγές: Drake S., Cayton H., 1945: 183 με τίτλο “Types of residential areas 1934” και The Newberry Library από τους Grossman J., Keating A., Reiff J., 2004: 205, με τίτλο “Racial Restrictive Covenants on Chicago’s South Side in 1947”.

²⁰⁹ Το CREB συνιστούσε το 60% (Philpott T., 1991:193).

Τόσο οι επίσημες όσο και οι ανεπίσημες τεχνικές, οι οποίες μπορούν να προσδιοριστούν γεωγραφικά ως κύριες μέθοδοι αντιμετώπισης της απειλητικής επέκτασης της Αφρικανικής κοινότητας, είχαν σαν μοναδικό στόχο την τήρηση του Color Line²¹⁰. Μέσα σε αυτόν τον περιχαρακωμένο χώρο παρουσιάζεται έκρηξη της κατασκευής διαμερισμάτων η οποία έγκειται στην φυλετική μετάβαση του Washington Park, κυρίως με τον Great Migration όπου εισρέει μεγάλος αριθμός Αφροαμερικανών, με τους ιδιοκτήτες εντατικά να υποδιαιρούν και να μετατρέπουν τις υπάρχουσες μονάδες σε Kitchenette (Best W., 2008: 290). Τα Kitchenette²¹¹ αρχικά περιέγραφαν τα νεόδμητα μικρά διαμερίσματα του Σικάγου που πρωτοεμφανίστηκαν κοντά στο 1916 στις μεσοαστικές τάξεις, την εποχή που η κατασκευή διαμερισμάτων ήταν έντονη στην πόλη. Όμως, από την επόμενη δεκαετία του 1920, και ιδιαίτερα κατά την διάρκεια του Great Depression μέχρι τις αρχές της μεταπολεμικής εποχής, ο όρος αντιπροσώπευε τις ιδιοκτησιακές εσωτερικές μετατροπές που γίνονταν από τους ιδιοκτήτες, με την κατάτμηση των διαμερισμάτων σε μικρότερες ακόμα μονάδες²¹², ετοιμάζοντας την αγορά για τους νεοεισερχόμενους Αφροαμερικανούς. Οι υποδιαιρούμενες μονάδες νοικιάζονταν συχνά με την εβδομάδα ως επιπλωμένα δωμάτια και σε αυτά έβρισκαν στεγαστική λύση ολόκληρες οικογένειες που νοίκιαζαν ένα δωμάτιο, ενώ μοιράζονταν με τους άλλους ένοικους ως κοινόχρηστους χώρους την κουζίνα και το μπάνιο²¹³ (Plotkin W., 2004: 447).

Η μετατροπή των διαμερισμάτων σε Kitchenette ήταν ένας διαδεδομένος τρόπος που χρησιμοποιήσαν οι μεσίτες για να κερδίσουν περισσότερα, κάτι που λειτούργησε θετικά προς τους ιδιοκτήτες όπου και εκείνοι με την σειρά τους έβλεπαν το κατά πόσο αυξάνεται το εισόδημά τους μέσα από την εσωτερική υποδιαίρεση των διαμερισμάτων και από την αναμενόμενη διαμόρφωση του ενοικίου²¹⁴ (Philpott T., 1991: 200). Αυτή η κερδοσκοπική διαρρύθμιση των υβριδίων διαμερισμάτων, χρησιμοποιήθηκε ευρέως από τους Εβραίους²¹⁵. Ωστόσο, η επιδίωξη του προσωρινού κέρδους σε συνδυασμό με την μαζική μετατροπή των διαμερισμάτων, είχαν σαν αποτέλεσμα την επίσπευση της γήρανσης του κτιριακού αποθέματος²¹⁶, αποχαρακτηρίζοντας

²¹⁰ “Bombings, like restrictive covenants, served to maintain the color line in housing and neighborhood composition.” (Bachin R.F., 2004: 252). Μια πιο περιγραφική αναφορά παρουσιάζει την γκάμα των φυσικών και νομικών εμπόδων που χρησιμοποιήθηκαν ώστε να αποτραπεί η διάχυση της Αφρικανικής κοινότητας, “Physical barriers, including railroad tracks, highways, and parks, were used as buffers, separating black and white neighborhoods. Legal barriers, some state-sponsored, were also erected to achieve residential segregation.” (Brooks R., 2002: 9).

²¹¹ “It featured ‘Pullman kitchens’ and ‘Murphy in-a-door beds’ to conserve space, and connoted efficiency and modernity.” (Plotkin W., 2004: 447).

²¹² Μονοκατοικίες και κατοικίες που προορίζονταν για δύο ή τρεις οικογένειες διαχωρίζονται εσωτερικά ώστε να μετατραπούν σε μαζικές μορφές στέγασης, διαμερίσματα που νοικιάζονταν σε μηνιαία βάση ανά δωμάτιο (Plotkin W., 2004: 447).

²¹³ Πολλές φορές οι χρήστες υπέρβαιναν την φέρουσα ικανότητα των δικτύων, προκαλώντας ανεπανόρθωτες βλάβες στις υποδομές που επιδείνωναν με την σειρά τους τις συνθήκες υγιεινής (Plotkin W., 2004: 447). Επιπλέον αναφέρεται ότι, “During the 1940s, more than 80,000 conversions of this type had occurred in Chicago, leading to a 52 percent increase in units lacking private bath facilities.” (Plotkin W., 2004: 447).

²¹⁴ “The option to convert apartments into kitchenettes increased the landlord’s advantage over middle-class renters. No matter how high he jacked up the rents, he could always claim that he could get more by making the conversion.” (Philpott T., 1991: 200).

²¹⁵ “‘Whenever and wherever you get this kind of property you’ll find Jews own it and rent to niggers at exorbitant prices’, a gentile realtor claimed. ‘Of course aren’t the only ones that do this’, he added, ‘but they are in the majority’.” (Philpott T., 1991: 200).

²¹⁶ Σύμφωνα με τον Horace R. Cayton στο ‘Negro Housing in Chicago’, το 1940 αναφέρονται τα εξής: “‘Black Belt’ housing, 90 percent absentee owned, was mostly old before Negro occupation. Landlords, sure of tenancy at high rents regardless of condition, do little in the ways of repairs or improvements to prevent complete deterioration. Final result of this policy plus overcrowding is demolition, collapse, or destruction by fire and thus the further reduction of available facilities.” (Roskam E., 2003: 23).

πλήρως την γειτονιά του Washington Park²¹⁷. Μετά από το 1920, περίοδος όπου ακμάζει η εισροή Αφροαμερικανών, μειώνεται η κατασκευή νέων κατοικιών στην περιοχή μελέτης²¹⁸, ενώ εξακολουθούν να μετατρέπονται όλο και περισσότερα διαμερίσματα σε Kitchenette²¹⁹ με το Βόρειο τμήμα να παρουσιάζει στοιχεία παρακμής (Hauser P., Kitagawa E., 1953: 166).

Στην απογραφή του 1930²²⁰, στο Washington Park, καταγράφεται ότι μόνο το 4,9% του συνόλου των οικιστικών μονάδων αντιστοιχούσε σε ιδιόκτητες κατοικίες (Holt G., Pacyga D., 1979: 98). Οι Holt και Pacyga συμπληρώνουν ότι το ποσοστό των διαμερισμάτων ήταν τόσο υψηλό, όπου παρατηρείται το φαινόμενο οικογένειες να μετακομίζουν, μέσα και έξω από την περιοχή μελέτης, πιο γρήγορα συγκριτικά από τον ρυθμό μετακίνησης των ιδιοκτητών που ακόμα διέμεναν σε αυτήν και άμεσα απειλούνταν από την υποβάθμιση των συνθηκών υγιεινής διαβίωσης, μια τάση που αυξανόταν καθώς τα διαμερίσματα πάλινων και οι μονάδες συνέχιζαν να υποδιαίρονται (Holt G., Pacyga D., 1979: 98). Πέρα από αυτό το φαινόμενο²²¹, η κατάσταση που επικρατούσε στα διαμερίσματα Kitchenette αποτυπώνεται με αριθμούς, όπως φαίνεται στον Πίνακα 3, παρουσιάζοντας το ύψος της εκμετάλλευσης που δέχτηκαν οι Αφροαμερικανοί του Washington Park. Βάση των στοιχείων, το 1930 υπήρχαν 7.403 μονάδες κατοικιών που απευθύνονταν σε τετραμελής και άνω οικογένειες, ενώ συνολικά υπήρχαν 4.187 μονάδες των 5-6 δωματίων αποτελώντας τον πλειοψηφικό οικιστικό τύπο. Εντυπωσιακό είναι ότι στο σύνολό τους οι κτιριακές μονάδες ήταν 11.108 και τα διαμερίσματα 10.493, που σημαίνει ότι σχεδόν όσος ήταν ο δομημένος χώρος άλλως τόσοσ ήταν αριθμητικά ο υποδιαιρούμενος εσωτερικός χώρος. Επιπρόσθετα, μετά από 9 χρόνια, το 1939 το Land Use Survey δημοσίευσε ότι σχεδόν το 1/3 των οικιστικών κατασκευών στην περιοχή μελέτης είχαν μετατραπεί προσθέτοντας οικιστικές μονάδες, με περισσότερο από το 28% των μονάδων να νοικιάζονται ως επιπλωμένα και το 1/4 των νοικοκυριών να έχουν συγκάτοικους (Hauser P., Kitagawa E., 1953: 166). Οι συνθήκες διαβίωσης μέσα στα Kitchenette χαρακτηρίζονται λίαν επιεικώς πρωτόγονες²²², με τις κατοικίες να υποβαθμίζονται, την γειτονιά να αποδεκατίζεται και τον χώρο να αποδομείται, καθώς για

²¹⁷ Σε έναν μικρό δρόμο, στο Lafayette, υπάρχει περιγραφή για την μορφή των κατοικιών. “By the 1920s blacks owned twenty-two of the twenty-four houses in this block of Lafayette, and they worked to beautify their neighborhood by planting gardens, whitewashing trees, and removing fences from all front yards.” (Pacyga D., Skerrett E., 1986: 347).

²¹⁸ Αυτό επιβεβαιώνεται από τον παρακάτω Πίνακα 2, όπου το 1940 χρονολογούνται τα κτίρια του Washington Park και από τις 12.955 κατοικήσιμες μονάδες παραπάνω από τις μισές (8.977) είχαν κατασκευαστεί μέσα στο χρονικό διάστημα 1900-1919, ενώ την επόμενη δεκαετία από το 1920 μέχρι 1929 χρονολογούνται μόνο 1.045.

²¹⁹ Σε έκθεση του Chicago Relief Administration αναφέρονται οι αντίξοες συνθήκες που επικρατούσαν στα κατακτημένα διαμερίσματα μέσα στα οποία καταγράφονται και θάνατοι παιδιών. “Many families live in a building in the thirty-nine hundred block on Michigan Avenue which houses about one hundred persons in twenty-six kitchenettes. One typical situation is that in which a family of seven pays \$ 24.00 per month for a two-room kitchenette. Four of the children sleep in one of the two family beds. The apartment has no pantry and food is prepared in a room which is also used for sleeping.” (Rosskam E., 2003: 23).

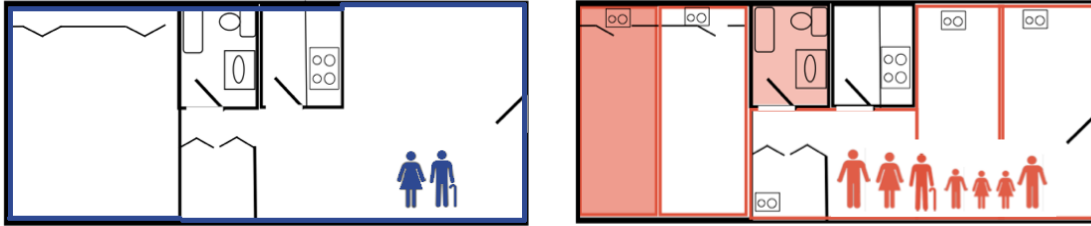
²²⁰ “Fully three- fifths of Chicago’s black residents lived in Grand Boulevard and Washington Park in 1930, and both neighborhoods continued to increase in population during the next twenty years.” (Pacyga D., Skerrett E., 1986: 352).

²²¹ Η ερμηνεία που δίνεται για αυτή την κινητικότητα είναι η εξής, “Private social agencies helped some poor families to pay their rents, but many families had to give up their apartments and move in with friends and relatives. The inability of most tenants to pay rent meant that landlords did not have funds to maintain their buildings, and the housing supply deteriorated. Because of the Depression and the restrictions on building during World War II, the period from 1930 through 1945 was the most disastrous in the history of the city’s housing supply. In fact, it can be argued that Chicago housing never fully recovered from that period.” (Bowly D., 2012: 15-16).

²²² Από στοιχεία του Metropolitan Housing Council of Chicago, 1939. “Fifteen people in five one-room apartments, six of them children. One bathroom. A mother and six children in one room. Water for drinking and cooling comes from bathroom. One toilet for six apartments. Five families using one toilet. One advanced case of tuberculosis in this dwelling. No toilet facilities, water obtained from neighbors.” (Rosskam E., 2003: 23). Ακόμα οι άθλιες συνθήκες επηρέαζαν διαφορετικούς τομείς και το σύνολο της πόλης, ως ολότητα. “By the 1930s the conditions in the South Side

ένα μεγάλο χρονικό διάστημα διακόπτεται η φυσική ροή της οικιστικής ανανέωσης στην πόλη²²³ χωρίς να υπάρχει σημειακά σημαντική κατασκευαστική δραστηριότητα²²⁴.

Εικόνα 2: Η μετατροπή και η υποδιαίρεση ενός διαμερίσματος σε Kitchenette.

Κάτοψη ενός από τα 18 διαμερίσματα, στην γειτονιά του Washington Park Subdivision στην οδό 6211 Vernor Ave. Είναι ένα μεμονωμένο παράδειγμα που όμως παρουσιάζει το γενικότερο τύπο υποδιαίρεσης των διαμερισμάτων Kitchenette. Αριστερά είναι η κατάσταση του διαμερίσματος (600sqf.) την δεκαετία του 1930 με το να απευθύνεται σε 2 άτομα, παρέχοντας σαλονοτραπεζαρία, ένα υπνοδωμάτιο, κουζίνα, μπάνιο και πλυσταριό, ενώ δεξιά φαίνεται ο μετέπειτα εσωτερικός χωρισμός του σε 4 διαμερίσματα Kitchenette (περίπου 100sqf.) όπου το καθένα έχει μικρή κουζίνα. Τα 7 άτομα που μένουν στο τελευταίο διαμέρισμα χρησιμοποιούσαν σαν κοινόχρηστο χώρο, μαζί με τους υπόλοιπους ένοικους, το μπάνιο. Εκτός από τους χώρους υγιεινής, οι ένοικοι μοιράζονται τμήμα των υπόλοιπων διαμερισμάτων, έχοντας μια κεντρική είσοδο. Τόσο οι συνθήκες υγιεινής διαβίωσης²²⁵ όσο και ο ζωτικός -προσωπικός χώρος είχαν κατακερματιστεί εν ονόματι ενός στεγαστικού προτύπου που απευθυνόταν στους Αφροαμερικανούς²²⁶.

Πηγή: Morris G., 2015 και επεξεργασία.

slums had become so bad that they were considered to be a threat to the rest of the city. Not only were they a health hazard, they also had a negative effect on the real estate values of surrounding neighborhoods; moreover, they were a hotbed of crime.” (De Wit W., 1985: 234).

²²³ Γενικότερα στο Σικάγο, “In the worst year, 1933, only 21 apartment units were built. [...] From 1930 to 1938, 18.221 dwelling units were demolished in Chicago and only 7.619 new ones constructed, leaving a deficit of 10.602. The city had an increase of 60.517 families during the eight-year period. It has been estimated that it would have taken 150.000 additional units of housing for low-income families to eliminate the shortage. The shortage of housing was aggravated by two additional factors, poverty and existing slum conditions.” (Bowly D., 2012: 15). Ο De Wit εξηγεί, “Private funding of subsidized housing subsequently ended, and, during the Depression, construction of any kind was at a standstill. Housing shortages, homelessness, and unsanitary conditions in poor neighborhoods became threats to entire urban communities. Overcoming the fear that government involvement in public housing would constitute a first step towards socialism, Franklin D. Roosevelt in 1933 introduced a Housing Division as part of his Public Works Administration (PWA).” (De Wit W., 1985: 234).

²²⁴ “During the Depression and World War II, the number of community inhabitants had increased by 29 percent. Very little building occurred during this period.” (Leslie A., 1984:109). Αυτή η παρατηρούμενη μείωση στην κατασκευαστική δραστηριότητα, η οποία επιβεβαιώνεται από το Πίνακα 2, εντοπίζεται και κατά τη επόμενη δεκαετία με εξαίρεση το Washington Park Subdivision το οποίο ακολουθούσε ετεροχρονισμένα. “Midway Gardens, at 60th Str. and Langley was almost the only new construction during the 1950s. (Leslie A., 1984:109).

²²⁵ Δεν ήταν μόνο ότι δεν εξασφαλίζονται οι συνθήκες αερισμού και φωτισμού, ότι όλοι οι ένοικοι χρησιμοποιούσαν μια τουαλέτα αλλά και το γεγονός ότι με την προσθήκη των μικρών κουζινών ανά δωμάτιο δεν προδιαγράφονταν οι κατάλληλες αντιπυρικές συνθήκες. Πιο συγκεκριμένα, “Other concerns included the threat of fire, as the kitchenette apartment’s partitions were often flammable and made it difficult for residents to escape. One Chicago alderman went so far as to call the Black Belt area a ‘gigantic fire trap’. Between November 1946 and November 1947 there were at least 751 fires that occurred in the area.” (Morris G., 2015). Ακόμα, καταγράφεται παιδική θνησιμότητα, “The kitchenette, with its filth and foul air, with its one toilet for thirty or more tenants, kills our black babies so fast that in many cities twice as many of them die as white babies.” (Wright R., 1969:106).

²²⁶ Ο διαχωρισμός των διαμερισμάτων αντικατοπτρίζει τον φυλετικό διαχωρισμό του Black Belt. Στην ακόλουθη αναφορά παρουσιάζονται οι διαφορές των Kitchenette ανάλογα με την εθνοτική ομάδα που απευθύνονταν. “The apartments for whites are transformed into kitchenettes so as to allow natural light and air, and privacy; there are toilet facilities and running water in each apartment; and in contrast to the Negro area, clothes closets are not used as kitchens. These physical differences obviously suggest wide differences in the design, arrangements, and conditions generally conducive to health- or lack of it- in kitchenette apartments.” (Gries J., Ford J., 1932:180).

Πίνακας 2: Το κτιριακό απόθεμα στο Washington Park, 1940-1950

1940		1950	
Χρονικό Διάστημα	Αριθμός κατοικήσιμων μονάδων	Χρονικό Διάστημα	Αριθμός κατοικήσιμων μονάδων
1899- νωρίτερα	2.885	Πριν από 1920	13.550
1900-1919	8.977	1920-1929	1.650
1920-1929	1.045	1930-1939	295
1930- 1940	48	1940-1944	30
		1945 και μετά	185
Σύνολο*	12.955	Σύνολο*	15.710

*Συνολικά από τις απογραφές το κτιριακό απόθεμα του 1940 ήταν 13.768 και του 1950 ήταν 16.477. Από αυτά κάποια ήταν άδεια, όπως φαίνεται σε ποσοστά στο Πίνακα 5. Έτσι, ο αριθμός σε αυτόν τον πίνακα, του συνόλου, ανταποκρίνεται αριθμητικά στο ενεργό μέρος των κατοικήσιμων μονάδων. Ακόμα, άλλο ένα σχόλιο που προκύπτει είναι η μεγάλη απόκλιση που παρουσιάζουν τα δύο απογραφικά έτη στις κοινές χρονικές περιόδους όπως είναι το διάστημα 1899-1920, όπου αθροιστικά χρονολογούνται το 40' 11.862 κατοικίες, ενώ το 50' υπολογίζονται 13.550. Ανάλογη εικόνα παρουσιάζεται στα διαστήματα 1920-1929 και 1930-1940. Ίσως η αριθμητική διαφοροποίηση να οφείλεται στην μη ακριβή εκτίμηση της χρονολόγησης εξαιτίας των συνθηκών που επικρατούσαν από το πρότυπο των διαμερισμάτων Kitchenette που συνέβαλλαν στην βεβιασμένη γήρανση των κατοικιών.

Πηγές: Επεξεργασία στοιχείων από Wirth L., Bernert E., 1949 και Hauser P., Kitagawa E., 1953:169.

Πίνακας 3: Οικιστικές μονάδες ανά είδος και αριθμό δωματίων για το Washington Park το 1930.

1930			
Ανά είδος		Αριθμός δωματίων ανά μονάδα	
1 οικογένεια	440	1	916
2-3 οικογένειες	2.475	2-3	2,096
4 και άνω οικογένειες	7.403	4	2,290
Διαμερίσματα, και άλλα	790	5-6	4,187
		7-8	820
		9-10	107
		11 και άνω	44
Σύνολο	11.108	Σύνολο	10.493

Πηγή: Chicago Recreation Commission 1940 και επεξεργασία.

Πίνακας 4: Μονάδες κατοικίας και ιδιοκτησιακό καθεστώς για το Washington Park, 1940 -1960

Τύπος	Έτος	1940		1950		1960	
		Σύνολο	Αφρικανοί	Σύνολο	Αφρικανοί	Σύνολο	Αφρικανοί
Ιδιότητα		676	634	1.135	1.113	1.091	1.082
Ενοικιαζόμενα		12.706	12.386	15.184	15.019	14.179	14.138
Άλλα		386		158		608	
Σύνολο		13.768		16.477		15.878	

Πηγή: Kitagawa E., Taeuber K., 1963: 95 και επεξεργασία.

Για την περίοδο από το 1940 μέχρι το 1950, σύμφωνα με τα στοιχεία του Πίνακα 4, φαίνεται ότι μέσα σε μια δεκαετία αυξάνονται οι συνολικές μονάδες με ταυτόχρονη αύξηση των ιδιόκτητων κατοικιών από 676 σε 1.135, εκ των οποίων αντιστοιχούσαν σε ιδιοκτήτες Αφρικανικής καταγωγής οι 634 μονάδες οι οποίες μετά από δέκα χρόνια έφτασαν στις 1.113. Όμως, αυτή η κατηγορία αποτελεί μειοψηφία, καθώς οι περισσότεροι από αυτούς νοίκιαζαν δωμάτια, φτάνοντας στους 15.019 το έτος 1950. Ανακαλώντας τα πληθυσμιακά δεδομένα, σε αυτόν τον τελευταίο πίνακα της πρώτης περιόδου συνοψίζονται η εκτενής λειτουργία των περιοριστικών ρητρών, οι οποίες καταργούνται το 1947, και των διαμερισμάτων Kitchenette, μαστίζοντας και βασανίζοντας την πλειονότητα των κατοίκων της περιοχής.

Κλείνοντας την πρώτη περίοδο, για το χρονικό διάστημα του 1915-1950 είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι πέρα από την εισροή και την αύξηση του Αφρικανικού πληθυσμού, το Washington Park χάνει μέρος του, καθώς οι αρμόδιοι φορείς τους προωθούν σε άλλες γειτονίες στο εσωτερικό του South Side. Εφαρμόστηκε ένα παράλληλο σύστημα όπου η εθνοτική ομάδα μετεγκαθίστανται σε περιοχές όπου ήδη είχαν ανεγερθεί κατοικίες από το CHA²²⁷. Τα προβλήματα που αντιμετωπίστηκαν κατά την διαδικασία μετοίκησης τους και οι προκλήσεις ήταν πολλές, κάτι που αδιαμφισβήτητα διαμόρφωσε τον οδηγό αποτελεσματικής μεταχείρισής τους²²⁸. Ένα τέτοιο παράδειγμα που είχε αρνητικές συνέπειες ήταν τον Δεκέμβριο του 1946, όταν το CHA μετέφερε οικογένειες Αφροαμερικανών σε νέες κατοικίες στο Airport Homes, που δεν βρίσκονταν σε ομοεθνή γειτονιά, στο Νοτιοδυτικό τμήμα της πόλης. Παρότι ο φορέας έλαβε τα κατάλληλα μέτρα²²⁹, ωστόσο δεν αποφεύχθηκαν οι αντιδράσεις²³⁰ (Lemann N., 1991:71).

²²⁷ “To Michigan Boulevard Garden Apartment ήταν το πρώτο συγκρότημα κατοικιών που απευθυνόταν στους Αφροαμερικανούς. Χτίστηκε από τον Julius Roseworld και άνοιξε το 1929 αριθμώντας 421 διαμερίσματα και 14 μαγαζιά στο 47thStr.- Michigan Ave και 46thStr.-Wabash Ave, με τα ενοίκια να κυμαίνονται για 3 δωμάτια \$42,13, για 4 δωμάτια \$50,73 και για 5 δωμάτια \$58,09 το μήνα (Bowly D., 2012: 7, 9). Την δεκαετία του 1930 κατασκευάζεται το Ida B. Wells Homes μόνο για Αφροαμερικανούς στο 37-39th Str. από τον Martin Luther King Jr. Drive μέχρι το Cottage Ave. Ο σαράντα-επτά έκρες χώρος επιλέχτηκε από το PWA, μετά από την συγκατάθεση του State Housing Board, του Chicago Plan Commission, αντιπροσωπεία Αφροαμερικανών αξιωματούχων και την συμβουλή του University of Chicago, με γνώμονα τον φυλετικό διαχωρισμό των κατοικιών που αποτελούσε βασική πολιτική εκείνη την περίοδο. Μέχρι το 1934, που έπρεπε να δοθεί το έργο στο κοινό, δεν είχε ολοκληρωθεί το στάδιο κατεδάφισης στην περιοχή κάτι που οδήγησε στο να αλλάξει ο φορέας διεξαγωγής του έργου. Το 1937 το United States Housing Act μετέφερε τον επόμενο χρόνο την αρμοδιότητα της κατασκευής από τον κυβερνητικό φορέα του PWA στο CHA, ο οποίος δεν ήταν φορέας της πόλης. Οι εργατικές κατοικίες περιλάμβαναν 1662 μονάδες, εκ των οποίων τα 868 ήταν διαμερίσματα και τα 794 ήταν διαμερίσματα σε 124 κτίρια με κήπο, που τελικά παραδόθηκαν στις 7 Μαΐου του 1941. Η ζήτηση ήταν τρομακτική, με το να καταγράφονται συνολικά 18.000 αιτήσεις για διαμερίσματα, παραπάνω από 10 για κάθε μονάδα, όπου το μηνιαίο ενοίκιο ήταν \$63,94 (Bowly D., 2012: 24, 26, 27). Βλπ. στο Παράρτημα Α’ τον χάρτη 7 που δείχνει το στιγμιότυπο των κατοικιών του CHA, όπως είχαν διαμορφωθεί την χρονολογία του 1985.

²²⁸ Το “Neighborhood Composition Rule” είχε διατυπωθεί από το Γενικό Γραμματέα Εσωτερικών Harold Ickes και τους συμβούλους του, ενώ είχε γίνει δεκτό από Αφροαμερικανούς αξιωματούχους και από ενεργούς υποστηρικτές της κοινωνικής κατοικίας, προϋποθέτοντας ότι δεν θα επιτρεπόταν οι εργατικές κατοικίες να μεταβάλλουν το φυλετικό χαρακτήρα στις γειτονίες όπου χωροθετούνταν (Meyerson M., Banfield E., 1955: 121). Για παράδειγμα, “Since the Lathrop Homes and Trumbull Park Homes were in white areas, they were rented exclusively to white tenants.” (Bowly D., 2012: 24). Για τις μεικτές γειτονίες, χωρίς μεγάλη επιτυχία, προβλεπόταν οι κατοικίες να διατηρήσουν το αντίστοιχο ποσοστό των εθνοτικών κοινοτήτων (Meyerson M., Banfield E., 1955: 123). Φυσικά η εφαρμογή τέτοιων κανονισμών μπορούσε να θεωρηθεί ως επικροτείς του οικιστικού φυλετικού διαχωρισμού. “The CHA admitted twenty-six black families to the James Addams Homes, because that number of black families had lived on the site before redevelopment. After the threat of a lawsuit, the number of black families was raised to sixty, but they were largely segregated in one section of the project.” (Bowly D., 2012: 24). Τελικά, το 1946 το CHA άλλαξε την πολιτική του (Meyerson M., Banfield E., 1955: 123).

²²⁹ “The housing authority therefore proceeded with some care in integrating Airport Homes. It obtained the blessing of the major of Chicago, Edward Kelly, who had since 1933 sat at the head of the Chicago Democratic machine.” Αναλυτικότερα αναφέρεται ότι σε αυτές τις οικογένειες των Αφροαμερικανών έγινε έλεγχος, από κοινωνικής και

Στην δεύτερη περίοδο από το 1960- 1990 αλλάζει ρηξικέλευθα το οικιστικό πρότυπο στην περιοχή μελέτης και αντί για τα Kitchenette, κατασκευάζονται πολυώροφες στεγαστικές κατοικίες. Εκτός αυτού, στο συγκριμένο χρονικό διάστημα σταματάει η μαζική μεταναστευτική εισροή Αφροαμερικανών στην πόλη του Σικάγου, κάτι που επηρεάζει το Washington Park, ενώ εσωτερικές μετακινήσεις έχουν μειώσει το σύνολο των κατοίκων του. Το 1960 ξεκινάει μια νέα εποχή σε εντελώς διαφορετική βάση²³¹. Μπορεί να παραμείνει σταθερή η εθνοτική σύνθεσή του και να εξακολουθεί να ισχύει το μοντέλο του ιδιοκτησιακού καθεστώτος, όπως φαίνεται από τον παρακάτω πίνακα, ωστόσο δεν ήταν ίδια η οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών και η εικόνα της γειτονιάς, καθώς από τις περασμένες δεκαετίες με την ασύστολη κερδοσκοπία, παρατηρείται μια έντονη φτωχοποίηση τόσο των Αφροαμερικανών όσο και του δομημένου χώρου. Είναι η περίοδος όπου καταγράφεται σημαντική πληθυσμιακή μείωση, αντίθετη τάση από αυτής της πρώτης περιόδου, αφήνοντας εμφανή σημάδια στην γειτονιά με τις συνολικές κατοικίες να ακολουθούν τις πληθυσμιακές διακυμάνσεις, φτάνοντας το 1990 το ποσοστό των άδειων κατοικιών να είναι 28%, δηλαδή παραπάνω από το 1/4 του συνόλου των οικιστικών μονάδων, χάνοντας συνολικά 7.353 κατοικίες²³². Με βεβαιότητα μπορεί να χαρακτηριστεί αυτή η περίοδος ως η αρχή του τέλους για την περιοχή μελέτης.

Πίνακας 5: Πληθυσμιακή σύνθεση και καθεστώς στεγαστικών μονάδων από την πρώτη στην δεύτερη περίοδο.

	1940	1950	1960	1970	1980	1990
Σύνολο Πληθυσμού	52.736	56.856	43.690	46.024	31.935	19.425
Αφροαμερικανοί (%)	97.5	98.8	99.1	99.2	99.3	99
Άλλων (%)	2.7	1.1	0.8	0.5	0.3	0
Σύνολο οικιστικών μονάδων	13.768	16.477	15.878	15.890	12.085	9.124
Σε μια μονάδα (%)	-	-	2.9	4.6	3.1	3
Ιδιοκατοικημένα (%)	4.9	6.9	6.9	5.0	5.2	7
Ενοικιαζόμενα (%)	92.3	92.1	89.3	87.5	85.7	93
Άδεια (%)	2.8	1.0	3.8	7.5	9.1	28
I + άτομα/ δωμάτιο (%)	-	33.9	18.2	17.0	13.2	14

Πηγή: Chicago Fact Book Consortium.1984:110 και 1995:135.

εισοδηματικής πλευράς, επιλέγοντας αυτές που ήταν πιο σταθερές μειώνοντας τις πιθανότητες για αντιδράσεις. Ακόμα επιλέχτηκε η μεταφορά τους να γίνει στις ώρες εργασίας, ώστε να λείπουν οι εργαζόμενοι άνδρες της γειτονιάς από τα σπίτια τους. (Lemann N., 1991:71).

²³⁰ “After they were evicted and the first two black families arrived, a riot began. More than a thousand whites gathered around Airport Homes, shoving, shouting, and throwing rocks. [...] Mayor Kelly publicly condemned the rioters, and sent four hundred policemen to maintain order, but the riot continued; after two weeks, the black families moved out of Airport Homes. Shortly after the Airport home riot, Mayor Kelly announced his retirement-in other words, he was dumped by the machine.” (Lemann N., 1991:71-72). Παρόμοιες αντιδράσεις σημειώνονται το 1947 στο Fernwood Park Homes και το 1953 στο Trumbull Park Homes (Lemann N., 1991:72, 74).

²³¹ Χρονική τομή αποτελεί η περίοδος μεταξύ του 1950 και του 1960 όπου καταγράφεται η τριπλή μείωση. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 5, μειώνεται το σύνολο του πληθυσμού κατά 13.166, μειώνονται οι οικιστικές μονάδες κατά 599 και μειώνεται ο αριθμός ατόμων ανά δωμάτιο που υποδηλώνει το τέλος του πρώτου κύριου οικιστικού προτύπου. Συσχετίζοντας την διαφορά που προέκυψε από την πληθυσμιακή και την οικιστική μείωση, θεωρώντας ότι και οι 599 κατοικίες είχαν υποδιαιρούμενα δωμάτια, τότε ανά οικιστική μονάδα αντιστοιχούσαν, κατά μέσο όρο, 22 άτομα. Ωστόσο, σε αυτόν τον πίνακα πέρα από την παρουσία του Restrictive Covenant και των Kitchenette, εισάγεται η μέτρηση ‘σε μια μονάδα’ που αντιπροσωπεύει την έναρξη των κοινωνικών κατοικιών.

²³² Από τα στοιχεία του πίνακα για το σύνολο των οικιστικών μονάδων και δεδομένου ότι ο αριθμός των άδειων σπιτιών είναι ποσοστό του συνόλου για κάθε απογραφικό έτος, μπορεί να υπολογιστούν πόσα σπίτια κατεδαφίστηκαν. Από το 1950 μέχρι το 1990 η μεταβολή που καταγράφεται στο σύνολο των οικιστικών μονάδων δίνει το αριθμητικό αποτέλεσμα των κατεδαφιστέων, που προκύπτει ως εξής: $[(-599)+12+(-3.805)+(-2.961)]= [12 + (-7.365)] = -7.353$.

Ως πρόδρομοι αυτής της αστικής ταπείνωσης, θεωρούνται η φιλόδοξη νομοθεσία²³³ του Federal Housing Act το 1949²³⁴, το επόμενο έτος η εγκαινίαση της νέας πολιτικής του CHA²³⁵ και η δράση του Chicago Land Clearance Authority, παράγοντες που προετοίμασαν το έδαφος καθώς παρέμβαιναν σε αυτό παρουσιάζοντας την νέα γενιά αστικής ανάπλασης και συμβάλλοντας εκούσια ή ακούσια στην διαδικασία εκκαθάρισης μετά της παράλληλης εκκένωσης του Washington Park. Κατά την διάρκεια του 1950 και 1960 το Chicago Land Clearance Authority δραστικά επεμβαίνει στην γειτονιά κατεδαφίζοντας τον δομημένο χώρο του Washington Park²³⁶ (Holt G., Pacyga D., 1979:99). Παρά τις διαμαρτυρίες ομάδων της κοινότητας²³⁷, οι αναπλάσεις διεκπεραιώθηκαν στην περιοχή μελέτης υπό την μορφή Robert Taylor Homes και το Dan Ryan Expressway²³⁸ για το δημόσιο συμφέρον (Pacyga D., Skerrett E., 1986: 352). Στην συνέχεια βαρύτητα δίνεται στην ανέγερση των κοινωνικών κατοικιών, στο Βορειοδυτικό τμήμα της περιοχής μελέτης²³⁹, το οποίο ισοπεδώθηκε²⁴⁰ αντικαθιστώντας τις πρώιμες κατοικίες με τις στεγαστικές μονάδες του CHA (Holt G., Pacyga D., 1979:99).

²³³ Με την οποία καθορίζεται η δράση του προγράμματος αστικής ανάπλασης, εξασφαλίζοντας τα κεφάλαια για την κατασκευή περισσότερων από 800.000 νέων μονάδων κοινωνικής κατοικίας (Lemann N., 1991: 73).

²³⁴ “Title I of the Housing Act of 1949 (popularly known as the urban renewal program) provided two-thirds of the money needed to subsidize planning, start-up costs, property acquisition, demolition, and relocation for federally approved urban renewal projects. Local governments had to pay the remaining one-third.” Είχε γίνει προσπάθεια κατά το παρελθόν για την εξασφάλιση επαρκούς χρηματοδότησης για την ανέγερση κατοικιών, όμως αυτή επιτεύχθηκε κατά την διάρκεια του Great Depression μέσω της αναδιάρθρωσης του τραπεζικού κλάδου και της καθιέρωσης του ασφαλιστικού προγράμματος στεγαστικού δανεισμού (Garvin A., 2014:19-20).

²³⁵ Το CHA ξεκίνησε το 1937 με υψηλά ιδανικά για τα προγράμματά του θέλοντας να επιδράσει θετικά στις στεγαστικές συνθήκες των πολιτών. Μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1940, αυτή η ιδεολογία είχε γίνει υποχείριο της πολιτικής του Σικάγου, με την δημόσια στέγαση να γίνεται αντικείμενο αναταραχών και προβληματισμών για το αν ήταν ορθό να χωροθετηθούν αυτές οι κατοικίες σε γειτονιές λευκών δεδομένου ότι θα προκαλούσαν μείωση στις αντικειμενικές αξίες. Τελικώς αποφασίζεται από το CHA, χωρίς την συγκατάθεση του δημοτικού συμβουλίου, να χωροθετηθούν οι νέες κατοικίες σε περιοχές αποκατάστασης, μακριά από τους σημαντικούς θύλακες της πόλης. Ισχυρίζομενοι ότι αυτές οι αναπλάσεις ήταν προς όφελος της αναζωογονοποίησης της πόλης και της εκκαθάρισής της από τις φτωχογειτονιές, στην πραγματικότητα αυτό που προσπαθούσαν να επιτύχουν ήταν ο φυλετικός διαχωρισμός, τον οποίον και κατάφεραν (De Wit W., 1985:233). Την δεκαετία του 1950 το CHA εγκαινιάζει την νέα πολιτική του με την ανέγερση πολυώροφων κοινωνικών κατοικιών. Αυτά τα κτίρια, γνωστά στην βιβλιογραφία ως high-rise public housing project, αντικαθιστούν σύντομα οικοδομικά τετράγωνα που περιελάμβαναν κατοικίες, διαμερίσματα και επιχειρήσεις, στον πρωταρχικό πυρήνα του Black Belt. Για παράδειγμα, το 1958 ολοκληρώθηκαν οκτώ πολυώροφες κατοικίες για το Stateway Gardens στο 35th, State Str., 39th, Rock Island Railroad, ενώ μετά από δύο χρόνια ξεκίνησε η κατασκευή του Robert Taylor το οποίο κατατάχθηκε για την εποχή του στα μεγαλύτερα έργα δημόσιας στέγασης του κόσμου (Pacyga D., Skerrett E., 1986: 352-353). “It was not only the largest public housing project in Chicago but the largest in the world at the time of its construction.” (Bowly D., 2012: 109).

²³⁶ “Between 1950 and 1970 the number of housing units in Washington Park dropped from 16,477 to 15,890 a decline of 3.6 percent. Of that 1970 total, 16,3 percent of the units had been built after 1950.” (Holt G., Pacyga D., 1979: 99). Οι παρεμβάσεις του Chicago Land Clearance Authority είχαν σαν αποτέλεσμα μακροπρόθεσμα να μειώσουν τον πληθυσμό των κατοίκων φτάνοντας το 2000 στις 14.146, με τους μισούς από τους κατοίκους να ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας (Best W., 2008:291).

²³⁷ “When urban renewal programs began to demolish buildings and build more expensive housing during the 1960s, many community groups organized local ward-level renewal movements aimed at rehabilitating residential property and preserving older building, seeking to make land clearance unnecessary.” (Leslie A., 1984:109). Στις 5 Αυγούστου του 1966, μετά από τέσσερα χρόνια λειτουργίας του μεγαλύτερου προγράμματος κοινωνικής κατοικίας και της αχαλίνωτης κατασκευής πολιτικής του CHA, ο Martin Luther King Jr. κατέβηκε στους δρόμους του Σικάγου σε διαμαρτυρία για τον οικιστικό διαχωρισμό. “... Martin Luther King Jr... lead a march of about seven hundred people. The civil-rights leader and his supporters were in the white ethnic enclave to protest housing segregation.” (James F., 1997: 202).

²³⁸ “Increasing the isolation of the public housing project was the new Dan Ryan Expressway which was completed to 95th Street by 1962. For more than four miles this expressway parallels Wentworth Avenue, the historic dividing line between white and black neighborhoods on the South Side.” (Pacyga D., Skerrett E., 1986:353).

²³⁹ Οι επιθεωρητές των κατοικιών είχαν καταγράψει την επιδείνωση των συνθηκών διαβίωσης στο Federal Str. ενώ δεν αποτελούσε έκπληξη στους κατοίκους το γεγονός ότι οι πολεοδόμοι της πόλης περιέγραφαν τα σπίτια τους ως “slum

Εικόνα 3: Άποψη του μεταφορικού δικτύου ταχείας κυκλοφορίας DanRyan Expressway και των συγκροτημάτων του Robert Taylor.

Πηγή: Chicago Time Machine 1964 από το Chicago History Museum.

Εικόνα 4: Σχέδιο του Robert Taylor με τις 28 μονάδες.

Πηγή: DeWit W., 1985: 244, με τίτλο "Site plan of Robert Taylor Homes".

Εικόνα 5: Το Robert Taylor πώς ήταν και πώς έγινε μετά από δεκαετίες.

Πηγές: Chicago Time Machine 1964 από το Chicago History Museum. και Bowly D., 2012: 197.

and blighted" (Pacyga D., Skerrett E., 1986: 352). Επιπλέον, πέρα από την ισοπέδωση του Federal Str., κατεδαφίσεις έγιναν και σε άλλα μέρη στην περιοχή μελέτης. "Spot demolition occurred in other parts of the community area as well." (Holt G., Pacyga D., 1979: 99).

²⁴⁰ "The land cost \$7.3 million and was a slum-clearance site of mixed uses. It had had 800 residential units and small businesses, including a number of junkyards." (Bowly D., 2012: 110).

Η κατασκευή του Robert Taylor Homes ξεκίνησε το 1960, σε έκταση δυο μιλίων ανάμεσα στον State Str. και στο Rock Island μεταξύ του 51st και του 54th, και τελείωσε το 1962, ένδεκα μήνες νωρίτερα (Bowly D., 2012: 109-110). Η γρήγορη κατασκευή των 4.415 διαμερισμάτων²⁴¹ ήταν αποτέλεσμα της επιλογής να διατηρηθεί χαμηλό το κόστος²⁴². Όπως δημοσιεύθηκε από το Chicago Tribune στις 5 Μαρτίου του 1962, πολλά από τα συγκροτήματα ήταν αποτέλεσμα φτηνών κατασκευών²⁴³ ενώ μεγάλο ποσοστό των ενοίκων ήταν μονογονεϊκές οικογένειες²⁴⁴ και άνεργοι²⁴⁵. Όπως περίτρανα αποδείχτηκε, δεν ήταν αναποτελεσματική μόνο η κατασκευή αλλά και ο έλεγχος που διεξήχθη τους ένδεκα μήνες στους μελλοντικούς κατοίκους του στεγαστικού προγράμματος²⁴⁶, καταδικάζοντας το όλο εγχείρημα. Ο συνδυασμός αυτών των δυο παραγόντων μεταμόρφωσε τα συγκροτήματα σε εστίες παράνομων συμπεριφορών, παγιδεύοντας στεγαστικά αρκετούς ένοικους Αφροαμερικανούς²⁴⁷, οι οποίοι ήρθαν αντιμέτωποι αυτή την φορά με ακόμα χειρότερες κοινωνικοοικονομικές και στεγαστικές συνθήκες²⁴⁸.

²⁴¹ Τα διαμερίσματα είχαν τρία, τέσσερα και πέντε δωμάτια, αναμένοντας μεγάλο αριθμό ενοίκων με πολυμελείς οικογένειες. Στο στεγαστικό πρόγραμμα τελικά ενσωματώθηκε μια πολυσύνθετη κοινωνική ομάδα. “Those in need of housing were not just the poor and down trodden of Chicago’s black community. Indeed, more than half of Robert Taylor’s initial occupants were employed families who could not find decent, affordable housing elsewhere in the city owing to racial segregation or prohibitive housing prices.” (Venkatesh S., 2000: 13). Επισημαίνεται ότι “Planned for 11.000 inhabitants, Robert Taylor Homes housed up to a peak of 27.000 people.” (Kuo F., Sullivan W., 1962).

²⁴² Σε ερώτηση που κάνει ο LeAlan τον Φεβρουάριο του 1995 στον Vience Lane, τότε υπεύθυνο για τις κοινωνικές κατοικίες του CHA συζητώντας από κοντά τα αίτια που προκάλεσαν την αποτυχία τους, απαντά ότι: “When they built the expressways and had urban renewal, they destroyed a lot of that housing and built these high-rise buildings. And they built them cheaply. So there was cost in mind: ‘Why should you spend money on poor people?’ And there was also an element of racism: the containment of blacks. When you look at the concentration of public housing in Chicago there’s nothing like it anywhere else in America.” (Jones L., Newman L., Isay D., 1997: 105).

²⁴³ (McRoberts F., 1997: 194).

²⁴⁴ Από στατιστικά στοιχεία που συνέλεξε το CHA αμέσως μετά από την κατασκευή των κατοικιών του Robert Taylor ο καταμετρούμενος ανδρικός πληθυσμός ήταν 2.600 ενώ συνολικά ποσοστό 90% ήταν γυναίκοπαιδα (Bowly D., 2012: 113).

²⁴⁵ “Many of the high-rise complexes were poorly constructed; two thousand workers slapped together Taylor’s twenty-eight buildings at a rate of twenty- one floors a week, with elevator shafts exposed to the city’s extreme weather. In CHA developments unemployment ran as high as 90 percent, and residents were at least twice as likely to be the victims of serious crime as other Chicagoans. The concentration of poorest of the poor transformed Chicago’s public housing into a national emblem of the failures of government-turn shelter.” (McRoberts F., 1997: 194). Ενώ σε άλλη πηγή αναφέρεται ότι “In a show of Daley-era municipal puissance, the construction crews finished their work eleven months ahead of schedule, adding to the pressure on the tenant-screeners. [...] The tenants in the three southern most buildings in the project were, according to Robert Taylor folklore, barely screened at all, and those, three buildings quickly acquired the enduring nickname of ‘The Hole’, because they were so crime-ridden.” (Lemann N., 1991: 107).

²⁴⁶ Μέσα από την προσωπική μαρτυρία της Rudy ξεδιπλώνεται η μορφή του ελέγχου των νέων ενοίκων και της εύκολης παράκαμψης δυσκολιών, ανήκοντας στην κατηγορία των ανύπαντρων μητέρων. “The apartment there was said to be large and the rents quite low, less than \$100 a month. Rudy had had an application on file at the Chicago Housing Authority ever since 1949, but she had never been admitted because the housing authority’s usual policy was to screen out unwed mothers. Now that the Taylor Homes were almost finished, she decides to go down to the housing authority again and reapply. She drew a nice social worker there named Miss Coffee. Miss Coffee pulled out Rudy’s file and asked her if she went by the name of Ruby Daniels. Oh, no, Rudy said, I’m Rudy Haynes now. [...] Miss Coffee told Rudy that if she would bring in her marriage license, she could have an apartment in the Taylor Homes. Rudy and Luther went down to the courthouse and got married. The next day, Rudy brought her incense back to the housing authority, and Miss Coffee stamped it: APPROVED. [...] Miss Coffee told her that if she could wait until October 12, 1962, the family moved into Apartment 902 there. [...] The Haynes family chose to rejoice in their good fortune in becoming residents of the Robert Taylor Homes. As Rudy’s son Larry, who was twelve years old at the time, says, ‘I thought that was the beautifullest place in the world’.” (Lemann N., 1991: 105, 107).

²⁴⁷ “In 1966 a group of tenants sued the CHA, alleging that the agency was perpetuating racial segregation by sitting projects in the ghetto. In *Gautreaux v. Chicago Housing Authority*, a federal judge enjoined CHA from building additional family housing in black residential areas.” (Choldin H., 2004:138).

²⁴⁸ Σε ανώνυμη μαρτυρία που δόθηκε στον Newman το 1965 στο Chicago’s \$70 Million Ghetto, Chicago Daily News, στις 10 Απριλίου, ένοικος του Robert Taylor διατυπώνει τα εξής, “We live stacked up on top of one another with no

Η πρότινος Αφρικανική κοινότητα χαμηλού εισοδήματος μεταλλάχθηκε, μετά την αστική παρέμβαση, σε μια κοινότητα συμμοριών ή καλύτερα όπως περιγράφηκε από τον Venkatesh μετατράπηκε σε ένα ‘gangland’ (Venkatesh S., 2000: 132). Πολλές από αυτές τις συμμορίες στις αρχές του εικοστού αιώνα ήταν μικρές τοπικές ομάδες εφήβων που την δεκαετία του 1960 απέκτησαν δύναμη, μετατρέποντας το χώρο από γειτονιά δυστυχίας σε γειτονιά αναρχίας και πολέμου, φτάνοντας το 1980 στις κατοικίες του Robert Taylor να διαμένουν παραπάνω από διακόσια μέλη μόνο μιας συμμορίας²⁴⁹ (Venkatesh S., 2000: 132-133). Η ομαδοποίηση, η εδραίωση, η δραστηριοποίηση των συμμοριών αλλά και ο αναμεταξύ τους ανταγωνισμός, σε συνδυασμό με την απουσία κτιριακής συντήρησης και συστηματικής επισκευής των οικιστικών φθορών που προέκυπταν²⁵⁰, ήταν οι βασικότεροι λόγοι που προκάλεσαν την σταδιακή αποσταθεροποίησή τους, οδηγώντας στην εγκατάλειψή τους²⁵¹ (Venkatesh S., 2000: 141). Το 1986 καταγγελίες υποδείκνυαν ως αυτουργό αυτής της χαοτικής κατάστασης το CHA, καθώς εσκεμμένα δεν επισκευάζε τα άδεια διαμερίσματα των Αφροαμερικανών που εγκατέλειπαν τα συγκροτήματα, δίνοντας νέο επεκτατικό χώρο στις συμμορίες και κάνοντας την εκκένωση του Robert Taylor μέρος ενός σχεδίου που αποσκοπούσε στην μελλοντική κατεδάφισή του για να μεταπωληθεί η γη σε ιδιωτικές κατασκευάστρες εταιρείες²⁵² (Venkatesh S., 2000: 117). Κάτι που εν μέρει επαληθεύτηκε, μετά από 10 χρόνια, το 1996 όταν ξεκίνησε η διαδικασία απομάκρυνσης όλων των ενοίκων, γεγονός που συνιστούσε το πρώτο βήμα για την υλοποίηση του σχεδιασμού κατεδάφισης²⁵³ του χώρου (Venkatesh S., 2000: 264). Τον ίδιο χρόνο, ενεργοποιήθηκε το πρόγραμμα HOPE VI²⁵⁴ υπό την εποπτεία του HUD για να αντικατασταθούν οι μοντέρνες κοινωνικές κατοικίες με μικτές εισοδηματικές κοινότητες (Koski A., 2015: 22). Από τα συγκροτήματα του Robert Taylor έπρεπε να μετακομίσουν 34.000²⁵⁵ κάτοικοι μέσα στα 5 χρόνια και οι υπόλοιποι μέσα σε 10 χρόνια (Venkatesh S., 2000: 265).

elbow room. Danger is all around. There’s little privacy or peace and no quiet. And the world looks on all of us as project rats, living on a reservation like untouchables” (Bowly D., 2012: 109). Ενώ ο De Wit αναφέρει, “..the public housing that replaced these slums ironically would up creating new ghettos.” (De Wit W., 1985:233).

²⁴⁹ Η συμμορία Black Kings από πενήντα μέλη, στις αρχές του 1980 αριθμεί παραπάνω από διακόσια. Η διακίνηση παράνομων ουσιών ήταν ιδιαίτερος ενεργή ενασχόληση των μελών, με ημερήσιο τζίρο \$45.000 μέσα στα συγκροτήματα του Robert Taylor (Venkatesh S., 2000: 133, 266-267).

²⁵⁰ Επιπρόσθετα επισημαίνεται ότι “Throughout the 1980s, the CHA allowed vacancy rates to rise (either through failed apartment upkeep or through the glacial pace of tenant relocation into available units), and CHA officials instructed security guards not to leave lobby areas; the colonization of apartments, hallways, and galleries by gang members and drug users grew as a point of concern.” (Venkatesh S., 2000: 142).

²⁵¹ “.. for Robert Taylor’s tenants, the real drama was the threat to their capacity to live safely and securely within their development.” (Venkatesh S., 2000: 117).

²⁵² “Mayor Harold Washington once publicly admitted his wish to transform high-rise public housing into commercial offices and armed forces barracks.”(Venkatesh S., 2000: 117). Αυτή ήταν η άποψη του πρώτου Αφροαμερικανού δημάρχου του Σικάγου που βρήκε νικητής στις εκλογές του 1983 από τις ψήφους της ομογένειας (Davis R., 1997:236).

²⁵³ “Plans to demolish the Robert Taylor Homes had circulated with greater frequency beginning in 1995. In June of that year, the Department of Housing and Urban Development had declared that the CHA Board of Commissioners was unfit to govern the city’s public housing developments. HUD officials placed the municipal agency in receivership and formed a new interim management team, citing mismanagement and the failure to ensure decent living conditions as their ostensible motives. To tenants, the takeover was a sure sign that their community may not be around much longer.” (Venkatesh S., 2000:265).

²⁵⁴ Το πρόγραμμα HOPE IV ξεκίνησε το 1993 και για τα επόμενα 11 χρόνια χρηματοδοτούσε την κατεδάφιση 150.000 υποβαθμισμένων μονάδων κοινωνικής κατοικίας στις Η.Π.Α., ξοδεύοντας \$5.5 δισεκατομμύρια σε 224 κτίρια ανακαινίζοντάς τα. Αυτό το πρόγραμμα ήταν η ριζικότερη αναθεώρηση των κοινωνικών κατοικιών του 1950-1960 (Bowly D., 2012: 243-244).

²⁵⁵ Αυτός ο αριθμός είναι συγκριτικά μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο συνολικό πληθυσμιακό αριθμό του Washington Park το 1980, που ήταν 31.935, σύμφωνα με τον Πίνακα 5 αλλά και από τον επίσημο αριθμό που είχε δώσει το CHA. “In 1966, the Housing Authority counted 27.400 people living in Robert Taylor.” (Venkatesh S., 2000:42).

Αυτήν την αναγκαστική μετατόπιση του σώματος των ενοίκων, μερικοί την δέχτηκαν ευχάριστα συμμετέχοντας στο πρόγραμμα του CHA “Section 8”²⁵⁶, άλλοι παρόλες τις αντιξοότητες ήθελαν να μείνουν στις κατοικίες του Robert Taylor προτιμώντας να βρεθεί μια λύση μέσω της ανακαίνισης και επανακατοίκισής τους, ενώ ένα τρίτο μέρος ενημέρωσε το CHA ότι ήταν πρόθυμο να μετακομίσει σε νέα κοινωνική κατοικία στην γειτονιά του Grand Boulevard (Venkatesh S., 2000:265-266). Με το CHA να κωλυσιεργεί μη προβλέποντας τίποτα περισσότερο από την κατεδάφιση των συγκροτημάτων²⁵⁷ οι ενοικιαστές αυτενεργούν είτε αναζητώντας από μόνοι τους να νοικιάσουν νέα κατοικία σε άλλα σημεία της πόλης είτε μετακομίζοντας προσωρινά σε άλλα κτίρια του Robert Taylor, ζώντας για άλλη μια φορά την φρίκη²⁵⁸ και το σκοτάδι²⁵⁹ (Venkatesh S., 2000: 266). Όσο διεξαγόταν η τμηματική μετακίνησή τους, ωστόσο κατεδαφίζονταν τα συγκροτήματα, με το τελευταίο κτίριο να πέφτει το 2007²⁶⁰ (Koski A., 2015:22). Οι εργατικές κατοικίες μία και για πάντα θα αποτελούν αγκάθι για το Washington Park, το οποίο από την όλη περιπέτεια προσμετρά αναρίθμητες απώλειες, πληθυσμιακές και κτιριακές, προσυπογράφοντας τις αρνητικές συνέπειες των εγωκεντρικών αναπλάσεων.

²⁵⁶ Το Section 8 πήρε το όνομά του από το Νόμο του Housing Act του 1937, μια νομοθεσία που ψηφίστηκε κατά την διάρκεια του Great Depression. Σύμφωνα με αυτόν, εν συνεχεία τροποποιημένο νόμο, η κυβέρνηση έδινε χρηματική βοήθεια στα νοικοκυριά χαμηλών εισοδημάτων που ήταν ενοικιαστές του στεγαστικού προγράμματος (project-based) αλλά και σε εκείνους που δεν άνηκαν σε αυτό (tenant-based). Αυτό που ίσχυε για τον τελευταίο τύπο ήταν ότι ακολουθούσε τον δικαιούχο επιτρέποντάς του να μετακομίσει από ένα ιδιόκτητο διαμέρισμα σε ένα άλλο χωρίς να χάσει την επιδότηση ενοικίου, ενώ βάση του πρώτου τύπου ο δικαιούχος ελάμβανε την επιδότηση ενοικίου μόνο όσο έμενε σε συγκεκριμένες κατοικίες. Το 1983 το Department of Housing and Urban Development (HUD), ενεργοποίησε την εφαρμογή του Section 8, όπως τροποποιήθηκε από τα Housing and Community Development Act το 1974 με την χρήση των voucher ενθαρρύνοντας την κατηγορία των tenant-based στην αναζήτηση κατοικίας σε διαμερίσματα του ιδιωτικού τομέα (Domu). Σχολιάζοντας “.. the Nixon administration, stung by scandals and cost overruns in federally subsidized housing construction, proposed the Housing and Community development Act of 1974, whose Section 8 authorized federal rent subsidies for privately owned apartments. These so-called Section 8 vouchers appealed to Republicans because of their contrast with public housing built and operated at government expense. Not only did vouchers rely on the private market, they did not require public housing’s ongoing maintenance costs.” (Husock H., 2003:47-48). Από όλο το Cook County Housing Authority το 58% των voucher πήγαινε στις Νότιες περιοχές του Σικάγου και αντί να καταπολεμηθεί ο φυλετικός διαχωρισμός προς τους tenant-based ενισχύθηκε ακόμα περισσότερο δημιουργώντας καινούργιες κοινότητες Αφροαμερικανών (Husock H., 2003:52, 55). “As a result of the transformation, the CHA’s public housing portfolio is significantly smaller, and the size of its Housing Choice Vouchers (HCV) program has more than doubled to nearly 38.000 households.” (Popkin S., 2013: 2).

²⁵⁷ “Because the city and the Housing Authority had no plans to rebuild much new housing locally, tenants either placed themselves on the Section 8 waiting lists (which had exceeded twenty thousand families) or waited to hear whether their own high-rise would escape the wrecking balls.” (Venkatesh S., 2000:265).

²⁵⁸ “Many wondered what would happen to the households evicted from Robert Taylor and other large Chicago public housing complexes. [...] Those favoring the demolition of Robert Taylor cheered the plans while others proclaimed the initiative to be a ‘conspiracy to remove blacks from their voting power in the inner city and move them to the suburbs’.” (Venkatesh S., 2000:267).

²⁵⁹ Ο LeAllan και ο Lloyd περιγράφουν τις γειτονιές όπου ζούσαν κάνοντας αναφορά τόσο στην οικιστική όσο και στην κοινωνική παθογένεια με την οποία έρχονται αντιμέτωποι καθημερινά. Είναι οι μόνοι που μας δίνουν την πληροφορία ότι σε πολλά άδεια σπίτια έμεναν οικογένειες, μια ρεαλιστική και ταυτόχρονα τρομακτική αναφορά που δείχνει τόσο την αναποτελεσματικότητα του CHA όσο και την ανάγκη επιβίωσης των Αφροαμερικανών σε πολύ δύσκολες συνθήκες. Σύμφωνα με τα λεγόμενά τους, “More vacant apartments. Here’s an apartment where someone lives, but they’ve boarded up their windows. A lot of people do that: someone breaks into your apartment or little kids throw rocks and break your glass, so just to be on the safe side you board yourselves in and live in darkness. No windows. The only light is from your light bulb. They’ve been doing that for years.” (Jones L., Newman L., Isay D., 1997: 91). Αυτή η εξιστόρηση χρονολογείται το 1995. Η ζωή χωρίς φως, την οποίαν είχαν επωμιστεί οι Αφροαμερικανοί, ήταν μια λύση στο να προστατευθούν οι ίδιοι και τα παιδιά τους χωρίς να έρχονται σε επαφή με το περιβάλλοντα χώρο και χωρίς να εκτίθενται στις αφύσικες συνθήκες που επικρατούσαν στις κοινωνικές κατοικίες.

²⁶⁰ Αξίζει να σημειωθεί ότι για να κατασκευαστούν τα 16όροφα κτίρια, χρειάστηκαν μόνο δυο χρόνια ενώ για να κατεδαφιστούν πέρασαν 11 χρόνια, έχοντας συνολικά όλες οι μονάδες του Robert Taylor Homes διάρκεια ζωής 34 χρόνια.

Ωστόσο και το Σικάγο αλλάξει μία και για τα καλά, εκθρονίζοντας και πετώντας στα σκουπίδια την στεγαστική της πολιτική που αποδείχτηκε η πλέον αποτυχημένη, κάνοντας μια στροφή από την άμεση παροχή διαμερισμάτων, μέσω των κοινωνικών κατοικιών, στην προσφυγή στον ιδιωτικό τομέα που θα εξασφάλιζε κατοικίες, μια προσέγγιση που βασιζόταν στην οικονομική αγορά και στην επιδοτούμενη κατοικία (Hess J., 2014). Μέσα σε ένα πλαίσιο αυτοκριτικής και συγκάλυψης, τόσο των κοινωνικοοικονομικών προβλημάτων όσο και της αγκίστρωσής τους στον χώρο, για πρώτη φορά δίνεται η ‘ελευθερία’ στους κατοίκους του Black Belt να φύγουν από την περιοχή. Όμως, το γεγονός ότι το CHA από την κοινωνική υποβάθμιση²⁶¹ προχωρά στην κοινωνική διάχυση των χαμηλότερων κοινωνικών στρωμάτων και ειδικότερα του Αφρικανικού πληθυσμού, δεν σημαίνει ότι στηρίζει στην ανάκαμψη και ανακούφιση των ευπαθών ομάδων. Αλλά ούτε και του χώρου, με την γειτονιά να έχει νωπά τα σημάδια που άφησαν όλες αυτές οι πολιτικές διαχείρισης του χώρου, με το Washington Park να έχει δυσφημιστεί στο έπακρο και το παραμορφωμένο τοπίο του να προδίδει το παρελθόν του.

Πίνακας 6: Πληθυσμιακή πυκνότητα και κατοικίες στο Washington Park, 1930-1990

	1930	1940	1950	1960	1970	1980	1990
Πληθυσμός	44.016	52.736	56.856	43.690	46.024	31.935	19.425
Πυκνότητα (sq. miles)*	49.451	59.247	63.876	49.084	51.706	35.878	21.801
Πυκνότητα (km ²)	19.100	22.884	24.672	16.875	17.777	12.335	8.421
Οικιστικές μονάδες	-	13.768	16.477	15.878	15.890	12.085	9.124

*Η πυκνότητα προέκυψε διαιρώντας τον πληθυσμό του κάθε απογραφικού έτους με την σταθερή έκταση του Washington Park (0.8901), όπως δίνεται από το Local Community Fact Book του 1930. Στην συνέχεια έγινε μετατροπή της μονάδας μέτρησης (1 sq mile= 2,589 Km²) για να είναι πιο κατανοητά τα μεγέθη.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από το Local Community Fact Book for Chicago 1950, 1960, 1970-1980.

Κλείνοντας την δεύτερη περίοδο και κάνοντας μια συνολική αποτίμηση των ζητημάτων κατοικίας, όπως φαίνεται στον παραπάνω πίνακα, το 1960 η εικόνα του Washington Park δεν διαφέρει από την αντίστοιχη του 1930 ως προς τα πληθυσμιακά επίπεδα, ενώ η μεγαλύτερη πτώση παρατηρείται στα τέλη του 20^{ου} αιώνα. Όσον αφορά την πυκνότητα σε τετραγωνικά χιλιόμετρα είναι εντυπωσιακή οι χρονικοί περίοδοι που ακμάζουν τα διαμερίσματα Kitchenette και το γεγονός ότι αυτή μειώνεται συστηματικά μετά το 1960, εξαιτίας της ταυτόχρονης κατεδάφισης και μετατόπισης των Αφροαμερικανών στις κοινωνικές κατοικίες²⁶². Στις αναλύσεις των απογραφικών στοιχείων του 1980, αναφέρεται ότι παρότι σημειώνεται μείωση στον τομέα της κατοικίας, το 30% των κατοίκων ζούσε συνωστισμένα (Chicago Fact Book Consortium, 1995: 134). Η πυκνότητα του 1990 είναι η μισή από αυτή που καταγράφεται το 1930, παρουσιάζοντας μέρος της εικόνας της γειτονιάς²⁶³. Παράλληλα, σε πρωτοφανή σημεία φτάνουν

²⁶¹ “Brian Malone, head of Chicago’s Kenwood –Oakland Community Organization, challenged the assumption that public housing automatically fosters social deterioration.” (Hess J., 2014).

²⁶² “.. the number of housing units in Washington Park has decreased by more than 25 percent in the last 30 years. This has happened although Washington Park includes one of the highest concentrations of public housing units in Chicago. Some 2,287 subsidized housing units are located there.” (Leslie A., 1984:109).

²⁶³ Ειδικότερα για την τελευταία δεκαετία του 20^{ου} αιώνα αναφέρεται ότι, “More than one in seven units are overcrowded, and yet 28 percent are vacant. Despite median tract values of \$104,000 for owner-occupied homes north of 53rd Str. and \$50,000 near the park and south of 60th Str., the area contains mostly deteriorating housing while virtually no new private construction is envisioned. Vacant lots and abandoned building dominate the landscape.” (Chicago Fact Book Consortium, 1995: 134).

και οι οικιστικές μονάδες οι οποίες από 16.477 το 1950 μειώνονται στις 9.124 μέσα σε σαράντα χρόνια, κάτι που αποτυπώνεται στις αεροφωτογραφίες που ακολουθούν.

Οι εξηγήσει που δίνονται για τις συνιστώσες που συνέβαλαν στην αποδόμηση της περιοχής διαχωρίζονται σε βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες. Είτε επειδή είχε αποφασιστεί να μην κτίζονται νέες κατοικίες σε άδεια οικοπέδα²⁶⁴, είτε εξαιτίας του ότι αυτή την εποχή κυριαρχούσε, από αρχιτεκτονικής πλευράς, το κατασκευαστικό πρότυπο του LeCorbusier²⁶⁵, είτε επειδή η πολιτική έπαιξε το δικό της παιχνίδι²⁶⁶, το αποτέλεσμα ήταν δραματικό στοιχίζοντας χωρικά στην γειτονιά και ισοπεδώνοντας τόσο την κοινότητα των Αφροαμερικανών όσο και το Washington Park, παρασέρνοντας μαζί τους το South Side και κατ' έκταση ολόκληρη την πόλη του Σικάγου²⁶⁷. Αν όμως εξετάσουμε το θέμα συνολικά, διαπιστώνουμε ότι αυτές οι συνέπειες ήταν αποτέλεσμα και μακροχρόνιων διεργασιών, που εντοπίζονται μετά την εισχώρηση των Αφροαμερικανών στην περιοχή μελέτης. Διαχρονικά, στο Washington Park τα ζητήματα κατοικίας μπορεί να διέφεραν σε μορφή αλλά παρόλα αυτά έμοιαζαν σε προσέγγιση. Μια διαδρομή όπου το όχημα είναι οι κατοικίες και οι ράγες ο φυλετικός διαχωρισμός, πάνω στις οποίες στηρίχτηκαν τα εκάστοτε στεγαστικά πρότυπα μέσα στον περιχαρακωμένο Black Belt. Με τέτοιες ράγες και με τέτοιο όχημα η πορεία ήταν προδιαγραμμένη και τα αποτελέσματα με βεβαιότητα αρνητικά. Μελετώντας και τα δυο κυρίαρχα πρότυπα, των διαμερισμάτων Kitchenette²⁶⁸ και των κοινωνικών κατοικιών, είναι δύσκολο να τους ασκηθεί κριτική για το πιο από τα δυο ήταν χειρότερο ή ακόμα και σε ποια σημεία διέφεραν. Ωστόσο, εξετάζοντας το ζήτημα της κατοικίας εκ του αποτελέσματος, αποκρυσταλλώνεται η κερδοσκοπία και οι μέθοδοι αυτής, οδηγώντας στον περιορισμό και στην ταπείνωση του Αφρικανικού πληθυσμού. Είναι καταδικαστέες και τελείως απαγορευτικές αυτές οι στεγαστικές πολιτικές για τον σύγχρονο άνθρωπο²⁶⁹ των αναπτυσσόμενων και των αναπτυσσόμενων χωρών²⁷⁰.

²⁶⁴ “One reason for building high rises was that the city, having decided not to build on vacant land in not-yet-black areas, had fairly high land-acquisition costs and so had to fit many units into limited spaces.” (Lemann N., 1991:92).

²⁶⁵ “Elizabeth Wood was a great champion of high rises, and so were most other liberals in Chicago. They were taking their cue from the leading modern architects, notably Le Corbusier, who decreed in *The Radiant City* that housing developments should be tall in order to leave room for large empty adjoining tracts of land that the residents would use as parks.” (Lemann N., 1991:92).

²⁶⁶ “The machine politicians liked high rises for a completely different reason, which was that, because of the relatively complicated construction techniques they required, they were especially rich in the potential for patronage.” (Lemann N., 1991:92). Μια διαφορετική κοινωνικό – χωρική προσέγγιση επισημαίνει, “Until 1889 State Street was the boundary line between the Town of Lake and the township of Hype Park. But long after this section became part of Chicago, State Street continued to symbolize the division between the poor and middle class. Indeed, it is no coincidence that the public housing project known as Robert Taylor Homes (1960-62) was built on the site of the old-State- Dearborn-Federal slum.” (PacygaD., SkerrettE., 1986: 335-336).

²⁶⁷ Μέρος του άδειου χώρου όπου πρότινος είχε χωροθετηθεί το Robert Taylor Homes επαναχρησιμοποιήθηκε με την κατασκευή νέων κατοικιών του Legends South- Hansberry Square από το 40th Str. στο 41st Str. και από τον 43rd Str. στον 45th Str. Ενώ το μεγαλύτερο τμήμα παρέμεινε το βασικότερο πολεοδομικό πρόβλημα του Σικάγου. Πιο συγκεκριμένα, “The rest of the site along State Street from 45th to 54th Streets is probably the largest and most problematic vacant site controlled by the CHA. With the 2008 recession and the severe decline of the real estate market in Chicago and elsewhere, it is anyone’s guess when these more than 25 square blocks of vacant land will be redeveloped.” (BowlyD., 2012: 238-240).

²⁶⁸ “Chicago’s kitchenette apartment were brutal environment that bounded opportunities and contributed to adverse health outcomes and mortality among black families. They were a grim symbol of the social inequalities that American capitalism and racial discrimination wrought.” (Morris G., 2015).

²⁶⁹ Μετά την αποτυχημένη πολιτική των κοινωνικών κατοικιών, εξακολουθούν να προσπαθούν να προσδιορίσουν το περιεχόμενο αυτών των έργων, συνυπολογίζοντας κατά πόσο θα πρέπει να επαναληφθεί το ίδιο πείραμα σε νεότερα αστικά πολεοδομικά σχέδια (Venkatesh S., 2000:267).

Χωρίς αμφιβολία, η περιοχή μελέτης στα τέλη του 20^{ου} αιώνα, από πληθυσμιακής και κτιριακής απόψεως, βρίσκεται σε στάδιο σήψης και οι εικόνες της εγκατάλειψης είναι χαρακτηριστικές. Μπορεί να καταργούνται όλα τα αποτυχημένα στεγαστικά πρότυπα και να απομακρύνεται μεγάλη πληθυσμιακή πύλη, ενώ έχουν αποδυναμωθεί οι τοξικοί παράγοντες του παρελθόντος, ωστόσο το Washington Park έχει φτάσει σε μη αναστρέψιμη κατάσταση η οποία διαιώνίζεται, δημιουργώντας την ανάγκη για αναζήτηση πολεοδομικών λύσεων. Στην συνέχεια θα αναλυθεί τόσο η εξάπλωση των κενotoπων όσο και οι προτάσεις που πέφτουν στο τραπέζι για την αστική αναζωπύρωση της γειτονιάς

Εικόνες 6: Το οικιστικό απόθεμα του Washington Park πριν και μετά
A) Αεροφωτογραφία 1963 B) Αεροφωτογραφία 1994

Επάνω: Όπως φαίνεται από τις αεροφωτογραφίες του 1963 και 1994, την δεύτερη περίοδο είναι έντονο το φαινόμενο της αποδόμησης στην περιοχή μελέτης. Παρότι δεν απεικονίζεται το μέγεθος της εγκατάλειψης, διότι στην εικόνα δεν αποτυπώνονται το 28% του άδειου κτιριακού αποθέματος παρά μόνο εκείνες οι ιδιοκτησίες που κατεδαφίστηκαν, προκύπτει μια χωρική παρατήρηση με τα περισσότερα άδεια οικόπεδα να εντοπίζονται κοντά στο μεταφορικό δίκτυο, στις υπερυψωμένες ηλεκτρικές γραμμές του Chicago Transit Authority (CTA). Μια ζώνη υψηλής πολεοδομικής σημασίας για μελλοντικές αστικές αναπλάσεις. Επισημαίνεται ότι Βορειοδυτικά και στις δυο αεροφωτογραφίες βλέπουμε τμήμα των συγκροτημάτων του Robert Taylor Homes, των 8 μονάδων που ανήκουν στην περιοχή μελέτης.

Πηγές: A) Department of City Planning (Νοέμβριος και Μάιος 1963), B) Department of Planning and Development (1994) από την χαρτοθήκη του University of Chicago.

²⁷⁰ Ακόμα και οι φαβέλες της Βραζιλίας ή οι παραγκουπόλεις της Ινδίας είναι συγκριτικά καλύτερες κατοικίες από τα παντός τύπου διαμερίσματα που απευθύνονται στο ανεπτυγμένο χώρο του Σικάγου για τους Αφροαμερικανούς.

7- Ο σύγχρονος κενό-τοπος

Ο 21^{ος} αιώνας βρίσκει το Washington Park σε χειρότερη κατάσταση από αυτή που ήταν στα τέλη του 20^{ου} αιώνα, παρουσιάζοντας αντίστοιχες εικόνες με εκείνες της περιοχής μελέτης κατά τα τέλη του 19^{ου} αιώνα²⁷¹ φτάνοντας στα επίπεδα, όπως είχε αναφερθεί τότε, της σποραδικής ανάπτυξης. Η μόνη διαφορά είναι ότι στην προκειμένη περίπτωση υπάρχει απουσία του δεύτερου μέρους, δηλαδή της ανάπτυξης, χαρακτηρισμός που έχει πλήρως αντικατασταθεί από αυτόν της υποβάθμισης. Στο χρονικό διάστημα της συγκεκριμένης περιόδου, στις δυο δεκαετίες του 21^{ου} αιώνα, συνεχίζεται πιο εντατικά η αποδόμηση του δομημένου χώρου, με το να μειώνεται το κτιριακό απόθεμα²⁷² και ο πληθυσμός²⁷³, ενώ αυξάνεται ο αριθμός των άδειων κατοικιών²⁷⁴. Όμως, αυτές οι συνιστώσες συνέβαλαν στο να καταστήσουν τον χώρο ανενεργό, χωρίς να συνεπάγεται ότι αυτόματα τον μεταμόρφωσαν σε κενό²⁷⁵. Η εξάπλωση των κενοτόπων, των άδειων μη εκμεταλλεύσιμων οικοδομικών τετράγωνων, είναι άλλο ένα αναποτελεσματικό γεγονός που επέδρασε πάνω στο Washington Park, περισσότερο επιδεινώνοντας την κατάσταση παρά αμβλύνοντάς την, με το να προκαλούνται νέες αρνητικές επιπτώσεις από κοινωνικής, πολεοδομικής και οικονομικής πλευράς. Από κοινωνικής πλευράς, η πόλη χάνει μεγάλο πληθυσμιακό ποσοστό της, ενώ για την περιοχή μελέτης το μικρό μέρος που παραμένει πίσω, προσπαθώντας να ορθοποδήσει σε ένα κατακεραματισμένο και εξαθλιωμένο τοπίο, απαιτεί καλύτερες συνθήκες και θέτει επί τάπητος το ζήτημα της συνολικής επανόρθωσης της γειτονιάς του, κατακραυγή που επιστρέφει στην πόλη και έχει αρνητικό αντίκτυπο ασκώντας πίεση ως προς την αναζήτηση δραστικών παρεμβάσεων για την αντιμετώπιση των έκρυθμων γειτονιών.

²⁷¹ “Washington Park evolved from a sparsely settled prairie to a working- and middle- class enclave, but it has become under populated and poverty-plagued.” (Chicago Fact Book Consortium, 1995: 134).

²⁷² “The Chicago Housing Authority’s ambitious Plan for Transformation, approved in 2000, led to the demolition of large, segregated public housing projects and proposed to replace them with scatter-site, mixed-income developments.” (South Side U Chicago).

²⁷³ Από τα δημογραφικά στοιχεία του 2010 US Census, τα οποία παρατίθενται από την εφημερίδα Chicago Tribute στον ιστότοπο Crime in Chicagoland, ο πληθυσμός του Washington Park είχε υπολογιστεί στις 11.717. Εκτός του πληθυσμού, συμπληρωματικά δίνονται στοιχεία για την πληθυσμιακή πυκνότητα (7,708/sq.mi) για το ετήσιο μέσο εισόδημα (\$13.087 ενώ για το Σικάγο ήταν \$27.148), για την ανεργία (23,2% ενώ για το Σικάγο ήταν 11,1%), για όσους ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας (39,1% ενώ για το Σικάγο το ποσοστό ήταν 18,7%), για το ποσοστό όσων δεν έχουν απολυτήριο λυκείου (28,3% ενώ αντίστοιχα για στο Σικάγο ήταν 20,6%) αλλά και στοιχεία για την ηλικιακή πυραμίδα με το ποσοστό όσων ήταν από 18 μέχρι 64 χρονών (40,9% ενώ για το Σικάγο ήταν 34%) (Crime in Chicagoland, Chicago Tribute). Από το δημογραφικό προφίλ, η παρατήρηση που προκύπτει είναι ότι το Washington Park πριν από 6 χρόνια είχε την διπλάσια ανεργία, υψηλό αναλαβητισμό, το διπλάσιο ποσοστό νέων ανθρώπων που ζούσαν κάτω από το όριο της φτώχειας με το εισόδημα να είναι το μισό από το ετήσιο μέσο εισόδημα που καταγράφεται στην πόλη.

²⁷⁴ Το Washington Park, μαζί με άλλες πέντε γειτονιές του Σικάγου, εκ των οποίων τρεις ανήκουν στο South Side όπως το Fuller Park, Woodlawn και Englewood, έχει ποσοστό 25 % και πλέον, άδειων κατοικιών. (Newman J., 2014).

²⁷⁵ Μετά από τις επιτόπιες επισκέψεις, διαπίστωσα ότι πρέπει οι χρησιμοποιούμενες ορολογίες να περιγράφουν με σαφήνεια τόσο το φαινόμενο όσο και την κατάσταση στην οποία βρίσκεται η περιοχή μελέτης. Υπήρχαν σπίτια στο Washington Park με σπασμένα παράθυρα, πιθανόν άδεια, άλλες πρώην κατοικίες με κόντρα πλακέ στα παράθυρα και στις πόρτες, σίγουρα άδεια, μερικά σπίτια που είχα το κόκκινο X σήμα, που σημαίνει ότι το Land Bank δούλεψε και το συγκεκριμένο ακίνητο πέρασε στα χέρια της πόλης η οποία ορίζει και την κατεδάφισή του, όμως υπήρχαν και ολόκληρα οικοδομικά τετράγωνα όπου οι κατοικίες ήταν μετρημένες στα δάκτυλα του ενός χεριού. Πώς λοιπόν θα γίνει ο διαχωρισμός όλων των παραπάνω σταδίων και μορφών, τόσο του δομημένου όσο και του μη-δομημένου χώρου; Η λέξη κενότοπος θεωρήθηκε κατάλληλη στο να περιγραφεί με συντομία το αστικό ανάστροφο φαινόμενο. Οι κενότοποι είναι ενιαίοι μη αξιοποιήσιμοι πράσινοι χώροι, άνευ προβολής του ιδιοκτησιακού καθεστώτος, διότι δεν είναι συρματοπλεγμένοι, και άνευ χρήσης, καθώς δεν απαντώνται σε αυτούς αντίστοιχες δραστηριότητες όπως των πάρκων ή των καλλιεργήσιμων κήπων.

Επιπλέον, γερμίζοντας η πόλη από άδεια ανενεργά σκόρπια τμήματα, ο λόγος δίνεται στην πολεοδομία η οποία έρχεται αντιμέτωπη με αυτή την νέα πρόκληση, αναζητώντας σχεδιαστικές λύσεις στις γειτονίες που απαρτίζονται από ασύμμετρα πολυάριθμα κενά, με την ίδια την φύση του προβλήματος να λειτουργεί περιοριστικά μειώνοντας εις το ελάχιστο τις εναλλακτικές χωροταξικές προτάσεις. Παράλληλα, οι οικονομικές προκλήσεις που προκύπτουν εξαιτίας της επιλογής να συνεχιστούν οι κατεδαφίσεις των άδειων κατοικιών, προκαλούν αναρίθμητες συνέπειες, με το να αυξάνονται οι δαπάνες για την κάλυψη τέτοιων έργων²⁷⁶ και με το να μειώνονται οι φορολογικές εισφορές, δημιουργώντας ανεπιθύμητους χώρους στους οποίους οι νέες επενδύσεις και οι αστικές αναπλάσεις στέκονται αποτρεπτικά, κάτι που συνολικά ζημιώνει σε ετήσια βάση την πόλη.

Το βασικό ερώτημα που προκύπτει συσχετίζεται με το τι ήταν αυτό που επέδρασε τόσο μαζικά και καταστροφικά στην περιοχή μελέτης. Μπορεί η σημερινή εικόνα να οφείλεται μεμονωμένα στον πολεοδομικό σχεδιασμό, προέκυψε εξαιτίας του Black Belt ή είναι πάλι συνέπεια άλλης μίας εσφαλμένης οικονομικής και πολιτικής διαχείρισης του χώρου; Πιο συγκεκριμένα, οι κενότοποι είναι αποτέλεσμα των φυσιογνωμικών χαρακτηριστικών της περιοχής, είναι συνέπεια της πληθυσμιακής σύνθεσης και των στεγαστικών προτύπων, ή είναι το αποτέλεσμα της εφαρμογής των πολιτικών διαχείρισής του;

Βάσης της αφαιρετικής λογικής, η πολεοδομία από μόνη της, είναι γνωστό ότι δεν επιδρά με αυτόν τον τρόπο στον χώρο, μην έχοντας παρουσιάσει κατά το παρελθόν τέτοιες γραφές, διότι ο στόχος της ήταν και θα είναι η εξασφάλιση της αστικής ανάπτυξης²⁷⁷, κάτι όμως που στην συγκεκριμένη περίπτωση δεν την απαλλάσσει πλήρως αφού όσες φορές είχε παρέμβει δεν κατάφερε να εξασφαλίσει την βιωσιμότητα της γειτονιάς²⁷⁸. Επιπλέον, μπορεί το Black Belt να είναι καθόλα μοναδικό, αλλά σε καμία περίπτωση δεν είναι ορθός ο ισχυρισμός ότι αυτό το αποτέλεσμα προκλήθηκε εξαιτίας της πληθυσμιακής σύνθεσης της γειτονιάς²⁷⁹. Δεν φταίνε αυτοί καθαυτοί οι κάτοικοι της περιοχής, αλλά οι πολιτικές που εφαρμόστηκαν στην περιοχή μελέτης

²⁷⁶ “Across the state line in Chicago, the city demolished 524 buildings in 2013 at a cost of more than \$10 million—that’s out of an estimated 75,000 vacant houses citywide (which doesn’t include buildings that are vacant but for rent or for sale or those that are occupied part-time).” (Newman J., 2014). Επιπλέον αναφέρεται ότι για το 2014 είχε προβλεφθεί να κατεδαφιστούν 150 κατοικίες, οι οποίες αντιστοιχούν σε λιγότερο από το 2% του συνόλου των άδειων μονάδων (Newman J., 2014). Ενώ σε ένα πρόσφατο άρθρο αναφέρεται το ύψος της δαπάνης κατεδάφισης ανά μονάδα κατοικίας, χρήματα που δίνονται από το Illinois Housing Development Authority για το Blight Reduction Program. “IHLDA also awarded \$525,000 to eliminate 15 properties in Chicago Heights, \$805,000 for 23 properties in Park Forest and \$525,000 for 15 properties in Round Lake Beach. [...] The program allows for up to \$35,000 to be spent on demolition expenses, which include property acquisition and closing costs, per home.” (Fabbre A., 2016).

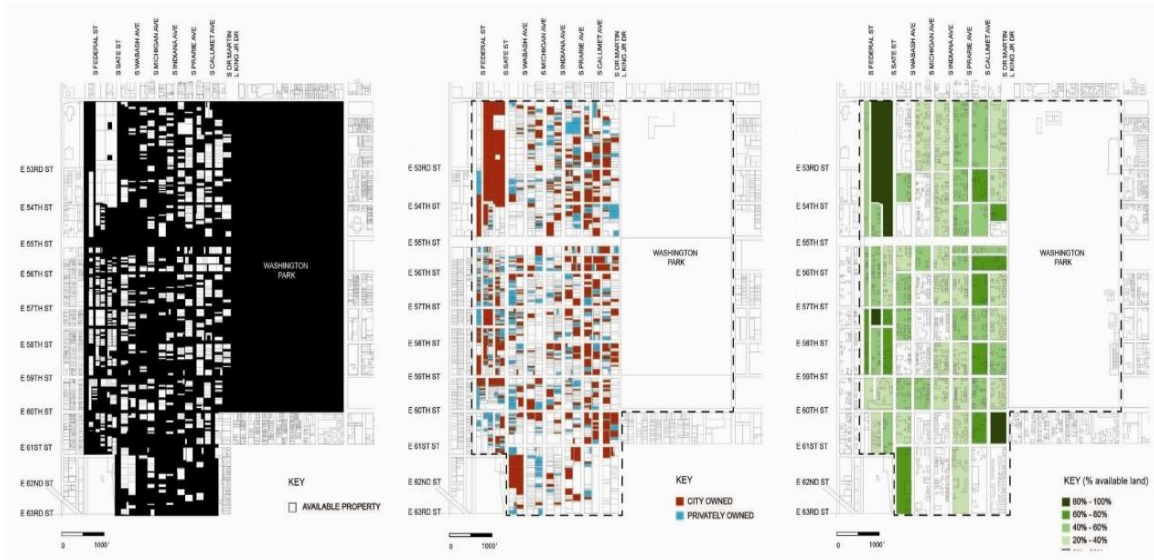
²⁷⁷ “Urban, city, and town planning integrates land use planning to improve the built, economic and social environments of communities. [...] Urban planning can include urban renewal, by adapting urban planning methods to existing cities suffering from decay and lack of investment.” (Ayyer K., 2015:7).

²⁷⁸ Η πολεοδομία επιζητά πάντα την ανάπτυξη και δίνει κατευθύνσεις για το πώς θα επιτευχθεί ή το πώς θα διαχυθεί στον φυσικό χώρο. Η εξάπλωση των κενότοπων είναι ένα τελείως άγνωστο πεδίο για αυτήν. Ωστόσο, δεν σημαίνει ότι συνδυαστικά δεν συνέβαλλε και εκείνη είτε παρεμβαίνοντας με χρονική υστέρηση είτε υλοποιώντας χωροθετήσεις που δεν ωφελούσαν την μονάδα της γειτονιάς, όπως ήταν ο ελεύθερος πράσινος χώρος και η ανέγερση των κοινωνικών κατοικιών που είχαν ως σημαία τον φυλετικό διαχωρισμό.

²⁷⁹ Όπως διαφαίνεται από τα παραπάνω κεφάλαια, η Αφρικανική κοινότητα δεν ήταν εκείνη που έφταιγε για την μεγέθυνση του φαινομένου των κενότοπων. Οι κενότοποι εξαπλώθηκαν λόγω των πολιτικών μεταχείρισης κυρίως γειτονιών με μεγάλο ποσοστό Αφροαμερικανών. Ωστόσο, για την συγκεκριμένη γειτονιά, αν υποθέσουμε ότι δεν ήταν η μητρόπολη της Αφρικανικής διασποράς αλλά σε αυτήν βρισκόταν η Μεξικανική ή η Ευρωπαϊκή κοινότητα, θα καταλήγαμε αργά ή γρήγορα στο ίδιο σημείο της εκκένωσης, διότι ο χώρος του Washington Park από την ημέρα της γένεσής του προοριζόταν για την κατοίκηση της ανώτερης κοινωνικής τάξης, αρκετά διαφορετικού εθνοκοινωνικού τύπου από αυτόν που είχε έναν και πλέον αιώνα.

οι οποίες απευθύνονταν στην Αφρικανική κοινότητα, που συγκαταλέγεται μεταξύ των ανεπιθύμητων εθνοτικών ομάδων²⁸⁰. Συμπεριλαμβανομένων λοιπόν των ανωτέρω, μεγάλο μερίδιο ευθύνης πέφτει τους δυο τελευταίους παράγοντες, ρίχνοντας το βάρος των εξελίξεων στις πολιτικές διαχείρισης του Σικάγου σε γειτονίες Αφροαμερικανών και στην οικονομία που έφερε την γενικότερη αποσταθεροποίηση, συνιστώσες οι οποίες συνδυαστικά διέδωσαν τους κενोटόπους στις γειτονίες όπου εντοπίζονται οι ασθενέστερες κοινωνικές ομάδες, εξαπλώνοντας σε αυτές την πανδημία της ανάστροφης αστικής ανάπτυξης.

**Χάρτες 6: Οι κενότοποι του Washington Park τον 21^ο αιώνα:
οι άδαιοι, οι ιδιόκτητοι και οι πράσινοι χώροι.**

Επάνω: Το Marshall Brown Project, δημοσιεύει την τριλογία αυτών των χαρτών, στο πλαίσιο της προσπάθειας να απεικονιστεί η γειτονιά ώστε σε δεύτερη φάση να δοθεί σχεδιαστική λύση. Μέσα από αυτές παρουσιάζεται η έκταση των κενोटόπων, με την ομάδα και τον συντονιστή της Marshall Brown, να αντιλαμβάνονται αυτούς τους χώρους όχι ως ‘vacant lots’ αλλά ως ‘available property’. Υπό αυτό το πρίσμα, στον πρώτο χάρτη οι άδαιοι χώροι αποδίδονται με το άσπρο χρώμα, θέλοντας να προβληθούν οι ευκαιρίες που υπάρχουν στην περιοχή. Στον δεύτερο χάρτη γίνεται ένας διαχωρισμός των ιδιοκτητών για το μη ενεργό κτιριακό χώρο, με το να αναδεικνύεται ως κυρίαρχος ιδιοκτήτης η ίδια η πόλη του Σικάγου. Ωστόσο δεν ξεκαθαρίζεται αν η ιδιωτική ιδιοκτησία, που συμβολίζεται με το γαλάζιο, αναφέρεται σε ιδιωτικούς φορείς, επιχειρήσεις ή απλούς πολίτες, μια συνιστώσα που είναι σημαντική στο να διαλευκανθεί ο χαρακτήρας των ιδιοκτητών. Ενώ στον τρίτο χάρτη παρουσιάζεται το ποσοστό των οικοδομικών τετραγώνων που έχουν στο εσωτερικό τους άδειους πράσινους χώρους, οι οποίοι κατηγοριοποιούνται σε τέσσερις κλάσεις²⁸¹.

Πηγή: Marshall Brown Project.

²⁸⁰ “The nonprofit Woodstock Institute found that more than a quarter of all mortgaged homes in Cook County- some 245.486 dwellings-were ‘underwater’ going into 2012, meaning borrowers owe more than their homes are worth. [...] In predominantly black and Latino neighborhoods- the ones heavily worked- over by subprime lenders- values have fallen more dramatically and the underwater rate- a predictor of future foreclosures- is closer to 40 percent.” (McCarron J., 2012).

²⁸¹ Η παρατήρηση που προκύπτει από τον συγκεκριμένο χάρτη είναι ότι από τα 75 οικοδομικά τετράγωνα της γειτονιάς μόνο τα 15 έχουν ποσοστό λιγότερο από 19% κάλυψης πρασίνου, χωρίς να υπάρχει οικοδομικό τετράγωνο που να έχει ποσοστό 0%, κάτι που φαίνεται έμμεσα από το κατακερματισμένο κτιριακό υπόβαθρο. Στις αρχές της δεκαετίας του 2010, οι κενότοποι είχαν υπολογιστεί ότι ήταν 151 έκρες που αντιστοιχούσαν στο 35% του δομημένου χώρου του Washington Park, μέγεθος που αναλογεί έξι φορές της έκτασης του Millennium Park (Gallun A., Maidenberg M., 2013). Πρόσφατα στοιχεία αναφέρουν ότι υπάρχουν παραπάνω από 500 οικόπεδα στην περιοχή που είναι άδεια (Caputo A., Glanton D., 2016).

Όντως, το φαινόμενο των κενोटόπων γίνεται πιο έντονο στην περιοχή μελέτης μετά από το χτύπημα της τελευταίας χρηματοπιστωτικής κρίσης. Από τα μέσα του 2000 μέχρι σήμερα, πολλοί από τους ιδιοκτήτες είδαν τα σπίτια τους να περνούν στα χέρια των τραπεζών καθώς η δανειοληπτική πολιτική, η υποθήκη των ακινήτων, και η αύξηση της ανεργίας τους κατέστησε μη συνεπείς στις πληρωμές τους, φτάνοντας στο σημείο να χάσουν τις κατοικίες τους²⁸². Το σημάδι της κρίσης έχει χαραχθεί στο Washington Park, μέσω της οποίας η γειτονιά εμπλουτίζεται με νέες άδειες κατοικίες οι οποίες μετατρέπονται σε κενά οικοδομικά τετράγωνα μετά από την εφαρμογή του μηχανισμού της ‘Τράπεζας Γης’ (Land Bank²⁸³). Είναι μια νέα μορφή συνεργίας ανάμεσα σε πολεοδομία²⁸⁴ και οικονομία, που στόχο έχει να συλλέξει την γη, να εξασφαλίσει ότι τα ακίνητα είναι ‘καθαρά’ από τα στεγαστικά βάρη, ώστε να μπορέσουν σε ένα τρίτο στάδιο σύντομα να ενσωματωθούν στην αγορά²⁸⁵ ή να γίνουν αντικείμενο μελέτης της πρώτης. Μέσω αυτής της διαδικασίας, μπορεί να αποδεσμεύονται τα ακίνητα κυρίως από το δανειοληπτικό καθεστώς και με σύντομο τρόπο να παρακάμπτεται η γραφειοκρατία της ιδιοκτησιακής μεταβίβασης, χωρίς να είναι επακόλουθο η απόκτηση παραγωγικής χρήσης²⁸⁶.

Λειτουργώντας μάλλον αντίθετα, το Washington Park από γειτονιά της δεκαετίας του 2010 μετατρέπεται σε γειτονιά του 1860²⁸⁷, γεμάτη από άδεια οικοδομικά τετράγωνα²⁸⁸. Οι κενότοποι εμμένουν στην περιοχή μελέτης ενώ η υποσχόμενη παραγωγική χρήση δεν έχει κάνει ακόμα την εμφάνισή της, παρότι υπήρξαν από την μία πολλές σημαντικές σχεδιαστικές προτάσεις για τον μελλοντικό εξευγενισμό της και την επανάχρηση του χώρου, οι οποίες είτε απορρίφθηκαν ή δεν υλοποιήθηκαν προς στιγμήν, και από την άλλη προγράμματα και πρωτοβουλίες για την επούλωση των πληγών της, που όμως είτε δεν την συμπεριελάμβαναν είτε δεν έφεραν τα ποθητά αποτελέσματα σε αυτήν.

²⁸² “As Chicago’s Lawyers’ Committee for Better Housing found, over 60.000 rental units in Chicago were affected by foreclosure from 2008-2011- resulting in significant housing shortages, increased rental price and disruption of school attendance.” (Morris G., 2015). Υπενθυμίζεται ότι η πόλη του Σικάγου έχει διακριθεί στην πρώτη θέση της κατάταξης των ενυπόθηκων δανείων.

²⁸³ “Land Bank are governmental entities that specialize in the conversion of vacant, abandoned and foreclosed properties into productive use.” (Alexander F., 2011:10). Ενώ σε άλλο σημείο ορίζεται η διαδικασία του Land Banking ως εξής: “Land banking is the process or policy by which local governments acquire surplus properties and convert them to productive use or hold them for long-term strategic public purposes.” (Alexander F., 2011:22).

²⁸⁴ “The concepts of ‘land banks’ and ‘land banking’ first emerged in the 1960s as proposals for new urban planning tools.” (Alexander F., 2011:18).

²⁸⁵ “Chicago’s Woodstock institute found that 64 percent of Chicago’s bank –owned (REO) properties are in African-American communities. These buildings take 25 percent longer to return to productive use than properties in predominantly white communities. The disproportionate impact of foreclosure in low-income community areas rapidly transformed the concept of home-ownership while forever impacting resident’s ability to reside in the communities they grew up in-forcing many to move outside of the city.” (Morris G., 2015). Ως REO (Real Estate Owned) ορίζονται οι ιδιοκτησίες που επιστρέφουν πίσω στις τραπεζικές εταιρείες οι οποίες είχαν συνάψει ενυπόθηκα δάνεια, μετά από την μη επιτυχημένη δημοπρασία των συγκεκριμένων ακινήτων (Harvey W., 2000).

²⁸⁶ “In theory, land banks can be powerful tools, allowing governments to function like a property clearinghouse. In go buildings saddled with tax delinquency, homes that have been looted, and overgrown vacant lots, and some months later, out come the properties with their titles cleared and liens paid off, ready for rehab, new development and new ownership.” (Amer R., 2014).

²⁸⁷ Παρόλα αυτά υπάρχει μια διαφορά ως προς την φήμη της. Την περίοδο γένεσης της περιοχής μελέτης, λόγω του ελεύθερου πράσινου χώρου, η γειτονιά είχε ένα καλό όνομα προσελκύοντας την ανώτερη κοινωνική τάξη. Όμως, τώρα υπάρχει μια άσχημη φήμη για αυτήν που τροφοδοτείται από τα μέσα και τον τύπο, προβάλλοντας την ως επικίνδυνη περιοχή.

²⁸⁸ Σύμφωνα με την προσωπική μαρτυρία της Cecilia Bulter, πρόεδρο του Washington Park Advisory Council, “The neighborhood when I moved in was bad. That was 28 years ago. The property was extremely affordable, and Washington Park had vacant lots. Ten years later, we had more vacant lots. I saw it hit rock bottom, and I’ve seen it improve. There’s still a lot more improvement needed, but it’s gone from bad to better.” (Worley S., 2011).

Ξεκινώντας από τις αστικές αναπλάσεις²⁸⁹, ανάμεσα στις σημαντικότερες πολεοδομικές προτάσεις ανήκουν η διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων του 2016²⁹⁰, η ανέγερση του προεδρικού κέντρου²⁹¹ μετά της προεδρικής βιβλιοθήκης²⁹² και η υιοθέτηση της σχεδιαστής πρότασης του Marshall Brown²⁹³. Οι προτάσεις μεγάλων χωροθετήσεων²⁹⁴ και ο ανασχεδιασμός της μορφής της γειτονιάς, εκφράζουν κατά κάποιον τρόπο την απόγνωση και το αδιέξοδο στο οποίο έχει φτάσει η πόλη, μην μπορώντας να αξιοποιήσει στο έπακρο τις δυνατότητες του Washington Park, κάτι που την κάνει να αναζητά εκείνες τις χωροταξικές λύσεις που θα εγγυηθούν την αντιστρεψιμότητά του και την επαναφορά του σε φυσιολογικά επίπεδα. Η πρώτη πρόταση κατέστη ανέφικτη καθώς στην περιοχή η εγκληματικότητα ήταν στα ύψη (Bergen K., Clair S., 2016). Η δεύτερη δεν θα πραγματοποιηθεί στην περιοχή μελέτης, καθώς προς στιγμήν κέρδισε την μονομαχία της χωροθέτησης για άλλη μια φορά στα χρονικά του South Side το Jackson Park²⁹⁵, ενώ υποσχέσεις υπάρχουν ότι θα ωφεληθεί έμμεσα από αυτήν²⁹⁶. Η τρίτη πρόταση, η οποία ενδέχεται μελλοντικά να υλοποιηθεί, βρίσκεται σε ένα πρώιμο στάδιο προτείνοντας ένα ουτοπικό σχέδιο, μέσω του οποίου αναβιώνει το κύτταρο της πολεοδομικής θεωρίας του City of Garden, αλλάζοντας την μορφοποίηση της γειτονιάς, υστερώντας στον τομέα της ρεαλιστικής αποσαφήνισης των κύριων αιτιών που την οδήγησαν στη αποξένωσή της.

²⁸⁹ Μετά από πολλές περιπτώσεις αστικών αναπλάσεων ανά τον κόσμο, έχει απαξιωθεί η χρήση τους στον αστικό και περαστικό χώρο. Ειδικότερα αναφέρεται, “Urban renewal can be extremely controversial, and has often involved the destruction of business, the demolition of priceless historic structures, the relocation of people, and the use of eminent domain as a legal instrument to take private property for city-initiated development projects. [...] Urban renewal’s effect on actual revitalization is a subject of intense debate. It has been seen by proponents as an economic engine and a reform mechanism and by opponents as a regressive mechanism for enriching the wealthy at the expense of taxpayers and the poor.” (Ayyer K., 2015: 27). Μέσα από αυτές τις απόψεις διαφωτίζεται ότι οι αναπλάσεις δεν έχουν μοναδικό στόχο την πολεοδομική και κοινωνική αναζωογόνηση.

²⁹⁰ “For better or worse, Washington Park dodged the golden bullet of gentrification in 2009 when the International Olympic Committee rejected Chicago’s bid to host the 2016 games. The bid proposal included a plan for an 80.000-seat stadium in the rambling park with the same name as the neighborhood it separates from the University of Chicago campus.” (Worley S., 2011).

²⁹¹ “Our goal is to create a Center that inspires and empowers people to take action on the big challenges of our time. The Obama Presidential Center (OPC), through the Library, Museum, and Foundation programs, will seek to Inform, Connect, Empower, Translate.” (Obama Foundation).

²⁹² “The Barack Obama Foundation officially announced its selection of the University of Chicago’s bid for the Obama Presidential Library (OPL) in an early morning video message on Tuesday, May 12. [...] Though the long-awaited announcement did not name the library’s exact site, much of the attention regarding the OPL and its final location has turned to Washington Park, which has emerged as the favorite among residents and area business owners.” (Adams O., 2015).

²⁹³ “Smooth Growth is a model strategy for a new urban structure where neighbors have opportunities for collective self-determination and responsibility. The rigid urban grid is overlaid with a softer system of land stewardship and land formation. Public and private zones are no longer in conflict, but fluidly woven together to create a 21st century garden city.” (Marshall B.,). Σχεδιαστικά προτείνεται να αφανιστεί το ορθοκανονικό σύστημα των οικοδομικών τετραγώνων και να γίνουν οι κενότοποι οι νέοι πράσινοι χώροι που θα ορίζουν το νέο σύστημα διαδρομών.

²⁹⁴ “The University of Chicago, which put forward Washington and Jackson parks in its bid to bring the library to the South Side, commissioned a study that found the project could generate \$31 million in food and other retail development in the adjacent neighborhood. That could translate into as many as 30 restaurants, 11 stores and a hotel, the report found.” (Bergen K., Kamin B., Skiba K., 2016).

²⁹⁵ “The South Side is a historic community with vibrant institutions like the DuSable Museum and Museum of Science and Industry, strong faith communities, successful business leaders, and important community-based organizations. These surrounding make Jackson Park the ideal home for the Obama Presidential Center.” (Obama Foundation). Στις 30/6/2016 το ίδρυμα ανακοινώσε ότι επιλέχθηκε το αρχιτεκτονικό γραφείο TWBTA (Tod Williams Billie Tsien Architects|Partners) και το IDEA (Interactive Design Architects) για το συγκεκριμένο έργο. (Obama Foundation).

²⁹⁶ Σε συνέντευξη που έδωσε ο Martin Nesbitt, πρόεδρος του Obama Foundation διαβεβαίωσε ότι, “Although we’ve chose Jackson Park, our support for the efforts in both neighborhoods for growth and engagement (...) will be focused on Washington Park just as much as we are on Jackson Park and Woodlawn area.” (Bergen K., O’Connell P., Skiba K., 2016).

Έκτος από τις αναπλάσεις, η πόλη του Σικάγου με πρωτοβουλίες και προγράμματα στόχευε στην αποκατάσταση των περιοχών, δίνοντας κίνητρα για την ανάκαμψη των γειτονιών που πάσχουν, είτε από την κρίση προσμετρώντας άδειες κατοικίες είτε από το συνοδό αποτέλεσμα της Τράπεζας Γης με την διάχυση των κενोटόπων. Ένα τέτοιο πρόγραμμα αποκατάστασης είναι το ‘Micro Market Recovery Program’ (MMRP), μια πρωτοβουλία για την σταθεροποίηση των γειτονιών, εστιάζοντας σε μικρές γεωγραφικές μονάδες, όπου οι κατοικίες αντιμετωπίζουν το πρόβλημα των κατασχέσεων (City of Chicago, Micro Market Recovery Program). Το εντυπωσιακό είναι ότι στο MMRP πρόγραμμα²⁹⁷ έχουν ενταχθεί γειτονικές περιοχές²⁹⁸ του Washington Park, χωρίς να συμμετέχει σε αυτό η ίδια η περιοχή μελέτης²⁹⁹. Αυτό το γεγονός, ίσως υποδηλώνει ότι δεν προβλέπεται η επανακατοίκησή του, κάτι που σχετίζεται με τον τύπο της εθνοτικής ομάδας αλλά και με τις πολεοδομικές προσδοκίες και προοπτικές, που φαίνεται να επιδιώκουν μια διαφορετική εικόνα για την γειτονιά.

Υπό τον φόβο των κενोटόπων³⁰⁰, έρχεται στο φως άλλο ένα πρόγραμμα διαφορετικής προσέγγισης, στο οποίο εντάσσεται αυτή την φορά η μελέτη περίπτωσης. Καλείται ‘Large Lot Program’ σύμφωνα με το οποίο δίνεται η δυνατότητα σε όσους μένουν μόνιμα στην περιοχή να αγοράσουν στην τιμή του ενός δολαρίου κενοτόπους της γειτονιάς τους³⁰¹. Οι αγοραστές που συμμετείχαν στο πρόγραμμα του 1 δολαρίου³⁰² δεσμεύτηκαν ότι τα νέα οικόπεδα που πήραν στην κατοχή τους θα χρησιμοποιηθούν ως προέκταση της αυλής τους, είτε ως κήπος ή για στεγαστικούς λόγους, ακολουθώντας τις αντίστοιχες προδιαγραφές που ορίζονται από τις ζώνες χρήσεων της πόλης, καθώς επίσης δεσμεύτηκαν ότι τα γεωτεμάχια της αγοροπωλησίας θα παρέμεναν σε αυτούς τουλάχιστον για πέντε χρόνια (City of Chicago, Large Lot Program). Το

²⁹⁷ “In each area, the City of Chicago is working with sister agencies and community partners to re-occupy vacant residential buildings and to help existing residents remain in their homes.” (City of Chicago, Micro Market Recovery Program).

²⁹⁸ “To fight the blight, the city has strung together a Micro Market Recovery Program that focuses its housing and urban redevelopment tools on subsections of nine neighborhoods.” (McCarron J., 2012).

²⁹⁹ Στο MMRP, κατά αλφαβητική σειρά, συμμετείχαν οι εξής γειτονίες του Σικάγου: Auburn Gresham, Austin, Belmont Cragin-North, Belmont Cragin-South, Chatham, Chicago Lawn, East Garfield Park, Englewood, Grand Boulevard, North Pullman, West Humboldt Park, West Pullman, West Woodlawn (City of Chicago, Micro Market Recovery Program).

³⁰⁰ Απόσπασμα της κατακραυγής του McCarron το 2012, γενικά για την πόλη του Σικάγου παρουσιάζει τους κενοτόπους ως μια νόσο που αν δεν αντιμετωπιστεί ενδέχεται να επηρεάσει συνολικά τον αστικό ιστό. Πιο συγκεκριμένα, “All the same, Mayor Rahm Emanuel needs to do something. [...] But if he doesn’t get a handle on those 40.000 vacants, the cancer will spread and viable neighborhoods will be dragged under.” (McCarron J., 2012).

³⁰¹ “The Large Lot Program is a City of Chicago neighborhood stabilization initiative to help property owners, block clubs and non-profit groups select Chicago neighborhoods to purchase City-owned land for \$1 per parcel. The program is one of the operating on a pilot basis. Up to two lots are available per application. Applicants must own property on the same block; be current on property taxes; and have no financial obligations to the City, among other requirements.” (City of Chicago, Large Lot Program).

³⁰² Αξίζει να αναφερθεί ότι δεν είναι απλώς πολύ χαμηλή η τιμή πώλησης των γεωτεμαχίων ανά δολάριο, αλλά ότι έχει ιστορική βαρύτητα και σημασία που αποκαλύπτει μια άλλη πτυχή της πραγματικότητας. Όπως φαίνεται από την σύντομη ιστορική αναδρομή που ακολουθεί η αξία του ενός δολαρίου είναι οιασόν βαθειάς ύφεσης. Ειδικότερα, από την περιοχή μελέτης, αναφέρθηκε το 1893 ότι έγιναν προσπάθειες για να ανοίξουν θέσεις εργασίας στο World’s Fair με ημερομίσθιο 1 δολάριο (Miller D., 1996:531). Το 1919 στο Delta ένα δολάριο ήταν η τιμή πώλησης μιας λίβρας βαμβάκι (Lemann N., 1991:15). Το 1938 το πρόγραμμα Works Progress Administration του προέδρου Roosevelt έδινε δουλειές σε φτωχούς Αφροαμερικανούς πληρώνοντας τους ημερησίως ένα δολάριο (Lemann N., 1991:24). Ενώ το 1962 μετά την διαμαρτυρία του The Woodlawn Organization για το ενοίκιο, ιδιοκτήτης κτιρίου πωλούσε το ακίνητό του στην ίδια τιμή (Lemann N., 1991:102). Τότε, ο παραβρισκόμενος στο περιστατικό, Nicholas von Hoffman, σχολίασε: “There was much whooping, but I felt we’re got a real problem here. If the landlords are giving buildings away, that means they can’t figure out how to keep them up. The income base isn’t there. If you fixed it up, and took out the profit, people in Woodlawn still couldn’t afford to pay for it.” (Lemann N., 1991:102). Μια ανάλογη συλλογιστική που ταιριάζει απόλυτα στο πρόγραμμα του Large Lot, περιγράφοντας το γενικότερο οικονομικό πλαίσιο.

συγκεκριμένο βραχυπρόθεσμο πρόγραμμα, όπως αποδείχτηκε, απέβλεπε σε οικονομικά οφέλη, με το να αποποιείται η πόλη των ευθυνών της ως προς την συντήρηση αυτών των χώρων και με το να μετατρέπονται οι πρότινος αφορολόγητοι κενότοποι σε φορολογήσιμοι³⁰³. Το αντιφατικό σημείο του συγκεκριμένου προγράμματος είναι ότι ενώ είχε απήχηση στους κατοίκους του Washington Park λίγες ήταν οι αιτήσεις που εγκρίθηκαν³⁰⁴, αφού οι έλεγχοι και τα εξεζητημένα κριτήρια κοσκίνισαν τους δικαιούχους³⁰⁵ μειώνοντας την αποτελεσματικότητα και αυτής της πιλοτικής πρωτοβουλίας.

Αξιολογώντας συνολικά τις προτεινόμενες αστικές αναπλάσεις και τα προγράμματα αποκατάστασης και διάσωσης κατοικιών που έχουν αναφερθεί, είναι ξεκάθαρο ότι οι μεν θέλουν να δώσουν ένα άλλο στίγμα στην περιοχή, ενώ τα δε προσπαθούν να την διατηρήσουν ως ενεργή κατοικήσιμη γειτονιά, διαφορετικές κατευθύνσεις οι οποίες όμως καταλήγουν στο ίδιο σημείο μη παρεμβαίνοντας θετικά και ουσιαστικά στην περιοχή μελέτης³⁰⁶. Η κριτική που τους ασκείται είναι ιδιαίτερα καυστική, κυρίως για την ανάπλαση, με τους επιχειρηματίες να ανησυχούν ότι η χωροθέτηση της προεδρικής βιβλιοθήκης³⁰⁷ θα επισκιάσει τα αναπτυξιακά και κοινωνικά προβλήματα του Washington Park³⁰⁸. Ενώ, όσον αφορά τα προγράμματα, υπάρχει η άποψη ότι ο περιορισμός των κυβερνητικών ταμείων προκάλεσε μια νέα μορφή διαλεκτικής μεταχείρισης, με την χρηματοδότηση να εστιάζει στο χαμηλότερο σημείο καμπής για τις γειτονιές και τα οικοδομικά τετράγωνα, κάτι που σήμαινε ότι τελικά δεν ήταν πρωτεύουσας προτεραιότητας η δαπάνη χρημάτων στις περιοχές που είχαν πληγεί περισσότερο και το είχαν μεγαλύτερη ανάγκη (Gallun A., Maidenberg M., 2013).

³⁰³ “That process may include post-purchase challenges, too, as new owners take on garden –building, day-to-day maintenance, fencing and even property-tax payments, which are estimated at \$300 to \$600 per year depending on the lot’s size and location.” (McCarron J., 2014).

³⁰⁴ Βάση των ιστορικών φάσεων του προγράμματος ‘Large Lot’ για την ευρύτερη περιοχή του Greater Englewood, στο οποίο εντάσσονται οι γειτονιές West Englewood, Englewood, Washington Park και Woodlawn, παρουσιάζεται πόσοι λίγοι κατάφεραν να αποκτήσουν μέσω του προγράμματος γεωτεμάχια. Στις 21 Απριλίου του 2014 εντάχθηκε η περιοχή Greater Englewood στο πρόγραμμα και συνολικά μαζεύτηκαν 414 αιτήσεις. Μετά από 5 μήνες, στις 21 Απριλίου του 2014, το Chicago Plan Commission έκανε δεχτές τις 322 αιτήσεις. Στις 5 Νοέμβριο του 2014 από το Chicago City Council πέρασε το διάταγμα της τελικής πώλησης και στις 30 Ιανουαρίου 2015 πωλήθηκαν στους ντόπιους κατοίκους 276 γεωτεμάχια (Large Lot).

³⁰⁵ Όλες οι αιτήσεις δεν έγιναν δεκτές, αφού υπήρχε μια λίστα από κριτήρια υψηλών προδιαγραφών που καθιστούσαν τους αιτούντες ανεπαρκείς. “Applicants must prove they own property in their block, that their property taxes are current, that they don’t owe the city for traffic and/or parking tickets and so forth.” (McCarron J., 2014). Ενώ στην ίδια πηγή επισημαίνεται ότι πολύ κάτοικοι της περιοχής δεν είχαν πρόσβαση στο διαδίκτυο και κατά κάποιο τρόπο ήταν η αποκλεισμένη κοινωνική ομάδα του προγράμματος (McCarron J., 2014). Τόσο το περιεχόμενο της αξιολόγησης των υποψηφίων, με το δικαίωμα που έχει κλήση να απορρίπτεται από αυτό, όσο και το μέσω πρόσβασης στο πρόγραμμα που ήταν αποτρεπτικό, λειτούργησαν σαμποτάροντάς το.

³⁰⁶ Συμπληρωματικά σε αυτήν την κατηγορία ανήκει και το Neighborhood Housing Service. Όπως αναφέρεται στην συνέχεια, για τους κατοίκους του Washington Park εξακολουθεί να ακούγεται η αντιπρόταση της δανειοδότησης. Ο επιχειρηματίας Foreman εκφράζει την άποψη του ως εξής, “So, if community members are truly concerned about, ‘Oh, I don’t want to gentrify,’ don’t sell your property! Improve your property, rehab your property, get some loans, get some help. You know there are organizations out here like Neighborhood Housing Services. It has loans to help you get a new back porch, to get a new roof, to get some energy-efficient windows. Let’s take advantage of some of these.” (Adams O., 2015).

³⁰⁷ Αξιολογώντας την προεδρική βιβλιοθήκη ως αστική ανάπλαση που θα υλοποιηθεί κοντά στην λίμνη, ενδέχεται το μέγεθος και η σημαντικότητά της να επηρεάσει το Washington Park ανεβάζοντας τις αντικειμενικές αξίες και διώχνοντας έμμεσα τους κατοίκους που ήδη υπάρχουν στην γειτονιά. Κατά αντιστοιχία, αν υλοποιηθεί το πολιτισμικό-ερευνητικό κέντρο του προέδρου της Αμερικής μόνο στο Jackson Park, τότε αναμένονται εικόνες αστικής ανάπτυξης σημαντικότερες από αυτές του World’s Fair.

³⁰⁸ “Without the prioritization of community development, the threat of that community’s being overshadowed by the library will remain a serious concern in the coming years.” (Abams O., 2015).

Ωστόσο, η προσωπική μου εκτίμηση, για τις δυο προσεγγίσεις, τοποθετείται σε άλλη βάση³⁰⁹. Θεωρώ ότι η αναποτελεσματικότητά τους είναι αυτή που προβάλλει την κύρια αδυναμία τους, μέσω της οποίας αποδεικνύεται η υστέρησή τους στην ρεαλιστική διαχείριση του ζητήματος, με το να απευθύνονται σε μερίδα κοινωνικοοικονομικών ομάδων και όχι στην βάση της κοινωνικής πυραμίδας η οποία πάσχει³¹⁰. Ταυτόχρονα προβάλλεται πόσο ανεπαρκείς είναι αυτές στο να εξαλείψουν τους κενότοπους, χώροι οι οποίοι δεν εξαφανίζονται απλώς μέσω της επανάχρησης της περιοχής μελέτης³¹¹. Μέσα από αυτήν την διπλή όψη, χαρακτηρίζονται αυτές οι μέθοδοι ως επιτόλαιες προσπάθειες που στοχεύουν στον εντυπωσιασμό και στην προσωρινή συγκάλυψη του θέματος, παρά στην δραστική αντιμετώπιση και βελτιστοποίηση της κατάστασης. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι είναι πρακτικές τελείως επιφανειακές, χωρίς να καταπολεμείται η ρίζα του προβλήματος η οποία είναι η φτωχοποίηση των μόνιμων κατοίκων.

Αυτό αποδεικνύεται εύκολα εξετάζοντας τα υπό συνθήκη αποτελέσματα που θα έδιναν οι ανωτέρω προτάσεις σε περίπτωση που εφαρμόζονταν. Αν υποθέσουμε ότι υπήρχαν τα κατάλληλα κονδύλια και καταγεγραφόταν υψηλό ποσοστό συμμετοχής των πολιτών στα συγκεκριμένα προγράμματα, μπορεί εν μέρει να επιδρούσαν προσωρινά θετικά στην εποίκιση του Washington Park, χωρίς όμως να εξασφαλιζόταν η συνολική ανάκαμψη της γειτονιάς. Στο ίδιο καταλήγουμε στην υπόθεση εργασίας της αστικής ανάπλασης, η οποία θα άλλαζε την χρήση της περιοχής, αναδεικνύοντας την ως νέο ψυχαγωγικό ή πνευματικό πόλο μητροπολιτικής ή παγκόσμιας εμβέλειας, χωρίς τα πολλαπλασιαστικά οφέλη των επενδύσεων και χωροθετήσεων να φτάνουν στις βαθμίδες των κατοίκων. Ο λόγος είναι απλώς. Όταν οι πολίτες δεν είναι το δομικό συστατικό των πρωτοβουλιών και του εξευγενισμού, τότε το αποτέλεσμα αυτών δεν θα έχει αντίκτυπο και απήχηση σε αυτούς. Το δομικό συστατικό των συγκεκριμένων προγραμμάτων και χωροταξικών προτάσεων ήταν η συμφεροντολογική μεταχείρισή τους σε ένα πλαίσιο εκμετάλλευσης του πολλά υποσχόμενου Washington Park, χωρίς να προσφέρεται ουσιαστική βοήθεια στους άνεργους, αναλφάβητους, υπερχρεωμένους και επί ετών περιθωριοποιημένους Αφροαμερικανούς κάτοικους της περιοχής, οι οποίοι γίνονται αποδέκτες σκληρών πολιτικών, σχεδόν σαν να μην υπάρχει χώρος για αυτούς την πόλη.

³⁰⁹ Αναλυτικότερα, το φαρμακευτικό αντίδοτο δεν έχει στόχο μόνο την καταπραϊντική δράση αλλά και την ίαση. Κατά αντιστοιχία στην συγκεκριμένη περίπτωση, για να αντιμετωπιστεί μια τέτοια προβληματική κατάσταση, πρέπει να κατανοηθεί η αιτία ή οι αιτίες που προκάλεσαν το φαινόμενο της διάβρωσης του δομημένου χώρου και να αντιμετωπιστεί συνδυαστικά.

³¹⁰ “Nevertheless, many business leaders and owners in the area are conscious of the threat that too much development could bring and wary of the ousting of residents.” (Adams O., 2015).

³¹¹ Είναι αρκετά περίεργο το γεγονός ότι επιλέχθηκε να χωροθετηθεί το προεδρικό κέντρο στο South Side και σε ελεύθερους πράσινους χώρους που έχουν δραστηριοποιηθεί σημαντικοί αρχιτέκτονες όπως ο Frederick Law Olmsted και Daniel H. Burnham. Αλλά και ότι νίκησε το Jackson Park που έχει επιπρόσθετα πάνω του την ιστορική μνήμη του θρυλικού World’s Fair και του ρατσιστικού White City, αντί της γειτονιάς του Washington Park όπου υπάρχει ένας πράσινος χώρος αφιερωμένος στον πρώτο πρόεδρο των Η.Π.Α. που έχει μικρό ποσοστό ιδιοκατοίκησης, που έχει καλή μεταφορική σύνδεση τόσο με το CTA όσο και με πεπλατυσμένους δρόμους, που είναι μια τοποθεσία που απέχει 6-7 μίλια από το κέντρο της πόλης με το οποίο συνδέεται άμεσα και θα μπορούσε να γίνει το Αμερικάνικο αντίγραφο του ‘La Défense’ της Γαλλίας. Πιστεύω ότι υπάρχουν καλύτερες πολεοδομικές σκέψεις από αυτές που προτάθηκαν, ωστόσο φαίνεται να υπάρχει κάποιος περιορισμός σε ιδέες και λύσεις, κάτι που ίσως οφείλεται σε προϋπάρχοντα μελλοντικά σχέδια για την περιοχή μελέτης. Αυτό επιβεβαιώνεται εν μέρη από την αντίστοιχη μελέτη του Gans, “The process of buying and clearing land and relocating residents, however, is expensive. Indeed, no redevelopment project of any scale is likely to be approved unless there are definite assurances that the cleared land will be purchased by a builder.” (Gans H., 1962:286).

Κατανοείται πλήρως ότι οι σημερινοί κενότοποι είναι το πυρακτωμένο τοπίο που προκλήθηκε από την χρηματοπιστωτική κρίση και ότι βρίσκονται στην μέση των εξελίξεων σε ένα γενικότερο πλαίσιο μακράς ύφεσης, οικονομικής αστάθειας και βαθιάς κοινωνικής φτωχοποίησης, συνιστώσες που επηρεάζουν τόσο τα κυβερνητικά ταμεία όσο και τους κατοίκους, καθιστώντας σχεδόν ανύπαρκτη την επαναφορά της γειτονιάς. Επιπλέον, κατανοούνται οι περιορισμένες δυνατότητες της πολεοδομίας και των παρεμβάσεων οι οποίες δεν είναι πανάκεια για κάθε κοινωνικοοικονομικό ζήτημα. Κατανοείται επίσης η άμεση αμφιταλάντευση και η αντίδραση των νοικοκυριών και περαιτέρω των κατοικιών σε περιόδους ύφεσης, κάτι που θεωρείται ότι θα μπορούσε να είχε προβλεφθεί ώστε να αντιμετωπιστεί κατάλληλα. Όμως παράλληλα, κατανοείται ότι οι κενότοποι είναι αποτέλεσμα εσφαλμένων και προκατειλημμένων πολιτικών ετών, με τις άδειες κατοικίες να μην πρωτοεμφανίζονται στην περιοχή μελέτης μόνο στην εποχή μας. Αντίστοιχες περιγραφές και χαρακτηρισμούς, για άδεια σπίτια και κενούς χώρους, έχουν αναφερθεί σε όλη την έκταση της έρευνας. Η γειτονιά του Washington Park από την περίοδο της γένεσής της μέχρι σήμερα, έχει να παρουσιάσει πλήθος τέτοιων αναφορών, που ακολουθούν τις πληθυσμιακές διακυμάνσεις, τις οικονομικές κρίσεις και τα ιστορικά διαδραματιζόμενα γεγονότα.

Συνοπτικά υπενθυμίζονται ότι κενότοποι εντοπίζονται από το 1870 όταν η περιοχή ήταν σε πρώιμη φάση³¹², κατά την κρίση του 1893 όταν στις άδειες εγκαταστάσεις του World Fair έβρισκαν καταφύγιο κάτοικοι της περιοχής, στις αρχές του 20^{ου} αιώνα όταν προσπαθούσαν οι Ευρωπαίοι μετανάστες να εμποδίσουν την επέκταση της Αφρικανικής κοινότητας³¹³, το 1919 με τις βομβιστικές επιθέσεις όπου πολύ κάτοικοι έμεναν άστεγοι, κατά την δεκαετία του 1940 όπου οι άδειες κατοικίες έφτασαν το 2.8% και οι άδεια χώροι το 1% καταγράφοντας το κατώτερο σημείο τους³¹⁴, στα μέσα του αιώνα όταν η έξοδος της μεσαίας τάξης δημιούργησε κενά³¹⁵, από το 1950 και πέρα όταν αστικές αναπλάσεις κατεδάφισαν κατοικίες κάτι που συνεχίστηκε συστηματικά από το 1990³¹⁶ μέχρι σήμερα εκκενώνοντας μεγάλο τμήμα της περιοχής με αποκορύφωμα την πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση και την εφαρμογή ολοκληρωτικών μηχανισμών. Αν λοιπόν συσχετίσουμε τους κενότοπους όλων των χρονικών τομών, τότε γίνεται αντιληπτό ότι είναι ένα επαναλαμβανόμενο φαινόμενο παρά ένα καινοφανές τωρινό γεγονός, το οποίο είναι δημιούργημα των άτοπων αναπλάσεων και των επί ετών επιδιώξεων του φυλετικού διαχωρισμού της Αφρικανικής κοινότητας. Η συσσώρευση τέτοιων πολιτικών διαχείρισης στο χώρο έχει κάνει αδιαμφισβήτητα μεγάλη ζημία στην περιοχή μελέτης.

³¹² “In 1970, in all the territory south of 39th Street to 138th Street and from State Street to the Lake there were only 3,644 people. There were great tracts of *vacant land* from 35th Street to 63rd Street, east of State Street.” (Hauser P., Kitagawa E., 1950:166).

³¹³ “Now the challenge to the property owners was to influence opinion not only in their own area but everywhere else that whites lived as well. The best they could hope to do was to keep turnover down to ordinary levels and then, as *vacancies* occurred, find other whites to fill them.” (Philpott T., 1991:154).

³¹⁴ Πρώτη φορά στα δημογραφικά δεδομένα του Washington Park επίσημα καταγράφεται το φαινόμενο. Από πίνακα των απογραφικών στοιχείων του 1980 παρουσιάζεται το ποσοστό των άδειων κατοικιών από το 1940, όπως διαμορφώθηκαν στο Πίνακα 5. Ωστόσο την επόμενη δεκαετία από την ίδια στατιστική πηγή αναφέρεται “During the 1940s an influx of African American from further north increased the population to an all-time high, almost 57,000. *Vacancies* bottomed out at 1 percent.” (Chicago Fact Book Consortium., 1995: 134).

³¹⁵ “In the past thirty years, the exodus of middle –class black families has left its mark on Grand Boulevard and Washington Park. [...] Many of black Chicago’s pioneer business, clubs, and churches have vanished, and the growing number of *vacant lots* testifies to the area’s demise as a residential district.” (Pacyga D., Skerret E., 1986: 335).

³¹⁶ “More than one in seven units are overcrowded, and yet 28 percent are *vacant*. [...] *Vacant lots* and abandoned buildings dominate the landscape.” (Chicago Fact Book Consortium., 1995: 134).

Όπως διαπιστώνεται, οι κενότοποι του Washington Park, λόγω της παρουσίας τους στην ιστορική πορεία της γειτονιάς, αποκτούν ένα συμβολισμό στο τοπίο ο οποίος κρύβεται μέσα σε δυο λόγια. “It was ‘the white who weren’t there yet’.”³¹⁷ (Philpott T., 1991: 154). Ήταν η περιοχή που έμεινε και εμμένει αναξιοποίητη επίτηδες μέχρι να έρθει η κατάλληλη στιγμή για να χρησιμοποιηθεί. Είναι οι λευκοί άδειοι χώροι που περιμένουν αρκετά χρόνια για να γίνουν πάλι μαύροι στο πολεοδομικό χάρτη, όταν από αυτήν την γειτονιά εξαφανιστούν οι νυν κάτοικοι. Οι λευκοί χώροι που επιζητούν την λευκή παρουσία και δηλητηριάζουν με την ύπαρξή τους τον Αφροαμερικάνικο πληθυσμό³¹⁸, σε ένα τοπίο γεμάτο από αντιθετικούς συσχετισμούς και αντιφατικά στοιχεία. Ο χώρος που αποκτά εκλεκτικό χαρακτήρα και επιλέγει να παύσει να υποκρίνεται, σταματώντας να χτυπάει στους παλμούς της Αφρικανικής κοινότητας. Μια διατύπωση που είναι όντως τόσο επίκαιρη, επιγραμματικά εξιστορώντας την εξέλιξη του Washington Park και παράλληλα διαλευκαίνοντας το πολυτάραχο παρελθόν του.

Εικόνες 7: Οι κενότοποι του Washington Park

Επάνω: Πρόσφατες εικόνες από την γειτονιά του Washington Park, οι οποίες εγείρουν ερωτηματικά. Γιατί συνέβη; Πώς έγινε; Σε τι οφείλεται; Μπορεί να συμβεί και αλλού αυτό; Τι είναι αυτό; Πώς περιγράφεται; Σε ποία αστική φάση έχει φτάσει ο χώρος; Αυτή είναι η μορφή των νέων υποβαθμισμένων περιοχών;

Σε όλα αυτά, ο χώρος δίνει τις δικές του απαντήσεις. Ένα ενεργό μεταφορικό δίκτυο, φαρδύ δρόμοι τεσσάρων γραμμών, επιβλητικές εκκλησίες, πλούσια διώροφα σπιτάκια δίπλα από διαμερίσματα με σφραγισμένα παράθυρα και αυτά δίπλα σε κατοικίες που έχουν στη πρόσοψή τους το κόκκινο σημάδι (X) της κατεδάφισης, τοίχοι με γκραφίτι όπου δίνουν ένα μήνυμα ελπίδας, ένα σπασμένο παράθυρο, μια ταμπέλα “For Sale” σε ένα μη περιφραγμένο τμήμα γης και ένα επανδρωμένο όχημα της αστυνομίας, εξιστορούν ένα μεγάλο μέρος απεικονίζοντας το πραγματικό τοπίο, την αποδιοργάνωση της πρότινος κανονικής γειτονιάς, την όψη των κενोटόπων.

Πηγή: Φωτογραφίες αρχείου 2015, 2016.

³¹⁷ Μια διατύπωση που δανείζεται ο Philpott από τον Anthony Down στο ‘Urban Problems and Prospects’ του 1970. Ολοκληρωμένη η πρότασή του είναι “It was ‘the white who weren’t there yet’ who had to be convinced that the area was not a ‘nigger neighborhood’.” (Philpott T., 1991:154).

³¹⁸ Ο επιχειρηματίας Jones αναφέρει τι πραγματικά γίνεται, “The university is already buying up all of the property in the area, so I feel like it’s a movement that’s already taking place with or without the (presidential) library, you know what I mean?” (Adams O., 2015).

8- Το παράδοξο του χρόνου.

Στον ελεύθερο πράσινο χώρο του Washington Park, στο Νοτιοανατολικό τμήμα του και σε διαγώνια θέση από το University of Chicago, χωροθετήθηκε το 1922 μια γλυπτή αμφιθεατρική αναπαράσταση η οποία φιλοτεγήθηκε από τον Lorado Taft³¹⁹. Χωρίζεται σε δυο μέρη, με το άγαλμα του ‘Πατέρα Χρόνου’ (Father Time) να στέκεται αγέρωχος απέναντι από την μαζική απεικόνιση των διαδραματιζόμενων γεγονότων της ανθρωπότητας³²⁰, όπως φαίνεται στην εικόνα 8. Αυτό το έργο αφιερώθηκε στα 100 χρόνια ειρήνης, μεταξύ Βόρειας Αμερικής και Μεγάλης Βρετανίας (Garvey T., 1988: 144). Παρόλα αυτά, δεν εξιστορεί μονόπλευρα τις απτόμενες διεθνικές σχέσεις μεταξύ των δυο κρατών, ισοδύναμα εξιστορεί τον μικρόκοσμο, τα τοπικά γεγονότα και την σχέση μεταξύ των ανταγωνιστικών στρατοπέδων της γειτονιάς του Washington Park. Είναι μια αναπαράσταση που με κυριολεκτικό και μεταφορικό τρόπο³²¹ αφηγείται το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον της περιοχής μελέτης³²² καθώς προβάλλονται από την μία η θέση κύρους και εξουσίας ενώ από την άλλη η εξαθλίωση και η ταπείνωση.

Εικόνα 8: Τα εγκαίνια του Fountain of Time το 1922

Επάνω: Από αυτήν την εικόνα της τελετής παράδοσης, φαίνεται όλη η γλυπτική αμφιθεατρική αναπαράσταση ενώ σαν δευτερογενής πληροφορία δίνονται τα μεγέθη αυτής, με την εξέδρα των επισήμων και τον μπροστινό ομιλητή να αποτελούν τις μονάδες σύγκρισης των φυσικών διαστάσεων του έργου.

Πηγή: Chuckman J.

³¹⁹ Το έργο είναι γνωστό ως “Fountain of Time”, βασική έμπνευση του οποίου δόθηκε στον δημιουργό του έργου από το ποίημα “Paradox of Time” του Henry Austin Dobson, ο οποίος το έγραψε το 1886. Η αναπαράσταση είναι το δημιουργικό αποτέλεσμα των στοίχων “Time goes, you say? Ah no! Alas, time stays, we go.” Ο Lorado Taft χρηματοδοτήθηκε από το Ferguson Fund του Art Institute of Chicago το 1913 (Cioffi D., 2015).

³²⁰ “.. Taft’s fountain is composed of an ominous, cloaked Father Time figure gazing at a wave-like procession of one hundred human figures across the water.” (Bachrach J., 2012: 173).

³²¹ Η κατοικήσιμη περιοχή του Washington Park είναι Δυτικά ενώ Ανατολικά βρίσκεται το πανεπιστήμιο, αντικριστά το ένα από το άλλο και έχοντας ενδιάμεσα ένα κενό που προκύπτει εξαιτίας του ελεύθερου πράσινου χώρου. Από την άλλη πλευρά ο ‘Πατέρας Χρόνος’ βρίσκεται Ανατολικά κοιτώντας προς τα Δυτικά, την αμφιθεατρική αναπαράσταση που εξελίσσεται, αντικριστά γλυπτικά έργα που έχουν αναμεταξύ τους ένα κενό χώρο που καλύπτεται με νερό, συμβολισμός της ροής του χρόνου αλλά και της φυσικής απόστασης των δυο τμημάτων. Από κυριολεκτικής πλευράς λοιπόν, η διάταξη των γλυπτικών αναπαραστάσεων ταυτίζεται με την απόλυτη γεωγραφική θέση της γειτονιάς και του πανεπιστημίου, ενώ μεταφορικά εμπεριέχει ένα σύνολο συμβολισμών.

³²² Κατά την επίσκεψή μου στην περιοχή, με γυμνό μάτι από την θέση όπου βρίσκεται η γλυπτική αναπαράσταση φαίνονται τα υπερυψωμένα κτίρια του πανεπιστημίου. Κατ’ εξαίρεση λοιπόν, για την συγκεκριμένη περίπτωση οι στοίχοι του ποιήματος αλλάζουν με τα λόγια να διαμορφώνονται ως εξής “University stays, we go”.

Γνωρίζοντας τι πραγματικά έχει συμβεί και αποκρυπτογραφώντας την συμβολικότητα της αναπαράστασης, μπορεί να ερμηνευθεί το έργο ως μια απεικόνιση της πολυτάραχης όψης του Washington Park, με το να συνοψίζονται σε αυτήν όλα τα στάδια από τα οποία πέρασε η περιοχή μελέτης. Αλληγορικός και υπό αυτό το πρίσμα, ο ‘Πατέρας Χρόνος’ που παραμένει ανέπαφος μέσα στην εξέλιξη της ιστορίας, με το να στέκεται υπομονετικός και ταυτόχρονα σκληρός απέναντι στην ανθρωπότητα η οποία παρουσιάζεται πολύπαθη μπροστά του, παρομοιάζεται με τον ρόλο που διαδραμάτισε στα χωρικά ζητήματα το University of Chicago, από το οποίο πέρασαν μπροστά από τα μάτια του η άνθηση και η παρακμή της περιοχής. Πράγματι, το μόνο που διασώθηκε, από τις δοκιμές των συναπτόμενων εθνοτικών σχέσεων των κοινοτήτων και από τα κερδοσκοπικά πειράματα των στεγαστικών μορφωμάτων, ήταν το πανεπιστήμιο το οποίο βρίσκεται στην συγκεκριμένη θέση από την δεκαετία του 1890. Ένα και πλέον αιώνα, μελετά, παρατηρεί και γνωρίζει από πρώτο χέρι, ως αυτόπτης μάρτυρας, όλες τις προκλήσεις και τις δοκιμασίες από τις οποίες ήρθε αντιμέτωπη η Αφρικανική κοινότητα η οποία κατά κύριο λόγο εκδιώχθηκε. Μέσα από το εύρος της χρησιμοποιούμενης βιβλιογραφίας, δεν γίνεται καμία αναφορά που να επαληθεύει ότι το πανεπιστήμιο εμπράκτως, είτε με το ‘δημοκρατικό πνεύμα’ του είτε με την θετική του στάση προσέφερε χείρα βοήθειας στους κατατρεγμένους κάτοικους του Washington Park, οι οποίοι στην πλειονότητα τους ούτε που γνώριζαν την ύπαρξή του και την φήμη των επιστημονικών επιτευγμάτων του³²³. Αντιθέτως, υπάρχουν πολλές αναφορές που περιγράφουν τον εγωκεντρικό προφίλ του και τον ενεργό ρόλο του στην συστηματική περιθωριοποίηση της Αφρικανικής κοινότητας, η οποία ήταν και η μακροβιότερη εθνοτική ομάδα της γειτονιάς. Βάση των πεπραγμένων, αποδεικνύεται ότι το εκπαιδευτικό ίδρυμα ήταν και εξακολουθεί να είναι κάτι περισσότερο από τον απλό ρυθμιστή και εγγυητή της ‘λευκής ησίδας’, δρώντας με διττό τρόπο σε θεωρητικό και πρακτικό-εφαρμοστικό επίπεδο.

Το πρώτο πεδίο με το οποίο δραστηριοποιήθηκε το πανεπιστήμιο, ήταν μέσω των επιστημονικών ερευνών, υποδιαιρώντας τις γειτονιές του South Side³²⁴ και διεξάγοντας σε αυτές μελέτες οι οποίες εν συνεχεία αξιοποιήθηκαν διατυπώνοντας χωρικές θεωρίες³²⁵. Το

³²³ Ο LeAlan στο ημερολόγιό του προβληματιζόμενος με την παραβατικότητα που παρουσιάζεται ακόμα και σε μικρότερα παιδιά από εκείνον, προσπαθώντας να δικαιολογήσει την κατάσταση, περιγράφει τον χωρικό περιορισμό της κοινότητας και τις μεγάλες αντιθέσεις του τοπίου. Ειδικότερα αναφέρει ότι, “The University of Chicago is walking distance from the Ida B. Wells. It has some of the greatest Nobel Prize winners of this last century, nuclear physicists that almost cracked the atom -but kids around here don’t even know it’s there. Some kids have never even been downtown. They only know what they’re seen in the Ida B. Wells. So I just can’t blame them entirely for doing what they did. I can’t hold them accountable for that.” (Jones L., Newman L., Isay D., 1997: 153). Το Ida B. Well ήταν κοινωνική κατοικία που κτίστηκε μόνο για Αφροαμερικανούς το 1941 στο South Side με 1.662 κατοικίες (Bowly D., 2012: 24-26).

³²⁴ Οι Park και Burgess χώρισαν την πόλη σε ‘community area’ και οριοθέτησαν πρώτα τις περιοχές βάση των φυσικών ορίων (natural boundaries), με το μεταφορικό δίκτυο των σιδηροδρομικών γραμμών και το υδάτινο δίκτυο να κατατέμνουν το Σικάγο σε μυριάδες σχήματα. Στην περίπτωση που δεν υπήρχαν αυτά τα φυσικά όρια, τότε οι κοινωνιολόγοι ρωτούσαν τους κατοίκους και εξέταζαν την κυκλοφορία και τις χρήσεις για να χαράξουν τις διαχωριστικές γραμμές σύμφωνα με τις λειτουργίες της κάθε κοινότητας (Holt G., Pacyga D., 1979: 8). Στο Washington Park τα ημι-φυσικά όρια ήταν από Δυτικά προς τα Ανατολικά: α) το δίκτυο ταχείας κυκλοφορίας, β) οι σιδηροδρομικές γραμμές του CTA και γ) το όριο του ελεύθερου πράσινου χώρου, το οποίο ήταν το σύνορο που προστάτευε το πανεπιστήμιο κατά την περίοδο της εξάπλωσης της Αφρικανικής κοινότητας μέχρι την περίοδο της συρρίκνωσης του Black Belt. Ενώ τα τεχνικά όρια ήταν οι στεγαστικές πολιτικές που εφαρμόστηκαν.

³²⁵ “By linking physical space to social conditions, Small and especially Thomas, created a model of investigation that built on the ‘human ecology’ of the city. Using mapmaking as the basis of social investigation, the sociologists collected data on poverty, vice, delinquency, and ethnicity to formulate a comprehensive picture of city life.” (Bachin R.F., 2004: 107). Εδώ αναφέρεται στον Albion Small και τον William I. Thomas. Ειδικότερα επισημαίνεται ότι οι Albion Small, Robert Park, και Ernest Burgess αντιλαμβάνονται τις κοινότητες ως χρήσιμο υπαίθριο εργαστήριο

κοινωνιολογικό τμήμα, αντιλαμβάνεται γενικός το Σικάγο ως μια ενδιαφέρουσα πόλη με πλήθος κοινωνικών προβλημάτων³²⁶, ένα ‘χωρικό εργαστήρι’³²⁷ όπου οι μελετητές προσεγγίζουν τα προβληματικά τμήματα, ξεκινώντας αρχικά από την κατανόηση της γεωγραφίας της πόλης³²⁸. Θέτουν ευθέως την άποψη της ‘κοινωνικής παθολογίας’ συνδέοντάς την με την ανάπτυξη του αστικού χώρου, και μέσα από τις μελέτες περίπτωσης διαμορφώνουν τις Θεωρίες της ‘Σχολής του Σικάγου’³²⁹ (Bachin R.F., 2004:107). Ωστόσο, οι εξειδικευμένες μελέτες και η επιστημονική εμβάθυνση στα θέματα της πόλης³³⁰ δεν συμβαδίζει με την στάση της απάθειας που διατηρεί το πανεπιστήμιο, χωρίς να παρεμβαίνει χωρικά³³¹.

Είναι εντυπωσιακό, όπως φαίνεται στους παρακάτω χάρτες, ότι η Αφρικανική κοινότητα προσδιορίζεται ως Black Belt με το να είναι η μόνη εθνοτική ομάδα που έχει περιγραφεί με τόσο σαφήνεια. Το Black Belt είναι ο χώρος μέσα στον οποίο εντριφθεί το πανεπιστήμιο καταφέροντας να κρατήσει σταθερή την οριοθέτηση των Αφροαμερικανών, ενώ παράλληλα

μελετώντας τα χαρακτηριστικά και τις συμπεριφορές των κατοίκων, ενώ οι μετέπειτα ερευνητές όπως οι Addams James και Mary McDowell εστίασαν στην κατοικία, αφού την θεώρησαν πιο δυναμικό και αναπόσπαστο μέρος των κοινοτήτων που τους ενδιέφεραν (Bachin R.F., 2004: 107).

³²⁶ Τον προσδιορισμό της έννοιας τον δίνει ο ίδιος ο Burgess. “The more subtle changes in our social life, which in their cruder manifestations are termed ‘social problems’, problems that alarm and bewilder us, as divorce, delinquency, and social unrest, are to be found in their most acute forms in our largest American cities.” (Burgess E., 1925:47). Ενώ σε άλλη πηγή χρησιμοποιείται ο όρος από τον Harper ως εξής, “The Chicago sociologists reiterated Harper’s contention that the city of Chicago offered wonderful opportunities to formulate a science of society. [...] he added, ‘No city in the world presents a wider variety of social problems than Chicago.’” (Bachin R.F., 2004: 106).

³²⁷ Αυτός ο χαρακτηρισμός χρησιμοποιείται πρώτα από τον Burgess, “While the city of Chicago is used as the laboratory for this investigation, it is assumed that the processes of urban life in one community are in certain ways typical of city life throughout the United States.” (Burgess E., 1925: 143-144). Συμπληρωματικά αναφέρεται ότι δεν είναι ορθή αυτή η διατύπωση, αφού οι ειδικές τοπικές μελέτες τμημάτων της πόλης του Σικάγου στην πραγματικότητα δεν έχουν τυπική μορφή και έτσι δεν μπορούν να ταυτιστούν με τους αστικούς χώρους των Ηνωμένων Πολιτειών. Με αυτή την λογική υποτιμούνται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της τοπικότητας, η οποία εκτείνεται από την φυσιογνωμία της πόλης μέχρι την πολιτική βούληση, αντιλαμβάνοντας τον αστικό χώρο ως ενιαίο.

³²⁸ “Sociologists, along with urban reformers, believed that by observing urban life through scientific investigation, they could understand the social, economic, and cultural factors shaping society and formulate methods for social improvement.” (Bachin R.F., 2004: 106). Ο Burgess αναφέρει ότι αυτή η πρώτη προσέγγιση δεν στέφθηκε με επιτυχία, αφού η απλή επαφή και η κατανόηση των γειτονικών δεν έλυνε τα τοπικά προβλήματα, αναφέροντας πιο βήμα ήταν αυτό που ακολούθησε. “... contact with social reality may accordingly be called the first stage in the trend of neighborhood work toward a scientific basis. But settlement workers soon found that sympathetic understanding and intimate contacts failed to solve many of the actual problems of neighborhood work. [...] This interest in the discovery of factors in the social situation may therefore be called the second stage in the trend of neighborhood work toward a scientific basis.” (Burgess E., 1925: 142, 143).

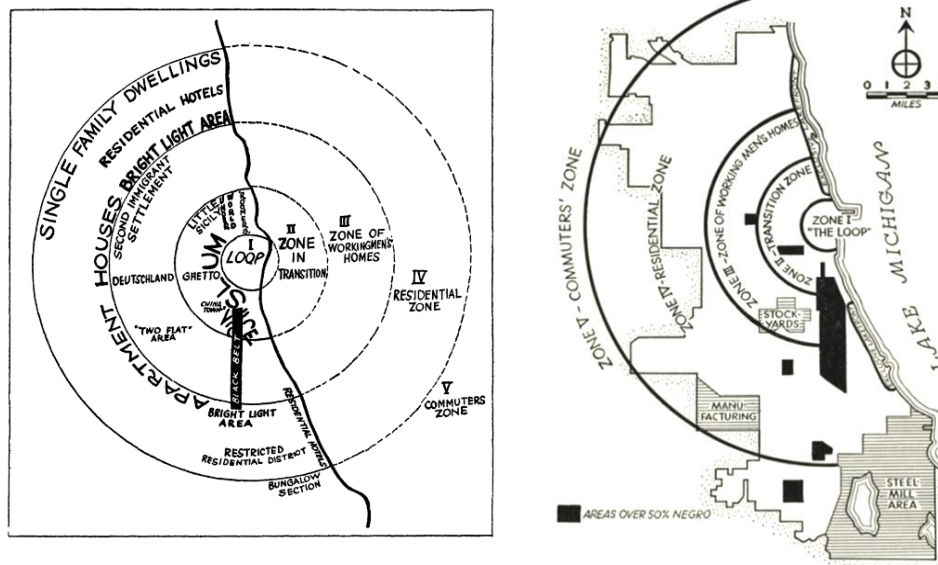
³²⁹ Βάση της οποίας η γειτονιά και η κοινότητα είναι αποτέλεσμα των κύριων τριών τύπων: της οικολογικής δύναμης, της πολιτισμικής δύναμης και της πολιτικής δύναμης (Burgess E., 1925: 147). Το καθένα ορίζεται ως, “The ecological forces are those which have to do with the process of competition and the consequent distribution and segregation by residence and occupation. [...] Cultural, as the social heritage of the group, implies both a locality to which it is indigenous and a constant rather than a changing, social situation. [...] The political forces have to do with the more formal control of public opinion and law.” (Burgess E., 1925: 147, 150, 153).

³³⁰ Σύμφωνα με τον Burgess, η γειτονιά του πανεπιστημίου και η γειτονιά της Αφρικανικής μητρόπολης διαφέρουν. “A given local area, like Hyde Park in Chicago, may at the same time constitute an ecological, cultural, and political community [...] The Black Belt in Chicago comprises one cultural community but overflows several ecological areas and has no means of common political action except through ward lines arbitrarily drawn.” (Burgess E., 1925: 147). Ενώ στην συνέχεια ενσυνείδητα διατυπώνει, “It follows that the boundaries of local areas determined ecologically, culturally, and politically seldom, if ever, exactly coincide.” (Burgess E., 1925: 147).

³³¹ Ενώ το φυσικό θα ήταν οι επιστημονικές μελέτες να αποσκοπούν στον εντοπισμό και την ανάδειξη των προβλημάτων οδηγώντας στην ανεύρεση εκείνων των παραγόντων που θα έδιναν λύση, το πανεπιστήμιο φαίνεται να φτάνει μέχρι ενός σημείου χωρίς να δρα βελτιωτικά για το Washington Park, αναζητώντας το αντίδοτο είτε για την ανθρωπιστική κρίση και ανέχεια είτε για την κτηριακή κρίση και την εξάπλωση των κενोटόπων. Αυτή η απάθεια υποδηλώνει ότι δεν είχαν ληφθεί δραστικά μέτρα για την αντιμετώπιση της παθογένειας, κατάσταση που δεν ταυτίζεται με την πλήρη αδράνεια, αφού ωστόσο το πανεπιστήμιο ενεργούσε σε διαφορετική κατεύθυνση.

είναι ο χώρος μέσα στον οποίο έρχεται σε άμεση επαφή με την εθνοτική ομάδα³³². Η γειτονιά του Washington Park³³³ λόγω των χωροταξικών ιδιαιτεροτήτων της, εξαιτίας του ελεύθερου πράσινου χώρου, και της πληθυσμιακής σύνθεσής της, γίνεται αποδέκτης της επιστημολογίας του πανεπιστημίου, ενώ με την γενίκευση των μελετών καταλήγει το πανεπιστήμιο από ρυθμιστής της τοπικής κοινότητας να γίνει ρυθμιστής της πόλης³³⁴.

Χάρτες 7: Οι χωρικές ζώνες του Σικάγου

Βάση της θεωρίας της οικολογίας της Σχολής του Σικάγου, η πόλη χωρίζεται σε πέντε ζώνες ομόκεντρων κύκλων, όπου ο καθένας έχει το δικό του χαρακτηριστικό. Σύμφωνα με τον Burgess στην πρώτη ζώνη είναι το οικονομικό κέντρο, στην δεύτερη είναι μια μεταβατική περιοχή στην οποία εισέρχονται οι επιχειρήσεις και η ελαφριά βιομηχανία, η τρίτη είναι η κατοικήσιμη περιοχή όπου μένουν οι εργαζόμενοι στην βιομηχανία οι οποίοι έχουν φύγει από την δεύτερη ζώνη, στην τέταρτη³³⁵ εκτείνεται η κατοικήσιμη περιοχή των κατοίκων υψηλού εισοδήματος, ενώ στην τελευταία ζώνη είναι τα προάστια, οι δορυφόρες πόλεις του Σικάγου (Burgess E., 1925:50).

Στα δεξιά, έχει γίνει υπέρθεση του διαγράμματος της Σχολής του Σικάγου πάνω στον χάρτη της πόλης, αποκτώντας γεωγραφικές διαστάσεις. Σε αυτόν εντοπίζονται όλα τα σημεία όπου υπήρχαν, μέχρι την δεκαετία του 1940, Αφρικανικές κοινότητες. Με διαφορά η μεγαλύτερη κοινότητα ήταν το Black Belt, η Μητρόπολη της διασποράς, η οποία τότε εκτεινόταν από την δεύτερη έως την τέταρτη ζώνη.

Πηγές: Park R., 1925:55 με τίτλο "Urban Areas" και Drake S., Cayton H., 1945:16 με τίτλο "Zones of city growth".

³³² Αυτό διατυπώνεται γενικά από τον εκπρόσωπο της «Σχολής του Σικάγου», που ωστόσο φωτογραφίζει την περιοχή. Η εγγύτητα και η γειννίαση συσχετίζονται με την επιβολή των συμφερόντων και της κυβέρνησης πάνω στους κατοίκους. "Proximity and neighborly contact are basis for the simplest and most elementary form of association with which we have to do in the organization of city life. Local interests and associations breed local sentiment, and, under a system which makes residence the basis for participation in the government, the neighborhood becomes the basis of political control." (Park R., 1925:7).

³³³ Η διπλή προσωπικότητα του πανεπιστημίου γλαφυρά διατυπώνεται από την Bachin ως εξής, "While the university had a somewhat antagonistic relationship with neighborhood residents based on racial and ethnic barriers, it was a bit more sensitive to issues of class." (Bachin R.F., 2004:80).

³³⁴ "The University of Chicago sought a unique role in the city. It would be a worldclass institution devoted to both undergraduate study and graduate research. [...] it was a self-consciously urban institution, dedicated to addressing the issues confronting the city of Chicago ever as it cultivated a national and international community of students and scholars. [...] According to Harper, the city would serve as a vast laboratory in which students and professors could explore contemporary problems and find solutions through the scientific method." (Bachin R.F., 2004: 27).

³³⁵ Ειδικότερα αυτή η ζώνη περιγράφεται ως εξής, "Beyond this zone is the 'residential area' (IV) of high-class apartment buildings or of exclusive 'restricted' district of single family dwellings." (Burgess E., 1925:50).

Αποτέλεσμα της γενίκευσης των ευρημάτων, από την τοπική κλίμακα στην μητροπολιτική, ήταν μεταξύ των άλλων η ανάδειξη προσεγγίσεων του αστικού χώρου όπως αυτή της θεώρησης της πόλης ως οικονομική μονάδα³³⁶. Είναι μια πλήρως αποδεκτή διάσταση, η οποία όμως μεταμόρφωσε το πανεπιστήμιο από χωρικό ρυθμιστή στον πιο σταθερό εκμισθωτή και ιδιοκτήτη ακινήτων της περιοχής³³⁷, αποκτώντας ηγετικό ρόλο στον αστικό χώρο του Σικάγου³³⁸. Αυτό είναι το δεύτερο, πρακτικό, πεδίο που δραστηριοποιείται το πανεπιστήμιο³³⁹, το οποίο διαχωρίζεται σε δυο αλληλεπιδρόμενους και αλληλεπικαλυπτόμενους τομείς, της διαμόρφωσης των αξιών γης και της απόκτησης ακίνητης περιουσίας στις γειτονικές περιοχές.

Θεωρητικά, διαπιστώνεται ότι η πόλη δεν μπορεί να καθορίσει τις αξίες της γης, ένα κενό το οποίο καλύπτεται από την ιδιωτική σφαίρα η οποία ορίζει τα όρια της πόλης, τις οικιστικές και βιομηχανικές περιοχές³⁴⁰. Αυτό καθίσταται εφικτό δίνοντας την δυνατότητα, πέρα από την αναζήτηση των πλεονεκτικών θέσεων πάνω στον χάρτη, να συντάσσουν γύρω τους συγκεκριμένες πληθυσμιακές ομάδες, κατοικήσιμες περιοχές που λόγω της επένδυσης αποκτούν αξία ενώ αυτόματα λειτουργούν ως νέοι περιοριστικοί χώροι όπου δεν μπορούν να εισχωρήσουν τα χαμηλότερα εισοδήματα, γεγονός που διαταράσσει τις αστικές ισορροπίες³⁴¹ ενισχύοντας την απόκλιση των συγκεκριμένων σε φτωχογειτονίες³⁴². Κατά αναλογία, το πανεπιστήμιο μετά την χωροθέτησή του, επηρεάζει χαράσσοντας όρια που έχουν άμεσο αντίκτυπο στην διαμόρφωση των αξιών της γης. Τόσο η χωροθέτηση του ελεύθερου πράσινου χώρου όσο και η χωροθέτηση του πανεπιστημίου, εκτόξευσαν τις αντικειμενικές αξίες στην περιοχή³⁴³, κάτι που δεν ήταν ευνοϊκό αφού το πανεπιστήμιο για να καλύψει τις επεκτατικές ανάγκες του έπρεπε να αγοράσει

³³⁶ “The city is not, however, merely a geographical and ecological unit; it is as the same time an economic unit.” (Park R., 1925: 2).

³³⁷ Αυτός ο χαρακτηρισμός δόθηκε στο πανεπιστήμιο, αφού μέσω της διαδικασίας περιχαράκωσης και ορίων, δημιουργούνται σκόπιμα ζώνες ενδιαφέροντος. Ειδικότερα, “This process of creating borders did not end with the design and building of the campus. Tied to this project was the university’s expanding role as property owner and landlord.” (Bachin R.F., 2004:55). Το πανεπιστήμιο συχνά έκρυβε την ιδιοκτησία της γης, που του άνηκε, κυρίως στην περιοχή γύρω από την πανεπιστημιούπολη, με τους τίτλους να αναγράφουν το όνομα του ατόμου που υπηρετούσε ως χρηματοδοτικός εκμισθωτής (Bachin R.F., 2004:60).

³³⁸ “The university soon found itself a partner with leading developments in Chicago trying to protect and even inflate land values, particularly on the South Side.” (Bachin R.F., 2004: 56).

³³⁹ Μια άλλη διάσταση της δραστηριοποίησής του ήταν η εξέλιξη, “By 1893 the failure of several banks in Chicago, combined with the delays in opening the World’s Fair and the outbreak of cholera, meant that less and less money was coming in to the university. Real estate was an attractive alternative to secure the school’s future, both because some properties off site could be purchased less expansively and because some investors had an easier time donating property than giving money.” (Bachin R.F., 2004: 56).

³⁴⁰ “The city cannot fix land values, and we leave to private enterprises, for the most part, the task of determining the city’s limits and the location of its residential and industrial districts.” (Park R., 1925:5).

³⁴¹ Ένα τέτοιο παράδειγμα όπου η νέα επένδυση συνδυάστηκε από την δύναμη της μάζας και είχε σαν αποτέλεσμα την διαταραχή των ισορροπιών και την ακύρωση άλλων εμπορικών χώρων, ήταν η ταπείνωση της κεντρικής αγοράς του Baton Rouge στην Louisiana. Ειδικότερα αναφέρεται, “Third Street, the city’s premier shopping street, which had been pedestrianized in 1971, continued to be plagued by empty stores. Clearly, this wasn’t because the population or its spending had declined. It was because people were spending their money at the growing number of suburban shopping centers. At the end of the twentieth century, the city engaged in a planning process that revived the downtown economy.” (Garvin A., 2014:11).

³⁴² “Business and industry seek advantageous locations and draw around them certain portions of the populations. These spring up fashionable residence quarters from which the poorer classes are excluded because of the increased value of the land. Then there grow up slums which are inhabited by great numbers of the poorer classes who are unable to defend themselves from association with the derelict and vicious.” (ParkR., 1925: 6).

³⁴³ Αυτή η αλλαγή των αντικειμενικών αξιών παρουσιάζεται από τον Hoyt στους χάρτες που παρατίθενται στο Παράρτημα Α’.

ακριβά την γη. Η αναστροφή και η πτώση των αντικειμενικών αξιών³⁴⁴, σημειώθηκε με την είσοδο των Αφροαμερικανών και την γιγάντωση του Black Belt (Philpott T., 1991:164). Ωστόσο, για να μην φτάσει η ‘λευκή νησίδα’ στις τιμές της Αφρικανικής μητρόπολης, υποστηρίζονται οργανώσεις³⁴⁵, όπως έχει επιδερμικά αναφερθεί στα παραπάνω κεφάλαια, οι οποίες εφαρμόζουν τεχνικές φυλετικού διαχωρισμού, εξασφαλίζοντας ότι οι Αφροαμερικανοί δεν θα εισχωρήσουν σε αυτές τις περιοχές³⁴⁶. Το σκεπτικό πίσω από αυτήν την κίνηση ήταν ότι μέσω της διάδοσης φημών³⁴⁷ και της διάχυσης του φόβου³⁴⁸ εξάπλωσης της συγκεκριμένης εθνοτικής ομάδας³⁴⁹, προστατεύονταν οι άξιες των ακινήτων διατηρώντας αυτές τις γειτονιές συνάμα ‘καθαρές’ (Schlabach E., 2013: 5).

Επιπλέον το πανεπιστήμιο δραστηριοποιείται στην αγορά ακινήτων, με την απόκτησή τους να μην περιορίζεται εξασφαλίζοντας μόνο την εξάπλωσή του, αλλά την δημιουργία μιας ουδέτερης ζώνης γύρω από αυτό³⁵⁰. Παράλληλα, ένα μέρος των ακινήτων εξυπηρετούν το εκπαιδευτικό ίδρυμα λειτουργικά, καθώς η ενοικίαση εκείνων που γειτνιάζουν με αυτό συμβάλουν καλύπτοντας τις στεγαστικές ανάγκες τόσο των φοιτητών όσο και του εκπαιδευτικού προσωπικού, ταυτόχρονα αυξάνοντας τη ρευστότητά του³⁵¹. Όμως, δεν αγοράστηκαν ακίνητα μόνο σε κοντινές περιοχές γύρω από την πανεπιστημιούπολη. Στις πιο δύσκολες στιγμές του Washington Park, έπεσαν οι μάσκες και το University of Chicago παρουσίασε το αληθινό προσώπιό του, μια αποτρόπαια μορφή³⁵² η οποία κατά την περίοδο των κενोटόπων

³⁴⁴ “In its report to the Real Estate Board, the committee acknowledged that ‘the old districts’ were packed beyond capacity and that ‘more territory must be provided’. However, the realtors claimed that property values plunged 30 to 60 percent ‘the moment the first colored family moves into a block’. The committee recommended a ‘block method’ to stop ‘promiscuous’ destruction of property values and confine the damages as much as possible.” (Philpott T, 1991:164).

³⁴⁵ “The organization that emerged from the gathering soon launched an ambitious program to ‘raise land values and force the Negroes out’.” (Philpott T., 1991: 154). Σε άλλο σημείο συμπληρώνει ότι, “Blacks were incensed that programs to protect property values always turned out to be anti-Negro.” (Philpott T., 1991: 196).

³⁴⁶ “The University supported neighborhood organizations pushing for racial restrictions in their homeowners’ associations such as the Hyde Park Protective Association (HPPA). These associations worked with the Chicago Real Estate Board to ensure that African Americans could not ‘invade’ white areas of the city.” (Schlabach E., 2013: 5).

³⁴⁷ “Real estate speculators were as anxious to trigger panic as resident owners were to spike it. There were profits to be made in buying cheap from whites and reselling dear to blacks. ‘A colored man has bought next door’: These words induced many a white family to sell at a loss for fear that staying on would result in even greater loss.” (Philpott T., 1991: 149).

³⁴⁸ “The discontent of the Negro middle class and the Negrophobia of the whites gave rise to the practice of blockbusting. White agents began placing black families in previously all-white neighborhoods. The Negroes invariably paid more for the housing than the former residents had paid, enabling the realtor to boost his commission by 5 to 50 percent, or even more. [...] Then trick was to scare all of the whites into selling out” (Philpott T., 1991: 150).

³⁴⁹ “The rationale was to protect property values by keeping areas all white. For example, the University of Chicago grew concerned over the growing fear of declining property values around their South Side campus just east of the Black Belt neighborhood that was rapidly expanding during and after World War I.” (Schlabach E., 2013: 5).

³⁵⁰ “By acquiring property not intended for campus grounds, the university linked raising money by acquiring real estate with the desire to create a buffer zone between the campus and the surrounding city. While this practice would begin with the goal of guaranteeing the potential for campus expansion, it ultimately ended with restrictive covenants that ensured, at least for time, the racial segregation of the campus neighborhood.” (Bachin R.F., 2004:55).

³⁵¹ “By 1912 the university rented 328 flats, and at that time only 5 were vacant. The business manager, Wallace Heckman, reported that rents were steadily rising.” (Bachin R.F., 2004:57). Ενώ σε άλλο σημείο αναφέρεται, “For the University of Chicago, then, real estate acquisition was a significant part of its fund-raising strategy, but it also became an important tool in creating protective borders around the campus.” (Bachin R.F., 2004:60).

³⁵² Μια γενική αποτρόπαια κατάσταση που δεν περιορίζεται μόνο στην περιοχή μελέτης. “The great villain they settled on was the University of Chicago, which as just north of Woodlwan and was buying up the northern end of the neighborhood, but there were other villains too: the Board of Education, because it was running overcrowded segregated schools; the department stores in the Loop, because they wouldn’t hire blacks; the banks, which wouldn’t

χαρακτηρίζεται ως η πλέον απάνθρωπη. Φτάνει στο σημείο, σύμφωνα με πολλά δημοσιεύματα, να αγοράζει ακίνητα στην περιοχή μελέτης, ανήκοντας ανάμεσα στους τρεις μεγάλους ιδιοκτήτες της³⁵³. Όντως, μέσω των διεργασιών, το University of Chicago ταυτίζεται με τον 'Πατέρα Χρόνο', αφού η παρουσία του πανεπιστημίου στην γειτονιά ωφελούσε μερικώς³⁵⁴ και όχι το σύνολο, με την χωροθέτησή του και τις ενέργειές του να αποδιοργανώνουν τον περιβάλλοντα χώρο.

Εικόνα 9: Η γειτονιά του University of Chicago

Επάνω: Μια εικόνα, χίλιες λέξεις. Στην συγκεκριμένη περίπτωση, το πανεπιστήμιο δεν αναγνωρίζει το Washington Park ως την γειτονιά με την οποία συνορεύει, παρότι είναι συγκριτικά πιο κοντά σε αυτό από ότι το οικονομικό και εμπορικό κέντρο του Σικάγου. Είναι κάτι που εσκεμμένα δεν αναφέρεται, με την περιοχή μελέτης να απουσιάζει από την τοπογραφική αναπαράσταση. Προβάλλονται σε αυτήν μόνο τα γεωγραφικά πλεονεκτήματα του εκπαιδευτικού ιδρύματος με το να είναι κοντά στο Midway Plaisance, στο Jackson Park, κοντά στο Lake και σε απόσταση αναπνοής από το κέντρο της πόλης. Λανσάρεται με τέτοιο τρόπο ώστε να πάψουν οι κακές φήμες, να αποσιωπηθούν τα αρνητικά σχόλια και να εκμηδενιστεί ο φόβος για το παραβατικό Washington Park και γενικότερα για το South Side. Η δυσφήμισή τους έχει αντίκτυπο στο πανεπιστήμιο κοστίζοντάς του, καθώς νέοι φοιτητές είναι απρόθυμοι να σπουδάσουν σε αυτό. Στην λεζάντα αναφέρεται, “Growing. Changing. And deeply rooted in tradition. Ever-evolving. Expanding. Alive with history. Transitioning. Kinetic. And home to lifelong residents. This is Hype Park, where different people, perceptions, and pursuits coexist and thrive in a unique Chicago neighborhood on the south shores of Lake Michigan.”

Πηγή: The University of Chicago.

make loans in Woodlawn; the landlords, who didn't keep their buildings; and the city, because the quality of its services in Woodlawn was so poor.” (Lemann N., 1991:99).

³⁵³ Τέτοια άρθρα έρχονται στην δημοσιότητα την περίοδο μετά την ανακοίνωση του προέδρου των Η.Π.Α ότι το Washington Park ανήκει στις πιθανές τοποθεσίες που εξετάζονται για την ανέγερση της προεδρικής βιβλιοθήκης, ανάπλαση η οποία θα είναι περισσότερο ένα νέο κέντρο γνώσης παρά ένα κτίριο. Αποσπάσματα από δημοσιεύματα κατά χρονολογική σειρά παραθέτονται στην συνέχεια. “Washington Park-The University of Chicago has spent the last six years quietly spending more than \$18 million to snap up 26 properties in the Washington Park neighborhood on the South Side- the location many believe will become the home of the Barack Obama presidential library.” (Cholke S., 2014).

“The Washington Park bid consists of thirty- three acres available to the foundation for construction of the park: twenty- two of those acres account for a section of Washington Park’s green space, and the other eleven acres consist of a vacant lot owned by the UofC, the City of Chicago, and the CTA.” (Adams O., 2015).

“This is article fails to ask the question of WHY public land was needed for this private enterprise. The University of Chicago owns acres of land adjacent to and around Washington Park. What is the public benefit forgiving a multi-billion dollar institution, such as the UofC, public land.” (Tresser T., 2015).

³⁵⁴ “Harper’s plans for a centralized educational system and Burnham’s model of city planning incorporated similar models of centralization, with all functions of a cohesive system emanating from one corporate center. This corporatist model of progressive urbanism was exemplified in part by the rise of a bureaucratic state that looked to trained experts to shape civic culture and public policy based on ‘scientific’ principles of reform.” (Bachin R.F., 2004:8).

9- Πορίσματα

Μέσα από την διαχρονική εξελικτική πορεία της περιοχής μελέτης, το Washington Park ερμηνεύεται πολεοδομικά ως ο διαπλεκόμενος πολυμορφικός χώρος. Από κοινωνικής άποψης ήταν γειτονιά που προοριζόταν για τα υψηλά στρώματα, όμως μετατράπηκε σε μητρόπολη της Αφρικανικής κοινότητας για να μεταμορφωθεί ξανά μετά την υπερνίκηση της ‘λευκής νησίδας’. Από οικονομικής άποψης, ήταν γειτονιά με σημαντικές χωροθετήσεις που συνέβαλαν στην διαμόρφωση υψηλών αξιών γης και ακινήτων, για να φτάσει να γίνει το δακτυλοδεικτούμενο παράδειγμα των ενυπόθηκων δανείων και του μηχανισμού εκκαθάρισης, όπου προγράμματα στήριξης πωλούν τα άδεια οικοπέδα στην κατώτερη δυνατή τιμή. Ενώ από κτιριακής άποψης, βίωσε μια οικιστική ανάπτυξη η οποία στην συνέχεια μεταστράφηκε, παρουσιάζοντας το αχανές πεδίο των κενोटόπων. Είναι η γειτονιά όπου αντικατοπτρίζονται η ασύστολη κερδοσκοπία και η επιθετική πολιτική, το σημείο τριβής της αστικής εξάπλωσης του κέντρου.

Της ατέρμωνης κερδοσκοπίας, διότι με την χωροθέτηση του υπερμεγέθους ελεύθερου πράσινου χώρου, του εγωκεντρικού University of Chicago, του κολοσσιαίου World’s Fair, του υπερσύγχρονου λεωφορειόδρομου ταχείας κυκλοφορίας, των μοντέρνων κοινωνικών κατοικιών και του μελλοντικού πολυλειτουργικού προεδρικού κέντρου, επιβεβαιώνεται η σημασία της περιοχής μελέτης με το να έχουν δαπανηθεί σημαντικά κεφάλαια σε ένα τοπίο που τελικώς δεν ωφελείται από τις αστικές αναπλάσεις, αλλά αντιθέτως ενσωματώνει τις αρνητικές επιδράσεις τους³⁵⁵. Της επιθετικής πολιτικής, με την οποία αντιμετωπίζεται περιοριστικά το Washington Park από τους δημάρχους³⁵⁶, το πανεπιστήμιο³⁵⁷, τις οργανώσεις, διατηρώντας τους κατοίκους υπό συνθήκη καταστολής³⁵⁸. Καθώς επίσης και το σημείο τριβής της αστικής εξάπλωσης, αφού ο απαιτούμενος χώρος που επιζητά το κέντρο της πόλης, προσφέρεται από το South Side³⁵⁹.

³⁵⁵ Ενδεικτικά επισημαίνεται ότι μόνο για τις κοινωνικές κατοικίες, είναι γνωστή η επίδραση τους. “Under conventional urban renewal, the length of the projects is generally ten to 20 years; under the NDP the project life should be no more than five years. Land in renewal projects has lain vacant and idle for years. Such undeveloped renewal land can still be found in and around the downtowns of most American cities.” (Shipnuck L., Keating D., Morgan M., 1974: 10). Το NDP σημαίνει Neighborhood Development Program και είναι πρόγραμμα του HUD το οποίο διαχειρίζεται τις διαδικασίες ανάπλασης (Shipnuck L., Keating D., Morgan M., 1974: 5).

³⁵⁶ Ακόμα και την περίοδο που δήμαρχος ήταν ο Harold Washington, ο πρώτος Αφροαμερικανός αντιπρόσωπος της κοινότητας, οι στεγαστικές πολιτικές για τους κάτοικους του Black Belt δεν άλλαξαν στα τέσσερα χρόνια της θητείας του. “For his second term, Washington vowed to fight poverty by focusing on jobs and economic development and improve public housing and the school dropout rate. [...] But Washington died unexpectedly on Nov. 25, 1987, leaving behind much unfinished business.” (Trice D., 2012).

³⁵⁷ Ο Park αναφέρει, “Physical geography, natural advantages and disadvantages, including means of transportation, determine in advance the general outlines of the urban plan. As the city increases in population, the subtler influences of sympathy, rivalry, and economic necessity tend to control the distribution of population. (Park R., 1925:6). Εξετάζοντας την άποψή του, με τα κοινωνιολογικά μάτια της Σχολής του Σικάγου για την περιοχή μελέτης, αυτό μεταφράζεται ότι πέρα των φυσικών ορίων η πληθυσμιακή αύξηση της Αφρικανικής κοινότητας μπορεί να δεχτεί λεπτές παρεμβάσεις, επηρεάζοντας την κατανομή της στον χώρο. Ενώ σε άλλο σημείο επισημαίνει την σημαντικότητα της πληθυσμιακής αστάθειας, “It is important to know what are the forces which tend to break up the tensions interests, and sentiments which give neighborhoods their individual character. In general these may be said to be anything and everything that tends to render the population unstable, to divide and concentrate attentions upon widely separated objects of interest.” (Park R., 1925:8).

³⁵⁸ Σχετικά ήταν πολύ εύκολο να μπει κάποιος στο Black Belt αλλά ήταν δύσκολο να βγει από αυτό. Ένας χώρος που περιγράφεται άμογα δανειζόμενη την διατύπωση του DeWit, “.. a festering spot which is not unlike a quagmire or an

Πίνακας 7: Συσχετισμός υφέσεων και αστικών αναπλάσεων.

Έτος	Υφεση	Αστική Ανάπλαση
1850-1960	1857 *	Σιδηροδρομικές γραμμές
1870-1980	1873*	Χωροθέτηση των ελεύθερων πράσινων χώρων του South Park
1890	1893*	-University of Chicago, -World's Fair
1900-1910	1901, 1907*	Νέα σχέδια από τον Burnham για το ελεύθερο πράσινο πάρκο
1920-1930	-1920-1921 -1929 -1939 (Great Depression)	
1940-1950		Κατασκευή του DanRyan Expressway
1960-1970	1973-1975	Ανέγερση των κοινωνικών κατοικιών του Robert Taylor
1980-1990	1980, 1990 (Recession)	
2000-2010	2006-2012	(μελλοντική ανέγερση του προεδρικού κέντρου)

*κατάρρευση του τραπεζικού συστήματος

Βάση χρονολογικής σειράς, καταγράφονται οι σημαντικότερες χρηματοπιστωτικές και οικονομικές κρίσεις που επηρέασαν την αγορά των Η.Π.Α και δίπλα σε αυτές απαριθμούνται οι αστικές αναπλάσεις της περιοχής μελέτης. Όπως φαίνεται και στον πίνακα, αυτή η μικρή γειτονιά του Washington Park κατά τις πιο κρίσιμες περιόδους αποτέλεσε επιλεγμένος χώρος επενδυτικής εκτόνωσης, βάζοντας μπρος την κατασκευαστική βιομηχανία.

Από την όλη μελέτη, τόσο τα ειδικά όσο και τα γενικά ερευνητικά ερωτήματα έχουν αποσαφηνιστεί. Το παρατηρούμενο φαινόμενο της αναστροφής ανάπτυξης, με την παράλληλη εξάπλωση των κενोटόπων, είναι ένα αποτέλεσμα σύνθετων διεργασιών που συνδέεται με τις μελλοντικές πολεοδομικές προοπτικές της περιοχής και των πολιτικών διαχείρισης του χώρου. Υπό αυτό το πρίσμα, τα σχέδια και η πρακτική εφαρμογή τους, κατέστησαν αυτή την περιοχή, των ασθενέστερων ομάδων που σήμερα παρουσιάζει την μεγαλύτερη παθογένεια, αναξιοποίητη και κλινικά νεκρή, αφού για αρκετά χρόνια δεν αντιμετωπίστηκε με την απαιτούμενη προσοχή και σοβαρότητα. Η τωρινή κατάστασή της λειτουργεί θετικά προς την αναζήτηση των κατάλληλων μεθόδων που θα εξασφαλίζουν από εδώ και στο εξής την βιωσιμότητα της ίδιας της γειτονιάς αλλά και κάθε άλλης παρόμοιας χωρικής περίπτωσης.

opium habit, easy to get into but hard to get out- a moral, political, social, and sanitary blemish, detrimental to all citizens in many insidious ways.” (DeWit W., 1985:235).

³⁵⁹ Σαν μια αντίστοιχη πρακτική με αυτή της ‘δυναμικής πόλης’ του Δοξιάδη, τα μεγάλα αστικά κέντρα των Η.Π.Α έχουν προβλέψει τους χώρους όπου θα αναπτυχθούν. “In fact, both the New York and Chicago business districts would have had no great difficulty in expanding. One can stand on Brooklyn Bridge today and look over to where the cliffs of Wall Street drops suddenly into a belt of four-or five- storey building along Pearl Street, Water Street, Front Street and South Street. By 1900 the collapse of business from sailing ships along the South Street wharves had already made this a run-down area ripe for development. But it was not redeveloped. Similarly, the Chicago business area could easily have expanded to the south, where an area of cheap bars and brothels was equally vulnerable to redevelopment.” (Girouard M., 1985:320). Σε άλλη βιβλιογραφική αναφορά παρομοίως διατυπώνεται ότι, “In order to control the town’s development, Cornell and other property owners initiate plans for the South Park system. They felt that with a large-scale park plan the town would remain a residential retreat and ward off the encroachment of negative features of the city. [...] A system of parks would further enhance their while maintaining and even raising the value of property fronting the parks.” (Bowly D., 2012:36, 38). Επιπλέον, άλλος ένας φυσικός παράγοντας που επηρέασε την κατεύθυνση της επέκτασης του εμπορικού κέντρου προς την Νότια πλευρά της πόλης, ήταν η μορφή του ποταμού και η σχεδίαση των καναλιών, μέσω των οποίων καθορίστηκε η φυσική εξάπλωση του Σικάγου.

Θεωρείται λοιπόν απαραίτητο να υπάρχει το στάδιο της πολεοδομικής πρόβλεψης και της αποτελεσματικής παρέμβασης στην μικροκλίμακα, σύμφωνα με το οποίο να δίνονται στους κατοίκους εκείνα τα προγράμματα και τα κίνητρα, σταθεροποιώντας και βελτιώνοντας την κατάσταση της έκρυθμης περιοχής³⁶⁰. Στην συγκεκριμένη περίπτωση, ενδεικτικές προτάσεις προκύπτουν με την χρηματική επιδότηση κτιριακών κατασκευών, με την στήριξη της τοπικής αγοράς, της απασχόλησης και της επιχειρηματικότητας, με την δανειοληπτική ελάφρυνση, με την πρόσβαση στην εκπαίδευση, με την βελτίωση των μεταφορικών υποδομών, με την συντήρηση του ελεύθερου πράσινου χώρου, με γέφυρες επικοινωνίας και συνεργασίας πανεπιστημίου και κατοίκων, ακόμα και με την συστηματικότερη αστυνόμευσή της και ανάδειξή της ως μη επικίνδυνης γειτονιάς. Εάν με αυτή την λογική τα αντίστοιχα κονδύλια των αστικών αναπλάσεων, κυρίως των κοινωνικών κατοικιών, είχαν χρησιμοποιηθεί πριν επτά δεκαετίες στην περιοχή, τότε θα υπάρχει ένα μεγάλο ποσοστό επιτυχίας αποτρέποντας την εξαθλίωσή της.

Οι παρεμβάσεις οφείλουν να είναι προσαρμοσμένες στον άνθρωπο³⁶¹. Είναι καιρός η πολεοδομία να ξεπεράσει τις αγκυλώσεις της, ζητώντας πράσινες πόλεις, όμορφες πόλεις, λειτουργικές πόλεις, αποτελεσματικές πόλεις και να επικεντρωθεί στο πώς μπορεί να υπηρετήσει τον σύγχρονο άνθρωπο, που έχει εξίσου ανάγκη τις σταθερές συνθήκες διαβίωσης. Με το να υπάρχουν μόνο πράσινοι χώροι και ζώνες πρασίνου, με το εξασφαλίζονται μόνο όμορφοι αρχιτεκτονικοί χώροι και γραφικά μονοπάτια, ή με το να υπάρχει μόνο πολυεπίπεδο σύστημα κίνησης και ορισμένοι χώροι δραστηριοτήτων, η πολεοδομία αναλώνεται στις λεπτομέρειες χωρίς να προσδίδει το μέγιστο των δυνατοτήτων της. Η χωροταξία έχει ανάγκη μια ανθρωποκεντρική προσέγγιση στην οποία θα περιλαμβάνονται το σύνολο των ανωτέρων πολεοδομικών θεωριών ως παράγοντες κάλυψης των κατάλληλων συνθηκών διαβίωσης των κατοίκων. Η μετάβαση από την παραμετρική στην παραγοντική σχεδίαση έχει γίνει αντικείμενο μελέτης σε μια προσπάθεια να αναδειχτούν σταθεροποιητικά κριτήρια³⁶². Τα δέκα αξιώματα της θεωρίας της 'εύφους πολεοδομίας' είναι η περιβαλλοντική αειφορία, η διατήρηση της πολιτισμικής κληρονομιάς, η τεχνολογική προσέγγιση, η αποδοτικότητα των υποδομών, η χωρική διαδραστικότητα, η κοινωνική πρόσβαση, η ανάπτυξη μεταφορών, η περιφερειακή ολοκλήρωση, η ανθρωπομετρική κλίμακα και η θεσμική ακεραιότητα³⁶³.

³⁶⁰ Σε μια περιοχή, τμήμα ή γειτονιά της πόλης που έχουν παρουσιαστεί τα πρώτα κοινωνικοοικονομικά προβλήματα είναι σημαντικό να δημιουργούνται σχέδια πρόβλεψης των επιπτώσεων, και εφόσον τα αποτελέσματα είναι αρνητικά, αντίστοιχους τρόπους άμεσης παρέμβασης. Κάτι ανάλογο με τον μηχανισμό της Τράπεζας Γης, αλλά προς όφελος των κατοίκων, με τον οποίο παρακάμπτεται κάθε μορφή καθυστέρησης δίνοντας την δυνατότητα να γίνουν σημειακές παρεμβάσεις. Ως πρωταρχικός στόχος είναι η σταθεροποίηση της γειτονιάς, και μόνο όταν αυτή έχει εξασφαλιστεί, στην συνέχεια ο δεύτερος στόχος είναι η αναστροφή της. Προϋπόθεση για να επιτευχθεί ο πρώτος στόχος είναι να υπάρχουν κάτοικοι στην μονάδα μελέτης αλλιώς είναι ακατόρθωτο μια περιοχή που έχει χάσει πληθυσμό να τον ανακτήσει άμεσα, κάτι που είναι ακόμα πιο δύσκολο όταν επιπρόσθετα η περιοχή έχει κακή φήμη.

³⁶¹ "Not only must we understand the past failures of urban redevelopment and resist its continuing abuses, but we must also learn to control and humanize it so that we can begin to rebuild our homes, cities, and communities on a humane basis. If we do not learn to deal with urban renewal today, the poor and the minorities- the urban 'expendables'-will be redeveloped or dispersed tomorrow. Effective and knowledgeable community organizing is vital to the emergence of an alternative to this pattern." (Shipnuck L., Keating D., Morgan M., 1974: 2).

³⁶² "Principles of Intelligent Urbanism (PIU) is a theory of urban planning composed of a set of ten axioms intended to guide the formulation of city plans and urban designs. [...] Principles of Intelligent Urbanism (PIU) are intended to reconcile and integrate diverse urban planning and management concerns." (El Din H., Shalady A., Farouh H., Elariane S., 2013:91).

³⁶³ "Their ten axioms include environmental sustainability, heritage conservation, appropriate technology, infrastructure efficiency, placemaking, "Social Access", transit oriented development, regional integration, human scale, and institutional integrity." (El Din H., Shalady A., Farouh H., Elariane S., 2013:91).

Παρότι δεν είναι γνωστός ο τρόπος με τον οποίο επιδρά η πρόσφατη πολεοδομική θεωρία και δεν υπάρχουν ακόμα χωρικά αποτελέσματα, το μόνο σίγουρο είναι ότι η απάντηση στις αστικές αναπλάσεις δεν μπορεί να είναι οι αστικές αναπλάσεις³⁶⁴. Είναι ανάγκη να βρεθεί μια πιο μακροχρόνια σχεδιαστική πρόταση, επιδιορθωτικοί μηχανισμοί αλλά και δραστικοί μέθοδοι που να διασώζουν το κύτταρο της πόλης, την γειτονιά.

³⁶⁴ Κάτι που όπως φαίνεται δεν έχει γίνει αντιληπτό, με την πολεοδομία του 21^{ου} αιώνα να εθελουφλεί, εξακολουθώντας να εφαρμόζει αναποτελεσματικές τεχνικές για το σύνολο, κοιτώντας το κέρδος του μέρους.

Βιβλιογραφία

Βιβλία

Abbott E., (1936), *The Tenements of Chicago, 1908-1935*, Arno Press, Chicago.

Alexander F. S., (2011), *Land Banks and Land Banking*, Center for Community Progress.

Ayyer K.R., (2015), *Urban Geography*, Ritu Publications, Jaipur.

Bachin R. F., (2004), *Building the South Side: Urban Space and Civic Culture in Chicago 1890-1919*, University of Chicago Press, Chicago & London.

Bachrach J.S., (2001), *The city in a Garden: A Photographic History of Chicago's Parks*, Center of American Places, Placitas NM.

Bachrach J.S., (2012), *The City in a Garden: A History of Chicago's Park*, Center of American Places at Columbia College, Second Edition, Chicago.

Bancroft H. H., (1893), *The Book of the Fair: An Historical and Descriptive Presentation of the World's Science, Art, and Industry, as Viewed Through the Columbian Exposition at Chicago in 1893*, The Bancroft Company, Chicago.

Bennett L., (2010), *The Third City: Chicago and American urbanism*, University of Chicago Press, Chicago & London.

Bluestone D., (1991), *Constructing Chicago*, Yale University, New Haven & London.

Bowly D. Jr., (2012), *The Poorhouse: Subsidized housing in Chicago*, Southern Illinois University Press, Carbondale & Edwardsville, Second Edition.

Chamberlin E., (1874), *Chicago and its Suburbs*, T.A. Hungerford & Co, Chicago.

Chicago Fact Book Consortium, (1995), *Local Community Fact Book Chicago Metropolitan Area 1990*, University of Illinois at Chicago.

Chicago Recreation Commission, (1940), *Local Community Fact Book 1938*.

Drake St. C., Cayton H. R., (1945), *Black Metropolis: A Study of Negro Life in a Northern City*, Harcourt, Brace and Company, New York.

Du Bois, W.E.B., (1993), *The Souls of Black Folk, 1903*, επανέκδοση Alfred A. Knopf, New York.

Gans H.J., (1962), *The Urban Villagers; Group and Class in the life of Italian-Americans*, Free Press of Glencoe, New York.

Garvey T. J., (1988), *Public Sculptor: Lorado Taft and the Beautification of Chicago*, University of Illinois Press, Urbana & Chicago.

Garvin A., (2014), *The American City What Works, What Doesn't*, McGraw Hill Education, United States, Third Edition.

Gilbert P., Bryson C. L. Mendelsohn F., (1929), *Chicago and its Makers: A Narrative of Events from the Days of the First White Man to the Inception of the Second World's Fair*, Felix Mendelsohn, Chicago.

Girouard M., (1985), *Cities and people: A social and architectural history*, Yale University Press, New Haven & London.

Graf J., (2000), *Images of America Chicago's Parks: A photographic history*, Arcadia, Chicago.

Gries J. M., Ford J., (1932), *Negro Housing; Report of the Committee on Negro Housing: Physical Aspects Social and Economic Factors Home Ownership and Financing*, The President's conference on home building and home ownership, Washington D.C.

Grossman J. R., Keating A. D., Reiff J. L., (2004), *The Encyclopedia of Chicago*, University of Chicago Press, Chicago & London.

Hauser P. M., Kitagawa E. M., (1953), *Local Community Fact Book for Chicago 1950*, Chicago Community Inventory, University of Chicago.

Hines T.S., (1974), *Burnham of Chicago: Architect and Planner*, Oxford University Press, New York.

Holt G. E., Pacyga D. A., (1979), *Chicago: A historical guide to the neighborhood, the Loop and the South Side*, Chicago Historical Society.

Hoyt H., (1933), *One hundred years of land values in Chicago: The relationship of the growth of Chicago to the rise in its land values 1830-1930*, University of Chicago Press, Chicago.

Husock H., (2003), *America's Trillion-Dollar Housing Mistake: The Failure of American Housing Policy*, Ivan R. Dee, Chicago.

Jones L., Newman L., Isay D., (1997), *Our America: Life and Death on the South Side of Chicago*, Scribner, New York.

Jones P., Holli M., (1981), *Ethnic Chicago*, W.B. Eerdmans Pub. Co., Grand Rapids, Michigan.

Kitagawa E. M., Taeuber K. E., (1963), *Local Community Fact Book Chicago Metropolitan Area 1960*, Chicago Community Inventory, University of Chicago.

Kleppner P., (1985), *Chicago Divided: The Making of Black Mayor*, Northern Illinois University Press, DeKalb, Illinois.

Lang J., (2005), *Urban Design: A typology of procedures and products, Illustrated with over 50 case studies*, Architectural Press, Oxford.

- Lemann N., (1991), *The promised land: The Great Black Migration and how it changed American*, Alfred A. Knopf, New York.
- McFeely W. S., (1991), *Frederick Douglass*, W.W. Norton & Company, New York & London.
- Meyerson M., Banfield E. C., (1955), *Politics, Planning, and the Public Interest: The Case of Public Housing in Chicago*, Free Press, Glencoe Illinois.
- Miller D. L., (1996), *City of Century: The Epic of Chicago and the Making of America*, Simon & Schuster, New York.
- Miller W. F., (2000), *Chicago's South Side 1946-1948*, University of California Press, Berkeley.
- Moore C., (1921), *Daniel H. Burnham, Architect Planner of the cities*, Houghton Mifflin Company, Boston & New York, vol. I.
- Noelle C., (2008), *Urban Loft: How Chicago Redefined the Architecture*, Bridge House, Miami.
- Pacyga D. A., Skerrett E., (1986), *Chicago- City of Neighborhoods: Histories & Tours*, Loyola University Press, Chicago.
- Peterson J. A., (2003), *The Birth of City Planning in the United States, 1840-1917*, The Johns Hopkins University Press, Baltimore and London.
- Philpott T. L., (1991), *The Slum and the Ghetto: Immigrants, Blacks, and Reformers in Chicago, 1800-1930*, Wadsworth Publishing Company, Belmont, California.
- Reed C. R., (2014), *Knock at the Door of Opportunity: Black Migration to Chicago 1900-1919*, Southern Illinois University Press, Carbondale.
- Rothbard M. N., (2000), *America's Great Depression*, Mises Institute, Auburn.
- Rydell R. W., (1999), *The Reason Why the Colored American is not in the World's Columbian Exposition, The Afro-American's Contribution to Columbian Literature: Ida B. Wells, Frederick Douglass, Irvine Garland Penn, Ferdinand L. Barnett*, University of Illinois Press, Urbana & Chicago.
- Sandburg C., (1916), *Chicago poems*, Henry Holt and Co., New York.
- Schlabach E., (2013), *Along the Streets of Bronzeville*, University of Illinois Press, Champaign.
- Shipnuck L., Keating D., Morgan M., (1974), *The People's Guide to Urban Renewal and community development programs*, A Community Defense Manual.
- University of Chicago (1992), *The University and the city: A centennial view of the University of Chicago*, University of Chicago Library, Chicago.
- Venkatesh S. A., (2000), *American project: The Rise and Fall of a Modern Ghetto*, Harvard University Press, Cambridge -Massachusetts, London- England.

Wright R., (1969), *12 Million black voices*, Arno Press, New York.

Wright R., (1998), *Black Boy (American Hunger)*, Perennial Classics, New York.

Άρθρα σε επιστημονικές συλλογές και περιοδικά

Armstrong K., (1997), *The 1919 Race Riots: Thirty-eight people are killed after an invisible line is crossed*, στο Chicago Tribute υπό την επεξεργασία του Stevenson Swanson, “Chicago Days: 150 Defining moments in the life of a great city”, Cantigny First Division Foundation, Chicago, 111.

Bachin R., (2004), *Washington Park*, στο Grossman J., Keating A. D., Reiff J., “The Encyclopedia of Chicago”, University of Chicago Press, Chicago & London, 859.

Bernstein D. E., (1998), *Philip Sober Controlling Philip Drunk: Buchanan v. Warley in Historical Perspective*, Vanderbilt Law Review 51, 797-879.

Best W., (2008), *Washington Park*, στο Keating A. D., “Chicago neighborhoods and suburbs: a historical guide”, University of Chicago Press, Chicago & London, 290-291.

Biles R., (2004), *Daley’s Chicago*, στο Grossman J., Keating A.D., Reiff J., “The Encyclopedia of Chicago”, University of Chicago Press, Chicago & London, 638.

Brooks R. R.W., (2002), *Covenants & Conventions*, Northwestern Law & Econ Research Paper No. 02-8, 2-42.

Bunner, H. C., (1892), *World's Fair at Chicago I: The Making of the White City*, Scribner's Magazine, Vol. 12, No. 4, Οκτώβριο, 399-418.

Burgess E. W., (1925), *The Growth of the City: An introduction to a research project*, στο Park P.E., Burgess E.W., McKenzie R.D., “The City”, University of Chicago Press, Chicago & London, 47- 62.

Burgess E.W., (1925), *Can neighborhood work have a scientific basis?*, στο Park P.E., Burgess E.W., McKenzie R.D., “The City”, University of Chicago Press, Chicago & London, 142-155.

Chicago Defender, (1912), *Negroes Demand an Alderman*, 3 Φεβρουαρίου.

Choldin H. M., (2004), *Chicago Housing Authority*, στο Grossman J., Keating A.D., Reiff J., “The Encyclopedia of Chicago”, University of Chicago Press, Chicago & London, 136-138.

Cuthbert A., (2011), *Urban design and spatial political economy*, στο Banerjee T., Loukaitou-Sideris A., “Companion to Urban Design”, Routledge Taylor & Francis Group, London & New York, 84-96.

Davis R., (1997), *The Election of Harold Washington: A bitter, divisive campaign results in the election of Chicago’s first black mayor*, στο Chicago Tribute υπό την επεξεργασία του Stevenson

Swanson, “Chicago Days: 150 Defining moments in the life of a great city”, Cantigny First Division Foundation, Chicago 236-237.

De Wit W., (1985), *The Rise of Public Housing in Chicago, 1930-1960*, στο Edelmann Frederic, Glibola Ante, “Chicago, 150 years of architecture 1833-1983”, Paris Art Center, Paris, 233- 245.

El Din H.S., Shalady A., Farouh H.E., Elariane S.A., (2013), *Principles of urban quality of life for a neighborhood*, Housing and Building National Research Center HBRC Journal, 9, 86-92.

Fraser N., (1990), *Rethinking the Public Sphere: A Contribution to the Critique of Actually Existing Democracy*, Social Text, No. 25/26, 56-80.

Gandy M., (2006), *Urban nature and the ecological imaginary*, στο Heynen N., Kaika M., Swyngedoww E., “In the Nature of Cities: Urban Political Ecology and the Politics of Urban Metabolism”, Routledge Taylor & Francis Group, London & New York, 63-74.

Grinnell M., (2008), *Hyde Park*, στο Keating A.D., “Chicago neighborhoods and suburbs: a historical guide”, University of Chicago Press, Chicago & London, 175-177.

Hirsch A. R., (2004), *Restrictive Covenants*, στο Grossman J., Keating A.D., Reiff J., “The Encyclopedia of Chicago”, University of Chicago Press, Chicago & London, 702-703.

Holt G. E., (1979), *Private plans for public spaces: The origins of Chicago’s park system 1850-1875*, Chicago History, Vol. 8, No. 3, 173-184.

James F., (1997), *Martin Luther King Jr. in Chicago: During his stay in the city, the civil-rights leader face a ‘hateful’ crowd*, στο Chicago Tribute υπό την επεξεργασία του Stevenson Swanson, “Chicago Days: 150 Defining moments in the life of a great city”, Cantigny First Division Foundation, Chicago, 202-203.

Leslie A. R., (1984), *Washington Park*, στο Chicago Fact Book Consortium, “Local Community Fact Book Chicago Metropolitan area: Based on the 1970 and 1980 Censuses”, Chicago Review Press, 109.

Manning C., (2004), *African Americans*, στο Grossman J., Keating A. D., Reiff J., “The Encyclopedia of Chicago”, University of Chicago Press, Chicago & London, 5-7.

McRoberts F., (1997), *Robert Taylor Homes: Built with high hopes, American’s largest public-housing project evolves into an emblem of failure*, στο Chicago Tribute υπό την επεξεργασία του Stevenson Swanson, “Chicago Days: 150 Defining moments in the life of a great city”, Cantigny First Division Foundation, Chicago, 194-195.

Mishkin F.,(1991), *Asymmetric Information and Financial Crises: A Historical Perspective*, στο Hubbard G., “Financial Markets and Financial Crises”, University of Chicago Press, Chicago & London, 69-108.

- Neckar L., (1995), *Fast-Tracking Culture and Landscape: Horace William Shaler Cleveland and the Garden in the Midwest*, στο O' Malley T., Treib M., "Regional Garden Design in the United States, Dumbarton Oaks", Washington D.C., 69-98.
- Pacyga D. A., (2004), *South Side*, στο Grossman J., Keating A. D., Reiff J., "The Encyclopedia of Chicago", University of Chicago Press, Chicago & London, 771-773.
- Park R. E., (1925), *The city: Suggestions for the investigation of human behavior in the urban environment*, στο Park P.E., Burgess E.W., McKenzie R.D., "The City", University of Chicago Press, Chicago & London, 1-46.
- Plotkin W., (2004), *Kitchenettes*, στο Grossman J., Keating A. D., Reiff J., "The Encyclopedia of Chicago", University of Chicago Press, Chicago & London, 447.
- Popkin S. J., (2013), *How Chicago's Public Housing Transformation Can Inform Federal Policy*, Urban Institute, 1, Ιανουάριο, 1-4.
- Riess S. A., (2004), *Horse Racing*, στο Grossman J., Keating A. D., Reiff J., "The Encyclopedia of Chicago", University of Chicago Press, Chicago & London, 390-391.
- Roskam E., (2003), *Kitchenette*, στο Maren Stange, "Bronzeville: Black Chicago in pictures 1941-1943, New Press, New York, 23.
- Rydell R.W., (2004), *World's Columbian Exposition*, στο Grossman J., Keating A. D., Reiff J., "The Encyclopedia of Chicago", University of Chicago Press, Chicago & London, 898-902.
- Schafer E. D., (1999), *Viewpoint: The Great Migrations of African Americans from the rural South to the industrial North was the result of economic changes over which they had little control*, Great Migration: What caused the Great Migrations?, στο Robert J. Allison, "History in Dispute, American Social and Political Movements 1900- 1945: Pursuit of Progress" St. James Press, Detroit, Vo.3, 71-74.
- Schafer E.D., Schmidt C.W., (1999), *Great Migration: What caused the Great Migrations?*, στο Robert J. Allison, "History in Dispute, American Social and Political Movements 1900- 1945: Pursuit of Progress" St. James Press, Detroit, Vo.3, 70- 77.
- Schlabach E., (2012), *The dialectics of placelessness and boundedness in Richard Wright's and Gwendolyn Brook's fictions: Crafting the Chicago Black Renaissance's literary landscape*, στο Hine D.C., McCluskey J., "The Black Chicago Renaissance", The New Black Studies series, University of Illinois Press, 79-95.
- Schmidt C. W., (1999), *Viewpoint: A close examination of the Great Migrations reveals a complex and diverse story of men and women making decisions based on personal considerations*, Great Migration: What caused the Great Migrations?, στο Robert J. Allison, "History in Dispute, American Social and Political Movements 1900- 1945: Pursuit of Progress" St. James Press, Detroit, Vo.3, 74-76.

Seligman A., (2004), *Washington Park Subdivision*, στο Keating A. D., “Chicago neighborhoods and suburbs: a historical guide”, University of Chicago Press, Chicago & London, 291.

Seligman A., (2008), *Washington Park Subdivision*, στο Keating A. D., “Chicago neighborhoods and suburbs: a historical guide”, University of Chicago Press, Chicago & London, 291.

Ηλεκτρονικές πηγές

Adams O., (2015), *The Change that’s going to Come: Neighborhood preservation, and progress, in light of the Obama Library Decision*, South Side Weekly, 19 Μάιο <outhsideweekly.com/the-change-thats-going-to-come/> τελευταία επίσκεψη 16/9/2016.

Amer R., (2014), *Banking on it: Neighborhoods hit by foreclosure look to Cook Country Land Bank*, <newsarchive.medill.northwestern.edu/chicago/news-231255.html> τελευταία επίσκεψη 10/12/2015.

Bergen K., Clair S., (2016), *Chicago’s bid for 2016 Olympics leaves pricey legacy 7 years later*, Chicago Tribune <www.chicagotribune.com/news/ct-olympics-chicago-2016-met-20160715-story.html> τελευταία επίσκεψη 22/9/2016.

Bergen K., Kamin B., Skiba K., (2016), *Obama chooses historic Jackson Park as library site*, Chicago Tribune < www.chicagotribune.com/news/obamalibrary/ct-obama-library-site-jackson-park-met-20160727-story.html> τελευταία επίσκεψη 4/10/2016.

Bergen K., O’Connell P., Skiba K., (2016), *Obama library boosters: Jackson Park choice won’t leave Washington Park in dust*, Chicago Tribune <www.chicagotribune.com/news/obamalibrary-/ct-obama-library-presser-met-20160803-story.html> τελευταία επίσκεψη 4/10/2016.

Caputo A., Glanton D., (2016), *Could Obama library turn tide on decades of neglect for Washington Park?*, Chicago Tribune < www.chicagotribune.com/news/obamalibrary/ct-obama-library-washington-park-met-20160619-story.html> τελευταία επίσκεψη 4/10/2016.

Chicago Time Machine wttw, *Day Ryan Expressway* < interactive.wttw.com/timemachine/dan-ryan-expressway> τελευταία επίσκεψη 5/9/2016.

Cholke S., (2014), U. of C. Buys 26 Properties on South Side Ahead of Obama Library Decision, <www.dnainfo.com/chicago/20141210/hyde-park/u-of-cs-washington-park-land-grab-could-secure-obama-library-for-s-side> τελευταία επίσκεψη 10/12/2015.

Chuckman’s Photos on Wordpress: Chicago Nostalgia and Memorabilia, Collection of images from Chicago <chuckmanchicagonostalgia.wordpress.com> τελευταία επίσκεψη 12/9/2016.

Cioffi D., (2015), *Fountain of Time: Lorado Taft (1860-1936)*, UChicago Arts, <arts.uchicago.edu/visit/public-art-campus/fountain-time> τελευταία επίσκεψη 12/9/2016.

City of Chicago, Micro Market Recovery Program, <www.cityofchicago.org/city/en/depts/dcd/supp_info/micro_market_recoveryprogram.html> τελευταία επίσκεψη 21/9/2016.

City of Chicago, Large Lot Program <www.cityofchicago.org/city/en/depts/dcd/supp_info/large-lot-program.html> τελευταία επίσκεψη 21/9/2016.

Crime in Chicago, *Washington Park*, Chicago Tribune <crime.chicagotribune.com/chicago/community/washington-park> τελευταία επίσκεψη 21/9/2016.

David Rumsey Historical Map Collection <www.davidrumsey.com> τελευταία επίσκεψη 8/06/2016.

Domu, Understand the Section 8 Housing Choice Voucher Program, <www.domu.com/Understanding-the-Section-8-Housing-Choice-Voucher-Program> τελευταία επίσκεψη 2/9/2016.

Fabbre A., (2016), *State provides grants to demolish abandoned homes*, Chicago Tribune, Daily Southtown, < www.chicagotribune.com/suburbs/daily-southtown/news/ct-sta-clearing-blight-st-0228-20160226-story.html> τελευταία επίσκεψη 26/9/2016.

Gallun A., Maidenberg M., (2013), *Will the foreclosure crisis kill Chicago?*, Chicago Business, <www.chicagobusiness.com/article/20131109/ISSUE01/311099980/reckless-abandon?template=printart> τελευταία επίσκεψη 22/9/2016.

Harvey W., (2000), *Buying Bank Owned Properties*, Real Estate & Mortgage Resources, < www.realestateabc.com/homeguide/reo.htm> τελευταία επίσκεψη 21/9/2016.

Hess J., (2014), *Changes worry US public housing residents: Low- income residents in Chicago decry public housing shortage and voucher system designed to reduce segregation*, Al Jazeera, Ιανουάριο 16, <www.aljazeera.com/indepth/features/2014/01/us-housing-policy-debate-rages-chicago-2014116616144124.html> τελευταία επίσκεψη 4/9/2016.

History, *Great Migration* <www.history.com/topics/black-history/great-migration>τελευταία επίσκεψη 27/7/2016.

History, *The Chicago Race Riot of 1919* <www.history.com/topics/black-history/chicago-race-riot-of-1919> τελευταία επίσκεψη 8/8/2016.

Koski A., (2015), *Home Histories: Robert Taylor Homes*, South Side Weekly, <southsideweekly.com/home-histories-robert-taylor-homes/> τελευταία επίσκεψη 27/3/2016.

Kuo F., Sullivan W., (1962), *The Robert Taylor Homes Opens*, Landscape and Human Health Laboratory, University of Illinois at Urbana-Champaign, στο African American Registry <www.aaregistry.org/historic_events/view/robert-taylor-homes-opens> τελευταία επίσκεψη 3/10/2016.

Large Lot, Great Englewood Area, < largelots.org/status/pilot_1> τελευταία επίσκεψη 27/3/2016.

Living History of Illinois and Chicago Digital Library, Sans Souci Amusement Park, Chicago, Illinois, 1899-1913, <livinghistoryofillinois.com/amusement_parks/Sans> τελευταία επίσκεψη 12/7/2016.

Maranzani B., (2013), *7 Things you May not Know about the 1893 Chicago World's Fair*, History in the Headlines, 1 Μαΐου στο <www.history.com> τελευταία επίσκεψη 8/7/2016.

Marshall Brown Projects, *Smooth Growth*, <marshallbrownprojects.com/SMOOTH-GROWTH> τελευταία επίσκεψη 20/9/2016.

McCarron J., (1986), *Comeback for Chicago Population*, Chicago Tribune, 10 Νοεμβρίου, <articles.chicagotribune.com/1986-11-10/news/8603240970_1_census-bureau-illegal-aliens-estimates> τελευταία επίσκεψη 20/9/2016.

McCarron J., (2012), *What do we do about all the 'empties'?*, Chicago Tribune <articles.chicagotribune.com/2012-09-30/opinion/ct-oped-0930-mccarron-20120929_1_realtytrac-future-foreclosures-vacant-buildings> τελευταία επίσκεψη 22/9/2016.

McCarron J., (2014), *Big Data + Large Lots = Fast Start for City Program*, LISC Chicago, <www.lisc-chicago.org/news/2617> τελευταία επίσκεψη 22/9/2016.

McNamara C., (2004), *Remnants of the White City: Where to find what's left from Chicago's 1893 World's Columbian Exposition*, Chicago Tribune, 2 Ιουλίου, <articles.chicagotribune.com/2004-07-02/features/0407020064_1_world-s-fair-science-and-industry-ferris-wheel> τελευταία επίσκεψη 17/9/2016.

Morris G., (2015), *Ruin for Profit: The Rise of Kitchenette Apartments in Chicago's Black Belt*, στο The Urban Opus <theurbanopus.com/2015/09/24/ruin-for-profit-the-rise-of-kitchenette-apartments-in-chicagos-black-belt-1940-1960/> τελευταία επίσκεψη 28/8/2016.

Newman J., (2014), *Not just Gary: Vacant houses plague some Chicago neighborhoods, too*, The Chicago Reporter, <chicagoreporter.com/not-just-gary-vacant-houses-plague-some-chicago-neighborhoods-too/> τελευταία επίσκεψη 22/9/2016.

Obama Foundation, <www.barackobamafoundation.org> τελευταία επίσκεψη 21/9/2016.

Ossewaarde G., (2012), *119 Years since 1893: A visit to Jackson Park, Driehaus Museum*, 22 Οκτωβρίου στο <www.driehausmuseum.org> τελευταία επίσκεψη 11/7/2016.

Project 120, The South Parks, <www.project120chicago.org/south-parks > τελευταία επίσκεψη 15/10/2016.

Reardon P., (1986), *City about Equal in Terms of Race: Black Population up White Down*, Chicago Tribune, <articles.chicagotribune.com/1986-09-23/news/8603110287_1_white-flight-migration-chicago> τελευταία επίσκεψη 20/9/2016.

South Side UChicago, *A short History* <southside.uchicago.edu/History/Housing.html> τελευταία επίσκεψη 30/8/2016.

The University of Chicago, *Hyde Park: This is our neighborhood*, <hydepark.uchicago.edu/this_is_our_neighborhood/> τελευταία επίσκεψη 16/9/2016.

The University of Chicago Centennial Catalogues “The University and the city: A centennial view of the University of Chicago”, (1992), University of Chicago Library, Chicago <www.lib.uchicago.edu/projects/centcat/centcats/> τελευταία επίσκεψη 25/06/2016.

The University of Chicago Map Collection < www.lib.uchicago.edu/e/collections/maps/> τελευταία επίσκεψη 3/10/2016.

Tresser T., (2015), *Thoughts on “The Change That’s Going to Come”*, South Side Weekly, 19 Μαΐου <outhsideweekly.com/the-change-thats-going-to-come/> τελευταία επίσκεψη 16/9/2016.

Trice D.T., (2012), *‘Harold Washington made us feel proud’. But 25 years after the death of the city’s first African-American mayor, are black Chicagoans better off?*, Chicago Tribune, <articles.chicagotribune.com/2012-11-17/news/ct-met-harold-washington-black-chicago-201211-17_1_first-black-mayor-unemployment-rate-graduation-rate> τελευταία επίσκεψη 7/10/2016.

Worley S., (2011), *Case Study: Washington Park 99% black; poverty rate 51%*, Reader, www.chicagoreader.com/chicago/chicago-washington-park-politics-segregation-african-american-black-white-hispanic-latino-population-census-community/Content?oid=3221714> τελευταία επίσκεψη 20/9/2016.

Παράρτημα Α΄:

Χάρτες

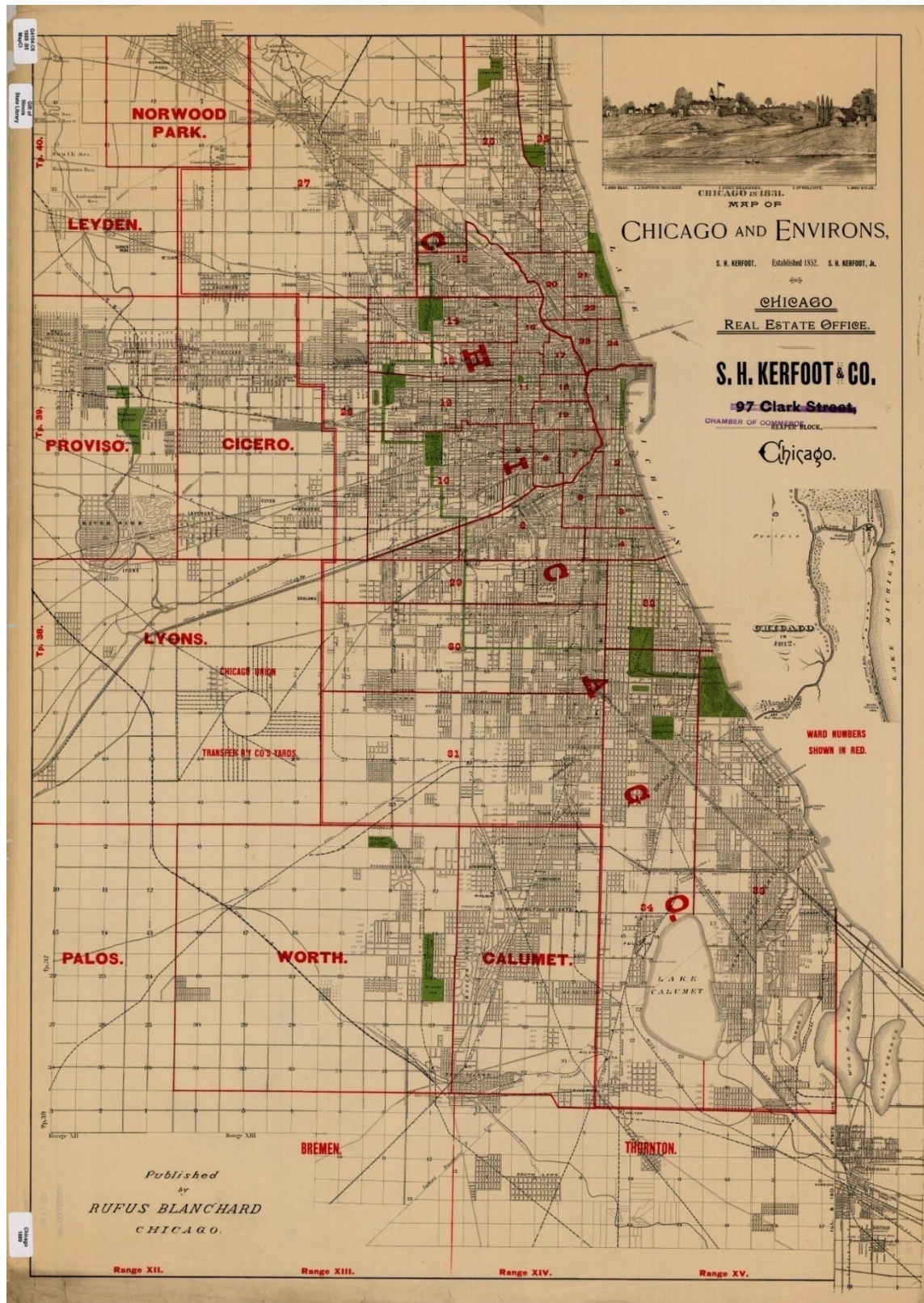
Χάρτης 1) Μέρος της Νότιας πλευράς του Σικάγου το 1868

Πηγή: The University of Chicago Map Collection των J. Van Vechten και L.M Snyder 1868.

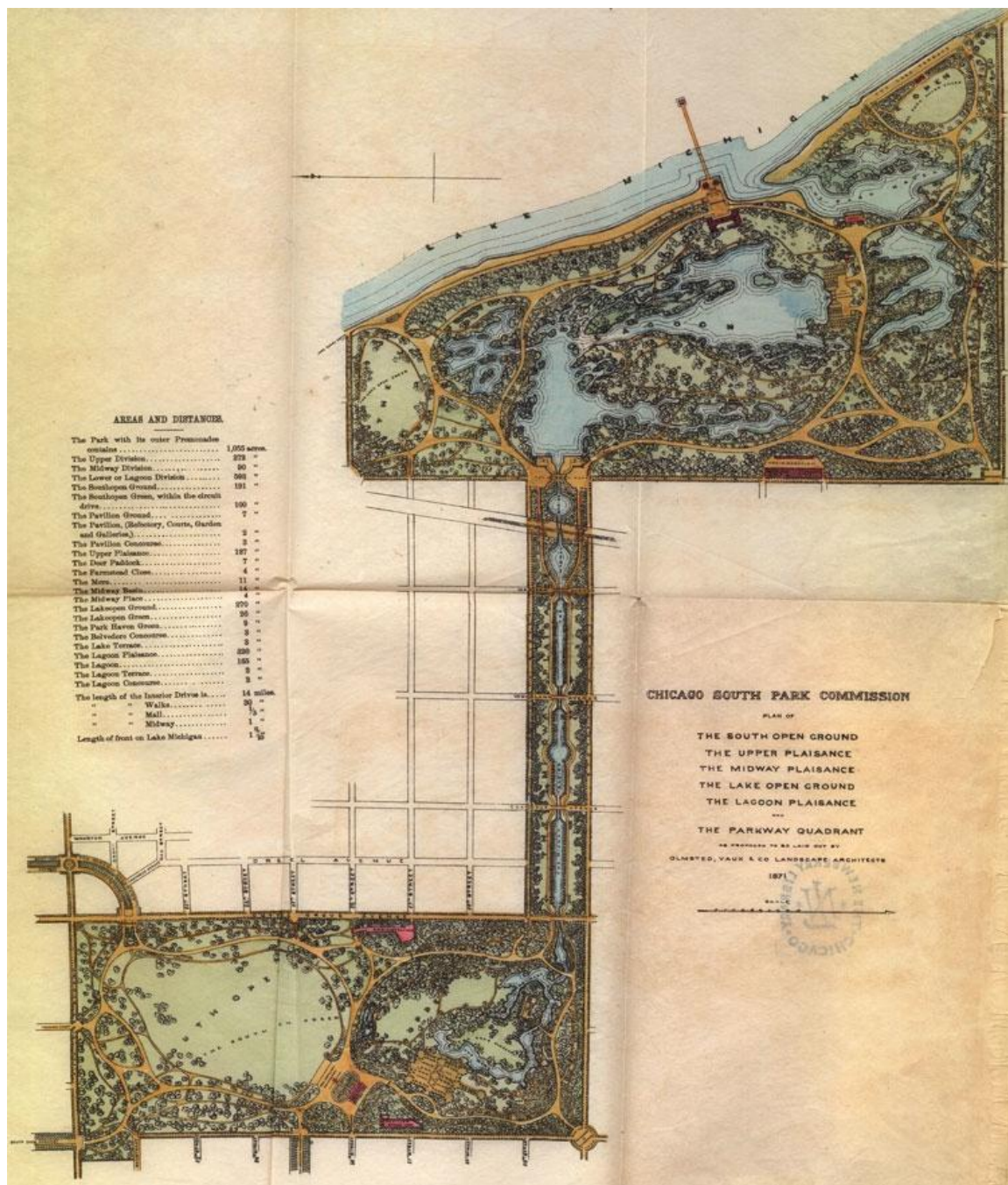
Τμήμα από το χάρτη "Chicago and environs: compiled and drawn from the latest records and annual surveys", 1868.

Χάρτης 2) Το Πράσινο Δίκτυο του Σικάγου

Πηγή: The University of Chicago Map Collection με τίτλο "Map of Chicago and Environs".

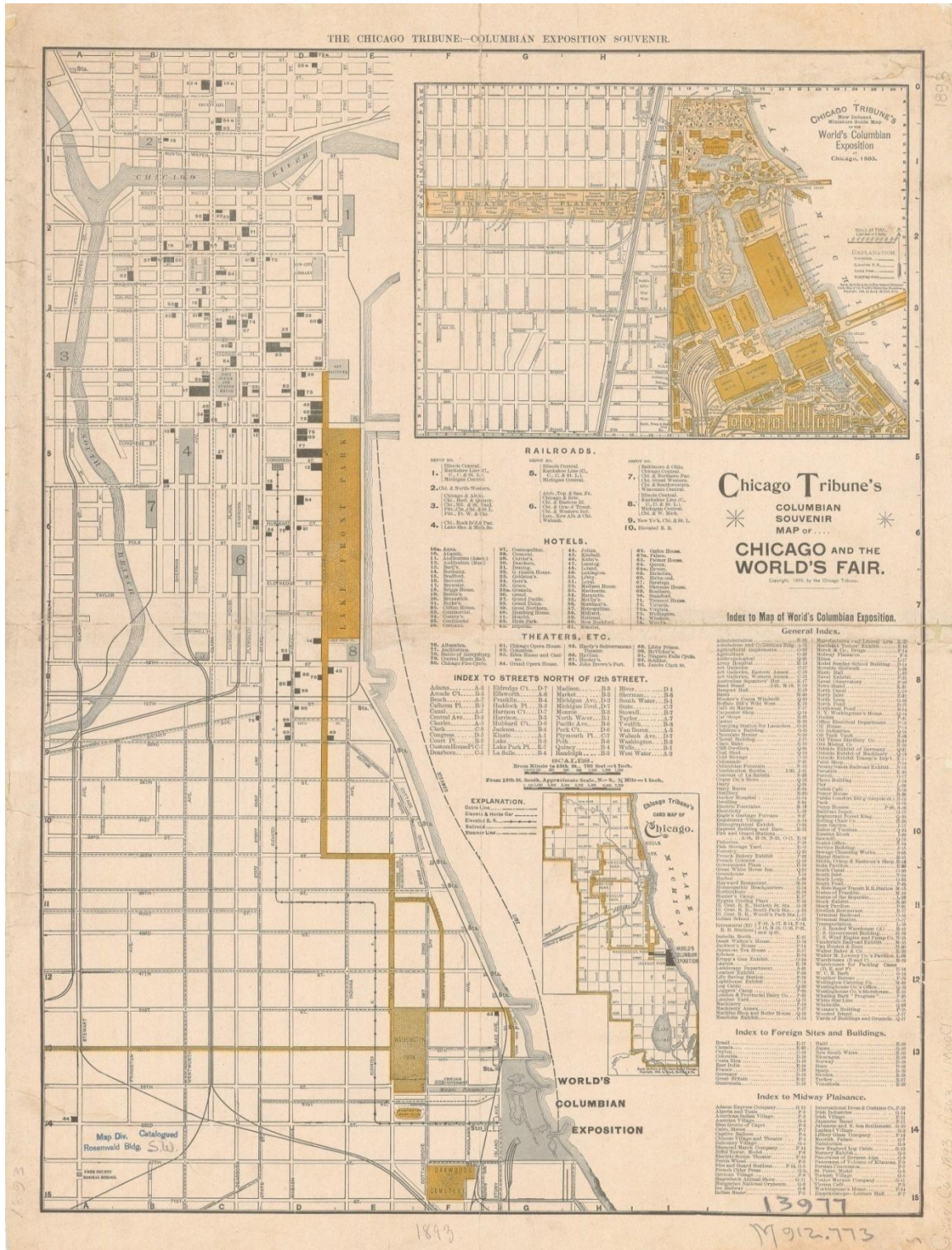
Χάρτης 3) Σχέδιο του 1871 για το South Park από Olmsted, Vaux&Co.

Πηγή: Project 120.

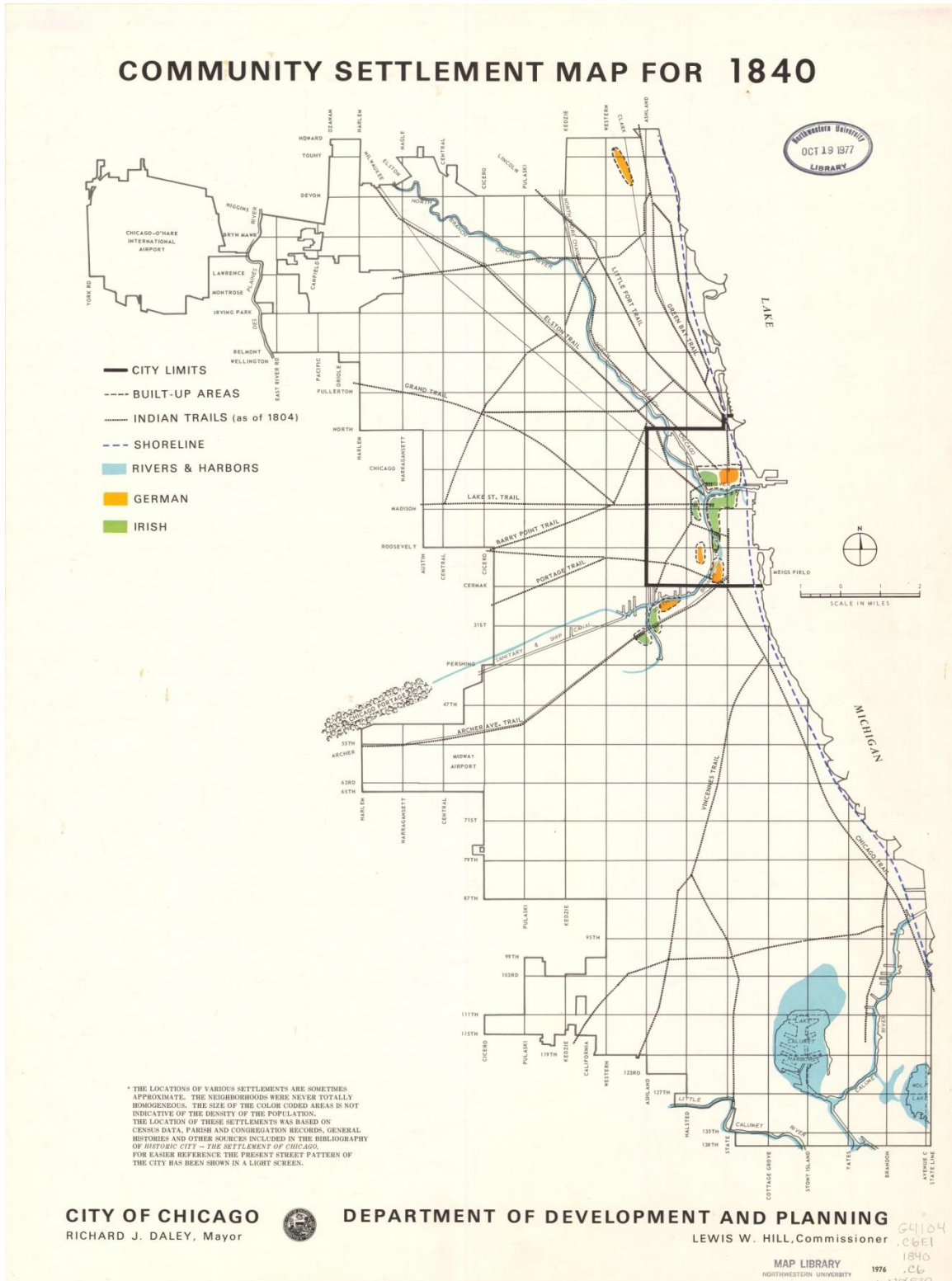
Το 1871 από το αρχιτεκτονικό γραφείο των Olmsted και Vaux δημοσιεύεται το σχέδιο για το τότε South Park, πλέον μεμονωμένα γνωστά ως Jackson Park, Midway Plaisance και Washington Park. Παρότι πίστευαν ότι η περιοχή ήταν εξαιρετικά δυσοίωνα θεώρησαν ότι η σχέση των ελεύθερων πράσινων χώρων με την λίμνη του Michigan θα έδινε ένα θετικό αποτέλεσμα (Bachrach J., 2001: 7). Το 1881 το Washington Park πήρε το ονομά του, προς τιμήν του George Washington (1732-1799), του πρώτου πρόεδρου των Ηνωμένων Πολιτειών (Bachrach J., 2001: 157).

Χάρτης 4) World's Columbian Exposition 1893

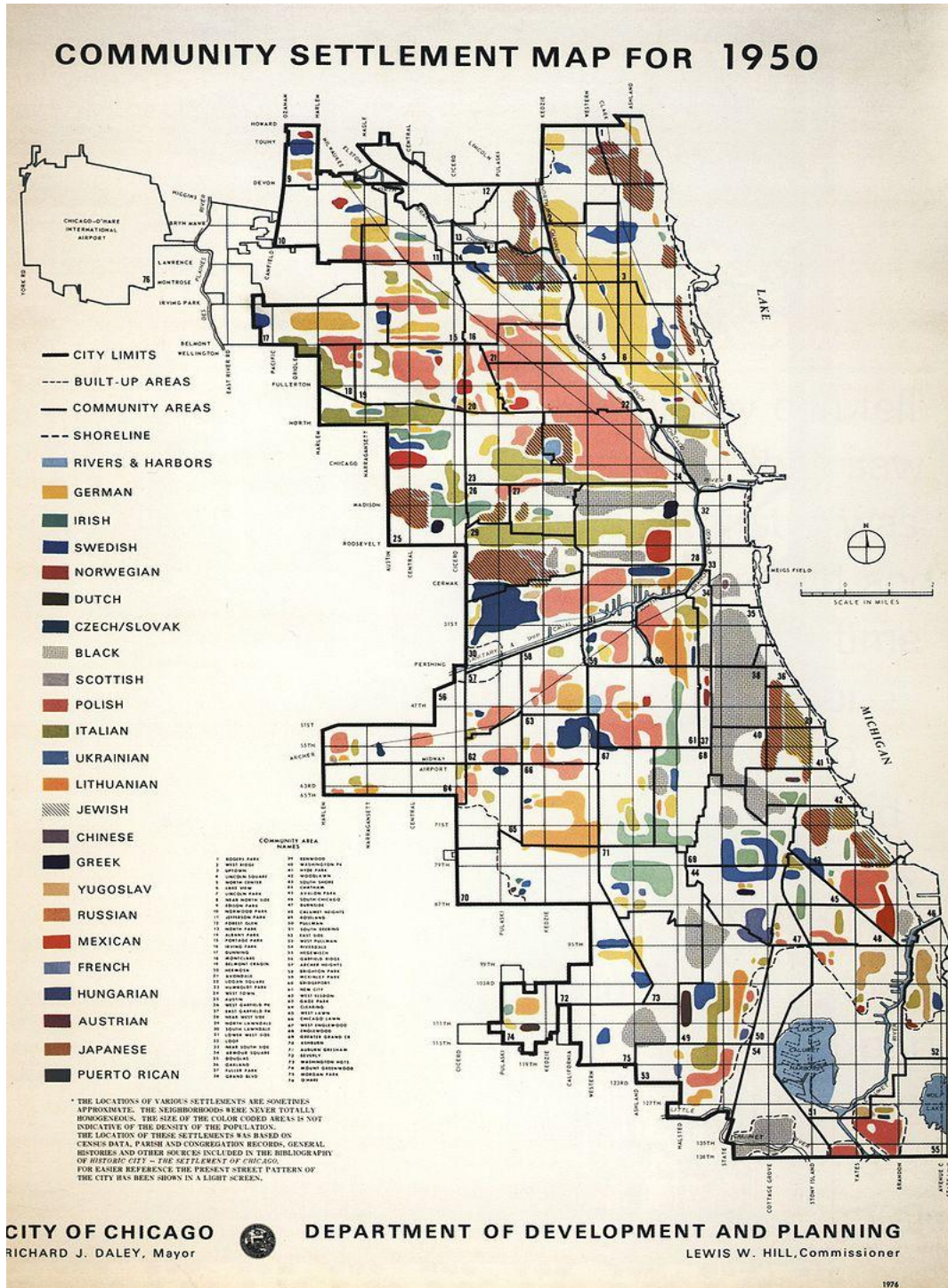
Πηγή: The University of Chicago Collection Map των Rand, Mc Nally and Co. από το Chicago Tribune 1893, με τίτλο “Chicago Tribune's Columbian souvenir map of Chicago and the World's Fair”.

Χάρτης 5) Η πληθυσμιακή σύνθεση των γειτονιών του Σικάγου το 1840.

Πηγή: Noelle C., 2008: 38 από το Chicago History Museum.

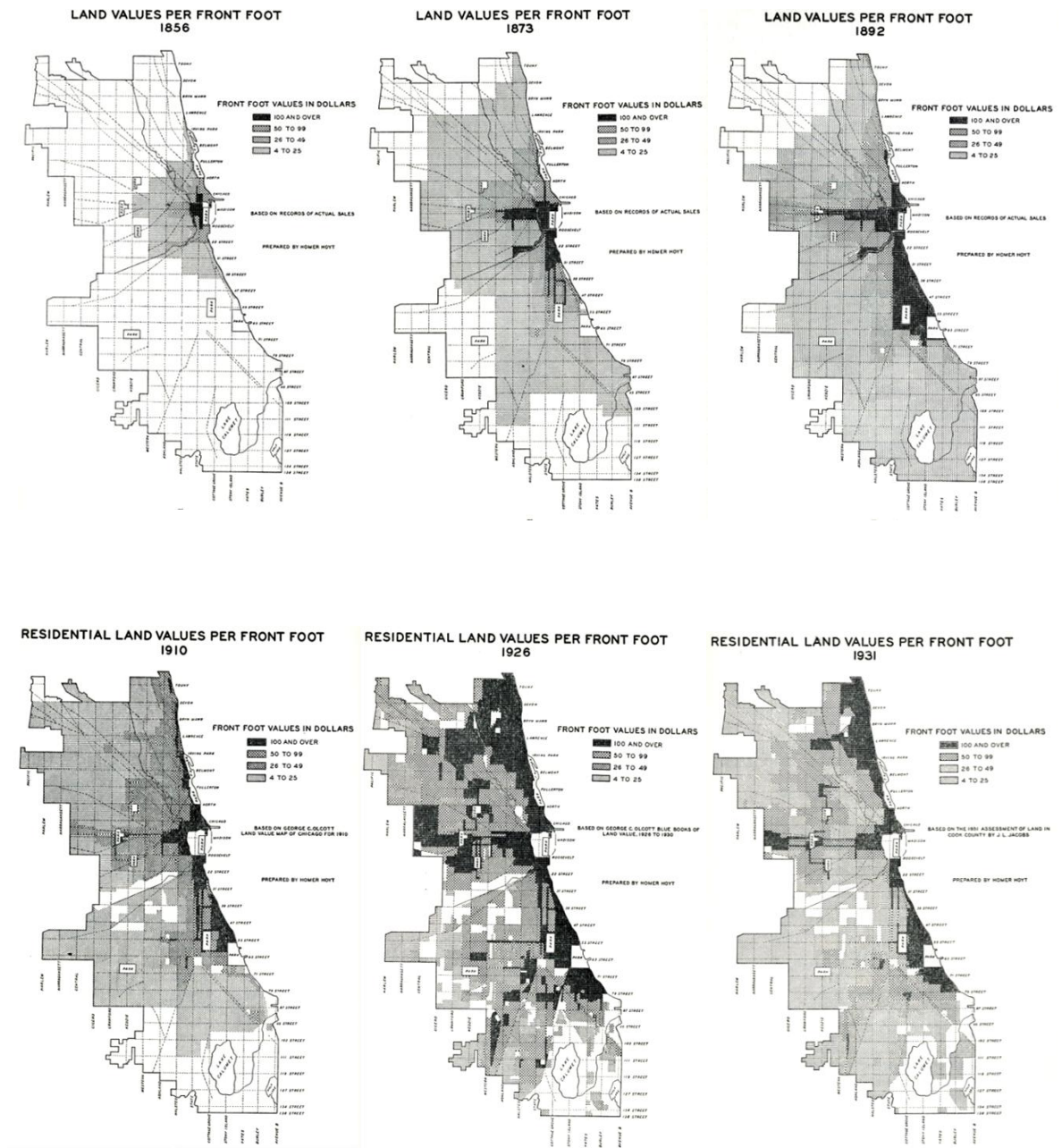
Χάρτης 6) Η πληθυσμιακή σύνθεση των γειτονιών του Σικάγου το 1950.

Πηγή: Noelle C., 2008: 39 από το Chicago History Museum

Συγκρίνοντας αυτόν τον χάρτη και τον παραπάνω του 1840, παρατηρείται ο εθνοτικός εμπλουτισμός του αστικού χώρου του Σικάγου μέσα σε ένα και πλέον αιώνα. Οι δύο μεταναστευτικές ομάδες γίνονται εικοσιτρείς, με την Νότια πλευρά του Σικάγου να παρουσιάζει την πλέον σημαντική παρουσία της Αφρικανικής μητρόπολης.

Χάρτες 8) Η διαχρονική εξέλιξη των αντικειμενικών αξιών από το 1856-1931.

Από τους τρεις παραπάνω χάρτες (Land Values), οι οποίοι καλύπτουν ένα μικρό αλλά σημαντικό χρονικό διάστημα για την περιοχή μελέτης, φαίνεται η επίδραση των μεγάλων χωροθετήσεων, του ελεύθερου πράσινου χώρου και του πανεπιστημίου, στην άνοδο των αξιών. Ενώ στην τριλογία των άλλων χαρτών (Residential Land Values) παρατηρείται πόσο ανέβηκαν οι τιμές των ακινήτων πριν από το Great Depression, όπως φαίνεται το 1926 και πόσο μειώνονται το 1931 σε περίοδο ύφεσης.

Πηγή: Hoyt H., 1933: 71,112,186, 220, 257, 267.

Παράρτημα Β΄:

Πίνακες

&

Κείμενα

Chicago (Carl Sandburg, 1916)

Hog Butcher for the World,
Tool Maker, Stacker of Wheat,
Played with Railroads and the Nation's Freight Handler;
Stormy, husky, brawling,
City of the Big Shoulders:

They tell me you are wicked and I believe them, for I have seen your painted women under
the gas lamps luring the farm boys.

And they tell me you are crooked and I answer: Yes, it is true I have seen the gunman kill and
go free to kill again.

And they tell me you are brutal and my reply is: On the faces of women and children I have
seen the marks of wanton hunger.

And having answered so I turn once more to those who sneer at this my city, and I give them
back the sneer and say to them: Come and show me another city with lifted head singing so
proud to be alive and coarse and strong and cunning.

Flinging magnetic curses amid the toil of piling job on job, here is a tall bold slugger set vivid
against the little soft cities;

Fierce as a dog with tongue lapping for action, cunning as a savage pitted against the
wildness,
Bareheaded,
Shoveling,
Wrecking,
Planning,
Building, breaking, rebuilding,
Under the smoke, bust all over his mouth, laughing with white teeth,
Under the terrible burden of destiny laughing as a young man laughs,
Laughing even as an ignorant fighter laughs who has never lost a battle,
Bragging and laughing that under his wrist is the pulse, and under his ribs the heart of the
people,
Laughing!
Laughing the stormy, husky, brawling laughter of Youth,
half-naked, sweating, proud to be Hog Butcher, Tool Maker, Stacker of Wheat, Player with
Railroads and Freight Handler to the Nation

(Sandburg C., 1916:3-4)

“To the Friends of Equal Rights”

WHEREAS, the 400th anniversary of the discovery of American by Christopher Columbus is soon to be celebrated in Chicago by the World’s Fair Columbian Exposition;

WHEREAS, the absence of colored people from participating therein will be construed to their disadvantage by the representatives of the civilized world there assembled;

THEREFORE, the undersigned, in obedience to a request that we take under consideration the matter of setting ourselves right before the world, recommend:

1st: That a carefully prepared pamphlet, setting forth the past and present condition of our people and their relation to American civilization be printed in English, German, French and Spanish.

2nd: That these pamphlets be distributed free during all the months of the World’s Columbian Exposition

(Πηγή: άγνωστο απόκομμα εφημερίδας, έγγραφο του Douglass από τον Robert W. Rydell στο “The Reason Why the Colored American is not in the World’s Columbian Exposition”, 1999: xxv.)

Ο Frederick Douglass και η Ida Wells ήταν Αφρικανοί μαχητές που πολέμησαν για την ανάκτηση των δικαιωμάτων της κοινότητάς τους, με τις πένες τους να ζητούν την ισότητα και την αντιρατσιστική μεταχείριση των ομοεθνών τους. Την περίοδο που έγινε το World’s Columbian Exposition ήταν ιδιαίτερα δραστήριοι, θέλοντας όλος ο κόσμος να μάθει πως έχουν τα πράγματα με αυτήν την προκλητική έκθεση του “White City”. Με την βοήθεια του Douglass, η Wells έγραψε μια φυλλάδα όπου περιγράφει τόσο τα επιτεύγματα των Αφρικανών που αποσιωπούνται όσο και την κατάσταση της κοινότητας που μαστίζεται από την λαιμοδωρία. Το παραπάνω κείμενο απευθυνόταν στα ‘φιλικά’ κράτη της Γαλλίας, Γερμανίας, Ισπανίας και Αγγλίας, προς ευαισθητοποίησή τους για τα ζητήματα της Αφρικανικής κοινότητας, ζητώντας την χρηματική τους υποστήριξη για την δημοσίευση της φυλλάδας τους, στις συγκεκριμένες χώρες αλλά και την διανομή της στους επισκέπτες της έκθεσης. Όταν η χρηματική υποστήριξη έφτασε στα χέρια τους, δημοσίευσαν την φυλλάδα με τίτλο “The Reason Why The Colored American is not in the World’s Columbian Exposition” μόνο στα Αγγλικά, με προλόγους στα Γερμανικά και στα Γαλλικά, ενώ κάθε μέρα έντυπα διανέμονταν στους επισκέπτες της έκθεσης (McFeely W., 1991:369).

TABLE III.

Valuations of Real Estate and Personal Property in the City of Chicago for purposes of Taxation.
Also the Amount of Taxes levied from 1838 to 1873.

YEAR.	SOUTH DIVISION.		WEST DIVISION.		NORTH DIVISION.		Total Valuation.	Rate of Taxation.	Total Tax Levied.
	Real Estate.	Personal Property.	Real Estate.	Personal Property.	Real Estate.	Personal Property.			
1838							\$ 948,038	1-2 of 1 per ct.	\$ 4,740
1840							944,370	1-2	4,731
1841							1,667,445	6-10	10,004
1842							1,530,213	6-10	9,181
1843							1,570,490	11-20	8,637
1844							2,861,041	6-10	17,166
1845							3,165,025	7-20	11,077
1846							4,521,659	7-20	15,825
1847							5,188,200	7-20	18,159
1848							6,300,440	7-20	22,051
1849							6,676,684	9-20	30,045
1850							7,222,999	7-20	25,290
1851	\$ 3,401,512	\$ 1,232,214	\$ 1,526,271	\$ 201,885	\$ 958,182	\$ 98,185	8,592,717	3-4	62,285
1852	3,933,662	1,350,656	1,724,452	252,154	1,146,148	155,645	10,433,114	3-4	76,962
1853	4,414,466	1,844,280	2,357,642	213,635	1,418,661	214,730	16,841,831	3-4	125,662
1854	6,594,465	3,003,444	4,321,909	398,641	2,214,303	309,060	24,392,239	9-10	199,081
1855	8,657,840	4,467,546	7,442,799	647,906	2,890,105	286,043	26,992,893	7-10	205,982
1856	10,400,279	4,423,227	7,795,931	561,775	3,441,290	370,091	31,736,084	11-10	306,558
1857	13,434,370	4,480,941	8,330,150	686,150	4,137,788	676,685	36,335,281	1 1-2 per cent.	572,046
1858	15,330,900	5,663,670	9,181,274	867,693	4,795,454	496,290	36,189,922	1 1-10	430,190
1859	15,546,006	4,441,630	9,544,805	782,754	5,084,514	590,223	36,552,380	1 3-10	513,614
1860	15,967,100	4,842,291	9,574,253	529,426	5,190,960	449,350	37,053,512	9-10 of 1 per cent.	373,050
1861	16,015,923	4,632,160	9,875,750	638,137	5,306,462	585,080	36,352,380	1 2-10 per cent.	559,963
1862	16,099,742	3,732,838	9,965,360	632,508	5,249,647	670,285	37,139,845	1 4-10	564,638
1863	16,165,540	4,181,580	10,169,510	663,285	5,261,495	707,435	42,667,394	2	853,946
1864	18,807,321	5,615,212	10,528,466	1,192,710	5,807,465	716,150	48,732,782	2	974,655
1865	19,948,868	9,080,955	11,232,042	1,433,060	5,967,113	1,120,744	64,709,177	2	1,294,183
1866	24,001,511	16,925,363	13,213,243	1,146,330	6,849,745	2,572,985	85,953,250	2	1,719,065
1867	37,469,007	14,991,229	20,406,236	2,773,140	8,628,883	1,693,765	135,026,844	1 3-10	2,518,472
1868	73,133,320	40,640,215	44,701,700	7,372,225	23,610,300	5,568,474	230,247,000	1 4-10	3,223,458
1869	85,313,610	41,952,950	59,657,620	8,567,060	29,519,430	5,239,330	266,024,880	1 1-2	4,139,798
1870	101,286,390	39,986,536	75,790,940	9,165,060	34,293,910	5,502,059	289,746,470	1	2,897,464
1871	105,086,780	33,625,670	81,284,400	8,490,610	37,272,420	5,217,670	284,197,439	5	4,262,961
1872	110,661,940	38,707,390	87,644,630	9,355,560	38,592,080	4,784,900			
1873	114,273,540	27,434,240	95,768,880	15,507,710	29,112,470	2,100,490			
1873	116,000,000	35,500,000	101,400,000	13,000,000	31,200,000	2,600,000	299,700,000		15,000,000

Πηγή: Chamberlin E., 1874: 280.

Από το 1850 μέχρι το 1873 στην Νότια πλευρά της πόλης η εμπορική και αντικειμενική αξία σε δολάρια είναι ιδιαίτερη υψηλή συγκριτικά με τις αντίστοιχες εμπορικές και αντικειμενικές αξίες για την Δυτική και Νότια πλευρά του Σικάγου. Επιβεβαιώνει λοιπόν και με τους αριθμούς ότι στην Νότια πλευρά της πόλης υπήρχαν μεγάλες προδοκίες διότι αυτή η περιοχή ήταν πρώτη στο νου των κερδοσκόπων, με τις αξίες να έχουν ξεπεράσει κατά πολύ τα φυσιολογικά όρια. Από το 1850 μέχρι το 1864 η εμπορική αξία της Νότιας πλευράς αυξάνεται σχετικά ομαλά, όμως από τον επόμενο χρόνο 1865 μέχρι το 1873 η αύξηση της είναι απότομη και ραγδαία. Αντίθετη εικόνα από αυτή της ανοδικής πορείας παρουσιάζει η αντικειμενική αξία, η οποία μειώνεται το 1858 και το 1860, ενώ το 1861 φαίνεται σαν να ξεκινάει πάλι από την αρχή κρατώντας μια σταθερά ανοδική πορεία η οποία έχει πρωτική τάση από το 1869 μέχρι το 1872 επανερχόμενη σε υψηλά επίπεδα τον επόμενο χρόνο. Ενδεικτικά αναφέρεται το παράδειγμα του 1873, έτος όπου ολοκληρώνεται η χωροθέτηση των ελεύθερων πράσινων χώρων του South Park, με την εμπορική αξία να φτάνει τις \$116.000.000 - στην Δυτική πλευρά ήταν \$101.400.000 και στην Βόρεια πλευρά μόλις \$31.200.000- ενώ η αντικειμενική αξία ήταν 35.500.000, όταν στην Δυτική πλευρά ήταν \$13.000.000 και στην Νότια μόνο \$2.600.000.

Restrictive Covenants (Langston Hughes, 1949)

When I move
Into a neighborhood
Folks Fly

Even every foreigner
That can move, moves
Why?

The moon doesn't run
Neither does the sun.

In Chicago
They've got covenants

Restricting me- Hemmed in
On the South Side
Can't breathe free

But the wind blows there
I reckon the wind
Must care

(Philpott T., 1991:202).